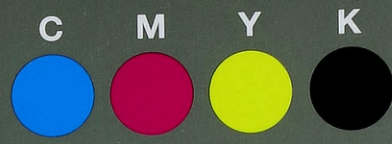

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

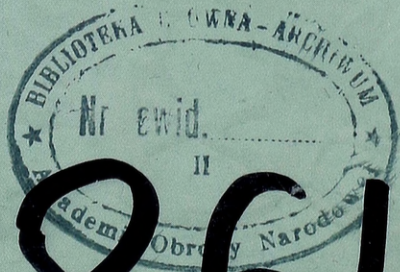

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

gen. broni Andrzej TYSZKIEWICZ

PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE OPERACJI STABILIZACYJNEJ PRZEZ WIELONARODOWY ZWIĄZEK TAKTYCZNY

Rozprawa doktorska

58643

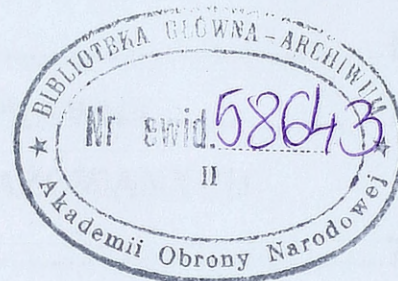
WARSZAWA

2005

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO - OBRONNY

gen. broni Andrzej TYSZKIEWICZ

PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE OPERACJI STABILIZACYJNEJ PRZEZ WIELONARODOWY ZWIĄZEK TAKTYCZNY

Rozprawa doktorska

Opracowana pod kierownictwem naukowym
Prof. dr. inż. Tadeusza Jemiolo

WARSZAWA

2005

9/6 2005

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. IDENTYFIKACJA PROBLEMU BADAWCZEGO	9
1.1. WPROWADZENIE	9
1.2. SYTUACJA GEOPOLITYCZNO-MILITARNA	10
1.3. ZAGROŻENIA	13
1.4. UWARUNKOWANIA MIĘDZYNARODOWE I PRAWNE	19
1.5. DOKTRYNA SOJUSZU I DOKTRYNY ZAANGAŻOWANYCH PAŃSTW	32
1.6. MOŻLIWOŚCI I OGRANICZENIA	40
2. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ	62
2.1. PRZEDMIOT BADAŃ, CEL, PROBLEM GŁÓWNY, PROBLEMY SZCZEGÓŁOWE	62
2.2. WSTĘPNA HIPOTEZA ROBOCZA, PRZEWIDYWANE METODY BADAWCZE	63
2.3. PRZEBIEG BADAŃ	65
2.4. TERMINOLOGIA PRZEDMIOTU BADAŃ	70
3. ISTOTA MODELU PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI STABILIZACYJNEJ	83
3.1. CEL, MISJA I ZADANIA	83
3.2. POTENCJAŁ	96
3.3. STRUKTURA	131
4. ZASADY I SPOSOBY ORAZ KIERUNKI ROZWOJU, PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI STABILIZACYJNYCH	159
4.1. TAKTYKA	159
4.2. KIERUNKI ROZWOJU	226
ZAKOŃCZENIE	237
BIBLIOGRAFIA	240
WYKAZ RYSUNKÓW	248
WYKAZ TABEL	250
WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW	250

WSTĘP

Po zakończeniu „zimnej wojny” i rozwiązaniu Układu Warszawskiego zagrożenie państw europejskich konfliktem zbrojnym na dużą skalę stało się mało prawdopodobne.¹ Nowa jakościowo sytuacja geopolityczna generuje jednak nowe rodzaje zagrożeń, będących skutkiem upadku dotychczasowego dwubiegunowego podziału świata. Uwolniona w ten sposób przestrzeń polityczno-militarna zaczęła być wypełniana przez państwa, narody i grupy etniczno-religijne próbujące poszerzyć swoje wpływy bądź uzyskać niezależność od dotychczasowych struktur państwowych. W rezultacie tych sprzeczności podejmowane są działania militarne, tworzące realne zagrożenia destabilizacji sytuacji polityczno-militarnej zarówno w Europie, jak i w innych regionach świata. Działania te są obecnie głównym źródłem destabilizacji światowego pokoju.²

Podejmowane od lat wysiłki społeczności międzynarodowej, zmierzające do przeciwdziałania tym niekorzystnym zjawiskom, definiowane jako reagowanie kryzysowe,³ skutkują przewartościowaniem dotychczasowych funkcji sił zbrojnych i zmianą narodowych i sojuszniczych założeń strategii bezpieczeństwa. W rezultacie tego zmieniła się rola i przeznaczenie sił zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego, a jego zasoby militarne mają obecnie nie tylko bronić suwerenności terytorialnej, ale przede wszystkim zapobiegać wszelkim konfliktom,⁴ a w razie ich wystąpienia – ograniczyć

¹ *Prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktu na wielką skalę na obszarze lub w sąsiedztwie Polski można obecnie uznać za znikome, a w zasadzie hipotetyczne. Zob. Program rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2005-2010, Sztab Generalny WP, Warszawa 2004.*

² *Pokój, niegdyś utożsamiany z brakiem wojny. Obecnie pokój definiuje się w sposób pozytywny jako stan przyjaznej współpracy pomiędzy państwami, równouprawnienie narodów, poszanowanie ich praw do samostanowienia, stworzenie warunków społeczno-ekonomicznych, które umożliwią ludziom godne życie, rozwijającą się współpracę międzynarodową, wzajemną tolerancję i brak nienawiści. Zob. Wielka Internetowa Encyklopedia Multimedialna WIEM, <http://wiem.onet.pl/86592,haslo.html>.*

³ *Kryzys międzynarodowy, stan destabilizacji i napięcia w relacjach pomiędzy uczestnikami stosunków międzynarodowych. Trudności w porozumiewaniu się stron mogą spowodować utratę kontroli nad biegiem wydarzeń i użycie środków zbrojnych. Może się przerodzić w konflikt międzynarodowy lub wojnę. Kryzys międzynarodowy poprzedza konflikt międzynarodowy lub stanowi pierwszą jego fazę. Tamże.*

⁴ *Konflikt międzynarodowy (z łaciny *conflictus* – zderzenie), najostrzejsza forma sporu międzynarodowego. Konflikt międzynarodowy charakteryzuje się rozwojem cyklicznym: od wybuchu konfliktu poprzez jego eskalację, deeskalację, aż do zakończenia. Początkowa faza konfliktu zwykle ma charakter działań dyplomatycznych, przebiega na poziomie werbalnym: ostrzeżenia, wojna psychologiczna, groźby, ograniczenie lub zerwanie stosunków dyplomatycznych. W fazie eskalacji nasila się użycie środków militarnych. Mamy wówczas do czynienia z konfliktem zbrojnym. Jest on szerszym pojęciem od wojny, ponieważ w jego zakres wchodzi wszystkie przejawy walki zbrojnej. Konflikty legalne według prawa międzynarodowego to wojny obronne, antykolonialne i narodowowyzwoleńcze, skierowane przeciw agresorowi lub dominacji. Zob. WIEM, ...wyd. cyt.*

rozprzestrzenianie możliwych skutków i możliwie jak najszybciej zlikwidować je, również poza obszarem Sojuszu.⁵

Zgodnie z nową strategią wojskową NATO⁶ siły zbrojne Sojuszu powinny być przygotowywane zarówno do prowadzenia operacji obronnych na dużą skalę, zgodnie z art. V traktatu waszyngtońskiego, jak i do prowadzenia mniejszych operacji w tym samym czasie, z operacjami reagowania kryzysowego poza art. V (non-Article V Crisis Response Operation)⁷ włącznie. Podobne wymagania formułowane są w stosunku do sił zbrojnych USA, które mają obowiązek przygotowania się zarówno do działań wojennych, jak i pozawojennych, tzw. Military Operations Other Than War (MOOTW).⁸

W świetle wymienionych uwarunkowań uważam za należycie uargumentowaną tezę, że w ciągu najbliższych kilku, a może nawet kilkunastu lat trudno będzie zidentyfikować realną groźbę globalnego konfliktu zbrojnego. Polska i jej siły zbrojne powinny być przede wszystkim gotowe do udziału w różnych sojuszniczych (wielonarodowych) operacjach reagowania kryzysowego.

Planowany w perspektywie kilku, kilkunastu lat rozwój⁹ polskich sił zbrojnych pozwala wnioskować, że w najbliższej przyszłości Polska powinna być zdolna do udziału w sojuszniczych wielonarodowych operacjach reagowania kryzysowego siłami zbliżonymi do sił związku taktycznego, z jedną, dwoma polskimi brygadami ogólnowojskowymi, w dowolnym rejonie świata. Osiągnięcie gotowości polskich sił zbrojnych do wykonania takiego zadania wymaga niezwykle starannego i przemyślanego cyklu planistyczno-przygotowawczego oraz doskonałych umiejętności realizacyjnych.

Obecnie nasze siły zbrojne nie w pełni są zdolne do spełnienia zdefiniowanych wymagań przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnej. Argumentów do tak sformułowanej tezy dostarcza analiza programów szkolenia operacyjno-taktycznego polskich sił zbrojnych, udziału polskich związków taktycznych w narodowych, wielo-

⁵ B. Zdrodowski, M. Marszałek, *Operacje pozawojenne sił powietrznych*, Warszawa 2002, s. 5.

⁶ *The Alliance's Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington 1999.

⁷ *Allied Joint Doctrine AJP-01 (B)*, NSA December 2002, s. 1-2.

⁸ *Joint Publication 3-07*, 16 June 1995, *Field Manual 3-0 Operations (FM 3-0)*, Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 14 June 2001.

⁹ Zob. *Program rozwoju Sił Zbrojnych*, ... wyd. cyt.

narodowych i sojuszniczych ćwiczeniach, a przede wszystkim wnioski z obserwacji uczestniczącej, jaką prowadziłem, przygotowując wielonarodową dywizję do misji stabilizacyjnej w Iraku i kierując nią w pierwszej półrocznej zmianie.

W kwietniu 2003 r. Stany Zjednoczone Ameryki zaproponowały Polsce przejęcie odpowiedzialności za jedną ze stref w wyzwolonym Iraku. Dla Wojska Polskiego propozycja ta oznaczała konieczność przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez dywizję wielonarodową pod polskim dowództwem. Zrealizowanie tego zadania wymagało przewyciężenia licznych trudności. Do najistotniejszych z nich zaliczam:

- wyjątkowo krótki czas (4 miesiące) na sformowanie dywizji i osiągnięcie pełnej zdolności operacyjnej;
- utworzenie wielonarodowego dowództwa dywizji (350 osób), z silnymi organami współpracy cywilno-wojskowej i szkolenia Nowych Irackich Sił Bezpieczeństwa;
- opracowanie dokumentów kompetencyjnych i stałych procedur operacyjnych właściwych dla szczebla związku taktycznego i potrzeb operacji stabilizacyjnej;
- wyposażenie indywidualne, bojowe i logistyczne wojsk dywizji;
- zorganizowanie i koordynowanie szkolenia 20 kontyngentów wojskowych w ich macierzystych krajach na trzech kontynentach;
- zorganizowanie i dowodzenie strategicznym przegrupowaniem wojsk do Kuwejtu, a następnie ich przemieszczeniem do wyznaczonego sektora polskiego w Iraku;
- złuzowanie wojsk amerykańskich i sprawne przejęcie strefy odpowiedzialności;
- dowodzenie wielonarodową dywizją i administrowanie strefą stabilizacyjną o pow. 80 000 km², zamieszkałą przez ponad 5 mln osób.

Zidentyfikowane trudności dużo łatwiej można byłoby pokonać, dysponując niezbędną wiedzą, umiejętnościami i doświadczeniem.

Dotychczas niewielu naukowców podejmowało problematykę przygotowania i prowadzenia operacji pozawojennych. Dostępne opracowania są jedynie przyczynkowymi, zawężonymi do typowych operacji pokojowych, w których Siły Zbrojne RP mają znaczące doświadczenie. W ostatnich latach operacje pokojowe, ale w aspekcie

użycia sił powietrznych, gruntownie opracowali B. Zdrodowski i M. Marszałek¹⁰ oraz J. Karpowicz, który swoje badania skoncentrował na działaniach sił powietrznych w operacjach pokojowych i przywracania pokoju.¹¹ Międzynarodowe operacje pokojowe były również tematem szerszej pracy, o charakterze monografii, F. Gągora i K. Paszkowskiego.¹²

Wspomniane prace naukowe poświęcone są w całości operacjom pokojowym, ich genezie i rozwojowi, istocie i typologii, a także strukturom wykonawczym i procedurom organizowania. Ich autorzy zdecydowanie więcej wysiłku naukowego skierowali na problematykę przygotowania i prowadzenia operacji pokojowych, pomijając praktycznie tematykę misji stabilizacyjnych. Prace te mają ponadto charakter ogólny, abstrahując od szczegółowych problemów przygotowania i użycia formacji wielonarodowych. Opracowanie F. Gągora i K. Paszkowskiego w sposób bardzo ogólny definiuje model uczestnictwa Polski w operacjach pokojowych.¹³ Ponadto model ten w części zdezaktualizował się, ponieważ określony został dla warunków z okresu przed przystąpieniem Polski do NATO i siłą rzeczy jego autorzy bazowali na nieobowiązujących już dokumentach doktrynalnych NATO¹⁴ i USA.¹⁵ Tego typu opracowania wciąż mogą być pomocne dla polityków podejmujących decyzje o naszym udziale w kolejnych operacjach pokojowych, ale nie są w pełni przydatne dla dowódców odpowiedzialnych za przygotowanie stabilizacyjnych operacji pozawojennych. Dowódcy ci odczuwają brak opracowań powstałych w rezultacie gruntownie prowadzonych badań o charakterze empirycznym, dostarczających wiedzy naukowej o przygotowaniu i prowadzeniu misji stabilizacyjnych przez wielonarodowe formacje sił zbrojnych wielkości związku taktycznego. Także analiza dokumentacji ćwiczeń narodowych i sojuszniczych polskich wojsk lądowych dostarcza argumentów do wcześniej sformułowanej tezy o niepełnej gotowości polskich sił zbrojnych do przygotowania i prowadzenia wielonarodowych operacji pozawojennych o charakterze misji stabilizacyjnych.

¹⁰ B. Zdrodowski, M. Marszałek, *Operacje pozawojenne sił powietrznych*, AON, Warszawa 2002.

¹¹ J. Karpowicz, *Lotnictwo w operacjach pokojowych*, AON, Warszawa 2001, Tenże, *Lotnictwo w operacjach przywracania pokoju*, Dęblin 2001.

¹² F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Warszawa 1998.

¹³ Tamże, s. 202.

¹⁴ Przed szczytem waszyngtońskim w 1999 r., który przyjął nową koncepcję strategiczną Sojuszu.

¹⁵ Regulaminy amerykańskie serii FM-100 zastąpione po przyjęciu nowej strategii Sojuszu przez regulaminy serii FM 3-0.

Na przykład w ćwiczeniach przygotowujących 2 KZ do uzyskania afirmacji, do Subregionalnego Dowództwa Sił Połączonych w Heidelbergu oraz ćwiczeniu afirmującym 2 KZ „Canon Cloud 2002”, problematyka operacji pozawojennych potraktowana była epizodycznie,¹⁶ a nabyte przez ćwiczące dowództwa i sztaby doświadczenie nie w pełni było adekwatne do powagi i złożoności zidentyfikowanych przeze mnie trudności przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnej w Iraku, przez wielonarodową dywizję pod moim dowództwem.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania, uznałem za celowe skoncentrowanie swoich badań na przygotowaniu i prowadzeniu operacji stabilizacyjnej w dowolnym rejonie świata, przez wielonarodowy związek taktyczny organizowany na bazie polskich wojsk lądowych.

Główną motywacją do badania problemu operacji stabilizacyjnej była dla mnie nieznamość tej tematyki w Wojsku Polskim i brak opracowań naukowych mogących wypełnić tę lukę. Pilność podjęcia tego typu badań potwierdzają poglądy amerykańskie, według których operacja stabilizacyjna jest jedną z czterech typów operacji militarnych.¹⁷ Dokumenty doktrynalne Armii USA określają dominującą rolę operacji stabilizacyjnych w operacjach pozawojennych, ale także przewidują ich prowadzenie w działaniach typowo wojennych. Wyjątkowo ważna rola operacji stabilizacyjnych w obecnych i przyszłych działaniach wojennych i operacjach pozawojennych określona w założeniach doktrynalnych naszego głównego sojusznika¹⁸ wymaga niezbędnej wiedzy o tego typu operacjach w Wojsku Polskim, a także odpowiedniego przygotowania dowódców wszystkich szczebli w zakresie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych.

Dodatkową motywację do podjęcia przez mnie badań naukowych stanowiła chęć stworzenia (przynajmniej w sferze teorii) lepszych warunków od tych, jakie napotkałem w czasie tworzenia i dowodzenia polską dywizją wielonarodową w siłach stabilizacyjnych w Iraku.

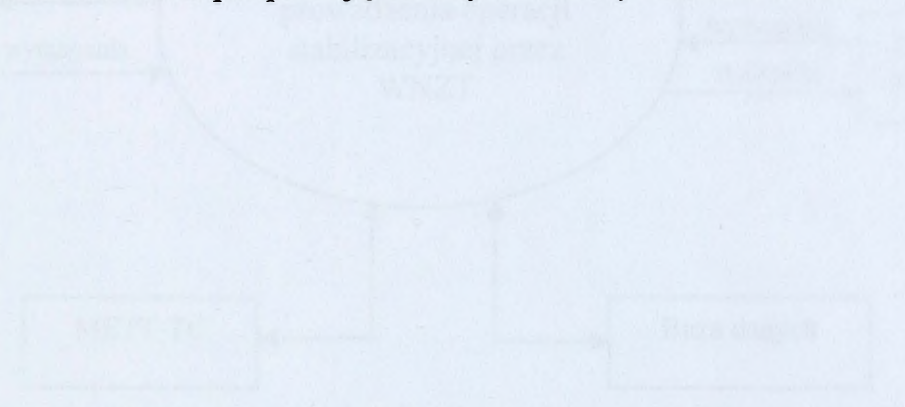
Pisarskie opracowanie uzyskanych wyników badań ująłem w formę czterech rozdziałów, opatrzonych wstępem i zakończeniem, uzupełnionych bibliografią oraz

¹⁶ Zob. Dokumentacja ćwiczeń 2 KZ: „*Granica 2002*”, „*Canon Cloud 2002*”.

¹⁷ *FM 3-0, Operations*, s. 1-15.

¹⁸ Tamże, s. 16-17.

niezbędnymi załącznikami ilustrującymi i poszerzającymi najistotniejsze części pracy. W rozdziale pierwszym zidentyfikowałem problem badawczy, określiłem i wyjaśniłem uwarunkowania przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej, które posłużyły między innymi sprecyzowaniu wymagań dla przedmiotowego procesu. Natomiast rozdział drugi poświęciłem wyjaśnieniu podstawowych założeń porządkujących proces badawczy: cel i problem ogólny pracy, metody i przebieg procesu badań oraz system pojęcia przedmiotu badań. Z kolei w rozdziale trzecim uściśliłem cel, zakres zadań, angażowany potencjał i strukturę wielonarodowego związku taktycznego. Wreszcie rozdział czwarty poświęciłem postulowanym przeze mnie zasadom i sposobom przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej oraz przewidywanym kierunkom rozwoju tego procesu. We wstępie wprowadzam czytelnika w sytuację problemową i zapoznaję ze strukturą pracy. Natomiast w zakończeniu zawieram refleksję konkludującą uzyskane wyniki badań, a ponadto odnoszę się do stopnia osiągnięcia zakładanego celu badań oraz proponuję dalszy możliwy ich kierunek.

Rysunek 1. Model badawczy przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego

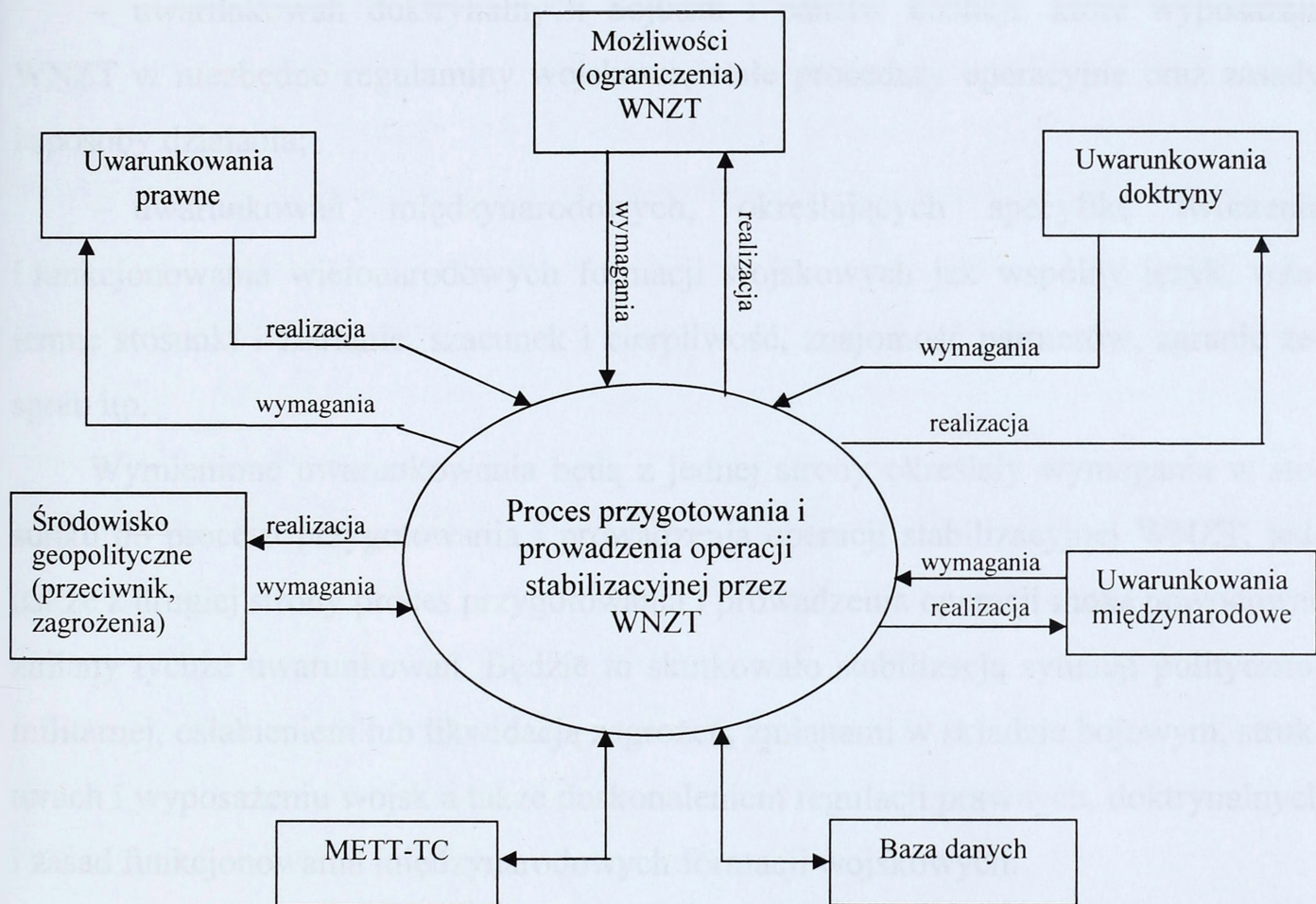
W przedmiotowym modelu proces przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej WNZT zakłada głównie od:

- środowiska geopolitycznego, czyli sytuacji geopolitycznej i kulturowej, państwa i państwa przeciwnika; środowiska geoeconomicznego, badawczego, misji i polityki; wpływ przy określaniu misji WNZT, zadań szczegółowych, taktyki i planowania planu końcowego;

1. IDENTYFIKACJA PROBLEMU BADAWCZEGO

1.1. WPROWADZENIE

Przygotowanie i prowadzenie wielonarodowych operacji stabilizacyjnych na ogół będzie miało miejsce w skrajnie trudnych i skomplikowanych warunkach. Przykładowy model takich uwarunkowań dla WNZT przedstawiono na rys. 1.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 1. Model środowiska przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego

W przedstawionym modelu proces przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej WNZT zależy głównie od:

- środowiska geopolitycznego, czyli sytuacji geopolityczno-militarnej, zagrożeń i potencjalnego przeciwnika; środowisko geopolityczne będzie miało decydujący wpływ przy określeniu misji WNZT, zadań szczegółowych, taktyki i planowanego stanu końcowego;

- możliwości WNZT, które będą wyrażone w jego składzie (potencjale) bojowym, strukturach organizacyjnych, uzbrojeniu, wyposażeniu oraz poziomie wyszkolenia i zgrania żołnierzy, pododdziałów i oddziałów;
- uwarunkowań prawnych, w tym konwencji i traktatów międzynarodowych, prawa państw koalicji oraz prawa państwa-gospodarza (okupowanego);
- uwarunkowań doktrynalnych Sojuszu i państw koalicji, które wyposażają WNZT w niezbędne regulaminy wojskowe, stałe procedury operacyjne oraz zasady i sposoby działania;
- uwarunkowań międzynarodowych, określających specyfikę tworzenia i funkcjonowania wielonarodowych formacji wojskowych jak wspólny język, wzajemne stosunki i zaufanie, szacunek i cierpliwość, znajomość partnerów, zgranie zespołu itp.

Wymienione uwarunkowania będą z jednej strony określały wymagania w stosunku do procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej WNZT, jednakże z drugiej strony proces przygotowania i prowadzenia operacji może powodować zmiany tychże uwarunkowań. Będzie to skutkowało stabilizacją sytuacji polityczno-militarnej, osłabieniem lub likwidacją zagrożeń, zmianami w składzie bojowym, strukturach i wyposażeniu wojsk a także doskonaleniem regulacji prawnych, doktrynalnych i zasad funkcjonowania międzynarodowych formacji wojskowych.

1.2. SYTUACJA GEOPOLITYCZNO-MILITARNA

Obecna sytuacja geopolityczno-militarna charakteryzuje się dużą złożonością, dynamicznością i nieprzewidywalnością.¹⁹ Państwa narodowe są i będą w przewidywalnej przyszłości podstawową jednostką polityczno-ustrojową funkcjonującą w tak turbulentnym środowisku. Jednakże proces globalizacji zasadniczo zmienia naturę stosunków międzynarodowych, wpływając na powstanie i rosnącą rolę podmiotów poza państwowych, wielonarodowych korporacji i organizacji międzynarodowych i regionalnych. Podmioty te, zmieniając i destabilizując równowagę sił w wymiarze krajowym lub regionalnym na Bałkanach, na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej i Azji Centralnej, zagrażają regionalnemu i światowemu bezpieczeństwu.

¹⁹ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-8.

W najbliższej przyszłości, jak podają autorzy najnowszych amerykańskich opracowań doktrynalnych, co najmniej kilka państw będzie miało możliwości (i może je wykorzystać) bezpośredniego zaatakowania USA, a jeszcze większa ich liczba może dokonać tego, aby przejąć kontrolę w regionie²⁰ zdominowanym dotąd przez USA. Potencjalni przeciwnicy amerykańskiej i zachodnioeuropejskiej hegemonii panującej we współczesnym świecie mogą użyć środków asymetrycznych, aby tymi niekonwencjonalnymi, nieoczekiwanymi, nowatorskimi i nieproporcjonalnymi metodami osiągnąć sukces. Sytuację komplikuje i pogarsza fakt, że w tym celu mogą użyć niezbyt kosztownych środków walki, wystarczających jednak, aby naruszyć siłę i jedność Zachodu i wykorzystując jego słabości, doprowadzić do konfrontacji i osłabienia USA i jego sojuszników.

Trendy rozwojowe światowej sytuacji geopolityczno-militarnej wskazują, że potrzeba prowadzenia operacji stabilizacyjnych w XXI wieku będzie większa niż kiedykolwiek. Wojska państw demokratycznych, zaangażowanych w utrwalanie międzynarodowego bezpieczeństwa będą wykorzystywane, aby zapobiegać eskalacji konfliktów i przeciwstawiać się zagrożeniom powodowanym przez różnego rodzaju zewnętrzne lub wewnętrzne kryzysy i katastrofy.²¹ Zidentyfikowanie tych trendów pozwala lepiej ocenić współczesną sytuację geopolityczno-militarną i przygotować się do udziału w operacjach stabilizacyjnych.

Członkostwo Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej w sposób istotny zmieniło geopolityczną i geostrategiczną pozycję Polski,²² która z jednej strony zdecydowanie zwiększyła swe bezpieczeństwo, ale z drugiej, stała się częścią strefy wpływów Zachodu, przyjmując na siebie zagrożenia wymierzone w USA i jego sojuszników, a także zobowiązując się do ich zwalczania w ramach zawartych sojuszy i międzynarodowych koalicji.

²⁰ Tamże, s. 1-8.

²¹ **Kryzys**, oznacza przesilenie, przełom załamanie się dotychczasowej linii rozwoju. Zob. *Słownik wyrazów obcych PWN*, Państwowe Wydawnictwo PWN, Warszawa 1977, s. 404.

Katastrofa – nagła klęska, wydarzenie powodujące tragiczne skutki, nieszczęśliwy wypadek. Tamże, s. 347.

Katastrofa ekologiczna, trwałe, nieodwracalne uszkodzenie lub zniszczenie dużego obszaru środowiska przyrodniczego, wpływające negatywnie, bezpośrednio lub pośrednio na zdrowie, często życie ludzi. Zob. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, wyd. AON, Warszawa 2002, s. 55.

Katastrofa naturalna, określana mianem klęski żywiołowej, są powodowane przez powodzie, cyklony, trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, trąby powietrzne, lawiny, osuwiska, pożary lasów i długotrwałe mrozy. Tamże, s. 55.

²² *Obrona Narodowa 2001*, Bellona, Warszawa, 2000, s. 10.

Operacje stabilizacyjne będą na ogół prowadzone w płynnej i dynamicznej sytuacji politycznej, militarnej i kulturowej. Nerozwiazane problemy polityczne, brak jasności i zgody odnośnie docelowej wizji geopolitycznej i militarnej świata, a także trudności w osiągnięciu międzynarodowego porozumienia w tej sprawie mogą potęgować dwuznaczność i niejasność sytuacji przygotowania i prowadzenia takich operacji. Poziom wpływu sytuacji polityczno-militarnej na operację stabilizacyjną może również wynikać z:²³

- rozproszenia wojsk skłóconych stron konfliktu na terytorium strefy stabilizacyjnej;
- trudności w określeniu stron walczących i niewalczących lub znajdujących się w konflikcie;
- braku dyscypliny wśród zwalczających się frakcji, nieuznających władzy centralnej i niezainteresowanych osiągnięciem porozumienia;
- nieprzestrzegania podstawowych praw i porządku publicznego;
- dużych zniszczeń, w tym infrastruktury związanej z ochroną zdrowia i pomocą socjalną, oraz rozpadu instytucji infrastruktury cywilnej;
- dużych zniszczeń w środowisku naturalnym;
- dużej liczby osób przesiedlonych;
- zagrożenia chorobami zakaźnymi lub epidemiami;
- obecności i na ogół nieskoordynowanych działań organizacji międzynarodowych, pozarządowych, przedstawicieli mediów i innych osób cywilnych;
- działalności terrorystycznej, kryminalnej i fanatyzmu religijnego.

Złożoność sytuacji geopolityczno-militarnej, w której są prowadzone operacje stabilizacyjne, wymaga szczegółowego planowania i koordynacji pomiędzy różnymi agencjami i instytucjami. Operacja stabilizacyjna musi zatem być przygotowana i prowadzona równolegle na wielu płaszczyznach, tzn.: politycznej, dyplomatycznej, humanitarnej, ekonomicznej i bezpieczeństwa.

Analiza uwarunkowań geopolityczno-militarnych skłoniła mnie do następującej refleksji. Udział jednostek Wojska Polskiego w operacjach stabilizacyjnych jest bar-

²³ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-11.

dzo ważnym wkładem w praktyczne wypełnianie „Strategii bezpieczeństwa” i „Strategii obronności Rzeczypospolitej Polskiej.” Stały, aktywny i szeroki udział polskich związków taktycznych i oddziałów w tych operacjach demonstruje naszą aktywną postawę, poprawia interoperacyjność PSZ, kształtuje zaufanie sojuszników Polski, promuje przejrzystość, przenosi demokratyczne ideały, odstrasza potencjalnego agresora i likwiduje źródła niestabilności i zagrożenia jeszcze przed rozpoczęciem kryzysu militarnego. Operacje stabilizacyjne są decydującą formą odpowiedzi na kryzys, poszerzając zakres prowadzonych działań poza tradycyjne: atak i obronę. Umożliwiają one władzom politycznym stosowanie siły militarnej selektywnie, podnosząc poziom międzynarodowego bezpieczeństwa i kształtując stabilną sytuację geopolityczno-militarną.

1.3. ZAGROŻENIA

Zgodnie z zasadami polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Polska nie prowadzi żadnych działań mogących zagrażać jakiemukolwiek państwu i nie postrzega żadnego państwa jako przeciwnika. Bierze jednak pod uwagę istniejące, często niezależnie od politycznej woli i intencji innych państw i narodów, potencjalne źródła zagrożeń w swoim bliższym i dalszym otoczeniu strategicznym. Rzeczpospolita Polska jako państwo graniczne NATO i UE może być obiektem różnorodnych zagrożeń, nie tylko skierowanych przeciwko niej, ale także przeciwko innym sojusznicznym państwom.²⁴

Na istnienie szerokiego spektrum militarnych i niemilitarnych zagrożeń o wielopłaszczyznowym i trudnym do przewidzenia charakterze wskazują również dokumenty doktrynalne NATO.²⁵ Zagrożenia te istnieją obecnie pomimo wielu pozytywnych zmian w sytuacji międzynarodowej, w tym pomimo radykalnego zmniejszenia prawdopodobieństwa konwencjonalnej agresji na dużą skalę przeciw Sojuszowi. Zagrożenia te wynikają głównie z niepewności i niestabilności zarówno w obszarze euroatlantyckim, jak i wokół niego, a także z możliwości nagłego pojawienia się kryzysów o wymiarze regionalnym na peryferiach NATO.

²⁴ *Strategia obronności RP, Obrona Narodowa 2001*, Bellona, Warszawa 2002, s. 14.

²⁵ *AJP – 01 (B)*, ... wyd. cyt. s. 1-1.

Niektóre państwa w euroatlantyckim obszarze zainteresowania przeżywają poważne problemy ekonomiczne, społeczne i polityczne. Rywalizacja etniczna i religijna, spory terytorialne, nieskutecznie lub źle wprowadzane reformy, naruszanie praw człowieka a także rozpad państw może prowadzić do niestabilności lokalnej, a nawet regionalnej. Wymienione źródła napięć mogą być przyczyną kryzysu, który może zagrozić euroatlantyckiej stabilności, a nawet doprowadzić do konfliktu zbrojnego. Tego typu konflikty mogą osłabiać bezpieczeństwo Sojuszu przez podziały w państwach sąsiednich, obejmujące swym zasięgiem również państwa NATO, lub też w inny sposób mogą naruszać bezpieczeństwo innych państw.²⁶

Według poglądów amerykańskich²⁷ główne źródła niestabilności we współczesnym świecie to:

1. Naruszenie istniejącej równowagi sił na szczeblu państwowym, co doprowadziło do groźnych konfliktów na Bałkanach i Bliskim Wschodzie. Przyczynia się do tego zarówno proces globalizacji jak i powstawanie potężnych wielonarodowych korporacji, a także pojawienie się na scenie konfliktów tzw. aktorów pozapaństwowych.²⁸ Wszelkie zmiany równowagi sił jak i osłabienie stabilności będzie uderzać w żywotne interesy Zachodu i powodować zagrożenia dla międzynarodowego bezpieczeństwa.

2. Nacjonalizm, szczególnie niektóre jego formy mogące powodować konflikty wewnątrz- i międzypaństwowe. Podstawą ruchów nacjonalistycznych było przekonanie, że narody skorzystają więcej, działając samodzielnie a nie zespołowo, eksponując raczej narodowe niż międzynarodowe cele. Egzystuje wiele form nacjonalizmu, takich jak nacjonalizm: etniczny, religijny, plemienny, historyczny i terytorialny. Ruchy te określają swoją tożsamość, bazując na ideologii. W wielu przypadkach ruchy nacjonalistyczne są ściśle związane z organizacjami kryminalnymi. Ruchy te mogą również powodować konflikty regionalne, gdy jeden naród szuka sposobu, aby rozszerzyć swą władzę na sąsiednie terytoria.

3. Walka kultur, będąca kolejnym źródłem konfliktów, do których dochodzi, gdy niektóre państwa i narody odrzucają lub wręcz zwalczają euroatlantyckie wartości polityczne i kulturowe. W wielu przypadkach wykorzystują zachodnioeuropejskie i ame-

²⁶ Tamże, s. 1-1.

²⁷ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-9,10.

²⁸ J.Flis, *Globalne zagrożenia*, Polska Zbrojna 2004 nr 27, s. 30.

rykańskie formy polityczno-ustrojowe, jednak gdy znajdują się pod silnym wpływem grup nacjonalistycznych, etnicznych lub religijnych gwałtownie próbują odnaleźć lub przywrócić swoją odrębność polityczno-kulturową.

4. Czynniki demograficzne, czyli szybki wzrost liczby ludności, zwłaszcza w państwach słabo rozwiniętych. Powoduje to wyczerpanie zasobów ekonomicznych tych państw i destabilizuje ich struktury socjalne. Sytuację pogarsza fakt, że do tego typu zjawisk demograficznych dochodzi na ogół w regionach, w których najczęściej występują klęski naturalne i żywiołowe, powodujące masową migrację ludności.

5. Brak zdolności wielu rządów do skutecznego rządzenia i zaspokajania potrzeb ludności. Jest to zjawisko charakterystyczne dla wielu państw świata. Globalna sytuacja gospodarcza oddziałuje na ekonomikę poszczególnych państw, powodując wiele trudności i zagrożeń, które prowadzą do nieudanych reform gospodarczych, utraty stabilności ekonomicznej i bezpieczeństwa. Nieumiejętne przejście od gospodarki centralnie zarządzanej do wolnorynkowej również powoduje wiele problemów, takich jak destabilizacja gospodarki, wysokie bezrobocie i korupcja. Źle przeprowadzona demobilizacja, swobodny dostęp obywateli do broni, co można zaobserwować chociażby w Iraku, wzmacnia organizacje kryminalne i komplikuje powrót do normalności po zakończeniu konfliktu.

6. Katastrofy ekologiczne, takie jak: klęski żywiołowe, zmiany klimatu, degradacja środowiska naturalnego. Mogą one prowadzić do bardzo złej sytuacji ekonomicznej państwa, do konfliktów w dostępie do surowców, a także wymuszać masowe ruchy ludności. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego w obszarach przygranicznych może również wywoływać napięcia pomiędzy regionami oraz bardziej i mniej rozwiniętymi państwami. Także kwestia naruszenia równowagi bezpieczeństwa, wynikająca z przejęcia kontroli nad obiektami infrastruktury chemicznej i nuklearnej może być przyczyną prowadzenia operacji wojskowych, w tym np. operacji stabilizacyjnych.

7. Propaganda, którą mogą wykorzystywać zarówno rządy, jak i „aktorzy poza-państwowi”, wywołując i potęgując zagrożenie i oddziałując na opinię publiczną. Zwiększony dostęp do informacji, a także możliwość manipulowania mediami przez

różne grupy wpływów mogą osłabić władzę różnych instytucji państwowych a nawet zagrozić niepodległości niektórych państw.

Wymienione źródła niestabilności mogą być wykorzystywane przez niektóre państwa, „aktorów pozapaństwowych” i transnarodowe grupy przestępcze,²⁹ stanowiąc realne zagrożenie dla demokratycznego, postępowego świata.

Należy oczekiwać, że we współczesne konflikty rzadko będą angażowały się jedynie dwa państwa. Znacznie częściej różnice interesów spowodują, że jedna wielopaństwowa grupa będzie występowała przeciwko drugiej.

Największym zagrożeniem dla współczesnego świata staje się międzynarodowy terroryzm, w którym coraz bardziej dominują ugrupowania motywowane fundamentalistycznym (religijnym) celem działania. Wysuwają one nie tylko żądania o charakterze politycznym lub ekonomicznym, lecz dążą także do całkowitego wyeliminowania przeciwnika. Międzynarodowe ugrupowania terrorystyczne będą prawdopodobnie dążyć do wejścia w posiadanie broni masowego rażenia, a także systemów jej przenoszenia. Realność takiego zagrożenia wynika z łatwości pozyskania przez terrorystów pozostających poza kontrolą państwową gotowych wyrobów broni jądrowej, chemicznej i biologicznej. Mówiąc o terroryzmie z użyciem broni masowego rażenia, niekoniecznie musimy mieć na myśli militarne elementy tej broni. Często używane w przemyśle chemicznym substancje (chemikalia) mogą być równie skuteczne. Produkcja środków biologicznych i chemicznych bez cech wojskowych może się odbywać w warunkach dość prymitywnych. Środki produkcji i surowce do ich wytwarzania w wielu wypadkach są dostępne w handlu, a procedury ich „produkcji” można znaleźć w Internecie.³⁰

Terroryści poza bronią masowego rażenia, mogą wciąż używać środków konwencjonalnych, w sprawdzonych i skutecznych formach ataku, takich jak: zamachowcy-samobójcy, samochody-pułapki, samobójcze ataki lotnicze i ataki dokonywane na morzu (czego przykładem jest USS Cole w Adenie).³¹ Doświadczenia operacji stabilizacyjnej w Iraku pozwalają przypuszczać, że terroryści będą dążyć do prowa-

²⁹ *Strategia bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2000, s. 7.

³⁰ Z. Czarnota, Z. Moszumański, *Nowe oblicze terroryzmu*, *Wojska Lądowe* 2003 nr 1/66, s. 26-27.

³¹ W październiku 2000 r. amerykański niszczyciel USS Cole zacumowany w porcie w Jemenie został zaatakowany przez terrorystów z Al.-Qaidy przy pomocy łodzi wypełnionej materiałem wybuchowym, zginęło 17 marynarzy. Zob. *WIEM*, ... wyd. cyt.

dzenia spektakularnych ataków, które oprócz wysokich strat wśród żołnierzy i wspierającej ich ludności cywilnej przyniosą im również duży rozgłos medialny.

Terrorystyci mogą także dokonywać ataków informacyjnych za pomocą hakerów wykorzystujących przede wszystkim wirusy komputerowe. Tego typu ataki na systemy komputerowe mogą przerodzić się w terroryzm informacyjny i mogą mieć bardzo negatywny wpływ na przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnych, a nawet doprowadzić do sparaliżowania systemów informacyjnych w państwach koalicji.

Rosnące zagrożenie terroryzmem dostrzeżono również w Sojuszu Północnoatlantyckim,³² który po atakach terrorystycznych z 11 września do jego zwalczania po raz pierwszy w swej historii zastosował art. V traktatu waszyngtońskiego. Natomiast w celu permanentnego przeciwdziałania atakom terroru przewiduje prowadzenie konsultacji i podejmowanie działań zgodne z art. IV traktatu.

Po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. problem zwalczania międzynarodowego terroryzmu znalazł się w centrum zainteresowania struktur polityczno-militarnych i wojskowych NATO. Aby w przyszłości zapobiec podobnym zagrożeniom, dokonano wielu analiz i podjęto zdecydowane działania w sferze obronnej, a także struktur wojskowych i broni masowego rażenia oraz politycznej i cywilnej. Wiele posiedzeń gremiów kierowniczych Sojuszu ze szczytem praskim włącznie,³³ poświęcono zwalczaniu terroryzmu. Zjawisko terroryzmu na pierwszym miejscu w hierarchii współczesnych zagrożeń stawiają również autorzy dokumentów doktrynalnych Sił Zbrojnych USA.³⁴

Zasadność przedstawionej oceny zagrożenia oraz poprawność przyjętych na jej podstawie założeń doktrynalnych NATO i jego państw członkowskich potwierdziły się podczas operacji stabilizacyjnej prowadzonej przez siły koalicji w Iraku.

Głównym zagrożeniem³⁵ dla wojsk Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe był ruch oporu zorganizowany przez zwolenników byłego reżimu. Największą siłę przybierał on w regionach zamieszkałych przez ludność sunnicką, która w okresie Saddama Husajna była niezwykle uprzywilejowaną grupą etniczną, na której dyktator opierał swą władzę. W polskiej strefie była to północna część prowincji Babil i Karbala.

³² *AJP-01 (B)*, ... wyd. cyt. s. 1-1.

³³ *The Alliance's Response to Terrorism*, SG (2002) 0474.

³⁴ *FM 3-0*, ... wyd. cyt. s. 1-8; *FM 3-07*, ... wyd. cyt. s. 1-8.

³⁵ Główne zagrożenia dla sił stabilizacyjnych w Iraku przedstawiono w załączniku nr 1.

Zwolennicy byłego reżimu przygotowywali się do walki z siłami koalicji jeszcze przed rozpoczęciem operacji „Iracka wolność”, tworząc swą strukturę zbrojną w oparciu o strukturę wojskową partii Baath, rozśrodkowując broń, amunicję i środki finansowe. Ataków terrorystycznych na siły koalicji dokonywali w małych grupach, na ogół w nocy, w formie rajdów i zasadzek. W pierwszych miesiącach operacji stabilizacyjnej były to głównie ataki moździerzowe lub z użyciem broni strzeleckiej, których celem było sianie strachu i zagrożenia, rozbicie wojsk koalicji i zmuszenie ich do wycofania.

Od października 2003 r. zaobserwowano stopniową koordynację działań terrorystycznych w rejonach, po czym w prowincjach, a nawet w skali kraju. Ataki wymierzano już bezpośrednio w żołnierzy i współpracujące z nimi irackie służby bezpieczeństwa. Do przeprowadzenia ataków wybierano tzw. miękkie cele,³⁶ aby zadać jak największe straty i osiągnąć efekt medialny. W tym okresie wojska dywizji atakowano zarówno w dzień, jak i w nocy, doskonaląc taktykę, technikę i procedury zamachów. Coraz częściej stosowano miny-pułapki, i ataki rakietowe oraz wykorzystywano granatniki przeciwpancerne i samochody-pułapki. Na ogół były to tzw. ataki kompleksowe, w trakcie których wykorzystywano miny-pułapki, aby zatrzymać kolumnę, po czym używano granatników przeciwpancernych i broni strzeleckiej w celu zabicia spieszących się żołnierzy i zniszczenia sprzętu.

Kolejną grupę zbrojną utworzyli członkowie ekstremistycznego ruchu religijnego Ansar al-Islam, powstałego w północno-wschodnim Iraku. Jego ideologia radykalnej walki z Zachodem rozprzestrzeniła się w kierunku południowym. Ansar al-Islam bardzo blisko współpracował z Al-Kaidą,³⁷ a także wykorzystywał jako instruktorów zagranicznych bojowników. Organizacja ta znana była z prowadzenia najbardziej spektakularnych ataków.

Bardzo duże zagrożenie dla wielonarodowej dywizji stanowili także zagraniczni bojownicy – doskonale wyszkoleni i wyposażeni zamachowcy-samobójcy przybywający do Iraku z całego świata, głównie z państw sąsiednich. Według ocen służb wywiadowczych na przełomie 2003-2004 r. w Iraku przebywało ok. trzech tysięcy zagra-

³⁶ **Miękkie cele** (soft targets) – określenie używane przez siły koalicji w Iraku, przypisywane słabo ochra-
nianym osobom, obiektom i instytucjom będącym łatwym celem dla terrorystów.

³⁷ *CJTF, Command Planning Group*, 12 January 2004, s. 7-10.

nicznych bojowników. Stosowali oni typową taktykę terrorystyczną. Wykorzystując głównie zamachowców-samobójców oraz samochody-pułapki, zadawali wojskom koalicji największe straty.

Oprócz wymienionych ugrupowań zbrojnych bezpośrednio zwalczających wojska koalicji i irackie służby bezpieczeństwa, w strefie centralno-południowej występowało wiele pośrednich zagrożeń, których źródłem była, na przykład, walka ugrupowań religijnych w świętych miastach szyitów Najaf i Karbala, powodująca wiele ofiar śmiertelnych, dezorganizująca funkcjonowanie miast i zmuszająca siły koalicji do angażowania się w bardzo trudne z wojskowego punktu widzenia konflikty religijne. Ponadto w strefie centralno-południowej intensywnie działały służby specjalne państw sąsiednich, próbując wpływać na sytuację w Iraku, z przejściem władzy włącznie.³⁸

Bardzo ważnym źródłem zagrożenia, niedocenianym w trakcie przygotowywania operacji, była frustracja Irakijczyków, spowodowana katastrofalną sytuacją gospodarczą, olbrzymim bezrobociem, a także przedłużającymi się przerwami w dostawie paliw i energii. W tej sytuacji w Iraku błyskawicznie rozwijała się działalność kryminalna obejmująca handel bronią i narkotykami, wymuszenia, porwania dla okupu, a także niebываła korupcja wśród urzędników państwowych wszystkich szczebli.

Scharakteryzowane zagrożenia zarówno natury ogólnej, jak i specyficzne, z którymi mają realnie do czynienia siły koalicyjne w Iraku, będą najprawdopodobniej typowymi zagrożeniami, które należy brać pod uwagę w czasie przygotowywania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych przez wielonarodowe związki taktyczne.

Należy jednakże pamiętać, że każda operacja stabilizacyjna będzie inna, niepowtarzalna. Dotyczy to również zagrożeń, które będą specyficzne dla danego rejonu działań. Zagrożenia te, ich rodzaj, wzajemne powiązania i intensywność występowania będą warunkowały w istotny sposób przygotowanie i prowadzenie przyszłych operacji stabilizacyjnych.

1.4. UWARUNKOWANIA MIĘDZYNARODOWE I PRAWNE

Wielonarodowe operacje stabilizacyjne mogą być prowadzone zarówno w ramach sojuszu, to znaczy formalnego długoterminowego porozumienia (traktatu),

³⁸ *CFLCC/CJTF-7 Brief to Polish Recon Team, May 2003.*

we wspólnym interesie jego członków, jak i w ramach koalicji opartej na doraźnym porozumieniu pomiędzy dwoma lub więcej państwami w celu wykonania określonej krótkoterminowej misji.

W mojej ocenie znacznie łatwiejsze do przygotowania i przeprowadzenia są sojusznicze operacje stabilizacyjne prowadzone w ramach Paktu Północnoatlantyckiego. Ten typ operacji umożliwia wykorzystanie wspólnych interoperacyjnych³⁹ dowództw, oddziałów i pododdziałów, wspólnych sojuszniczych procedur operacyjnych, obowiązującego języka, a także zapewnia pełne wsparcie ze strony funkcjonujących struktur dowodzenia Sojuszu. Ponadto ułatwia podejmowanie decyzji w procesie planowania realizowanym przez istniejące, wielokrotnie sprawdzone w realnym działaniu, polityczno-wojskowe organy kierownicze.

Zdecydowanie trudniejsze pod każdym względem jest, będące przedmiotem niniejszej rozprawy, przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny. Operacje koalicyjne mogą być przygotowywane i prowadzone zarówno na podstawie decyzji i pod auspicjami organizacji międzynarodowych: ONZ, UE i OBWE, jak i doraźnie utworzonej koalicji międzynarodowej, co miało miejsce w przypadku operacji stabilizacyjnej w Iraku.

W koalicyjnych operacjach stabilizacyjnych prowadzonych przez wielonarodowe związki taktyczne będą zaangażowane również różnorodne organizacje pozamilitarne, a także inne służby i agencje. Zasady przygotowania i prowadzenia operacji wojskowych z partnerami zagranicznymi, podobnie jak operacji z partnerami cywilnymi, nie są powszechnie znane wszystkim dowódcom i podległym im żołnierzom. Upowszechnienie tej wiedzy wymaga dokładnego zrozumienia specyfiki i uwarunkowań procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej.

Najistotniejsze **uwarunkowania międzynarodowe** w przypadku operacji stabilizacyjnych prowadzonych pod auspicjami ONZ tworzą rządy państw reprezentowanych w Radzie Bezpieczeństwa ONZ. Decyzję o przeprowadzeniu operacji stabilizacyjnej podejmuje Rada Bezpieczeństwa na podstawie artykułu 42 „Karty Narodów Zjednoczonych”,⁴⁰ który upoważnia do podjęcia *takiej akcji z użyciem sił lotniczych,*

³⁹ **Interoperacyjność**, zdolność systemów, jednostek lub wojsk do wspólnej pracy lub służby, do używania wspólnych części zamiennych i systemów obsługowych, pozwalająca im działać efektywnie razem. JP 3-16, s. GL-6.

⁴⁰ Karta Narodów Zjednoczonych, Dziennik Ustaw z 1947r. nr 23 poz. 90.

morskich i lądowych, które byłyby niezbędne do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W celu przygotowania i przeprowadzenia takiej operacji kraje członkowskie ONZ zobowiązane są wydzielić odpowiednie siły na wezwanie Rady zgodnie ze specjalnym porozumieniem zawartym między rządem danego kraju a ONZ. Plany wykorzystania takich sił ustalane są przez Radę Bezpieczeństwa przy udziale Wojskowego Komitetu Sztabowego.⁴¹

Możliwości działania w ramach operacji stabilizacyjnej, określone we wspomnianym artykule 42, stanowią element systemu zbiorowego bezpieczeństwa przewidzianego w „Karcie NZ”. Zasadniczą cechą tego systemu jest to, że decyzję o jego zastosowaniu podejmują stali członkowie Rady Bezpieczeństwa. Tylko ich jednomyślna zgoda na użycie sił zbrojnych może uruchomić ten system i powołać do życia operację stabilizacyjną z użyciem formacji wojskowych.

Zasadniczą, wspólną cechą operacji prowadzonych pod flagą ONZ jest zgoda stron konfliktu na wprowadzenie wojsk. Zgoda ta jest wymagana nie tylko w celu operacyjnego rozwinięcia wojsk, ale również – w szerokim tego słowa znaczeniu – wprowadzania w życie postanowień mandatowych misji. Natomiast podstawową zasadą każdej misji ONZ jest niemieszanie się w wewnętrzne sprawy kraju przyjmującego misję i nefaworyzowanie żadnej ze stron konfliktu.

Mandat każdej operacji stabilizacyjnej będzie ustalany oddzielnie, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań i celów, jakie określa się dla każdej z tych operacji. Uzgodnień w ramach Memorandum of Understanding (MOU) dokonują państwa tworzące daną koalicję, natomiast w przypadku operacji ONZ mandat ten określa Rada Bezpieczeństwa.

Każda operacja stabilizacyjna o czym już wspomniano, będzie wyjątkowa, a jej przygotowanie i prowadzenie niezwykle trudne. Wielonarodowe operacje stabilizacyjne, ze względu na ich wielonarodowy charakter i międzynarodowe uwarunkowania, wymagają bowiem szczególnej uwagi i indywidualnego podejścia.⁴²

W tego typu operacjach interesy narodowe i naciski organizacji międzynarodowych mogą nie być zgodne z zasadami użycia wojsk i ich możliwościami. Osiągnięcie

⁴¹ J. Markowski, *Polska w operacjach pokojowych*, Warszawa 1993, s. 35.

⁴² *Coalition Operations Handbook*, Pentagon, November 2001, s. x.

konsensu będzie zatem wyjątkowo trudne, a podejmowane decyzje będą miały charakter narodowy. Poszczególne państwa koalicji mogą upierać się przy swoich propozycjach i priorytetach, co skomplikuje wysiłki koalicji.

Kluczową sprawą dla wielonarodowych operacji stabilizacyjnych jest wyznaczenie dowódcy operacji. W operacjach prowadzonych przez ONZ dowódcę wyznacza Sekretarz Generalny po akceptacji Rady Bezpieczeństwa. Dowódca ten podlega Sekretarzowi Generalnemu lub wyznaczonemu przez niego specjalnemu przedstawicielowi.

Natomiast w operacjach stabilizacyjnych prowadzonych przez doraźnie utworzone koalicje międzynarodowe dowódcę wielonarodowego związku taktycznego wyznaczają państwa tworzące daną koalicję. W przypadku koalicji z państwem wiodącym (taką rolę spełnia Polska w Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe) dowódcę wyznaczają władze tego państwa. W koalicjach bez państwa wiodącego dowódca będzie wyznaczany kolejno przez poszczególne państwa na zasadzie rotacji.

Poważnym wyzwaniem dla wielonarodowych struktur wojskowych jest zróżnicowanie językowe.⁴³ Zjawisko to nabiera szczególnego znaczenia przy dużej liczbie państw tworzących wielonarodowe dywizje, brygady czy nawet bataliony. Przekonali się o tym oficerowie dowodzący Wielonarodową Dywizją Centrum-Południe w Iraku, która w pierwszej zmianie składała się z kontyngentów wojskowych i grup żołnierzy z dwudziestu pięciu państw. Przyjęcie dla całej dywizji jednego oficjalnego języka było kwestią bardzo delikatną i w zasadzie ograniczyło się do wielonarodowego dowództwa i sztabu dywizji oraz relacji między dywizją a brygadami i samodzielnymi batalionami. Brygady ukraińska i hiszpańska funkcjonowały, używając swych własnych języków. Podobnie było w jednolitych narodowo batalionach i kompaniach.

Dowódcy wielonarodowych formacji wojskowych muszą bowiem uszanować ważność i znaczenie wszystkich języków, którymi posługują się kontyngenty wojskowe poszczególnych państw oraz – jeżeli zachodzi taka potrzeba – zaakceptować (w miarę możliwości) różnorodność językową w podległych oddziałach i pododdziałach. Z jednej strony zatem Amerykanie i Brytyjczycy nie mogą oczekiwać, że w każdej koalicji dominującym językiem będzie automatycznie angielski, z drugiej jednak, żołnierze innych,

⁴³ *Joint Doctrine for Multinational Operations, JP 3-16, s. III-13.*

zwłaszcza mniejszych kontyngentów wojskowych powinni zrozumieć potrzebę posługiwania się jednym wspólnym językiem.

Proces dowodzenia operacją stabilizacyjną jest ograniczony w czasie i wymaga szybkiego i sprawnego odbioru: informacji, przetwarzania jej, opracowania planów i rozkazów oraz dostarczenia ich do wielonarodowych partnerów. Natomiast wielokrotne tłumaczenie dokumentów, a także bezpośrednich rozmów i meldunków na wszystkie języki państw uczestniczących w koalicji zdezorganizowałoby pracę sztabu i spowolniło tempo operacji. Dlatego też wielonarodowa dywizja, w zależności od swego składu narodowego i struktury organizacyjnej będzie wymagała określonych, wielojęzycznych zespołów i oficerów łącznikowych oraz dużej liczby tłumaczy.

Brak tłumaczy może być szczególnie dotkliwy w operacjach stabilizacyjnych prowadzonych poza strefą euroatlantycką. Doświadczenia z Iraku wskazują, że w tego typu operacjach każdy element (zespół) samodzielnie wykonujący zadanie, taki jak: patrol, patrol rozminowania, punkt kontrolny, eskorta konwoju, zespół współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC)⁴⁴ itd. musiał posiadać tłumacza języka arabskiego. W tym celu już w Iraku zatrudniono ponad 200 miejscowych tłumaczy na zasadzie kontraktu. Możliwości pozyskania tłumaczy w strefie stabilizacyjnej powinny być rozpoznane i uwzględnione w procesie przygotowania operacji stabilizacyjnej.⁴⁵

Zwycięskie koalicje były tworzone na bazie zaufania do dowódców, których osobowość i doświadczenie dawały gwarancję zrozumienia celów politycznych i wyznaczonej misji, niezbędnej cierpliwości i wrażliwości w stosunku do koalicyjnych partnerów, jak również gotowości do kompromisu lub konsensu, gdy to było niezbędne. Niezwykle ważne było przy tym wzajemne zaufanie.

Po zakończeniu II wojny światowej generał Dwight Eisenhower stwierdził, że wzajemne zaufanie to jedna podstawowa rzecz, która umożliwi funkcjonowanie sojusznicznych dowództw i wojsk.⁴⁶ Prawdziwość tego stwierdzenia sprawdziła się zarówno w odniesieniu do realizacji koncepcji Sojuszu Północnoatlantyckiego, jak również w faktycznych działaniach wojsk sojusznicznych i koalicyjnych.

⁴⁴ Civil- Military Cooperation (CIMIC).

⁴⁵ JP 3-16, ... wyd. cyt. s. III-13.

⁴⁶ Coalition Operations Handbook, ... wyd. cyt. s. xi.

Dowódca wielonarodowego związku taktycznego powinien zaufać wszystkim zagranicznym partnerom wydzielającym wojska, że będą one odpowiednio skompletowane, wyposażone i wyszkolone, a także we właściwym czasie przegrupowane w rejon operacji. Doświadczenia zdobyte w trakcie formowania przez Polskę wielonarodowej dywizji w pełni potwierdzają słuszność tej tezy.

Ponadto, w trakcie prowadzenia operacji stabilizacyjnej należy w pełni zaufać dowódcom podległych oddziałów i kontyngentów narodowych, że będą wykonywać postawione zadania jak najlepiej. Jeżeli niekiedy zdarzą się odstępstwa od tej zasady, należy je dokładnie i dyskretnie sprawdzić, powstrzymując się od jakichkolwiek przedwczesnych ocen i uogólnień. Bardzo pomocna jest w tym przypadku rozmowa „w cztery oczy” z dowódcą oddziału lub kontyngentu, w trakcie której można określić rzeczywiste przyczyny niepełnej realizacji zadań lub uchylania się od ich wykonania. Z irackich doświadczeń wynika iż na ogół przeszkodą w dobrym wykonaniu zadania były ograniczenia wprowadzone przez narodowe władze wojskowe.

Dowódcy i sztaby wielonarodowych związków taktycznych powinni dążyć do ukształtowania właściwych stosunków z partnerami z pozostałych państw koalicji. Można to osiągnąć wyłącznie poprzez osobiste kontakty, bezpośrednie swobodne i ciepłe rozmowy z podwładnymi, dużą otwartość i komunikatywność. Dobre wzajemne stosunki pomiędzy członkami koalicji tworzą właściwy klimat służby i pracy oraz dobrą atmosferę sprzyjającą zespołowemu sukcesowi.

Najczęściej dowódca sił koalicyjnych jest dowódcą wyłącznie tytularnym,⁴⁷ gdyż jego działanie mieści się w sferze koordynowania, uzgadniania, negocjowania i osiągania konsensu, a więc będzie raczej przewodził niż dowodził zgodnie z obowiązującymi procedurami. Dowódcy muszą zatem charakteryzować się dużą wrażliwością. Często bowiem będą oni wraz ze swoimi podwładnymi bardziej dyplomatami niż wojownikami.⁴⁸

Kluczową sprawą dla ustanowienia właściwych stosunków w WNZT jest poznanie i zrozumienie charakterów, osobowości, możliwości, ambicji i tradycji kulturowych koalicyjnych partnerów. Gdy już taką wiedzę zdobędziemy, podtrzymywanie,

⁴⁷ Tamże, s. x.

⁴⁸ Tamże, s. xi.

a nawet rozwój wzajemnych stosunków będzie zależał od okazywanego szacunku, zaufania, cierpliwości i zdolności do kompromisu.⁴⁹

Dowódca WNTZ powinien utrzymywać bezpośredni kontakt ze wszystkimi członkami koalicji. Najlepszą formą realizacji tego celu są osobiste wizyty we wszystkich podległych oddziałach (pododdziałach) i spotkania z kadrą i żołnierzami. Wizyty takie dają możliwość kształtowania wzajemnych stosunków, a także oceny zdolności bojowej i morale podległych kontyngentów.

Zdecydowanie łatwiej jest kształtować wzajemne stosunki na zasadzie partnerskiej, gdy narodowe kontyngenty tworzące wielonarodowy związek taktyczny reprezentują podobne demokratyczne zasady i wartości. Natomiast trudniej jest wówczas, gdy kontyngenty pochodzą ze skłóconych ze sobą państw i nie zamierzają respektować swej różnorodności.

Specyficzną cechą charakteryzującą wielonarodowe formacje wojskowe powinien być wzajemny szacunek i cierpliwość.⁵⁰ Partnerzy koalicyjni muszą się wzajemnie szanować. Wszystkie państwa uczestniczące w koalicji powinny odczuć, że równomiernie uczestniczą w prowadzonej operacji stabilizacyjnej – bez względu na stopień wojskowy swojego dowódcy i wielkość narodowego kontyngentu. Poszanowanie kultury, religii, zwyczajów i wartości zagranicznych partnerów w połączeniu ze zrozumieniem i braniem pod uwagę zgłaszanych przez nich wniosków i propozycji będzie jedynie utrwalalo partnerstwo. Bez autentycznego szacunku dla innych, partnerskie stosunki i wzajemne zaufanie nie będą możliwe. Brak szacunku może prowadzić do podziałów i zagrożeń w wykonywaniu misji.

Równie ważne dla trwałości i unikania podziałów w wielonarodowym związku taktycznym jest wzajemne uszanowanie polityki państw reprezentowanych przez narodowe kontyngenty.

Umacniając partnerstwo nie wolno zapominać, że jest to długotrwały proces, wymagający czasu i uwagi wszystkich zainteresowanych stron. Ponadto warto pamiętać, że dążenie do osiągnięcia zaufania i wzajemnie korzystnych relacji z partnerami koalicyjnymi wymaga dużej dozy cierpliwości.

⁴⁹ Tamże, s. xi.

⁵⁰ MC 327/2, *NATO Military Policy for Non-Article 5 CRO*, Bruxelles, 1 June 2001, s. 1-8.

Dowódcy wielonarodowych formacji wojskowych powinni znać partnerów koalicyjnych tak dobrze, jak znają swych nieprzyjaciół i przeciwników. Na wzajemne poznanie i zrozumienie w ramach koalicji powinno się przeznaczać tak dużo czasu i wysiłku ile poświęca się na ocenę przeciwnika, a może nawet więcej. Każdy zagraniczny partner w wielonarodowej operacji posiada unikalną tożsamość kulturową jako rezultat używanego języka, wyznawanej religii, a także różnych warunków ekonomicznych i socjalnych. Nawet tak małe różnice jak ograniczenia w spożywaniu określonych pokarmów mogą mieć wpływ na przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej.

Narody o podobnej kulturze napotykają na mniejsze trudności w osiągnięciu interoperacyjności niż partnerzy z odmiennych kręgów kulturowych. Nakłada to na dowódców i oficerów sztabów obowiązek analizowania możliwości poszczególnych kontyngentów narodowych i organizacji, także w zakresie ich wspólnego działania.

Możliwości partnerów koalicyjnych będą też zależeć ponadto od: narodowych interesów i celów, wytycznych władz politycznych, ograniczeń w stosunku do sił zbrojnych, doktryn narodowych, struktur organizacyjnych, zasad użycia wojsk (ROE), zasad wzajemnego oddziaływania, prawa wojennego, wyposażenia, religii, tradycji, historii i wiele jeszcze innych czynników.

Dowódcy wielonarodowi powinni umożliwić swym zagranicznym partnerom obchodzenie świąt państwowych, wojskowych i religijnych, uczestniczenie w mszy świętej oraz celebrowanie rocznic rodzinnych i osobistych. Wymienione, a także inne specyficzne zwyczaje ważne dla członków koalicji powinny być stosowane wspólnie lub w kontyngentach narodowych, z większym lub tylko symbolicznym udziałem innych narodowości.

W celu wspierania dowódców różnych szczebli dowodzenia w kwestii lepszego poznania partnerów, ich kultury, tradycji i języka celowe jest zatrudnianie na kontrakt cywilnych specjalistów. Podczas misji stabilizacyjnej w Iraku ich przydatność w pełni potwierdzali arabiści i byli dyplomaci z tego regionu.

W koalicyjnych operacjach ważnym zadaniem jest zbudowanie jednego dobrze rozumiejącego się zgranego zespołu. Należy przy tym być świadomym różnych oczekiwań, życzeń i postulatów zgłaszanych przez przedstawicieli poszczególnych kontyngentów.

Największą przeszkodą w zgraniu działań koalicjantów może być ich naturalna skłonność do rywalizacji zarówno pomiędzy żołnierzami, jak i państwami. Tylko umiejętne sterowanie tego typu zachowaniami może przekształcić ją w czynnik motywujący.

Dowódcy koalicijni na wszystkich szczeblach dowodzenia powinni ciągle przekonywać, że całe siły koalicyjne stanowią jeden zespół. Atmosfera współpracy i wzajemnego zrozumienia powinna być najpierw ukształtowana na najwyższym szczeblu dowodzenia sił koalicji, a następnie przenoszona na podległe dowództwa, sztaby i wojska. Dowódcy formacji wielonarodowych powinni w jednakowy sposób traktować i eksponować wszystkie kontyngenty narodowe, niezależnie od państwa, które reprezentują. Nieprzestrzeganie tej reguły może być przyjmowane jako skutek uprzedzeń politycznych do danej nacji i rezultat reperkusji politycznych.

Aby uniknąć oskarżeń, że niektóre kraje są wyłączone z procesu podejmowania decyzji, należy wszystkim koalicjantom zapewnić sprawiedliwy udział ich przedstawicieli w strukturach wielonarodowych sztabów dywizji, brygad lub batalionów. Poszczególne kontyngenty narodowe powinny otrzymywać misje i zadania stosowne do ich możliwości, tak aby oceniali oni otrzymane zadania jako właściwe, wykonalne i adekwatne do wnoszonego wkładu i ponoszonego przez nich ryzyka. Przy planowaniu zadań dla poszczególnych kontyngentów powinni być obecni ich przedstawiciele z prawem wyrażenia swojej opinii na temat przydzielanego im zadania. W niektórych wypadkach honor narodowy i prestiż koalicjanta może być równie istotny dla zachowania partnerstwa, jak możliwości bojowe.

Dla dowódcy wielonarodowego związku taktycznego bardzo poważnym wyzwaniem będzie rozwiązywanie problemów związanych z suwerennością zarówno w odniesieniu do podległych kontyngentów narodowych, jak i państwa, na terytorium którego będzie prowadzona operacja stabilizacyjna.⁵¹ Wnikliwe podejście do tych problemów pozwoli uniknąć negatywnego wpływu naruszenia czyjejs suwerenności na przebieg operacji stabilizacyjnej. W pokonywaniu tego typu trudności dowódca wielonarodowego związku taktycznego powinien otrzymać wsparcie od

⁵¹ JP 3-16, ... wyd. cyt. s. III-14.

władz polityczno-wojskowych swego kraju, a także od nadrzędnego dowódcy sił koalicji.

Przykłady tzw. *sovereignty issues (sprawy suwerenności)*⁵² obejmują: zbieranie informacji i dzielenie się nimi, zarządzanie i funkcjonowanie baz wojskowych, prawo przelotu samolotów, wykorzystanie portów lotniczych i morskich do przerzutu wojsk, przekraczanie granic, działania na wodach terytorialnych, wykorzystanie najbliższych stacji kolejowych oraz rozmieszczenie dowództw, sztabów i innych instytucji oraz służb pozamilitarnych. W celu bieżącego, bezkolizyjnego rozwiązywania tych i innych spraw dowódca WNZT może utworzyć wspólny komitet, któremu będzie przewodniczył lub współprzewodniczył przedstawiciel państwa, na którego terytorium jest prowadzona operacja stabilizacyjna. Utworzenie takiego komitetu pozwoli zinstytucjonalizować współpracę i budować zaufanie, zmniejszając zadrażnienia i nieporozumienia. Jednakże wymienione problemy mogą być rozwiązane formalnie dopiero po podpisaniu porozumienia o stacjonowaniu sił (SOFA)⁵³ lub właściwych porozumień technicznych aktualizujących wcześniejsze porozumienia.

W trakcie operacji stabilizacyjnej WNZT będzie zobowiązany również do współpracy, a nawet koordynowania działalności wielu organizacji międzynarodowych, pozarządowych i prywatnych funkcjonujących w tej samej strefie. Często organizacje te będą wymagały wsparcia, ochrony, a także pomocy w kontaktach z lokalnymi władzami. Działalność wszystkich wspomnianych organizacji powinna być ukierunkowana na wspieranie operacji stabilizacyjnej.

Nie mniej ważne od uwarunkowań międzynarodowych dla procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej są **uwarunkowania prawne**. Regulacje prawne, przepisy wojskowe i decyzje polityczne ściśle określają i kontrolują działanie sił zbrojnych. Przy czym prawo oraz wspólne porozumienia i procedury operacyjne dają władzę i jednocześnie zapewniają autorytet niezbędny do prowadzenia koalicyjnych operacji stabilizacyjnych przez WNZT. Koalicyjność i wielonarodowość, a także szczególny typ operacji jakim jest operacja stabilizacyjna zmusza dowódców i oficerów sztabów

⁵² JP 3-16, ... wyd. cyt. s. III-14.

⁵³ Status of Forces Agreement (SOFA).

do bezwzględności przestrzegania prawa i każdorazowego analizowania czy planowane działania są dozwolone.

W operacjach stabilizacyjnych będą miały zastosowanie trzy rodzaje aktów prawnych: prawo międzynarodowe, prawo państw tworzących koalicję i prawo państwa, na którego terytorium będzie prowadzona operacja (państwo gospodarz lub państwo okupowane). Prawo międzynarodowe będzie w dużym stopniu warunkowało prowadzenie większości operacji stabilizacyjnych. Obejmuje ono międzynarodowe porozumienia (konwencje i traktaty) oraz międzynarodowe prawo zwyczajowe, które zawiera porozumienia i prawo zwyczajowe, znane jako prawo wojny.⁵⁴ Prawo wojny teoretycznie powinno mieć zastosowanie do wszystkich przypadków zadeklarowanej wojny lub jakichkolwiek konfliktów zbrojnych. Jednakże w praktyce – zarówno w przypadku operacji pokojowych w Somalii, na Haiti, w Bośni i Kosowie, jak i w ostatniej interwencji sił koalicji w Iraku – USA, ONZ i NATO uchylają się od zastosowania prawa wojny, uzasadniając, że wykorzystywane wojska pomimo prowadzenia operacji zaczepnych nie odgrywają roli bojowej. Zatem wymienione podmioty międzynarodowe nie godząc się na zastosowanie prawa wojny, co wiązałoby się z określonymi konsekwencjami, przyznają, że prowadzą swe operacje stosując „zasady i duch” prawa wojny.

Należy więc liczyć się z faktem, że kolejne operacje stabilizacyjne, w których będzie uczestniczyło Wojsko Polskie, będą prowadzone w równie skomplikowanych warunkach prawnych zbliżonych do prawa wojny.

Zasadniczy wpływ na przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnych mają uwarunkowania prawne wynikające z konwencji haskich z 18 października 1907r. (wraz z aneksem), konwencji genewskich z 12 (wraz z protokołem I z 8 czerwca 1977 r.) i 18 sierpnia 1949 r. oraz konwencji haskiej z 14 maja 1954 r.⁵⁵ Wymienione konwencje regulują obowiązki sił stabilizacyjnych w zakresie zapewnienia lokalnej ludności niezbędnego szacunku, uszanowania honoru, praw rodzinnych, przekonań religijnych, zwyczajów i obyczajów, a także humanitarnego traktowania i właściwej ochrony. Jednocześnie zakazują stosowania przymusu, torturowania

⁵⁴ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. B-2.

⁵⁵ *Vademecum żołnierza, Irak*, Bellona, Warszawa 2003, s. 63.

nia, kar zbiorowych, rabunku, stosowania odwetu i brania zakładników. Konwencje te określają również prawa ludności zamieszkującej terytorium, na którym działają siły stabilizacyjne. Pod pewnymi warunkami może ona organizować się w grupy oporu, uczestniczyć w akcjach zbrojnych a w razie pojmania powinna otrzymać status jeńców wojennych.⁵⁶

Przepisy wojskowe (doktryny, regulaminy itp.) określające ogólne zasady przygotowania i prowadzenia operacji mają zastosowanie do terytoriów objętych ochroną sił stabilizacyjnych. W związku z tym każda walka mająca miejsce na tym terytorium zagraża ludności cywilnej, co zobowiązuje dowódców obu stron do eliminowania tych zagrożeń. Miejsca i strefy podlegające szczególnej ochronie, takie jak: strefy szpitalne, zdemilitaryzowane i neutralne, korzystają z takiej samej ochrony jak w czasie działań wojennych. Zabrania się wykorzystywania miejscowej ludności jako „żywych tarcz” a także niszczenia majątku, poza przypadkami, kiedy jest to bezwzględnie konieczne ze względów wojskowych. Dowódcy sił stabilizacyjnych mają również obowiązek stosowania precyzyjnych procedur w celu wyraźnego oddzielenia celów wojskowych i cywilnych, a także stosowania właściwej taktyki i środków walki oraz zorganizowania ewentualnej ewakuacji ludności.⁵⁷

Niezwykle ważne dla procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej będą również dwu- i wielostronne porozumienia. Należą do nich: porozumienie o stacjonowaniu sił (SOFA), zasady użycia wojsk (ROE), porozumienie pokojowe, mandat organizacji lub koalicji międzynarodowej (ONZ, UE, OBWE, NATO itp.), zakres odpowiedzialności (terms of reference), porozumienia techniczno-wojskowe (military-technical agreements), porozumienie o statusie misji (status of mission agreements), porozumienia o zrozumieniu (MOU).⁵⁸

Wymienione wielostronne i dwustronne porozumienia będą podstawową formą uzgodnień, typową dla WNZT, dając podstawę prawną do operacji i pobytu personelu sił koalicji w obcym kraju, określając ponadto mandat misji, a także zasady użycia i funkcjonowania wielonarodowych sił stabilizacyjnych. Porozumienia te uregulują również odpowiedzialność karną i cywilną personelu wojskowego, jego opodatkowanie i odpowiedzialność za wyrządzone szkody i krzywdy. W razie braku tych porozumień

⁵⁶ Tamże, s. 63-65.

⁵⁷ Tamże, s. 65-66.

⁵⁸ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 4-20.

operacja stabilizacyjna będzie uważana – w myśl prawa międzynarodowego – za nielegalną a personel WNZT za siły okupacyjne i pozbawiony specjalnego statusu prawnego.

Z powyższej analizy wynika, że prawo międzynarodowe będzie determinować wszystkie aspekty i sfery działania WNZT w operacji stabilizacyjnej na terytorium państwa gospodarza (okupowanego).

Prawo państw koalicji to kolejny czynnik wywierający wpływ na wielonarodowe operacje stabilizacyjne. Operacje te prowadzone zarówno w okresie pokoju, jak i konfliktu zbrojnego muszą być zgodne z prawem obowiązującym we wszystkich państwach tworzących koalicję i wydzielających kontyngenty wojskowe.

Aby zapewnić tę zgodność, w składzie każdej delegacji narodowej uczestniczącej w procesie generowania sił powinien być prawnik, który na bieżąco śledzi przebieg konferencji i dyskusję w grupach roboczych, analizuje przygotowywane dokumenty, a także służy radą i pomocą pozostałym członkom delegacji. W trakcie konferencji generowania sił należy utworzyć podgrupę prawników, którzy uzgodnią pod względem prawnym przygotowywane dokumenty planu operacji, a także rozpoczną wypracowanie dwóch zasadniczych z punktu widzenia prawa dokumentów: porozumienia o zrozumieniu (Memorandum of Understanding – MOU) i zasad użycia wojsk (Rules of Engagement – ROE). Wojskowi prawnicy powinni wchodzić w skład wszystkich kontyngentów narodowych stanowiących WNZT i aktywnie uczestniczyć – oraz doradzać dowódcom i oficerom sztabów – we wszystkich etapach operacji: od rekonesansu rejonu operacji aż do jej zakończenia i wyprowadzenia wojsk. Doświadczenia wielonarodowej dywizji w Iraku wskazują na potrzebę częstych uzgodnień między prawnikami reprezentującymi poszczególne nacje na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Siły stabilizacyjne powinny zezwolić na takie funkcjonowanie administracji terytorialnej jak przed przejściem strefy odpowiedzialności. Zobowiązane są także respektować prawo państwa gospodarza obowiązujące na danym terytorium przed przejściem nad nim ochrony, przy zachowaniu warunku, że nie ma bezwzględnych przeszkód i prawo spełnia ogólnie przyjęte standardy. Nie mogą również zmienić statusu prawnego urzędników i sędziów, stosować sankcji ani jakichkolwiek środków przymusu lub dyskryminacji wobec nich, jeżeli uchylają się od wy-

konywania obowiązków ze względu na swoje sumienie. Policja funkcjonująca w strefie odpowiedzialności nie może być zmuszana do egzekwowania zarządzeń nakazujących zatrudnienie ludności w celach wojskowych oraz bezpośredniego uczestnictwa w działaniach wojennych.⁵⁹ W szczególności prawo państwa gospodarza może mieć zastosowanie w takich dziedzinach, jak: imigracja, zatrudnianie, kurs waluty, zakupy towarów i usług, cła i podatki oraz prawo kryminalne i cywilne. Wszystkie te sfery może obejmować porozumienie o stacjonowaniu wojsk (SOFA) pomiędzy państwem gospodarzem i dowództwem sił koalicji.⁶⁰ Jeżeli lokalne prawo utrudnia i komplikuje prowadzenie operacji stabilizacyjnej, dowódca WNZT powinien, wykorzystując kanały polityczne i dyplomatyczne, wynegocjować niezbędne rozwiązania.

W przypadku, gdy siły koalicyjne prowadzą operację stabilizacyjną w państwie okupowanym, w którym nie ma suwerennych władz oraz nie funkcjonuje lokalne prawo, mają obowiązek – wraz z tymczasową administracją cywilną, we współdziałaniu z przedstawicielami organizacji międzynarodowych i pozarządowych – ustanowić prawo i przywrócić funkcjonowanie organów władzy centralnej i lokalnej, w tym również wymiaru sprawiedliwości.

Taka sytuacja miała miejsce w Iraku, gdy struktury państwa się rozpadły, a USA i WB zostały uznane rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ za państwa okupacyjne.

Tak więc, przygotowując operację stabilizacyjną, należy na etapie jej planowania ocenić uwarunkowania prawne i ich wpływ na jej przebieg. Niezbędnej pomocy w tym zakresie mogą udzielić misje dyplomatyczne państw koalicji w kraju planowanej operacji, a także departamenty prawne ministerstw obrony tych państw.

1.5. DOKTRYNA SOJUSZU I DOKTRYNY ZAANGAŻOWANYCH PAŃSTW

Poza uwarunkowaniami międzynarodowymi i prawnymi istotna dla przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej jest **doktryna Sojuszu Północnoatlantyckiego**. Koncepcja strategiczna z 23 kwietnia 1999 r. definiuje rolę Sojuszu w kształto-

⁵⁹ *Vademecum żołnierza*, ... wyd. cyt. s. 71.

⁶⁰ *FM 3-07*, ... wyd. cyt. s. B-2.

waniu międzynarodowego bezpieczeństwa w XXI wieku. W dokumencie tym akcentuje się szczególną misję NATO w zapobieganiu konfliktom i skutecznym zarządzaniu kryzysami. Ponadto ujmuje się operacje reagowania kryzysowego, prowadzone poza warunkami określonymi w artykule V traktatu waszyngtońskiego, jako część składową NATO-wskiego zarządzania kryzysowego (NATO's Crisis Management).⁶¹

Decyzje Komitetu Wojskowego MC 400/2⁶² i MC 133/3⁶³ są natomiast rozwinięciem i uszczegółowieniem koncepcji strategicznej w zakresie zasad planowania i prowadzenia wymienionych operacji. MC 400/2 określa operacje reagowania kryzysowego jako jedną z trzech misji wojskowych Sojuszu, a decyzja Komitetu Wojskowego (MC 133/3) normuje proces planowania zarówno dla obrony kolektywnej zgodnej z art. V, jak i operacji reagowania kryzysowego poza art. V.

Wymienione dokumenty doktrynalne odnoszą się do procesu przygotowania i prowadzenia operacji reagowania kryzysowego w operacjach dowodzonych przez NATO. Mogą one być również z powodzeniem wykorzystywane w trakcie przygotowywania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych przez siły wielonarodowe w ramach doraźnie utworzonej koalicji.

Zgodnie z doktryną Sojuszu celem operacji reagowania kryzysowego poza art. V jest skuteczne zarządzanie kryzysami. Cel ten osiąga się przez dokładne monitorowanie zagrożeń i reagowanie już we wczesnym etapie potencjalnego kryzysu. Tak więc siły Sojuszu w operacjach reagowania kryzysowego, mając pełne spektrum możliwości reagowania z działaniami militarnymi włącznie, użyte we właściwym czasie mogą skutecznie neutralizować zaistniały kryzys. Operacje te mogą być przygotowane i prowadzone w warunkach, gdy kryzys zagraża bezpieczeństwu państw członkowskich lub też narusza stabilność i prowadzi do konfliktu na obrzeżach obszaru zainteresowania Sojuszu. Skuteczność w prowadzeniu operacji reagowania kryzysowego poza art. V wymaga zachowania gotowości wojsk do obrony kolektywnej.⁶⁴

⁶¹ *The Alliance's Strategic Concept*, ... wyd. cyt. s. 1-1,2.

⁶² *MC Guidance for the Military Implementation of Alliance Strategy*, Bruxelles, February 2000.

⁶³ *NATO's Operational Planning System*, ... wyd. cyt.

⁶⁴ *MC 327/2*, ... wyd. cyt. s. 1-2.

Operacje spoza art. V wymagają od zaangażowanych sił prowadzenia lub udziału w różnego rodzaju działaniach – od operacji wspierania pokoju, które mogą obejmować najtrudniejsze ich formy, takie jak wymuszanie pokoju i wojskowe działania prewencyjne, aż do innych niezbędnych w danej sytuacji, z operacjami zaczepnymi i obronnymi włącznie. Siły w operacjach reagowania kryzysowego muszą liczyć się z ograniczeniami wynikającymi z planowanego celu, wyznaczonych środków oraz obszaru i czasu działania. Operacje te mogą obejmować specyficzne misje, jak: wycofanie zagranicznego personelu, wsparcie udzielane w likwidacji klęsk żywiołowych, przemieszczenie ludności cywilnej, a także udzielanie pomocy humanitarnej.

Doktryna Sojuszu określa, że operacje reagowania kryzysowego mogą być równie intensywne jak operacje prowadzone zgodnie z art. V, wymuszając konieczność pełnego użycia zasobu sił i możliwości. Stawia to wysokie wymagania przed państwami wydzielającymi kontyngenty wojskowe, aby zapewniły im możliwości bojowe podobne jak w przypadku obrony kolektywnej. Wojska wydzielane do operacji reagowania kryzysowego muszą być tak wyszkolone, wyposażone i zaopatrzone, aby mogły wykonać całe możliwe spektrum zadań. Szkolenie przygotowawcze powinno być tak zaplanowane, aby oddziały i pododdziały przygotować do najgorszego scenariusza. W tym celu Sojusz sformułował zasadnicze możliwości operacyjne (Essential Operational Capabilities) w dokumencie MC 400/2,⁶⁵ które obowiązują w odniesieniu do wszystkich misji wojskowych z operacjami reagowania kryzysowego poza art. V włącznie.

Z założeń doktrynalnych NATO⁶⁶ wynika, że ocena sytuacji kryzysowej będzie na ogół wymagała nawiązania i utrzymania wszechstronnych i wielopłaszczyznowych relacji, wspieranych profesjonalnymi ocenami, analizami i wspólnym działaniem czynników politycznych, dyplomatycznych i wojskowych oraz organizacji humanitarnych. W operacjach reagowania kryzysowego należy oczekiwać udziału państw niebędących członkami Sojuszu, co będzie wymagało podjęcia we właściwym czasie i skutecznego przeprowadzenia konsultacji politycznych z tymi państwami oraz włączenia ich przedstawicieli w proces decyzyjny, planowanie operacyjne i inne działania

⁶⁵ *MC Guidance*, ... wyd. cyt. s. 1-2.

⁶⁶ *MC 327/2*, ... wyd. cyt. s. 1-2.

przygotowujące operacje. Do tego typu operacji mogą przyłączyć się również organizacje międzynarodowe i regionalne, a także pozarządowe agencje humanitarne.

Dla sukcesu operacji reagowania kryzysowego duże znaczenie ma stosunek miejscowej ludności, która może akceptować działania bądź też okazywać wrogość lub nawet stosować zbrojny opór. Ponadto działalność lokalnych organizacji, a także instytucji wymiaru sprawiedliwości i porządku publicznego będzie oddziaływać na prowadzone operacje. W odniesieniu do wojska wymienione uwarunkowania będą wymagały specyficznej organizacji, zmienionych procedur operacyjnych i specjalnego przeszkolenia.

Doktryna NATO formułuje również zasady przygotowania i prowadzenia operacji reagowania kryzysowego. Zasady te, przy tak szerokim spektrum realizowanych zadań i skomplikowanych uwarunkowaniach obejmujących możliwości prowadzenia walki zbrojnej w operacjach tego typu, mają być pomocne dowódcom w planowaniu i wykonaniu misji.⁶⁷ Odnoszą się one do: wyznaczenia osiągalnego celu operacji, wytrwałości w działaniu, jedności dowodzenia i wysiłku, wiarygodności, zasadności operacji, bezpieczeństwa wojsk, promowania współpracy, bezstronności, użycia siły, wzajemnego szacunku, swobody manewru i podstaw prawnych działania.

Założenia doktrynalne zawierają również charakterystykę wojsk używanych w operacjach reagowania kryzysowego.⁶⁸ Skład wojsk, ich struktura, komponenty i zasadnicze możliwości będą każdorazowo określone stosownie do specyfiki operacji. Pełen wykaz niezbędnych sił przygotowuje dowództwo strategiczne a zatwierdzają władze Sojuszu. Struktura dowodzenia w operacjach reagowania kryzysowego powinna ułatwić sprawne przemieszczenie wojsk do rejonu operacji oraz zapewnić dowódcy niezbędną elastyczność operacyjną, sprowadzając narodowe restrykcje i zastrzeżenia do minimum. Do dowodzenia w operacjach reagowania kryzysowego przewiduje się wykorzystać możliwości dowództwa wielonarodowych połączonych sił zadaniowych (Combined Joint Task Force – CJTF). W związku z dużą liczbą narodowych kontyngentów i wielonarodowych formacji uczestniczących w operacjach reagowania kryzysowego szczególnego znaczenia nabiera interoperacyjność, która powinna być integralną częścią planowania operacji.

⁶⁷ MC 327/2, ... wyd. cyt. s. 1-6.

⁶⁸ Tamże, s. 1-9.

Doktryna Sojuszu stawia wysokie wymagania w stosunku do polityki informacyjnej wojsk.⁶⁹ Operacje reagowania kryzysowego będą bowiem przygotowywane i prowadzone w warunkach bezpośredniej obserwacji tych procesów przez przedstawicieli mediów i społeczeństw państw uczestniczących w nich. Media dysponują obecnie ogromnymi możliwościami przekazywania informacji w realnym czasie, a przekazywane przez nie obrazy i komentarze mają duży wpływ na decyzje polityczne, poparcie ze strony opinii publicznej, a także zachowanie i stosunek miejscowej ludności. Sytuacja ta wymaga właściwej polityki informacyjnej i odpowiedniej pracy z przedstawicielami mediów na wszystkich szczeblach dowodzenia. Przekazywane informacje mogą przyczynić się w znacznym stopniu do wczesnego zażegnania potencjalnego kryzysu, ale wymagają uzgodnienia wysiłków całej koalicji i innych uczestniczących organizacji.

W operacjach reagowania kryzysowego dowódcy wszystkich szczebli powinni spotykać się i rozmawiać z przedstawicielami lokalnych sił zbrojnych, różnych organizacji paramilitarnych, cywilnych frakcji, a także rządowych i pozarządowych organizacji działających w regionie. W celu zapewnienia systematycznego komunikowania się z wymienionymi partnerami niezbędne jest utworzenie przy dowództwie operacji połączonej komisji wojskowej (Joint Military Commission – JMC) oraz na szczeblu lokalnym biur łącznikowych (Faction Liaison Office – FLO).⁷⁰

Przygotowanie i prowadzenie operacji reagowania kryzysowego wymaga od dowódców wszystkich szczebli i ich podwładnych pełnego zrozumienia, zidentyfikowania i uwzględnienia dużej liczby czynników, które mogą wpływać na przebieg tych operacji. Są one prowadzone najczęściej przez formacje wielonarodowe ze znacznym zaangażowaniem strony cywilnej. Udział w nich państw partnerskich NATO i innych, a także implikacje prawne i konieczność współpracy z agencjami cywilnymi i organizacjami międzynarodowymi zdecydowanie zwiększa wymagania w zakresie planowania, przygotowania i kierowania siłami w tych operacjach.⁷¹ Najprawdopodobniej głównym celem operacji reagowania kryzysowego Sojuszu

⁶⁹ Tamże, s. 1-10.

⁷⁰ Tamże, s. 1-13.

⁷¹ Tamże, s. 1-14.

będzie w najbliższym czasie utrzymanie stabilnego i bezpiecznego środowiska geopolitycznego w obszarze euroatlantyckim.

W operacjach reagowania kryzysowego (w tym stabilizacyjnych) w ostatnich latach biorą udział także państwa nie będące członkami Sojuszu. Zatem poza doktryną Sojuszu dla przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej istotne stają się również **doktryny państw zaangażowanych** w niej. Założenia doktrynalne państw uczestniczących w operacjach stabilizacyjnych (operacjach reagowania kryzysowego) mogą być różne. Niektóre z nich, jak chociażby doktryny USA i Wielkiej Brytanii, preferują aktywne działania zaczepne, inne z kolei koncentrują się na działaniach obronnych i reagowania kryzysowego, traktując je jako podstawowe rodzaje działań bojowych.

Doświadczenia Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe w Iraku wskazują, że polskie założenia doktrynalne zgodne z doktryną Sojuszu Północnoatlantyckiego zostały w pełni zaakceptowane przez pozostałe dziewiętnaście państw wydzielających kontyngenty wojskowe. Zarówno Polskę, jak i wymienione państwa łączyło jedno wspólne założenie – brak zgody władz polityczno-wojskowych na prowadzenie działań ofensywnych. Różniły nas natomiast wyłącznie zasady użycia wojsk (Rules of Engagement – ROE), które scharakteryzuję w następnym podrozdziale pracy.

W związku z generalnie wspólnym podejściem doktrynalnym państw tworzących ten WNZT, analizę uwarunkowań przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej, wynikającą z doktryn zaangażowanych państw, przeprowadzę na przykładzie doktryny RP. Strategia bezpieczeństwa RP określa, że Polska w ramach procesu wzmocnienia bezpieczeństwa i stabilności będzie aktywnie współuczestniczyć w zapobieganiu konfliktom i zarządzaniu kryzysowym.⁷² Jest też żywotnie zainteresowana tworzeniem europejskich zdolności w zakresie reagowania kryzysowego i będzie dążyć do uzyskania w nich udziału odpowiedniego do naszego narodowego potencjału.⁷³

W dokumencie tym podkreślona jest również niezwykle ważna rola operacji pokojowych, jako jednego z podstawowych elementów działań Narodów Zjednoczonych

⁷² *Strategia bezpieczeństwa RP*, ... wyd. cyt. s. 10.

⁷³ Tamże, s. 12.

na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa w świecie. Operacje te powinny w zasadzie nosić charakter tymczasowy i służyć tworzeniu warunków do rozwiązywania konfliktów metodami politycznymi. Polska, jako państwo wydzielające od wielu lat siły na potrzeby operacji pokojowych, będzie nadal gotowa wносить znaczący wkład w międzynarodowe operacje pokojowe, w tym prowadzone pod egidą ONZ.

„Strategia bezpieczeństwa RP” tak ujmuje założenia doktrynalne: *W związku ze wzrostem znaczenia cywilnego komponentu operacji pokojowych, w tym policji, Polska odpowiednio dostosuje swój potencjał do udziału w operacjach pokojowych nowego typu.*

*Polska będzie sprzyjać wzmocnieniu zdolności OBWE do skutecznego działania, zwłaszcza na polu dyplomacji prewencyjnej, zapobiegania konfliktom, opanowania kryzysów i odbudowy pokonfliktowej oraz budowy instytucji demokratycznych i rozwoju społeczeństw obywatelskich.*⁷⁴

Wymienione założenia doktrynalne, tak mocno akcentujące gotowość Polski do udziału w operacjach reagowania kryzysowego i pokojowych (stabilizacyjnych), bezpośrednio przekładają się na zadania Sił Zbrojnych RP, które powinny być gotowe do wykonywania trzech rodzajów zadań strategicznych: zadań obronnych w razie wojny, zadań reagowania kryzysowego oraz zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych w czasie pokoju. Zadania te są podstawowym wyznacznikiem kierunków rozwoju i doskonalenia systemu obronnego RP, w tym w szczególności Sił Zbrojnych.⁷⁵

Siły te powinny być zdolne do uczestniczenia w operacjach reagowania kryzysowego poza obszarem Polski. W tym celu należy im zapewnić zdolność do udziału jednocześnie w dwóch większych operacjach reagowania kryzysowego poza art. V, albo w kilku operacjach o mniejszej skali, w tym w operacjach pokojowych w ramach sił międzynarodowych.⁷⁶

Strategia bezpieczeństwa RP definiuje również wymagania wobec wojsk operacyjnych, które powinny być przygotowane przede wszystkim w ramach sojusznicznych, wielonarodowych formacji wojskowych. Ich wielkość, stopień gotowości oraz zdolności do przegrupowania i prowadzenia długotrwałych operacji powinien odpowiadać zobowiązaniom zarówno do wspólnej obrony sojuszniczej, jak i prowadzenia operacji re-

⁷⁴ Tamże, s.12.

⁷⁵ Tamże, s.18.

⁷⁶ Tamże, s.18.

agowania kryzysowego, w tym poza terytorium RP, w znacznym oddaleniu od własnych baz.⁷⁷

Dużo uwagi działaniom prewencyjno-stabilizacyjnym i reagowania kryzysowego poświęca również „Strategia obronności RP”.⁷⁸ Dokument ten rolę sił zbrojnych w działaniach prewencyjno-stabilizacyjnych sprowadza przede wszystkim do współpracy wojskowej. W jej ramach wojska dążą do: rozwijania kontaktów między własnymi jednostkami wojskowymi a ich odpowiednikami w innych armiach, prowadzenia wspólnych szkoleń kadry oraz organizowania i sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem jednostek wielonarodowych. Korzystają również z wymiany doświadczeń i informacji. Za jedną z ważniejszych płaszczyzn tego współdziałania uznaje się udział w operacjach pokojowych, akcjach humanitarnych i poszukiwawczo-ratowniczych.

Wymieniony dokument określa także zadania i wymagania stawiane siłom zbrojnym w zakresie udziału w międzynarodowych operacjach reagowania kryzysowego, w tym w operacjach sojuszniczych, które – w zależności od sytuacji – mogą obejmować:

– rozpoznawanie i lokalizowanie pojawiającego się kryzysu oraz podjęcie działań w celu jego jak najszybszego rozwiązania poprzez izolowanie rejonów objętych konfliktem oraz wywieranie militarnej i pozamilitarnej presji na strony konfliktu;

– wspieranie (militarne i pozamilitarne) wysiłków na rzecz rozwiązania konfliktu;
– poprzez udzielenie stronom konfliktu pomocy organizacyjnej, humanitarnej, doradczej itp., organizowanie akcji humanitarnych i antyterrorystycznych, a także wojskowych operacji utrzymania pokoju;

– bezpośrednio wymuszanie pokoju – poprzez przeprowadzenie interwencyjnych operacji militarnych, rozdzielenie i rozbrajanie bądź rozbijanie formacji zbrojnej stron konfliktu.⁷⁹

Przedstawione założenia doktrynalne Sojuszu i Polski należy przyjmować jako bazę wyjściową w procesie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych. W zależności od składu wielonarodowego związku taktycznego i udziału w nim poszczególnych państw może okazać się konieczne uwzględnienie niektórych narodowych wymagań innych zaangażowanych państw. Szczególnie może to mieć miejsce

⁷⁷ Tamże, s. 19.

⁷⁸ *Strategia obronności RP*, Warszawa 2000, s. 11.

⁷⁹ Tamże, s. 13.

przy znaczącym udziale (np. wystawienie jednej z brygad) państw spoza NATO i Partnerstwa dla Pokoju, znacznie różniących się kulturowo i religijnie.

1.6. MOŻLIWOŚCI I OGRANICZENIA

Wśród obiektów terminalnych wyróżnionych w modelu środowiska procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej istotne znaczenie mają możliwości i ograniczenia w tworzeniu i funkcjonowaniu WNZT (zob. rys. 6). Możliwości i ograniczenia WNZT wynikają nie tylko z uwarunkowań państwa wiodącego, ale także, a może nawet przede wszystkim, pozostałych państw tworzących wielonarodowy związek taktyczny.

W połowie kwietnia 2003 r. Polska zaakceptowała propozycję amerykańską dotyczącą przejęcia odpowiedzialności za jedną ze stref w wyzwolonym Iraku. Dla Sił Zbrojnych RP oznaczało to utworzenie wielonarodowej dywizji i przejęcie roli państwa wiodącego. Po szczegółowych analizach zadań otrzymanych od dowództwa CJTF-7 oraz składu bojowego i możliwości równolegle tworzonej dywizji brytyjskiej okazało się, że żadna z naszych czterech dywizji nie była w stanie samodzielnie sprostać tym wymaganiom. Nie mając innych możliwości, jako bazę do tworzenia wielonarodowej dywizji przyjęto 12 DZ, która od kilku lat funkcjonowała w ramach Wielonarodowego Korpusu Północny-Wschód. W porównaniu z innymi dywizjami miała ona największe możliwości operacyjne oraz doświadczenia ze służby w wielonarodowych strukturach.

Najważniejszą rolę w procesie przygotowania wielonarodowego związku taktycznego do prowadzenia operacji stabilizacyjnej odegrał zasób twórczy, a w nim jego człon kierowniczy – dowództwo i sztab WNZT.

Utworzenie wielonarodowego dowództwa i sztabu WND C-P okazało się jednym z najistotniejszych wyzwań. Na potrzeby operacji stabilizacyjnej struktura organizacyjna dowództwa i sztabu bazowej 12 DZ okazała się nie w pełni przydatna. Opierając się na doświadczeniach amerykańskich i brytyjskich, opracowano nowy etat dowództwa i sztabu wielonarodowej dywizji, tworząc nowe komórki organizacyjne: oddział szkolenia, oddział inżynieryjny, zespoły wsparcia władz prowincji (GST), grupę cywilnych ekspertów i doradców, dywizyjny element

wsparcia psychologicznego, zespół prawny, taktyczne centrum operacyjne i wielonarodowe centrum logistyczne (MLC). Ponadto zdecydowanie wzmocniono pozostałe wydziały, rozbudowując je do oddziałów. Dotyczyło to zwłaszcza oddziałów: rozpoznania, operacyjnego, logistycznego i organizacyjno-personalnego. Tak rozbudowane dowództwo posiadało 319 stanowisk wojskowych i cywilnych (dla porównania etat dowództwa 12 DZ obejmował 168 stanowisk), z tego tylko 51 stanowisk, w tym 5 kierowniczych obsadzono żołnierzami z 12 DZ. Porównanie możliwości etatowego dowództwa 12 Dywizji Zmechanizowanej (bazowej) z dowództwem Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe, przedstawiono w załączniku nr 2.

Tak więc, aby utworzyć wielonarodowe dowództwo dywizji, niezbędne było pilne poszukiwanie, prowadzenie rozmów i sprawdzenie stanu zdrowia żołnierzy zawodowych z Dowództwa Wojsk Lądowych, dowództw korpusów i innych jednostek wojskowych. Podobne działania podjęto, aby zapewnić niezbędną liczbę cywilnych ekspertów i specjalistów z innych resortów i instytucji.

Konkluzje

1. Etat pokojowy jednego z dowództw dywizji w Polsce należy dostosować do potrzeb niezwłocznego sformowania dowództwa wielonarodowego ZT i dowodzenia operacją stabilizacyjną.

2. Posiadanie w tym dowództwie wzmocnionego wydziału CIMIC (G-9), wydziałów szkolenia i inżynieryjnego, taktycznego centrum operacyjnego, elementu (grupy) wsparcia psychologicznego i załączków wielonarodowego centrum logistycznego korzystnie wpłynie na proces formowania WNZT.

3. Wcześniejsze wyselekcjonowanie cywilnych doradców i ekspertów oraz tłumaczy i powołanie ich na przydziały mobilizacyjne lub zawarcie z nimi wstępnych kontraktów zdecydowanie ułatwi utworzenie adekwatnego do potrzeb dowództwa dywizji.

4. Człon kierowniczy dywizji powinien znać język angielski na poziomie 3 – według STANDARD-u NATO 6001.

5. W funkcjonowaniu dowództwa dywizji niezwykle pomocne są wcześniej opracowane stałe procedury operacyjne.

Kolejny obszar możliwości i ograniczeń wpływający na przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej przez WNZT tworzy **proces generowania oddziałów i pododdziałów dywizji.**

Równolegle z tworzeniem dowództwa wielonarodowej dywizji, drugim bardzo ważnym zadaniem było generowanie jej jednostek. Od samego początku zdawano sobie sprawę, że Polska nie wydzieli wszystkich oddziałów i pododdziałów – przekraczało to bowiem możliwości naszych sił zbrojnych i państwa. Według pierwszych ocen Sztabu Generalnego WP nasze możliwości określano na 89 żołnierzy do wielonarodowego dowództwa i sztabu dywizji, dwa bataliony piechoty, batalion logistyczny, batalion dowodzenia i kompanię specjalną – razem 1709 żołnierzy.

Pokonanie ograniczeń w stanie osobowym było zatem możliwe przez zaproszenie do udziału w dywizji jak największej liczby państw i nadanie jej charakteru wielonarodowego. Dodatkowe ograniczenie stanowił fakt, że w gronie państw kierujących dużymi formacjami wielonarodowymi Polska była całkowicie nowym partnerem, którego możliwości w tym zakresie były nieznane i nigdzie praktycznie niepotwierdzone. Wiele państw chcących wysłać swoje wojska do Iraku nie darzyło nas zaufaniem, wybierało raczej sprawdzonych Amerykanów i Brytyjczyków.

Dopiero w rezultacie prawdziwej ofensywy dyplomatycznej polskiego MSZ i MON, a także politycznego i wojskowego wsparcia USA wiele państw zadeklarowało swój udział w tworzonej przez Polskę wielonarodowej dywizji. W procesie generowania sił WNZT istotny i trudny etap stanowiły negocjacje z silnymi partnerami, deklarującymi udział dużych kontyngentów wojskowych na poziomie brygady. Żądania tych państw dotyczyły m.in. objęcia stanowisk dowódcy i szefa sztabu dywizji, zmiany nazwy dywizji, wyboru prowincji, a także przejęcia innych kontyngentów wojskowych. Strona polska, głównie ze względów politycznych, gdyż zależało nam na silnych partnerach, ale i wojskowych, ponieważ ich udział zwiększał możliwości operacyjne dywizji, była zmuszona do wielu ustępstw i kompromisów.

Ostatecznie, po analizie zgłoszeń zadeklarowanych przez inne państwa, Polska jako kraj wiodący musiała znacznie zwiększyć stan osobowy swego kontyngentu wojskowego, aby uzupełnić braki i zapewnić minimum zdolności operacyjnej tworzonej wielonarodowej dywizji. Nasz udział w wielonarodowym dowództwie

i sztabie dywizji powiększył się z planowanych 89 do 194 żołnierzy i pracowników, batalion dowodzenia dywizji z planowanych 360 rozrósł się do 430 żołnierzy, a batalion logistyczny z 328 do 353 żołnierzy i pracowników. Konieczne okazało się również utworzenie polskiej brygady w składzie: dowództwo brygady – 80 żołnierzy i pracowników, batalion dowodzenia – 140 żołnierzy, dwa bataliony piechoty po 300 żołnierzy oraz kompanii inżynieryjnej i medycznej odpowiednio po 80 i 60 żołnierzy. Utworzono również wiele jednostek dywizyjnych, takich jak: grupa powietrzno-szturmowa (290 żołnierzy), kompania specjalna (56), pluton ŻW (25), narodowy element wsparcia (25) i grupa CIMIC (11). Ogółem stan osobowy polskiego kontyngentu wojskowego zwiększył się do prawie 2500 żołnierzy i pracowników. W podobnych proporcjach zwiększała się liczba użytego sprzętu i wyposażenia. Kontyngent wyposażono w ok. 900 pojazdów mechanicznych, a do przerzutu niezbędnego wyposażenia wykorzystano 720 kontenerów.

Pomimo tak znaczącego zwiększenia polskiego udziału, w dalszym ciągu wielonarodowa dywizja nie posiadała niezbędnych możliwości w zakresie CIMIC, ŻW, wywiadu wojskowego, łączności, śmigłowcowej ewakuacji medycznej, szpitala na poziomie trzecim, a także zespołów naprowadzania lotnictwa. Wzmocnienie dywizji w zakresie wymienionych możliwości negocjowano z dowództwem CJTF-7, które pozostawiło w polskiej strefie kilkanaście jednostek wojskowych i 2500 amerykańskich żołnierzy.

Konkluzje

1. Państwo tworzące wielonarodowy ZT na ogół nie ma wpływu na decyzję pozostałych państw co do wielkości i składu kontyngentów.

2. Wcześniejsze utworzenie na bazie wyznaczonych jednostek WP: oddziałów wsparcia i zabezpieczenia bojowego dywizji (samodzielna grupa powietrzno-szturmowa, batalion inżynieryjny, batalion dowodzenia i batalion logistyczny), a także 1-2 ramowych brygad w składzie: dowództwo brygady, batalion dowodzenia, kompania saperów i kompania medyczna oraz 1-2 batalionów piechoty powinno korzystnie wpłynąć na proces generowania sił WNZT w przyszłości.

3. Utworzenie przez państwo wiodące modułu oddziałów i pododdziałów specjalistycznych dla operacji stabilizacyjnej takich jak: batalion CIMIC, batalion ma-

newrowy ŻW, kompania wywiadu wojskowego (HUMINT), szpital poziomu trzeciego i eskadra śmigłowców ewakuacji medycznej (MEDEVAC/CASEVAC) może okazać się konieczne w przyszłych procesach tworzenia WNZT. Szczególnie w sytuacjach, w których inne państwa wchodzące w skład koalicji nie będą miały takich możliwości.

Cel i zadania WND C-P to kolejny obszar przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej, który warto przeanalizować z punktu widzenia modelu docelowego tworzenia WNZT.

Zgodnie z planem operacyjnym „ECLIPSE II”⁸⁰ przekazanym Polsce przez amerykańskie Dowództwo Centralne (US CENTCOM) w kwietniu 2003 r. Wielonarodowa Dywizja Centrum-Południe (WND C-P) miała prowadzić operację w IV fazie „Odbudowa Iraku”. Cel⁸¹ i zadania dywizji określono jako etap IVa „Stabilizacja”. Plan ten definiował misję i wymagał od WND C-P: *prowadzenia operacji stabilizacyjnej w strefie odpowiedzialności w celu zapewnienia bezpiecznych i stabilnych warunków, ułatwienia rozwoju funkcjonującej administracji cywilnej, opartej na zasadach prawa, promowania regionalnej stabilności i eliminowania groźby ze strony terrorystów i broni masowego rażenia; na rozkaz przekazanie odpowiedzialności właściwym władzom cywilnym, umożliwiające wycofanie się sił koalicyjnych.*⁸²

Do tego typu operacji stabilizacyjnej, zbliżonej do „wymuszania pokoju” dywizja została stworzona, wyposażona i wyszkolona. Jednak już po przybyciu do Iraku i przejściu strefy odpowiedzialności okazało się, że CJTF-7, w tym WND C-P, jest wciąż w fazie III „Ofensywnej”. Nowy cel działania dywizji, określony przez dowódcę CJTF-7⁸³ miał polegać na: *prowadzeniu operacji zaczepnych w celu pokonania pozostałych sił oporu i neutralizowania wpływów destabilizujących strefę odpowiedzialności, zapewnienia bezpiecznych warunków do działania Tymczasowych Władz Koalicyjnych; równoczesnym prowadzeniu operacji stabilizacyjnej, wspierającej tworzenie lokalnych władz i zapewnienie rozwoju ekonomicznego w celu stworzenia warunków do przekazania odpowiedzialności władzom cywilnym lub wojskowym.*⁸⁴

⁸⁰ Phase IV OPLAN „ECLIPSE II” Reconstruction of Iraq, US CENTKOM, April 2003.

⁸¹ Cel – jest to określony przedmiotowo i podmiotowo przyszły pożądany stan rzeczy, możliwy i przewidziany do osiągnięcia w określonym przedziale czasu lub terminie. Zob. L. Krzyżanowski, *O podstawach kierowania organizacjami inaczej*, PWN, Warszawa 1999.

⁸² Phase IV OPLAN „ECLIPSE II”, ... wyd. cyt. s. 4.

⁸³ Campaign Plan Update and Assessment, Commander's Conference, August 2003.

⁸⁴ Tamże, s. 2.

Tak sformułowany cel wymagał od dywizji wykonywania zadań, do których WND C-P nie była przygotowana. Był on również niezgodny z „Mission Statement” określonym w MOU.

Zadania dla WND C-P po raz pierwszy zostały określone w notatce Sztabu Generalnego WP,⁸⁵ przygotowanej dla ministra obrony narodowej. Obejmowały one:

- zapewnienie bezpieczeństwa wojskom koalicji, liniom komunikacyjnym i zaopatrzenia oraz organizacjom humanitarnym;
- zapewnienie bezpieczeństwa ludności cywilnej oraz dozoru jeńców wojennych, a także przestrzegania prawa i utrzymania porządku publicznego;
- ochronę i zabezpieczenie rejonów zastrzeżonych, związanych z likwidacją infrastruktury broni masowego rażenia;
- odtworzenie urządzeń użyteczności publicznej, ochronę infrastruktury, zabytków historycznych i kultu religijnego;
- ochronę i kontrolę granic Iraku oraz utrzymywanie bezpieczeństwa lotów osobom publicznym (VIP).⁸⁶

Były to zadania zbyt ogólne w stosunku do potrzeb dowództwa WND C-P, prawdopodobnie przekazane przez przedstawicieli WP w Dowództwie Centralnym, niedające podstawy do planowania operacji. Dopiero cytowany plan operacyjny „ECLIPSE II”, przekazany polskim władzom wojskowym w końcu kwietnia przez US CENTCOM określił zasadnicze zadania dla sił koalicji, w tym WND C-P, tzn.:

- poszukiwanie, zabezpieczenie i gromadzenie lub niszczenie irackiej broni masowego rażenia;
- restrukturyzacja armii irackiej i przygotowanie jej do obrony granic i zapewnienia integralności terytorialnej;
- zapewnienie powrotu i osiedlenie ludności wysiedlonej oraz uchodźców, a także zmniejszenie ich uzależnienia od pomocy humanitarnej;
- odbudowa administracji cywilnej popierającej reprezentatywne dla społeczeństwa władze centralne;

⁸⁵ Notatka w sprawie udziału Sił Zbrojnych RP w operacji „Iraqi Freedom-Phase 4”, Sztab Generalny WP, kwiecień 2003.

⁸⁶ Tamże, s. 1.

- rozwój systemu prawa i sprawiedliwości, zapewniającego przestrzeganie praw Irakijczyków i utrzymanie wewnętrznego bezpieczeństwa;
- rozbicie organizacji terrorystycznych, niezwłoczne zatrzymanie i osadzenie przestępców wojennych i uwolnienie ofiar reżimu;
- rozwój struktur ekonomicznych zapewniających wzrost gospodarczy i funkcjonowanie systemu fiskalnego.⁸⁷

Uwzględniając wymienione zadania, dowództwo WND C-P przeprowadziło konferencję generowania sił, zaplanowało operację i postawiło zadania, przekazując niezbędne dokumenty operacyjne.

Podobnie jak przy określaniu celu operacji tak i w tym przypadku konkretne, specyficzne zadania dywizji uzyskano dopiero w Iraku podczas przejmowania sektora odpowiedzialności od amerykańskiej 1. Dywizji Piechoty Morskiej.⁸⁸ Amerykanie przekazali WND C-P pełen wykaz konkretnych zadań (Troop to Task Lists) z podziałem na prowincje i wyszczególnieniem prowadzonych działań (zob. załącznik nr 3) oraz zaangażowanych sił, a także wykaz sprawdzonych irackich kontraktorów i projekty realizowane na rzecz ludności cywilnej.

Nawet wymienione specyficzne zadania podlegały nieustannym zmianom. Podczas pierwszej zmiany WND C-P otrzymała z dowództwa CJTF-7 1200 rozkazów pisemnych (FRAGO) i wydała 500 własnych. Rozkazy te dotyczyły kontynuowania, zaniechania, wznowienia lub rozpoczęcia realizacji nowych zadań.

Konkluzje

1. Przy określaniu celu i zadań WNZT należy być bardzo elastycznym, unikać jednorazowych, zawężonych sformułowań i zapisów, szczególnie w dokumentach wymagających międzynarodowych uzgodnień.

2. Konieczne jest, aby przygotowując i prowadząc operację stabilizacyjną, WNZT był gotowy do wykonania szerokiego spektrum misji i zadań, z najbardziej niekorzystnymi i niebezpiecznymi włącznie.

Poważne ograniczenia odnoszące się do procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT wynikają z możliwości **szkolenia dowództw, sztabów i wojsk.**

⁸⁷ *Phase IV OPLAN „ECLIPSE II”*, ... wyd. cyt. s. 6.

⁸⁸ *Specified security tasks in the 1st Marine Division area of operations*, 1st Marine Division, Babylon, 24 Aug 03.

Koncepcja szkolenia i zgrywania bojowego WND C-P, a także wytyczne do szkolenia dowództw, sztabów i wojsk przekazano kierowniczej kadrze dywizji i delegacjom zaangażowanych państw na konferencji generowania sił 23 maja 2003 r. Za utworzenie, wyposażenie, wyszkolenie i zgranie wydzielonych oddziałów i pododdziałów były odpowiedzialne narodowe dowództwa wojskowe.

Szkolenie Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) rozpoczęto z dniem 26 maja, kierując wytypowaną kadrę sztabów i jednostek na kursy do Ośrodka Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach. W dniach 2-6 czerwca w Warszawie przeprowadzono szkolenie zbiorowe dowódców wszystkich szczebli (od kompani do brygady włącznie), w którego przygotowaniu i prowadzeniu uczestniczyli oficerowie *marines* przybyli z Iraku. Podczas tego szkolenia, którym objęto 200 oficerów polskich i zagranicznych, sytuację w Iraku i wymagania w stosunku do wojsk przedstawili oficerowie amerykańscy z dowództwa CJTF-7 i 1. MEF. Następnie przewodniczący delegacji narodowych zreferowali aktualny stan i koncepcje przygotowania wojsk, po czym trwała praca w grupach roboczych. W ostatnim dniu przeprowadzono konferencję dowódców, zapoznając ich z planem użycia i rozmieszczenia wojsk, z zadaniami oraz harmonogramem szkolenia, zgrywania bojowego, przegrupowania i osiągnięcia zdolności operacyjnej.

Szkolenie wojsk zainaugurowano 16 czerwca, przeznaczając pierwszy tydzień na indywidualne przygotowanie żołnierzy (specjalistów), drużyn, załóg i obsług. Przez kolejne dwa tygodnie prowadzono szkolenie plutonów i kompanii w wykonywaniu zadań specyficznych dla misji w Iraku. Przedsięwzięcia te prowadzono w składzie etatowych pododdziałów PKW z udziałem amerykańskich instruktorów. Ponadto w dniach 2-4 lipca zespół oficerów Wojskowych Służb Informacyjnych (WSI), arabiistów i dyplomatów specjalizujących się w zagadnieniach dotyczących Iraku przebywał we wszystkich jednostkach, informując żołnierzy o historii, tradycji, kulturze, obyczajach i religii tego kraju.

Natomiast w dniach 25-27 czerwca w Madrycie, przeprowadzono z udziałem przedstawicieli WND C-P konferencję uzgodnieniową w sprawie formowania i przygotowania brygady hiszpańskiej. W Szczecinie zaś dowódca dywizji kierował treningiem sztabowym ze środkami łączności. Uczestniczyły w nim dowództwa i sztaby dywizji, brygady i batalionów.

W tym samym czasie (21-28 czerwca) w Iraku grupa inicjatywna przeprowadziła rekonesans strefy odpowiedzialności z udziałem przedstawicieli państw wydzielających kontyngenty wojskowe.

W kraju w pierwszej połowie lipca zrealizowano szkolenie zgrywające batalionów oraz zgrywanie na szczeblu batalion-brygada, zakończone sprawdzianem gotowości PKW przez Dowództwo Wojsk Lądowych w dniach 13-15 lipca. Następnie w wojskach realizowano szkolenie doskonalące i sprawdziany, koncentrując wysiłek na szkoleniu zgrywającym sztabu dywizji z udziałem oficerów zagranicznych, którzy od 20 lipca zostali zgrupowani w Szczecinie. Zgrywanie sztabu dywizji zostało zakończone ćwiczeniem dowódczo-sztabowym (Command Post Exercise – CPX) w dniach 29-30 lipca.

W tym samym czasie realizowano szkolenie dowództw i sztabów rozwiniętych w Iraku, w dniach 8-12 lipca przeprowadzono szkolenie kadry dowódczej, zakończone rekonesansem w terenie z udziałem oficerów z 1 MEF. Od 14 lipca do 15 sierpnia opracowano w sztabie WND C-P i sztabach brygad dokumenty kompetencyjne, opisy stanowisk i stałe procedury operacyjne (SOP). Tydzień później, w wyniku uzgodnień z dowódcą 1. MEF, polscy oficerowie rozpoczęli służbę we wszystkich komórkach organizacyjnych dowództwa sił ekspedycyjnych i dowództwa 1. Dywizji Piechoty Morskiej USA. Na bazie opracowanych dokumentów kompetencyjnych i SOP przeprowadzono zgrywanie wydziałów i oddziałów sztabu dywizji.

1 sierpnia dowództwo CJTF-7 rozpoczęło ćwiczenie CPX „Common Thrust” ze sztabem WND C-P i sztabami podległych brygad. W ćwiczeniu wzięło udział ok. 1/4 etatowych stanów dowództwa i sztabu dywizji oraz polskiej i hiszpańskiej brygady, czyli praktycznie wysunięte stanowiska dowodzenia (WSD). Ćwiczenie prowadził zespół kilkudziesięciu oficerów CJTF-7 pod dowództwem szefa pionu operacyjnego (C-3). Celem ćwiczenia było przeszkolenie i zgranie sztabu WND C-P oraz sztabów podległych brygad, pełne zrozumienie i praktyczne przećwiczenie procedur i wymagań operacyjnych, a także przygotowanie dywizji do przejęcia dowodzenia sektorem od 1 MEF.

Podczas pięciodniowego ćwiczenia pierwszy dzień przeznaczono na prezentację przez szefów oddziałów dywizji struktur organizacyjnych i możliwości ich

jednostek oraz realizowanych (planowanych) zadań, a także na seminaria z procedur operacyjnych. W kolejnych dniach praktycznie ćwiczone działanie oficerów, wydziałów i oddziałów związane z prowadzeniem realnej operacji. Poszczególne osoby funkcyjne, komórki organizacyjne i całe sztaby zgrywano w realizowaniu „Battle Rhythm”, w przygotowaniu, wydawaniu i otrzymywaniu meldunków i rozkazów oraz praktycznie rozgrywano stałe procedury operacyjne.

Wymienione ćwiczenie, prowadzone w realnych warunkach realizowanej operacji stabilizacyjnej, pozwoliło ocenić rzeczywisty stan przygotowania dowództw i sztabów oraz określić dalsze kierunki działania. Dzięki ćwiczeniu sprawdzono przydatność opracowanych stałych procedur operacyjnych, udokładniano zakresy działania i opisy stanowisk, jak również zdobyto niezbędną wiedzę i umiejętności, które pozwoliły na instruowanie, szkolenie i wdrażanie do pracy sztabowej kolejnych, sukcesywnie przybywających oficerów.

Szkolenie dowództw i sztabów, a zwłaszcza prowadzenie prawie równolegle dwóch ćwiczeń dowódczo-sztabowych: w dniach 1-5 sierpnia w Iraku z polską częścią dowództwa i sztabu wielonarodowej dywizji i brygady oraz w dniach 29-30 lipca w Szczecinie z pozostałą częścią, w tym z oficerami zagranicznymi, spowodowało wiele ograniczeń. Niezwykle trudno było doskonalić i zgrywać wydziały, oddziały i całe sztaby w sytuacji, gdy personel tych komórek organizacyjnych był podzielony, a SOP dopiero opracowywane. Brak dokumentów pozwalających sprawdzić system meldunkowy i obieg informacji wewnątrz sztabu dywizji i między sztabami powodował, że wymienione ćwiczenia miały ograniczone cele szkoleniowe, ale mimo to miały istotne znaczenie w procesie przygotowania WND C-P.

Pozostałe kontyngenty narodowe realizowały szkolenie przygotowawczo-zgrywające na szczeblu plutonu, kompanii i batalionu w swoich krajach. Sztaby kontyngentów wojskowych państw Ameryki Łacińskiej uczestniczyły dodatkowo w szkoleniu przygotowawczym zorganizowanym przez amerykańskie Dowództwo Południowe (US SOUTH) w Miami, podczas którego przerabiano specyfikę misji stabilizacyjnej w Iraku, szczególnie zwalczanie działalności terrorystycznej.

Władze wojskowe Hiszpanii w dniach 13-20 sierpnia zorganizowały zgrupowanie szkoleniowe brygady hiszpańskiej, którym objęto kontyngenty wojskowe państw

Ameryki Łacińskiej. Celem szkolenia było zintegrowanie sztabu brygady oraz hiszpańskich i zagranicznych oddziałów i pododdziałów wchodzących w jej skład, a także zapoznanie z NATO-wskimi i hiszpańskimi stałymi procedurami operacyjnymi. Ponadto wszystkie kontyngenty narodowe przeszkolono w zakresie historii, tradycji i kultury Iraku, praw człowieka, CIMIC, zasad użycia wojsk (ROE), zagrożenia minowego i udzielania pierwszej pomocy.

Jednakże, pomimo wykonania wymienionych przedsięwzięć szkoleniowych, ogromnego zaangażowania dowództw narodowych i dowódców kontyngentów wojskowych w szkoleniu przygotowawczym wystąpiło wiele ograniczeń:

- oddziały i pododdziały szkolono w prowadzeniu działań typowych dla misji pokojowych, takich jak: patrolowanie, funkcjonowanie punktów kontrolnych, ochrona baz wojskowych itp., nie przewidując konieczności przeciwdziałania atakom moździerzowym i raketowym, działania w zasadzce przeciwnika, przeciwdziałania minom domowej konstrukcji (IED), a także obrony baz, kolumn i grup żołnierzy przed samochodami pułapkami (VBIED);

- do prowadzenia działań taktycznych przygotowywano pododdziały piechoty i działań specjalnych, pomijając pododdziały logistyczne, dowodzenia i łączności oraz CIMIC i inżynieryjne, które w Iraku faktycznie stały się głównym obiektem ataków terrorystycznych;

- dowództwa dywizji i polskiej brygady, dysponując wyjątkowo krótkim czasem na przygotowanie operacji, skoncentrowały główny wysiłek na tworzeniu i zgrywaniu dowództw, zbyt mało uwagi poświęcając szkoleniu wojsk.

Konkluzje

1. Szkolenie oddziałów i pododdziałów WNZT do operacji stabilizacyjnej wymaga przygotowania ich do wykonywania najtrudniejszych zadań bojowych, takich jak: wykonywanie rajdów, działań okrążająco-przeszukujących, działań w warunkach szerokiego użycia przez przeciwnika min domowej konstrukcji, samochodów-pułapek i zamachowców-samobójców.

2. Do wykonania zadań taktycznych (stabilizacyjnych i innych wg potrzeb) należy przygotować wszystkie oddziały i pododdziały WNZT (nie tylko ogólnowojskowe).

3. Dowództwo WNZT powinno skontrolować przebieg szkolenia, a następnie komisyjnie sprawdzić zdolność bojową każdego wydzielonego oddziału i pododdziału, w pełni doceniając rolę dowództw narodowych i respektując ich możliwości i ograniczenia.

4. Korzystne dla procesu szkolenia WNZT jest zgrupowanie na jednym poligonie i szkolenie zgrywające całej dywizji (PKW, brygady) składającej się z różnych kontyngentów narodowych.

5. W szkoleniu dowództw i sztabów WNZT przygotowujących się do operacji stabilizacyjnej należy uwzględniać aktualny rozkaz operacyjny, w pełni opracowane dokumenty kompetencyjne, stałe procedury operacyjne i uzgodnione zasady użycia wojsk (ROE).

Obsada etatowa, uzbrojenie i wyposażenie najczęściej decydują o możliwości wykonania zadań w operacji stabilizacyjnej. Zatem potencjał i ograniczenia w tym właśnie zakresie są niezwykle istotne dla procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT.

Jednym z największych wyzwań podczas formowania WND C-P było utworzenie etatu dywizji uwzględniającego udział Polski i 24 innych państw. W trakcie procesu generowania sił określano, że wymagany potencjał to ok. 9 tysięcy żołnierzy. Jednak ich liczba deklarowana przez poszczególne państwa ulegała ciągłym zmianom, niekiedy bardzo znaczącym np. władze państwowe Tajlandii i Filipin jednostronnie zmniejszyły stan kontyngentów odpowiednio z 970 do 435 i z 300 do 157 żołnierzy. Podobnie z 700 żołnierzami z Fidżi, których odwołano bez powiadomienia polskich władz. W zasadzie stan osobowy znany był dopiero po przylocie kontyngentu do strefy odpowiedzialności.

Podobnie było z obsadą stanowisk w wielonarodowych dowództwach i sztabach dywizji oraz brygad. Państwa zaangażowane w tworzenie dywizji były zainteresowane obsadą kierowniczych stanowisk zapewniających dostęp do dokumentów i informacji, a także umożliwiającymi kontrolowanie państwa wiodącego. Inne, mniej znaczące stanowiska nie były obiektem zainteresowania, co zmusiło stronę polską do obsadzenia dodatkowych 62 stanowisk w dowództwie i sztabie dywizji oraz 24 stanowisk w sztabie brygady. Ostatecznie Polacy objęli

60% stanowisk w dowództwie i sztabie wielonarodowej dywizji i aż 97% stanowisk w dowództwie i sztabie wielonarodowej brygady.

Równocześnie z opracowywaniem struktur i etatów, co było procesem ciągłym, prowadzono rekrutację żołnierzy do formowanych jednostek. Naboru żołnierzy zawodowych dokonywano we wszystkich jednostkach 12 DZ. Konieczne jednak okazało się rekrutowanie ich z innych dowództw, sztabów i jednostek. Żołnierzy nadterminowych dobierano spośród ochotników zgłaszających się w jednostkach, które tworzyły poszczególne oddziały, a w razie potrzeby – z innych jednostek wojsk lądowych, a nawet sił powietrznych i marynarki wojennej. Około 20% ochotników nie zakwalifikowano do kontyngentu ze względu na negatywne decyzje wojskowych komisji lekarskich. Głównym problemem w tworzeniu kontyngentu był brak: wśród żołnierzy zawodowych – lekarzy i prawników; wśród żołnierzy nadterminowych – strzelców wyborowych, radiotelefonistów, radiotelegrafistów i sanitariuszy.

Uzbrojenie i wyposażenie PKW kompletowano zgodnie z etatem i tabelami należności. Obejmowało ono:

- śmigłowce, w tym wielozadaniowe W-3 i transportowe Mi-8;
- samochody opancerzone BRDM;
- broń strzelecką, w tym: pistolety P-83, pistolety maszynowe PM-84, karabinki szturmowe BERYL, karabiny wyborowe TRG-21 i TRG-22, karabiny maszynowe PKM i PKMWN-P oraz granatniki przeciwpancerne RPG-7WM i PALLAD -D;
- pojazdy samochodowe, w tym: samochody osobowo-terenowe HONKER, ciężarowo-terenowe STAR 266, STAR 944, JELCZ 862, autobusy JELCZ i mikrobusy LUBLIN oraz pojazdy specjalne i dostawcze;
- środki łączności, w tym: wozy dowodzenia ZWD-3, radiolinie i aparatownie, radiostacje i radiotelefony;
- maszyny inżynierskie i sprzęt przeladunkowy, w tym: koparki samochodowe K-407, sypcharko-ładowarki SŁ-34, podnośniki widłowe spalinowe GPW i LUNA;
- wyposażenie indywidualne, w tym: kamizelki kuloodporne, hełmy, gogle noktowizyjne, maski przeciwgazowe i dozymetry.

W zasadzie wymienione uzbrojenie i sprzęt wojskowy dobrze funkcjonowały i zapewniły PKW niezbędną zdolność operacyjną. Jednak w warunkach dużego nasilenia działalności terrorystycznej ich możliwości były ograniczone ze względu na: niepełne przystosowanie samochodu HONKER do zadań patrolowych, brak ochrony żołnierzy przed odłamkami w samochodach STAR 944, dużą awaryjność transportera BRDM i sprzętu łączności, małą przydatność kamizelek kuloodpornych do osłony przed bezpośrednim ogniem broni strzeleckiej, a także szybkie zużywanie się źródeł zasilania noktowizorów pasywnych.

Znaczne braki w sprzęcie i wyposażeniu występowały w innych kontyngentach wojskowych, w rezultacie czego część oddziałów nie była zdolna do wykonywania zadań operacyjnych. W węgierskim batalionie transportowym, na przykład brakowało 96 samochodów ciężarowych, których nie dostarczono do końca 2003 roku. zmniejszyła to znacznie możliwości transportowe dywizji. Z kolei kontyngenty wojskowe państw Ameryki Łacińskiej potrzebowały 142 samochodów terenowych, 1035 hełmów i kamizelek kuloodpornych oraz kilkudziesięciu radiostacji i telefonów satelitar-nych.

Konkluzje

1. Usprawnienie formowania jednostek wielonarodowych wymaga posiadania pełnej bazy danych o ochotnikach – żołnierzach służby zawodowej i nadterminowej. Do jednostek, w których odbywa się formowanie elementów kontyngentu i szkolenie zgrywające powinni być wyznaczani żołnierze – ochotnicy z aktualnymi certyfikatami zdrowia.

2. Skuteczność działania oddziałów i pododdziałów przewidzianych do udziału w operacjach stabilizacyjnych powinno znacząco podnieść wyposażenie ich w kołowe transportery opancerzone (KTO) oraz uzbrojenie i sprzęt przystosowane do pracy w trudnych warunkach klimatycznych, zapewniając przy tym bezpieczeństwo żołnierzom.

3. Nie należy przyjmować do WNZT kontyngentów wojskowych nieposiadających kompletnego sprzętu i wyposażenia.

4. Stany osobowe, uzbrojenie i sprzęt techniczny powinny być zgromadzone w wyznaczonych jednostkach bazowych do czasu rozpoczęcia szkolenia zgrywającego.

Istotny wpływ na przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej WND C-P miał proces jego przemieszczenia w rejon operacji. **Sposób przemieszczenia**⁸⁹ dywizji do strefy stabilizacyjnej oraz zadania do jego wykonania omówiono w trakcie konferencji generowania sił w dniu 23 maja, a informacje na ten temat przekazano delegacjom narodowym w „Rozkazie operacyjnym nr 001”.⁹⁰ Dowódca dywizji nakazał, aby grupy przygotowawcze wszystkich kontyngentów wojskowych, w tym również wysunięte stanowiska dowodzenia (WSD) brygad rozwinąć w Iraku nie później niż do 20 lipca, a siły główne kontyngentów przenieść do 11 sierpnia 2003 roku.

W celu przygotowania się do sprawnego dowodzenia przemieszczeniem niezwłocznie po zakończeniu konferencji generowania sił przystąpiono do tworzenia i przygotowania do wylotu grupy inicjatywnej. W jej skład wchodziło 26 żołnierzy, głównie oficerów różnych specjalności (ogólnowojskowych, logistycznych, medycznych, łączności i WSI), reprezentujących sztaby dywizji i brygady oraz wszystkie jednostki wydzielane do PKW.

10 czerwca 2003 r. nastąpił przerzut grupy, która natychmiast po przybyciu do Iraku zorganizowała WSD dywizji oraz wydzieliła zespoły łącznikowe do dowództw CJTF-7, 1 MEF i 1. Dywizji Piechoty Morskiej USA, zapewniając łączność i dopływ niezależnej od Amerykanów informacji, a także przeprowadziła szczegółowe rekonesanse i kierowała przygotowaniem obozowisk przez cywilnych kontraktorów amerykańskich. Po wzmocnieniu przez przegrupowany do bazy Babilon PKW Jordania⁹¹ grupa inicjatywna liczyła 100 żołnierzy i pracowników, zapewniając sprawne przyjęcie 200 – osobowej grupy przygotowawczej i rozpoczęcie przez nią funkcjonowania.

Grupa inicjatywna w dniach 14-18 czerwca uczestniczyła w rekonesansie rejonów rozmieszczenia wojsk dywizji prowadzonym przez dowództwo 1 MEF, a w dniach 21-28 czerwca przeprowadziła podobny rekonesans z przedstawicielami poszczególnych kontyngentów wojskowych. Niestety, na rekonesans ten przybyli przedstawiciele

⁸⁹ **Przemieszczenie** jest pojęciem typowo taktycznym i oznacza wszelkie zmiany położenia wojsk w formie marszów, przewozów lub przerzutów. *Taktyka ogólna Wojsk Lądowych*, AON, Warszawa 2001, s. 93.

⁹⁰ *Rozkaz Operacyjny Nr 001 Dowództwo WND C-P*, maj 2003.

⁹¹ **Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) Jordania** – pododdział siedemdziesięciu pięciu żołnierzy 4 Pułku Obrony Przeciwchemicznej rozwinęty w Jordanii w marcu 2003. Po zakończeniu działań wojennych w połowie czerwca przegrupowany do Iraku.

tylko 7 państw z zadeklarowanych 24. Tak więc rekonesans ten trzeba było wielokrotnie powtarzać w miarę przybywania kolejnych grup rekonesansowych.

Grupa przygotowawcza WND C-P przybyła do Kuwejtu 3 lipca, a następnie 9 lipca do Iraku, czyli z dwumiesięcznym wyprzedzeniem. W lipcu i sierpniu grupa ta, po połączeniu z grupą inicjatywną, realizowała następujące zasadnicze zadania:

- opracowywała dokumenty kompetencyjne, zakresy działania i opisy stanowisk oraz stałe procedury operacyjne;
- przygotowywała wielonarodowe dowództwo i sztab dywizji oraz dowództwa i sztaby brygad do wielonarodowego ćwiczenia dowódczo-sztabowego „Common Thrust”;
- dowodziła przemieszczeniem i przyjęciem głównych sił dywizji;
- przygotowywała stanowiska dowodzenia, w tym taktyczne centra operacyjne;
- nawiązała współdziałanie operacyjne z dowództwami CJTF-7, 1 MEF i 1. Dywizji Piechoty Morskiej;
- przygotowała luzowanie wojsk USA i przejęcia dowodzenia strefą.

Wcześniejsze przybycie grupy przygotowawczej WND C-P do strefy odpowiedzialności umożliwiło właściwe przygotowanie wielonarodowej dywizji, wymianę doświadczeń z luzowanymi jednostkami piechoty morskiej USA, a także zapoznanie się z problemami występującymi w czasie prowadzenia operacji i podjęcie stosownych działań zapobiegawczych. Pozwoliło również lepiej zrozumieć sytuację operacyjno-taktyczną w strefie stabilizacyjnej.

Niestety, waga tego przedsięwzięcia nie została doceniona przez inne państwa. W nakazanym terminie, tzn. do 20 lipca przybyła jeszcze tylko grupa przygotowawcza z Hondurasu. Pozostałe grupy dotarły już po tym terminie, a niektóre kontyngenty w ogóle takich grup nie wysłały. Podobnie przedstawiała się sytuacja z przemieszczeniem WSD brygad. Hiszpanie wysłali WSD na dwa dni przed ćwiczeniem CPX, a Ukraińcy, którym ćwiczenie to było najbardziej potrzebne, zrezygnowali z udziału w nim. W zaistniałej sytuacji cały ciężar zadań i odpowiedzialności związanej z tworzeniem i zgrywaniem dowództw i sztabów oraz przygotowaniem do dowodzenia przemiesz-

czeniu i przyjęcia sił głównych dywizji wzięła na siebie grupa przygotowawcza dywizji.

Jednak jej wyposażenie w sprzęt łączności i sztabowo-biurowy nie było adekwatne do jej zadań i nie zapewniło jej możliwości właściwego funkcjonowania. Grupa ta składała się z kierowniczej kadry dowództwa i sztabu dywizji oraz brygad i batalionów, mając do dyspozycji jedynie łączność radiową i kilkadziesiąt laptopów. Sytuację utrudniał fakt nie wywiązania się przez dowództwo CJTF-7 z obietnicy zapewnienia dywizji łączności radiowej, satelitarnej i komputerowej (CENTRIX) do 1 sierpnia, tj. ćwiczenia dowódczo-sztabowego, lecz dopiero po 3 września, tzn. już po przejęciu strefy odpowiedzialności.

W pierwszych dniach sierpnia rozpoczął się przerzut strategiczny sił głównych dywizji wielonarodowej do Kuwejtu, a następnie ich przemieszczenie do Iraku. Z niewielkim opóźnieniem, niemającym wpływu na termin osiągnięcia gotowości operacyjnej, do polskiej strefy przybyły jedynie kontyngenty wojskowe Ukrainy, Hiszpanii, Bułgarii, Rumunii i Słowacji. Pozostałe oddziały, w tym niestety również polskie, a także państw Ameryki Łacińskiej i Węgier przybyły z kilkunastodniowym opóźnieniem.

Ciężką sytuację operacyjną komplikował brak sprzętu i wyposażenia, które na mocy dwustronnych porozumień zobowiązali się przygotować i przekazać Amerykanie. Kontyngenty wojskowe państw Ameryki Łacińskiej otrzymały sprzęt dopiero w wyniku nacisków politycznych i dużego nagłośnienia tej sprawy w mediach do 23 września, a węgierski batalion transportowy Amerykanie zastąpili własnym, przekazując obiecany sprzęt samochodowy partiami w ciągu kolejnych kilku miesięcy.

Przerzut żołnierzy wraz z indywidualnym wyposażeniem realizowano transportem lotniczym. Pozostały sprzęt, wyposażenie i środki materiałowe przemieszczono transportem morskim. Hiszpania i Ukraina dokonały przerzutu swoich żołnierzy własnymi samolotami transportowymi. Wszystkie pozostałe kontyngenty wojskowe przemieszczono lotnictwem transportowym USA. Czarterowania statków transportowych dokonywały władze narodowe w porozumieniu z władzami wojskowymi USA. Całość operacji przerzutu strategicznego WND C-P, podobnie jak i innych sił koalicyjnych, organizowało i nadzorowało dowództwo transportowe USA

(US TRANSCOM) we współdziałaniu z dowództwem komponentu lądowego sił koalicyjnych,⁹² którego przedstawiciele pełnili służbę w sztabie dywizji wielonarodowej.

Ze strony polskiej koordynacją przemieszczania PKW do Iraku zajmował się Zarząd Transportu i Ruchu Wojsk P-4 Sztabu Generalnego WP. Natomiast w Iraku przemieszczeniem wojsk dowodził dowódca dywizji, mając do dyspozycji wielonarodowe centrum logistyczne i tyłowe stanowisko dowodzenia dywizji (TSD). TSD zostało rozwinięte w Kuwejcie i od 26 lipca dowodziło napływem wojsk, ich rozładowaniem i przemieszczeniem do obozów przejściowych, a także procesem aklimatyzacji i szkolenia oraz przegrupowaniem do strefy odpowiedzialności. Pracą TSD dowodził zastępca dowódcy WND C-P, który przegrupował się do Babilonu wraz z ostatnią kolumną głównych sił dywizji.

Przemieszczenie dywizji wielonarodowej do strefy stabilizacyjnej jest procesem niezwykle skomplikowanym i zależnym od wielu uwarunkowań i ograniczeń, na które dowódca dywizji nie ma wpływu. Przerzut wojsk w rejon operacji jest bowiem zadaniem narodowym i poszczególne państwa planują i realizują go zgodnie z posiadanymi możliwościami. Dowódca dywizji planuje i stawia zadania w zakresie przegrupowania, ale nie ma wpływu na faktyczny termin przybycia kontyngentów. Poszczególne państwa zawarły bilateralne umowy z USA, między innymi w zakresie zabezpieczenia przerzutu wojsk, nie informując o tym dowództwa dywizji.

Poważnym ograniczeniem możliwości dywizji wielonarodowej jest koordynacja przerzutu wojsk transportem lotniczym i ciężkiego sprzętu drogą morską. Przykładowo terminy przylotów i wylotów samolotów transportowych wielokrotnie zmieniano w ostatniej chwili, a wszystkie trzy wycarterowane przez Polskę statki transportowe opóźniły przybycie do portu o około 7-10 dni. Ponadto kilka dni stały na redzie i kolejne parę dni zajęło ich rozładowanie. Spowodowało to konieczność przetrzymywania w bazach przejściowych w Kuwejcie wielu pododdziałów przez kilkanaście dni. Wskom tym przechodzącym proces aklimatyzacji zorganizowano dodatkowe szkolenie, które prowadzili dowódcy kontyngentów pod nadzorem szefa oddziału szkolenia (G-7) i zastępcy dowódcy dywizji.

⁹² Coalition Forces Land Component Command – CFLCC, rozwinięty w Camp Doha w Kuwejcie.

Przegrupowanie z Kuwejt do Iraku zrealizowano wykorzystując autokary z cywilnych firm kontraktorskich, co zdecydowanie uprościło przerzut stanu osobowego. Ze względu jednak na zagrożenie minowe (IED i VBIED) jest to obecnie niemożliwe, należy więc wykorzystywać wyłącznie pojazdy taktyczne zorganizowane w silne konwoje bojowe.

Konkluzje

1. Najkorzystniej jest dokonać przemieszczenia dywizji wielonarodowej w trzech rzutach: grupa inicjatywna, grupy przygotowawcze i siły główne. Sposób ten jednak wymaga wymuszenia terminowego przybycia poszczególnych komponentów.

2. Przy przerzucie stanu osobowego transportem lotniczym należy liczyć się z możliwością wielokrotnej zmiany terminu wylotów i przylotów, nawet kilka razy na dobę.

3. Przemieszczenie należy tak planować, aby cały sprzęt techniczny i wyposażenie przewożone transportem morskim w kontenerach dotarło do baz docelowego stacjonowania wojsk przed przybyciem sił głównych dywizji (brygad i batalionów).

4. Należy bezwzględnie przed wyjazdem z kraju zakończyć szczepienia ochronne, aby uniknąć komplikacji związanych z dystrybucją, przechowywaniem i ewidencjonowaniem wykonanych szczepień w sytuacji opóźnień w transporcie lub zmian w rozmieszczeniu wojsk.

Dowodzenie dywizją wielonarodową to ostatni, ale nie mniej ważny od pozostałych czynnik wpływający na możliwości i ograniczenia w przygotowaniu i prowadzeniu operacji stabilizacyjnej WNZT. Wielonarodowość ma dużą zaletę – pozwoliła Polsce przy wydzieleniu tylko 2,5 tysięcznego kontyngentu utworzyć dywizję, przejąć dowodzenie strefą i występować wśród takich mocarstw, jak USA i Wielka Brytania. Na płaszczyźnie politycznej wielonarodowość daje olbrzymią siłę – wsparcie, jak w przypadku WND C-P, dwudziestu kilku państw i wielu organizacji międzynarodowych.

Niestety, z wojskowego punktu widzenia znacznie utrudnia dowodzenie wydzielonymi tylko operacyjnie kontyngentami wojskowymi, przy zachowaniu pełni władzy nad nimi przez organy narodowe. Skala trudności wzrasta wraz z rozdrobnieniem narodowym WNZT. Powoduje to ograniczenie władzy i zmniejszenie możliwości dowódcy, ale taka jest natura i cena wspomnianej wielonarodowości.

Poszczególne państwa dobrowolnie, w sposób korzystny dla siebie interpretowały MOU, np. Ukraina, ograniczając obszar operowania swojego kontyngentu wyłącznie do prowincji WASIT. Każdy wyjazd poza prowincję realizowano wyłącznie za zgodą szefa Sztabu Generalnego. Jakakolwiek próba zmiany dyslokacji kontyngentu bułgarskiego czy łotewskiego wywoływała natychmiastowe reakcje władz politycznych tych krajów w polskim MON i MSZ.

Hiszpanie opracowali własne, niezależne rozkazy operacyjne i zasady użycia wojsk, w żadnym wypadku nie godząc się na dokumenty uzgodnione przez Polskę jako państwo wiodące. Zgodnie z procedurami NATO, powinni również przesłać do Sztabu Generalnego WP przekazanie władzy⁹³ nad swoim kontyngentem wojskowym. Dokument ten przekazali amerykańskiemu Dowództwu Centralnemu, formalnie demonstrując swą podległość wyłącznie Amerykanom. Podobnie wybiórczo traktowali etat dywizji, domagając się zróżnicowania stopni wojskowych w sztabie dywizji, ale na zastępcę dowódcy dywizji przysłali bez uzgodnienia z państwem wiodącym generała o stopniu wojskowym równym dowódcy dywizji. Dowódca brygady hiszpańskiej uchylał się od jakiegokolwiek pomocy kontyngentom z państw Ameryki Łacińskiej, wykorzystując jedynie prawo do dowodzenia nimi.

Żołnierze poszczególnych kontyngentów wojskowych, a nawet ich kierownicza kadra dowódcza, w różnym stopniu znali język angielski i procedury operacyjne NATO, posługując się wyłącznie własnym językiem. W takich sytuacjach dowódca dywizji lub brygady „odpowiadał za zrozumienie ich” i zapewnienie obiegu informacji. Wymuszało to konieczność, na przykład, dowodzenia brygadą ukraińską w języku rosyjskim, a batalionem bułgarskim przez szefa sztabu batalionu, który jako jedyny znał nieźle język angielski.

Niektóre kontyngenty wojskowe miały szereg ograniczeń, do których przyznawały się otwarcie bądź też ukrywały ten fakt. Dotyczyły one, przykładowo, wykorzystywaniu sprzętu wyłącznie na rzecz własnego oddziału (Hiszpania – śmigłowce, a nawet maszyny inżynieryjne), wykonywania doraźnie stawianych zadań dopiero po konsultacji ze sztabem generalnym (Bułgaria, Ukraina, Słowacja i Litwa), wykorzystywania specjalistycznego pododdziału ochrony tylko do eskortowania własnych konwojów (Węgry) itp.

⁹³ Transfer of Authority (TOA).

Bardzo trudno było wyegzekwować prowadzenie aktywnych działań antyterrorystycznych, takich jak: rajdy, zatrzymania i przeszukania. Każdorazowo przed postawieniem zadania określonemu kontyngentowi dowódcy dywizji, brygad i batalionów byli zobowiązani sprawdzić „Rulls of engagement”, w których był określony stosunek poszczególnych państw do różnych typowych działań i zadań realizowanych przez WND C-P. W załączniku nr 4 pokazano 37 typowych zadań zgodnie z ROE. Tylko zadania oznaczone kolorem niebieskim i opisem „TAK”, czyli ok. 30% ogółu zadań mogło być bezpośrednio przekazywanych kontyngentom wojskowym, pozostałe wymagały długich i trudnych negocjacji oraz uzgodnień. Wszystkie kontyngenty obawiały się strat, co często paraliżowało ich funkcjonowanie.

Wyjątkowo skomplikowane było funkcjonowanie wielonarodowego dowództwa i sztabu dywizji. Na przykład hiszpański zastępca dowódcy dywizji nie posiadał uprawnień w stosunku do dowódcy brygady, który otrzymywał zadania i wytyczne bezpośrednio od władz narodowych, a ukraiński zastępca większość czasu spędzał w brygadzie, często wyręczając etatowego dowódcę. Oficerowie sztabu dywizji uchylali się od przekazywania, odbierania czy wymuszania obiegu informacji z ich narodowych kontyngentów. W razie wypadku lub nieszczęśliwego zdarzenia oficerowie reprezentujący dany kontyngent utrudniali wręcz dostęp do jakichkolwiek informacji, dając czas dowódcom kontyngentów na kontakt i konsultacje z władzami narodowymi.

Kierowniczą kadre sił koalicji na wszystkich szczeblach: centralnym, regionalnym i w prowincjach stanowili obywatele USA i Wielkiej Brytanii. Dowódca WND C-P był w tym gronie jedynym niereprezentującym państw okupacyjnych, nieposiadającym przy tym politycznego i wojskowego wsparcia w strukturach sił koalicji. Nawet w zarządzanym sektorze kluczowe stanowiska w CPA i służby, jak np.: ŻW, wywiad wojskowy i utajniona łączność były obsadzone i zarządzane przez Amerykanów.

Dla skuteczności dowodzenia kluczową sprawą są właściwe relacje między sztabem generalnym i dowództwem operacyjnym a dowództwem WNZT. Wymienione organy dowodzenia powinny zapewnić dowódcy dywizji dużą swobodę działania, nie komenderując nim i nie pouczając, nie wysyłając przy tym dziesiątków pism i nie żądając nadmiaru meldunków i sprawozdań.

Konkluzje

1. Sprawne funkcjonowanie dywizji wymaga obsadzenia przez państwo wiodące kluczowych stanowisk: dowódcy i szefa sztabu dywizji oraz szefów G-2, G-3 i G-6.

2. Najkorzystniejszym rozwiązaniem organizacyjnym w obszarze dowodzenia WNZT wydaje się bezpośrednie podporządkowanie szefowi sztabu dywizji szefów „G”, a wykorzystywanie zastępców szefa sztabu jako asystentów bez podporządkowania im wydziałów.

3. W celu zapewnienia pełnego obiegu informacji a także skutecznego dowodzenia należy wydzielić silne zespoły oficerów łącznikowych.

4. Przedyskutowanie MOU i ROE na konferencji generowania sił, a po konferencji niezwłoczne ich uzgodnienie i podpisanie powinno usprawnić dalszy proces tworzenia WNZT.

2. METODOLOGICZNE PODSTAWY BADAŃ

2.1. PRZEDMIOT BADAŃ, CEL, PROBLEM GŁÓWNY, PROBLEMY SZCZEGÓŁOWE

Zarysowana we wstępie sytuacja problemowa wskazuje, że poszukiwanie rozwiązań wykazanych trudności powinno nastąpić w obszarze przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego, a wyrażając się precyzyjniej – w sferze wyjaśnienia zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań determinujących zarówno sam proces przygotowania, jak i skuteczność wielonarodowego związku taktycznego w czasie operacji stabilizacyjnej. Ponadto wypełnieniu treści, wskazanej we wstępie, niewiedzy sprzyjać powinno zaprojektowanie perspektywicznego i funkcjonalnego modelu strukturalnego przygotowania oraz prowadzenia takiej misji na bazie polskich wojsk lądowych.

Uznałem, że wyjaśnienie występujących w procesie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych problemów możliwe będzie w drodze osiągnięcia celu głównego, za który w mojej pracy przyjąłem *wypracowanie perspektywicznego modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny tworzony na bazie polskich wojsk lądowych*.

Osiągnięcie tak sformułowanego celu badań wymagało rozwiązania głównego problemu badawczego pracy, który wyraziłem w formie pytania: *Jaki model przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny zapewni skuteczność jej realizacji, w dowolnym rejonie świata, we współczesnych jej uwarunkowaniach?*

Poziom złożoności zakresu rzeczywistości objętego głównym problemem badawczym pracy spowodował konieczność podzielenia go na następujące problemy szczegółowe:

1. Jakie uwarunkowania są głównymi determinantami skutecznego przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny?
2. Jakim zasadniczym wymaganiom powinien sprostać związek taktyczny, aby zapewnić efektywne i skuteczne wypełnienie misji w dowolnym rejonie świata?

3. Jaki zakres zadań, przy zaangażowaniu jakiego potencjału, jakimi sposobami i w ramach jakiej struktury, powinien być domeną wielonarodowego związku taktycznego w realizacji operacji stabilizacyjnej, w dowolnym rejonie świata?

4. Jak skutecznie przygotować związek taktyczny do realizacji misji stabilizacyjnej?

2.2. WSTĘPNA HIPOTEZA ROBOCZA, PRZEWIDYWANE METODY BADAWCZE

W przyjętym indukcyjno-hipotetyczno-dedukcyjno-redukcyjnym modelu procesu badawczego konieczne okazało się sformułowanie wstępnych hipotez roboczych, których weryfikacja prowadzona w toku badań doprowadziła w ostatecznym kształcie do sformułowania hipotezy naukowej. Zakładam, że rozwiązanie problemów szczegółowych nastąpi przez weryfikację następujących wstępnych hipotez roboczych:

1. Przypuszczam, że obecnie głównymi determinantami przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny budowany na bazie polskich wojsk lądowych są:

- sytuacja polityczno-militarna w świecie i w rejonie operacji;
- zagrożenia, w tym ich rodzaj, natężenie i prawdopodobieństwo zaistnienia;
- zobowiązania sojusznicze i międzynarodowe Polski oraz warunki prawne udziału kontyngentów innych państw w operacji stabilizacyjnej poza granicami kraju;
- obowiązujące doktryny obronne Polski i państw współtworzących wielonarodowy związek taktyczny;
- możliwości finansowe, technologiczne i populacyjne Polski i innych państw współtworzących wielonarodowy związek taktyczny.

2. Sądzę, że proces przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny powinien przede wszystkim:

- zapewnić skuteczność realizacji zadań i osiągnięcie zakładanego celu działania utworzonej formacji wielonarodowej w warunkach całego możliwego spektrum zagrożeń, charakterystycznego dla danego rejonu operacji – od zagrożeń terrorystycznych do typowych dla działań wojennych i pozawojennych;

– zapewnić możliwości działania wielonarodowego związku taktycznego w środowisku geograficznym, socjokulturowym, techniczno-technologicznym, ale i prawnym, charakterystycznym dla rejonu świata, w którym prowadzona jest operacja stabilizacyjna.

3. Przypuszczam, że wielonarodowy związek taktyczny powinien przygotowywać się i w rezultacie być zdolny do realizacji całego możliwego wachlarza zadań, a więc zarówno ofensywnych, defensywnych, stabilizacyjnych, jak i wspierających. Sądzę, że należy jednak nadać priorytet w przygotowaniu do prowadzenia tych rodzajów działań stabilizacyjnych, które będą charakterystyczne dla danego regionu świata, rodzaju i podłoża stabilizowanej sytuacji i właściwych dla niej zagrożeń. Ponadto dla tego rodzaju działań należy skupić wysiłek działań wspierających. Sądzę, że zaangażowany potencjał powinien być adekwatny do rodzaju wykonywanych zadań, rozmieszczony w strukturach modułowych, budowanych na bazie batalionu zmechanizowanego wojsk lądowych z silnym odwodem powietrzno-manewrowym, zdolnym do natychmiastowego reagowania w konkretnych warunkach geograficznych. Struktury te powinny mieć ponadto rozbudowane relacje wsparcia logistycznego, prawnego i współpracy cywilno-wojskowej.

4. Budowę takiego związku należy oprzeć na narodowych modułach – jednostkach, przygotowanych odpowiednio wcześniej w warunkach narodowych, według jednolitych procedur szkoleniowych. Jednostkami multinarodowymi powinny być głównie organy dowodzenia, i to tylko spinające poszczególne komponenty narodowe. Organy te powinny być powołane odpowiednio wcześniej, a ich synchronizacja funkcjonalna i proceduralna powinna nastąpić przed rozpoczęciem misji oraz podporządkowaniem podległych jednostek narodowych.

Zweryfikowanie wstępnych hipotez roboczych i osiągnięcie celu rozprawy możliwe było przy zastosowaniu następujących metod badawczych:

– analizy, gdyż przedmiot badań – przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny – jest zbyt złożony, abym mógł badać go w całości;

– analizy strukturalnej, która okazała się najbardziej pomocna w określaniu granic przedmiotu badań, obiektów terminalnych wobec procesu przygotowania i prowa-

dzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT, określaniu wymagań formułowanych wobec WNZT i przewidywaniu wymagań funkcjonalno-strukturalnych, które spełnić powinien WNZT;

- syntezy, ponieważ indukowane z rzeczywistości problemy rozwiązywane były na drodze dedukcji, która wymagała zarówno analizy jak i syntezy, niezbędnej chociażby na etapie redukcji i porównania uzyskanych wyników badań z rzeczywistością;

- weryfikacji hipotez roboczych, która nastąpiła w wyniku obserwacji bezpośredniej uczestniczącej i pośredniej przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnych w Polsce i wybranych krajach świata;

- analogii, przydatnej szczególnie przy badaniu rozwiązań istniejących w innych państwach Sojuszu, co pozwoli na przeniesienie niektórych z nich na grunt polski;

- sięgnięciem ponadto do wiedzy i doświadczenia ekspertów amerykańskich i brytyjskich, szczególnie na etapie weryfikowania skonstruowanego modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny.

2.3. PRZEBIEG BADAŃ

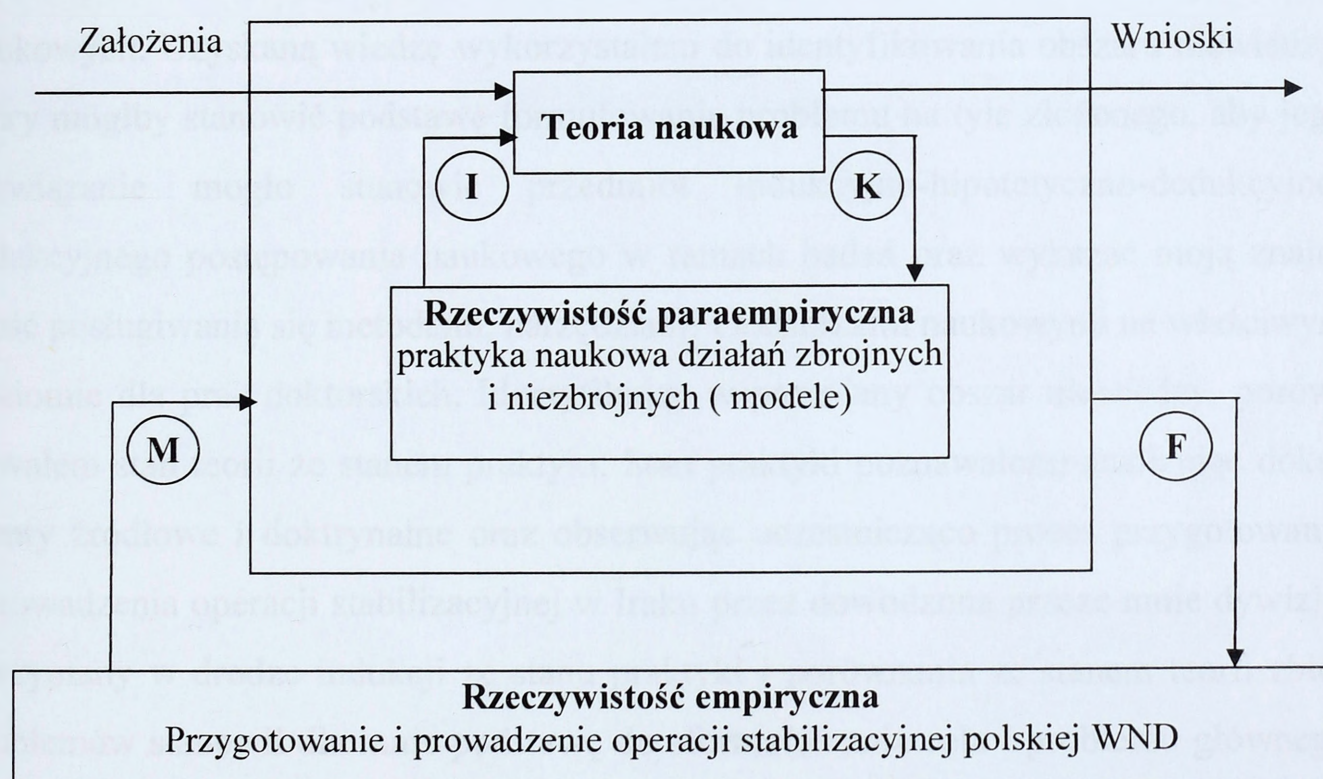
Współcześni teoretycy wojskowi⁹⁴ najczęściej miejsce nauk wojskowych sytuują wśród nauk realnych (empirycznych), humanistycznych, odnajdując ich pochodzenie, przez wzgląd na przedmiot badań, w naukach ekonomicznych, precyzyjniej – w naukach o kierowaniu (zarządzaniu) organizacjami, a zwłaszcza w tym ich nurcie, który wywodzi się z teorii czynu skutecznego (prakseologii). Jednocześnie, biorąc pod uwagę kryterium stosowalności wyników badań, część z nich uważa, że naukom wojskowym bliżej jest raczej do nauk stosowanych (usługowych) niż czystych (podstawowych). W większości opracowań poświęconych naukom wojskowym podkreśla się ich użytkowy, normatywny charakter.

Kierując się takim właśnie przesłaniem metodologicznym, uznałem, że najważniejsze z punktu widzenia realizacji moich badań będzie zastosowanie klasycznego

⁹⁴ Zob. E. Wiśniewski, *Metodyka wojskowych badań naukowych*, Cz. 1, Zeszyt 1, *Wprowadzenie do metodyki i wojskowe badania naukowe*, AON, Warszawa 1988, s. 26., B. Szulc, *Dylematy epistemologiczne i metodologiczne teorii sztuki wojennej.*, M. Kruzae, B. Szulc, *Sztuka wojenna, Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Adam Marszałek, Toruń 2000, s. 43., M. Pelc, *Wybrane problemy metodologiczne wojskowych badań naukowych*, AON, Warszawa 1998, s. 16.

i powszechnie stosowanego w naukach empirycznych, w tym w naukach wojskowych, indukcyjno-hipotetyczno-dedukcyjno-redukcyjnego procesu badawczego.

Na początku procesu badań rzeczywistość spełniła w moich badaniach funkcję motoryczną, dostarczyła faktów, które pozyskane metodami naukowymi stały się faktami naukowymi. Pozwoliły one sprecyzować, w zderzeniu ze stanem teorii, sytuację problemową moich badań. Następnie tworzyłem na drodze indukcyjnych uogólnień wstępne hipotezy robocze. W kolejnym etapie stosując dedukcję zwiększałem prawdopodobieństwo słuszności hipotez do momentu, kiedy można je było uznać za hipotezy naukowe, to znaczy za hipotezy wystarczająco uzasadnione. O słuszności uzyskanych wyników badań upewniałem się, wykorzystując funkcję kryterialną, jaką spełnia rzeczywistość podczas weryfikacji hipotezy naukowej. Proces ten przedstawiono na rysunku 2.

Legenda:

M – funkcja motoryczna; **K** – funkcja kryterialna;

I – funkcja informacyjna; **F** – funkcja finalna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Pelc, Wybrane problemy metodologiczne wojskowych badań naukowych, AON, Warszawa 1998, s. 21

Rysunek 2. Związki nauk wojskowych z rzeczywistością

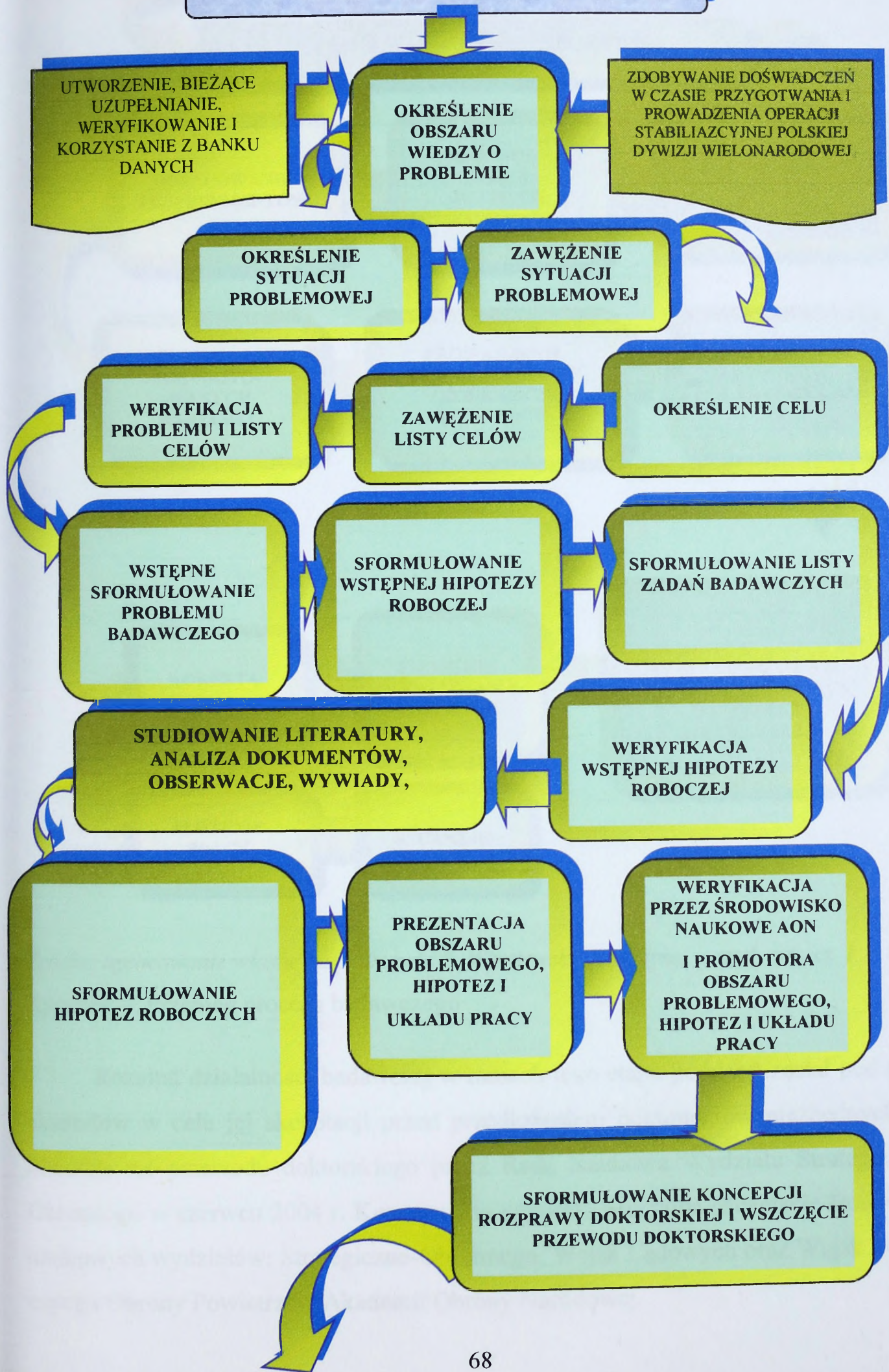
Koncepcję osiągnięcia celu rozprawy oraz weryfikowania hipotezy roboczej przedstawiono w modelu badań – co obrazuje rysunek 3. W modelu tym wydzielono etap badań wstępnych, którego celem było weryfikowanie założeń hipotezy roboczej

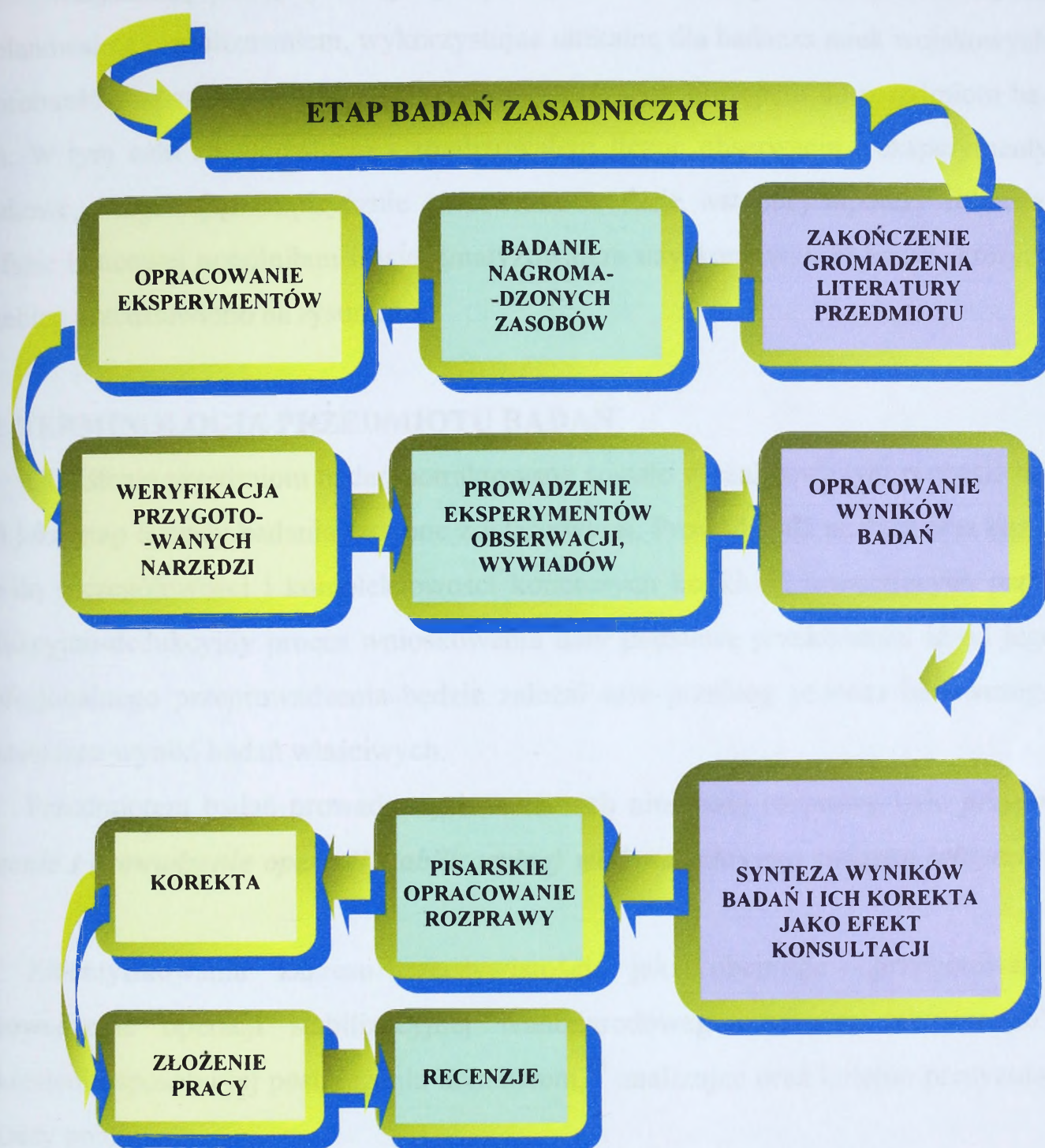
i ustalenie koncepcji rozprawy. Etap ten rozpocząłem od studiowania literatury przedmiotu badań.

Badania nad problematyką rozprawy doktorskiej rozpocząłem od rozpoznania problemu naukowego i przyjęcia koncepcji pracy. Rozpoznanie problemu nastąpiło na podstawie dostępnej literatury dotyczącej przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej, w tym przez wielonarodowy związek taktyczny oraz wniosków z obserwacji uczestniczącej, którą prowadziłem, realizując w roli dowódcy dywizji przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej przez pierwszą zmianę Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe w Iraku.

Studiowanie literatury przedmiotu badań rozpocząłem od analizy opracowań poświęconych metodyce badań naukowych, w tym szczególnie wojskowych badań naukowych. Ukierunkowany metodycznie przystąpiłem do studiowania opracowań naukowych. Uzyskaną wiedzę wykorzystałem do identyfikowania obszaru niewiedzy, który mógłby stanowić podstawę formułowania problemu na tyle złożonego, aby jego rozwiązanie mogło stanowić przedmiot indukcyjno-hipotetyczno-dedukcyjno-redukcyjnego postępowania naukowego w ramach badań oraz wykazać moją znajomość posługiwania się metodami, narzędziami i technikami naukowymi na właściwym poziomie dla prac doktorskich. Identyfikując wspomniany obszar niewiedzy, porównywałem stan teorii ze stanem praktyki. Stan praktyki poznawałem, analizując dokumenty źródłowe i doktrynalne oraz obserwując uczestnicząco proces przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej w Iraku przez dowodzoną przeze mnie dywizję. Otrzymany w drodze indukcji ze stanu praktyki i porównania ze stanem teorii zbiór problemów stanowił dla mnie podstawę do sformułowania celu i problemu głównego badań, które zamierzałem przeprowadzić w czasie opracowania rozprawy doktorskiej. Wiedzę o przedmiocie moich badań uzupełniłem, analizując treści artykułów w polskich i zagranicznych periodykach wojskowych.

ETAP BADAŃ WSTĘPNYCH

Źródło: opracowanie własne na podstawie E. Wiśniewski, *Metodyka, ...* wyd. cyt., cz. I, s. 81

Rysunek 3. Przebieg procesu badawczego

Rezultat działalności badawczej w ramach tego etapu poddany został pod osąd ekspertów w celu jej akceptacji przed przedłożeniem dokumentów niezbędnych do otwarcia mi przewodu doktorskiego przez Radę Naukową Wydziału Strategiczno-Obronny w czerwcu 2004 r. Koncepcja ta uzyskała generalną akceptację środowisk naukowych wydziałów: Strategiczno-Obronny, Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Akademii Obrony Narodowej.

Weryfikację przyjętej wstępnej hipotezy roboczej (etap badań zasadniczych) zaplanowałem i zrealizowałem, wykorzystując unikalną dla badacza nauk wojskowych sposobność dysponowania praktycznie nieograniczonym dostępem do przedmiotu badań. W tym celu zaplanowałem i zrealizowałem liczne obserwacje i eksperymenty naukowe, weryfikując empirycznie postawione w fazie wstępnej hipotezy robocze. W fazie końcowej uogólniłem i usystematyzowałem uzyskane wyniki badań, których przebieg przedstawiono na rysunku 3.

2.4. TERMINOLOGIA PRZEDMIOTU BADAŃ

Określenie przedmiotu badań potraktowane zostało w realizowanym procesie badań jako etap łączący badania wstępne z właściwymi. Prowadzenie analizy oraz dążenie do szczegółowości i kompleksowości końcowych konkluzji powstających przez indukcyjno-dedukcyjny proces wnioskowania dały podstawę przekonania, iż od jego profesjonalnego przeprowadzenia będzie zależał sam przebieg procesu badawczego i ostateczne wyniki badań właściwych.

Przedmiotem badań prowadzonych w ramach niniejszej rozprawy było *przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego*.

Zidentyfikowania zakresu rzeczywistości, jaki obejmuje „przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego”, i określenia sposobu jej postrzegania dokonałem,⁹⁵ analizując oraz kolejno precyzując zakresy pojęć:

< *operacja stabilizacyjna* >; < *przygotowanie operacji stabilizacyjnej* >; < *prowadzenie operacji stabilizacyjnej* >; < *wielonarodowy związek taktyczny* > oraz współzależności zachodzących pomiędzy poszczególnymi składowymi (członami) przedmiotu badań.

Z dotychczas przeprowadzonych badań wynika, że główny obiekt zainteresowania, realizowanego w niniejszej rozprawie procesu badawczego, stanowi zjawisko *operacji stabilizacyjnej*. Zdefiniowanie zakresu rzeczywistości, jaki obejmuje opera-

⁹⁵ W rozprawie wykorzystano tryb identyfikacji problemu zawarty w rozprawie doktorskiej A. Kasprzewskiego, *Kryzys i rozwój hierarchicznych struktur organizacyjnych bojowych jednostek wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1994, s. 46-57.

cja stabilizacyjna, stanowić będzie podstawę procesu identyfikacyjnego przedmiotu badań.

Operacje stabilizacyjne nie są nowym zjawiskiem w historii państw i ich sił zbrojnych. Z chwilą ukształtowania się struktur państwowych władze systematycznie wykorzystywały siły zbrojne do realizacji swych planów. Armia jako instrument siły państwa wspierała i broniła interesów narodowych a także przychodziła z pomocą ludności cywilnej. To siły zbrojne, realizując politykę państwa, zdobywały i jednoczyły terytoria, zarządzały nimi, chroniły bogactwa naturalne, budowały drogi i kanały, opracowywały mapy, likwidowały skutki katastrof, wyciszały wewnętrzne konflikty a także były narzędziem polityki zagranicznej.

To, co obecnie nazywamy operacjami stabilizacyjnymi, w pełnym wymiarze pojawiło się i ukształtowało w XX wieku. Według poglądów amerykańskich⁹⁶ pierwsze typowe operacje stabilizacyjne to obecność wojskowa USA na Filipinach (1899-1904) oraz na Haiti (1915-1934). Również w czasie II wojny światowej wojska sojusznicze pomagały lokalnym władzom i ludności w odbudowie infrastruktury cywilnej we Francji, Belgii, Holandii i Luksemburgu. Żołnierze wielu narodowości, w tym również Polacy z 1 Dywizji Pancерnej gen. Maczka, pomagali usuwać zniszczenia wojenne, odbudowując mosty, drogi i inne obiekty użyteczności publicznej, a także wspierali miejscowych farmerów w warunkach, gdy główne działania wojenne jeszcze trwały. W ograniczonym wymiarze operacja stabilizacyjna była prowadzona w trakcie konfliktu wietnamskiego.

Wojska amerykańskie, w ramach pacyfikacji,⁹⁷ realizowały operacje cywilno-wojskowe sprowadzające się do wspierania władz cywilnych, zwłaszcza w dziedzinie bezpieczeństwa i zarządzania.⁹⁸ Obecnie typowe operacje stabilizacyjne w różnym zakresie prowadzą międzynarodowe siły koalicyjne w Iraku, Afganistanie, Kosowie oraz Bośni i Hercegowinie. Niestety, w dostępnej literaturze polskiej nie znalazłem definicji operacji stabilizacyjnej, nie ma jej również w dokumentach doktrynalnych

⁹⁶ FM 3-07, *Stability Operations and Support Operations*, Headquarters, Department of Army, February 2003, s. 1-7,8.

⁹⁷ Pacyfikacja [łac.], uśmierzenie, tłumienie buntu, powstania itp. za pomocą siły zbrojnej; terror wobec ludności okupowanego terytorium, *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA.

⁹⁸ FM 3-07, ... wyd. cyt s. 1-8.

Sojuszu Północnoatlantyckiego. Jednakże „Koncepcja strategiczna NATO”⁹⁹ przyjęta w Waszyngtonie 23 kwietnia 1999 r., a także „Sojusznicza połączona doktryna AJP-01(B)”,¹⁰⁰ wprowadzają pojęcie operacji reagowania kryzysowego poza artykułem V traktatu waszyngtońskiego (non-Article V Crisis Response Operations – CRO). Wymienione dokumenty określają operacje reagowania kryzysowego (non – Article V CRO) jako: *wielopłaszczyznowe działania obejmujące przedsięwzięcia polityczne, wojskowe i cywilne, inicjowane i realizowane zgodnie z prawem międzynarodowym, zmierzające do zapobiegania i rozwiązywania konfliktów, a także zarządzania kryzysowego, służące wypełnianiu zadeklarowanych przez Sojusz celów.*

Przytoczona definicja jest jednak na potrzeby rozprawy naukowej zbyt ogólna, gdyż określa CRO jako *wielopłaszczyznowe działania obejmujące przedsięwzięcia polityczne, wojskowe i cywilne... a także służące wypełnianiu zadeklarowanych przez Sojusz celów...* Wymienione określenia można odnieść do wszystkich działań podejmowanych przez NATO, niekoniecznie CRO. Natomiast kolejne sformułowanie *inicjowane i realizowane zgodnie z prawem międzynarodowym* jest trudne do uzasadnienia w przypadku interwencji Sojuszu w Kosowie oraz sił międzynarodowych w Iraku, które wyraźnie naruszały prawo międzynarodowe. Definicja ta nie koresponduje z polską terminologią wojskową, w której za operację uważa się *całokształt działań wojsk lub skoordynowane działania wojsk*.¹⁰¹ Jest to więc interpretacja bardziej polityczna, odnosząca się do szczebla strategicznego, a nie operacyjno-taktycznego, będącego przedmiotem badań w niniejszej rozprawie.

Pojęcie operacji stabilizacyjnej wyjaśnia natomiast dokument doktrynalny armii USA FM 3-0,¹⁰² a bardziej szczegółowo FM 3-07.¹⁰³ Autorzy cytowanych wojskowych regulaminów amerykańskich definiują *operacje stabilizacyjne jako działania kształtujące i popierające interesy narodowe USA poprzez przeciwdziałanie zagrożeniom, a także oddziaływanie na sytuację operacyjną w wymiarze politycznym i infor-*

⁹⁹ *The Alliance's Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington 1999.

¹⁰⁰ *Allied Joint Doctrine AJP- 01 (B)*, Bruxelles 2002, s. 22-1.

¹⁰¹ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, Sztab Generalny WP, Warszawa 1977, s. 0-22, 23, 24. *Mała encyklopedia wojskowa*, tom II, Wyd. MON, Warszawa 1970, s. 523, 524, 525. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Wyd. MON, Warszawa 1979, s. 279.

¹⁰² FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 1-15, 9-1.

¹⁰³ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-2.

macyjnym przy pomocy kombinacji metod pokojowych, kolektywnej współpracy i akcji wymuszających będących odpowiedzią na zaistniały kryzys.

Operacja stabilizacyjna według poglądów amerykańskich jest jedną z czterech typów operacji militarnych prowadzonych przez siły lądowe¹⁰⁴ (obok operacji: zaczepnej, obronnej i wsparcia). Przewiduje się, że operacje stabilizacyjne będą dominować w operacjach pozawojennych, ale także mogą być częścią działań typowo wojennych. Dowódca związku operacyjnego lub taktycznego może organizować różne operacje, łącząc je na różnych szczeblach dowodzenia.

OPERACJE MILITARNE	OGÓLNY CEL	TYPY OPERACJI			
		ZACZEPNA	OBRONNA	STABILIZ.	WSPARCIA
WOJNA	ZWYCIĘSTWO W WOJNIE				
OPERACJE MILITARNE INNE NIŻ WOJNA	ZAPOBIEGANIE WOJNIE I ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW				

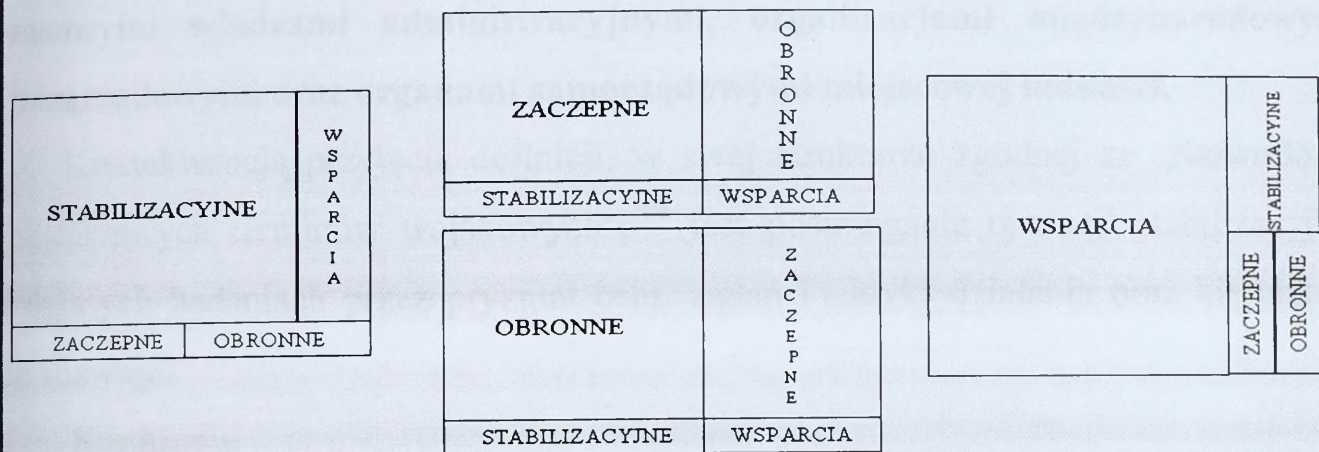
Źródło: opracowanie własne na podstawie FM 3-0

Rysunek 4. Miejsce i rola operacji stabilizacyjnych w systemie operacji militarnych sił lądowych

¹⁰⁴ FM 3-0, ...wyd. cyt s. 1-15.

WOJSKA LĄDOWE WYKONUJĄ MISJE PRZEZ POŁĄCZENIE I PRZEPROWADZENIE CZTERECH TYPÓW OPERACJI MILITARNYCH

ZACZEPNYCH OBRONNYCH STABILIZACYJNYCH WSPARCIA
W POŁĄCZONYM WIELONARODOWYM ŚRODOWISKU CYWILNO-WOJSKOWYM

CHARAKTER MISJI I POSZCZEGÓLNYCH OPERACJI MILITARNYCH
WPLYWA NA ICH PROPORCJE ORAZ RELACJE MIĘDZY NIMI

Źródło: opracowanie własne na podstawie FM 3-0

Rysunek 5. Sposób łączenia poszczególnych typów operacji w zależności od charakteru misji

Tak więc operacja stabilizacyjna może łączyć, w zależności od rodzaju misji, działania obronne, zaczepne i wspierające, może być też częścią składową operacji zaczepnej, obronnej lub wsparcia. Miejsce i rolę operacji stabilizacyjnych w systemie operacji militarnych sił lądowych oraz sposób łączenia poszczególnych typów operacji w zależności od charakteru misji przedstawiono na rysunkach 4 i 5.

Założenia doktrynalne sił lądowych USA¹⁰⁵ wskazują na wyjątkowo ważną rolę operacji stabilizacyjnych w obecnych i przyszłych działaniach wojennych i operacjach pozawojennych. Działania wojsk w tych operacjach są bowiem wszechstronne, ciągłe i na ogół długotrwałe.

Po analizie literatury przedmiotu badań, uznałem, że w zakresie operacji stabilizacyjnej najlepiej wyjaśniają przedmiotowe zjawisko amerykańskie dokumenty doktrynalne. Zatem bazując w większości na wnioskach z analizy tych właśnie dokumentów, do dalszych badań przyjąłem, że: **operacja stabilizacyjna to całokształt wspólnie uzgodnionych między państwami uczestniczącymi w koalicji i wzajemnie**

¹⁰⁵ Tamże, s. 16-17.

powiązanych co do celu, misji, zasadniczych zadań, sposobu ich wykonania i stanu końcowego działań wojsk, a także organizacji pozamilitarnych i innych służb w wyznaczonym obszarze (strefie). Zadania te realizowane są według jednolitego planu przez dowództwo wielonarodowych sił koalicji we współdziałaniu z tymczasowymi władzami administracyjnymi, organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi oraz organami samorządowymi miejscowej ludności.

Konsekwencją przyjęcia definicji, w swej strukturze zgodnej ze „Słownikiem podstawowych terminów wojskowych”,¹⁰⁶ jest postrzeganie operacji stabilizacyjnej w dalszych badaniach przez pryzmat celu, zadań i taktyki działania oraz kierunków ich rozwoju.

Konkluzje

1. W dalszych badaniach Polska powinna odgrywać rolę państwa wiodącego. Celem operacji stabilizacyjnej będzie najprawdopodobniej umacnianie bezpieczeństwa i stabilności w wyznaczonym obszarze.

2. Cel ten można osiągać w wyniku zrealizowania następujących zasadniczych zadań:

- zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- wspierania miejscowych władz administracyjnych;
- odbudowy obiektów infrastruktury użyteczności publicznej;
- pomocy humanitarnej udzielanej miejscowej ludności.

3. Taktyka działania będzie najprawdopodobniej zależała od konkretnych, właściwych dla danej operacji stabilizacyjnej warunków politycznych, ekonomicznych, kulturowych i militarnych.

4. W dalszych badaniach należy uwzględnić kierunki rozwoju taktyki działania stosownie do nowych wyzwań i przeciwdziałania potencjalnym przeciwnikom.

Kolejnym pojęciem wyjaśnianym w ramach identyfikacji przedmiotu badań jest **przygotowanie i prowadzenie operacji**. W prowadzonych badaniach operacja stabilizacyjna nie jest postrzegana jako statyczne wyizolowane zjawisko charakterystyczne dla współczesnych konfliktów militarnych. Z tematu pracy doktorskiej wynika, że ba-

¹⁰⁶ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, ... wyd. cyt. s. 0-22, 23 i 24.

dania mają koncentrować się na długotrwałym, dynamicznym procesie obejmującym dwa zasadnicze etapy operacji stabilizacyjnej: jej przygotowanie i prowadzenie.

W dokumentach doktrynalnych NATO nie znalazłem podziału operacji na etapy: przygotowania i prowadzenia. Całość procesu operacji na ogół dzieli się na osiem etapów:¹⁰⁷ pierwsze cztery – planowanie operacyjne, przygotowanie wojsk, rozwinięcie zabezpieczenia logistycznego i przemieszczenie – odnoszą się do przygotowania operacji; kolejne trzy – wykonanie operacji, działania po jej zakończeniu i powrót wojsk do macierzystych garnizonów – definiują prowadzenie operacji; ósmy etap – ocena i analiza działań powinna być prowadzona systematycznie i odnosi się zarówno do przygotowania, jak i prowadzenia operacji.

Sojusz Północnoatlantycki bardzo dużo uwagi poświęca planowaniu operacyjnemu,¹⁰⁸ gdyż jest to zasadnicza funkcja dowództw NATO. Natomiast zupełnie marginalnie traktuje przygotowanie wojsk, zabezpieczenie logistyczne i przemieszczenie w rejon operacji, uznając, że jest to sprawa odpowiedzialności państw wydzielających wojska. Sojusz w tym zakresie określa tzw. wymagania i zasady działania, a także pełni funkcję koordynującą.

W dokumentach doktrynalnych NATO nie znalazłem w pełni adekwatnej do potrzeb moich badań definicji przygotowania operacji. Natomiast *prowadzenie operacji określa się jako sztukę ukierunkowania, koordynowania, kontroli i dostosowywania działań wojsk w celu osiągnięcia celów operacji.*¹⁰⁹ Jest to definicja zbyt ogólna, niewystarczająca do dalszych badań operacji stabilizacyjnej.

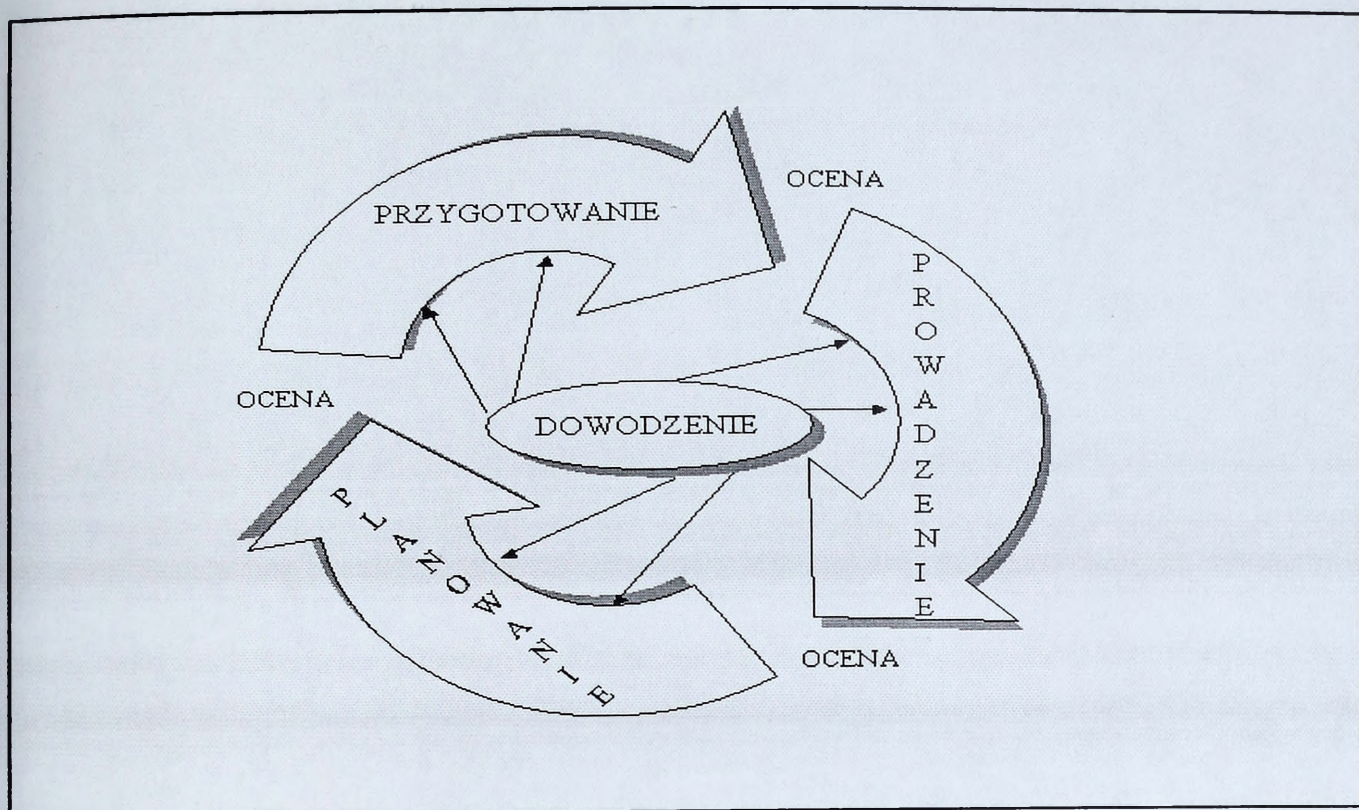
Z kolei według poglądów amerykańskich¹¹⁰ proces operacji dzieli się na trzy etapy: planowanie, przygotowanie i wykonanie, którym nieustannie towarzyszy ocena sytuacji i realizowanych zadań. Zatem planowanie operacyjne, jako niezwykle ważny element, przedstawiane jest jako oddzielny etap procesu operacji. Podział procesu operacji na etapy zgodne z doktryną USA (FM 3-0) przedstawiono na rysunku 6.

¹⁰⁷ *AJP – 01 (B)*, ... wyd. cyt. s.3-1.

¹⁰⁸ *NATO's Operational Planning System, MC 133/3 (Final)*, September 2000.

¹⁰⁹ *AJP-01 (B)*, ... wyd. cyt., Glossary-3.

¹¹⁰ *FM 3-0*, ... wyd. cyt. s. 6-1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FM 3-0

Rysunek 6. Etapy w procesie przygotowania i prowadzenia operacji

Autorzy amerykańscy uważają, że **przygotowanie operacji** (preparation) to zespół czynności wykonywanych przez wojska, sztaby i żołnierzy do czasu rozpoczęcia operacji. Służą one poprawie ich zdolności do prowadzenia operacji.¹¹¹ Przygotowanie operacji może zatem obejmować: próby i treningi, rekonesans, koordynację współdziałania, wysłuchanie meldunków decyzji, sprawdzenie wyposażenia i środków łączności, uaktualnienie stałych procedur operacyjnych (SOP), weryfikację planów załadowania i przemieszczenia, indywidualne przygotowanie żołnierzy, testy ogniowe uzbrojenia, kontrolę wojsk oraz samo przemieszczenie do rejonu operacji.

Z kolei **prowadzenie operacji** (execution) określa się jako *uzgodnione działanie w celu uchwycenia i utrzymania inicjatywy, rozwinięcia powodzenia i uzyskania sukcesu*.¹¹²

W polskiej literaturze przedmiotu występuje wiele bardzo zbliżonych definicji zarówno przygotowania, jak i prowadzenia operacji. Na przykład w „Słowniku podstawowych terminów wojskowych” **przygotowanie operacji** określa się jako *kompleks*

¹¹¹ Tamże, s. 6-6.

¹¹² Tamże, s. 6-9.

przedsięwzięć realizowanych przez sztaby i inne organy dowódcze w zakresie przygotowania i wszechstronnego zabezpieczenia operacji.¹¹³ Słabością tej definicji jest zawężenie przygotowania operacji do czynności realizowanych przez sztaby i organy dowódcze. Ponadto definicja ta pomija działania przygotowawcze realizowane przez wojska. W tym samym słowniku¹¹⁴ **prowadzenie operacji** definiuje się jako *proces wykonywania zadań związanych ze zniszczeniem nieprzyjaciela w ramach różnych usytuowanych wzdłuż frontu, w głębokości operacyjnej i w czasie – walk i bitew, w wyniku których osiąga się określone cele operacyjne i strategiczne*. Definicja ta jest także zbyt wąska na potrzeby moich badań, ponieważ odzwierciedla poglądy z okresu „zimnej wojny”, kiedy rola sił zbrojnych ograniczała się do prowadzenia działań bojowych w wojnie Wschodu z Zachodem.

Najbardziej adekwatną do moich badań definicję przygotowania operacji odnalazłem w „Leksykonie wiedzy wojskowej”.¹¹⁵ Przygotowanie operacji traktuje się tam synonimicznie z organizacją operacji i definiuje jako *czynności organizacyjno-wykonawcze i planistyczne realizowane przez dowódców, oficerów sztabu, szefów rodzajów wojsk i służb i organy tyłowe oraz działanie wojsk zmierzające do jak najlepszego zorganizowania i wszechstronnego zabezpieczenia przewidywanej operacji zgodnie z zamiarem przełożonego, następnie w myśl decyzji dowódcy*. Niestety, autorzy tego leksykonu całkowicie pominieli drugą część procesu operacji a mianowicie jej prowadzenie.

Zatem w prowadzonych badaniach przyjąłem definicję przygotowania operacji z *Leksykonu wiedzy wojskowej*, a prowadzenia operacji ze „Słownika podstawowych terminów wojskowych”, uzupełniając je i dostosowując do współczesnych wymagań oraz specyfiki operacji stabilizacyjnej. W rezultacie przeprowadzonej analizy semantycznej za **przygotowanie operacji stabilizacyjnej** będę uważał w mojej pracy **kompleks przedsięwzięć decyzyjnych, planistycznych, koordynacyjnych i organizacyjno-wykonawczych realizowanych przez władze polityczno-wojskowe państwa wiodącego i innych państw wydzielających narodowe kontyngenty wojskowe, a także przedsięwzięć realizowanych przez dowództwo wielonarodowych sił koalicji,**

¹¹³ *Słownik podstawowych terminów wojskowych, ...* wyd. cyt. s. P-34.

¹¹⁴ Tamże, s. P-24.

¹¹⁵ *Leksykon wiedzy wojskowej, ...* wyd. cyt. s. 347.

dowódców związków taktycznych, organy doradców i służby finansowo-logistyczne oraz działanie wojsk, organizacji pozamilitarnych i innych służb w celu jak najlepszego zorganizowania i wszechstronnego zabezpieczenia planowanej operacji – zgodnie z otrzymanym zadaniem i uzgodnionym porozumieniem.

Natomiast przez prowadzenie operacji stabilizacyjnej będę rozumiał proces wykonywania przez wielonarodowe siły koalicji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, wspieraniem tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych, a także odbudową podstawowej infrastruktury. A ponadto procesy poprawy warunków materialnych miejscowej ludności oraz wspierania rozwoju gospodarczego, których celem jest utworzenie stabilnego i autonomicznego państwa prawa współpracującego ze społecznością międzynarodową i przestrzegającego ogólnie przyjętych wartości i międzynarodowych zobowiązań.

Konkluzje

1. Przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej jest problemem bardzo złożonym, celowe więc wydaje się badanie go w częściach, stosując metodę analizy.
2. Badania należy opierać na rzeczywistej operacji stabilizacyjnej Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe w Iraku.
3. Weryfikacji hipotez roboczych należy dokonać, wykorzystując wyniki obserwacji bezpośredniej uczestniczącej i pośredniej przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnych.

Przedmiot badań mojej rozprawy doktorskiej wymaga, aby istotna część badań była związana z wzajemnymi relacjami pomiędzy operacją stabilizacyjną, w szczególności jej przygotowaniem i prowadzeniem a jednostką organizacyjno-taktyczną, jaką tworzy wielonarodowy związek taktyczny.

Zakres rzeczywistości obejmujący wielonarodowy związek taktyczny najdogodniej można ująć jako iloczyn logiczny kategorii *wielonarodowy* i *związek taktyczny*. W dostępnej literaturze nie znalazłem całościowej definicji **wielonarodowy związek taktyczny**. Z tego względu przyjąłem zgodną z istniejącymi w literaturze odniesieniami interpretację tej kategorii. Określenie – **wielonarodowy** – najczęściej jest rozumiane jako *cecha względna, przypisywana przez badaczy procesom ukierunkowanym*

na realizację działań, operacji, projektów oraz funkcjonowania organizacji, w których występują elementy dwóch i więcej państw.¹¹⁶ W zbliżony sposób definiowana jest **wielonarodowość** w wydawnictwach doktrynalnych Sojuszu, których autorzy określają ją jako *przymiotnik opisujący działania, operacje i organizacje w których uczestniczą elementy więcej niż jednego państwa.*¹¹⁷

Celem wielonarodowości jest podniesienie efektywności i skuteczności działań, realizacji planów i koncepcji. Zgodnie z wydawnictwem Komitetu Wojskowego NATO MC 400/2 umiędzynarodowienie struktur i sił jest wyrazem spójności i solidarności Sojuszu,¹¹⁸ a wielonarodowość jedną z trzech zasad tworzenia struktur dowodzenia i wojsk.

Z kolei termin „**związek taktyczny**” (ZT) jest pojęciem powszechnie znanym i precyzyjnie zdefiniowanym w literaturze przedmiotu badań. Według „Słownika podstawowych terminów wojskowych” jest to *jednostka organizacyjna występująca w poszczególnych rodzajach wojsk, składająca się z dowództwa oraz podległych oddziałów i pododdziałów.*¹¹⁹

W następstwie gruntownych zmian, jakie nastąpiły w Siłach Zbrojnych RP po przystąpieniu Polski do NATO i dostosowaniu składu bojowego i struktury organizacyjnej wojsk do wymagań Sojuszu, związek taktyczny (najczęściej dywizja) stała się podstawową jednostką organizacyjną wojsk lądowych. Zatem bardziej adekwatna do potrzeb moich badań wydaje się być definicja z „Leksykonu wiedzy wojskowej”,¹²⁰ że **związek taktyczny to jednostka organizacyjna wojska obejmująca kilka jednostek wojskowych przeznaczonych do prowadzenia wspólnych działań bojowych, każdy związek taktyczny obejmuje zazwyczaj kilka jednostek niższego rzędu – w dywizji pułki lub brygady.** Zacytowana definicja nie uwzględnia jednak operacji pozawojennych ograniczając przeznaczenie ZT wyłącznie do działań bojowych.

W dostępnej literaturze Sojuszu Północnoatlantyckiego i jego głównych państw: USA i Wielkiej Brytanii nie znalazłem definicji związku taktycznego. Zatem reasumując wyniki

¹¹⁶ A. Tyszkiewicz, *Lessons learned from multinational units*, wykład w Szkole NATO, Oberammergau 2002.

¹¹⁷ *AJP – 01 (B)*, ... wyd. cyt. s. 3-1.

¹¹⁸ *MC 400/2*, Bruksela 1999, s. 1-33.

¹¹⁹ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, ... wyd. cyt. s. Z-14.

¹²⁰ *Leksykon wiedzy wojskowej*, ... wyd. cyt. s. 527.

prorowadzonej analizej, w badaniach przyjąłem, że wielonarodowy związek taktyczny (WNZT) to jednostka organizacyjna wchodząca w skład sił sojuszu lub doraźnie tworzonych sił koalicyjnych. Jednostka ta składa się z wielonarodowego dowództwa i sztabu, organów cywilnych ekspertów i doradców oraz narodowych lub wielonarodowych brygadowych zespołów bojowych, oddziałów manewrowych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego. Wymienione elementy składowe wydzielane są przez dwa lub więcej państw działających wspólnie na zasadzie formalnego porozumienia (sojusz) lub uzgodnienia *ad hoc* (koalicja) celem wykonania określonych misji.

Przyjęta interpretacja wielonarodowego związku taktycznego umożliwiła sformułowanie kilku wskazówek odnośnie postrzegania WNZT w badaniach, które ująłem w konkluzje.

Konkluzje

1. Wielonarodowy związek taktyczny w przyjętych ramach pracy naukowej należy obserwować:

- od momentu osiągnięcia porozumienia co do jego składu bojowego, struktury organizacyjnej i kontrybucji poszczególnych państw po zakończeniu konferencji generowania sił;

- jako jednostkę przeznaczoną do prowadzenia operacji stabilizacyjnej;

- jako jednostkę o zmiennej strukturze organizacyjnej.

2. W badaniach należy również uwzględnić *ex ante* otwartość i elastyczność WNZT.

Na podstawie przeprowadzonej analizy dostępnych definicji za **przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego** będę uważał w prowadzonych przeze mnie badaniach **kompleks przedsięwzięć realizowanych przez władze polityczno-wojskowe państw koalicji, ukierunkowanych na zaplanowanie operacji, utworzenie WNZT, szkolenie dowództw, sztabów i wojsk, ich przemieszczenie i rozwinięcie w wyznaczonej strefie odpowiedzialności oraz osiągnięcie pełnej gotowości operacyjnej.**¹²¹ A ponadto proces wykonywania

¹²¹ **Gotowość operacyjna**, zdolność jednostki (formacji) do wykonywania zadań lub przeprowadzenia działań, do których zostały powołane lub przeznaczone. Zob. *Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych*, Warszawa 2004, s. A – 1-14.

przez WNZT uzgodnionych zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, wspieraniem tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych, odbudową podstawowej infrastruktury, poprawą warunków materialnych miejscowej ludności i wspieraniem rozwoju gospodarczego. Celem wymienionych zadań jest utworzenie stabilnego i autonomicznego państwa prawa, przestrzegającego ogólnie przyjętych wartości i międzynarodowych zobowiązań.

Zidentyfikowanie przedmiotu badań niniejszej dysertacji pozwoliło uogólnić wnioski odnoszące się do metod podejścia i metod działania, jakie należy przyjąć w toku badań właściwych. Wnioski te przedstawiłem w postaci następujących konkluzji.

Konkluzje

1. Zidentyfikowany zakres przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej należy badać przede wszystkim z punktu widzenia nauk wojskowych; jako uzupełniające należy traktować podejście organizacyjne.
2. W badaniach zachodzi potrzeba stosowania zarówno metod i technik nauk wojskowych, jak i zarządzania organizacjami.
3. Przygotowanie i prowadzenie operacji stabilizacyjnej WNZT należy badać z punktu widzenia sztuki operacyjnej oraz teorii operacji wielonarodowych i operacji stabilizacyjnych.

3. ISTOTA MODELU PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI STABILIZACYJNEJ

3.1. CEL, MISJA I ZADANIA

Z identyfikacji zakresu rzeczywistości, jaką obejmują uwarunkowania przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT wynika, że określenie **celu operacji** jest czynnością bardzo odpowiedzialną i musi być poprzedzone głęboką i wszechstronną analizą wszystkich wymienionych w poprzednim rozdziale uwarunkowań.

Aktualna sytuacja geopolityczna-militarna, jej złożoność, dynamiczność i nieprzewidywalność (zob. s. 10), a także trendy rozwojowe wymagają dużej dalekowzroczności i elastyczności przy określaniu celu operacji stabilizacyjnych. Cel ten w szczególności będzie zależał od stopnia eskalacji konfliktu, stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, sprawności funkcjonowania organów władzy centralnej i lokalnej a także zakresu zniszczeń oraz wydolności infrastruktury i instytucji służb publicznych.

Analiza sytuacji geopolityczno-militarnej może prowadzić do sformułowania następujących celów operacji stabilizacyjnej: zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności w regionie, umacnianie pokoju i zapobieganie agresji, utrzymanie integralności terytorialnej oraz utworzenie reprezentatywnego rządu, który zapewni przestrzeganie prawa i respektowanie podstawowych praw obywateli.

Przy określaniu celu operacji bardzo istotnym czynnikiem jest uwzględnienie istniejących i potencjalnych zagrożeń, ich charakteru, stopnia nasilenia i wzajemnych powiązań. Naruszenie istniejącej równowagi sił, nacjonalizm, walka kultur i religii, szybki wzrost liczby ludności w państwach najbiedniejszych, nieudolność rządzących, katastrofy ekologiczne i międzynarodowy terroryzm to główne źródła niestabilności i realne zagrożenia (zob. s. 14-17). Należy zatem przewidywać, czy przeciwdziałanie tym zagrożeniom będzie jednym z celów przygotowywanych i prowadzonych operacji stabilizacyjnych. Cele te mogą obejmować: odstraszenie i likwidowanie zagrożenia ze strony państw sąsiadujących, umacnianie narodowej tożsamości, która połączy wszystkich obywateli przy zachowaniu ich dziedzictwa plemiennego, etnicznego i religijnego, odbudowę infrastruktury gospodarczej i poprawę warunków materialnych ludności

oraz rozbięciu struktur terrorystyczno-kryminalnych, a także zdecydowaną poprawę bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Bardzo ważną rolę przy formułowaniu celu operacji odgrywają uwarunkowania międzynarodowe i prawne. Charakter istniejącego sojuszu lub utworzonej koalicji, specyfika zawartego porozumienia, zakres mandatu organizacji międzynarodowej, udział organizacji i agencji pozamilitarnych, a także zapewnienie suwerenności podległym kontyngentom narodowym i państwu, na terenie którego będzie prowadzona operacja stabilizacyjna – to główne czynniki determinujące cel operacji (zob. s. 21-28). Należy do nich dodać wymagania wynikające z przepisów prawa międzynarodowego, prawa państw tworzących koalicję oraz państwa gospodarza (okupowanego) (zob. s. 29-32).

Wymienione uwarunkowania będą wymuszały określenie dla operacji stabilizacyjnej WNZT takich celów, jak: zapewnienie przestrzegania międzynarodowego prawa, zobowiązań i wartości; wspieranie sojuszniczych, koalicyjnych i zaprzyjaźnionych rządów; udzielenie pomocy organizacjom i agencjom międzynarodowym, a także zademonstrowanie międzynarodowego zaangażowania i pomocy.

Cel operacji stabilizacyjnych bardzo precyzyjnie definiują dokumenty doktrynalne Armii USA. Operacje te mogą uzupełniać i wzmacniać operacje zaczepne, obronne i wsparcia lub też mogą być prowadzone samodzielnie jako operacje główne, decydujące o osiągnięciu zakładanego celu kampanii. Mogą one mieć miejsce przed, w trakcie prowadzenia lub po zakończeniu operacji zaczepnych, obronnych i wsparcia.¹²²

*Operacje stabilizacyjne prowadzone w trakcie działań militarnych mają na celu oddziaływanie i wpływanie na strony konfliktu, co ogranicza jego rozprzestrzenianie się, a także zapewnienie pomocy i bezpieczeństwa ludności cywilnej w niestabilnych regionach. Po zakończeniu działań wojennych wojska mogą prowadzić operację stabilizacyjną w celu zapewnienia bezpiecznego środowiska, niezbędnego dla władz cywilnych realizujących proces pojednania, odbudowy zniszczonej infrastruktury i przywrócenia funkcjonowania służb publicznych.*¹²³

¹²² FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-3.

¹²³ Tamże, s. 1-3.

W zależności od wymienionych wariantów roli i miejsca operacji stabilizacyjnej w planowanej kampanii, amerykański regulamin FM 3-07 określa różnorodne ich cele, takie jak:

- ochrona interesów narodowych;
- umacnianie pokoju i zapobieganie agresji;
- przestrzeganie zobowiązań traktatowych lub wymuszanie porozumień i decyzji politycznych;
- wspieranie sojuszników, zaprzyjaźnionych rządów i agencji;
- utrzymanie lub przywrócenie porządku publicznego;
- ochrona życia i mienia;
- demonstrowanie stanowczości;
- zapobieganie terroryzmowi, jego odstraszenie i zwalczanie;
- ograniczanie zagrożenia związanego z nielegalnie posiadanym uzbrojeniem i bronią masowego rażenia (BMR) dla regionalnego bezpieczeństwa;
- wspieranie właściwych instytucji i organizacji;
- zapewnienie przestrzegania swobód i praw obywatelskich.¹²⁴

Natomiast sojusznicza połączona doktryna AJP-01(B)¹²⁵ ustala, że *celem operacji reagowania kryzysowego jest skuteczne zarządzanie kryzysami. Cel ten osiąga się przez dokładne monitorowanie zagrożeń i reagowanie już we wczesnym etapie potencjalnego kryzysu* (zob. s. 33).

Możliwości WNZT będą również w znacznym stopniu determinowały cel operacji stabilizacyjnej. Cel ten będzie zależał bezpośrednio od posiadanego potencjału bojowego i cywilno-wojskowego, od struktur organizacyjnych, a także poziomu wyszkolenia i gotowości operacyjnej dowództw, sztabów i wojsk.

Wdrożenie pokojowego etatu dowództwa dywizji, dostosowanego do potrzeb sformowania dowództwa WNZT i dowodzenia operacją stabilizacyjną, a także utworzenie na bazie wydzielonych jednostek WP zestawu oddziałów i pododdziałów (komponentów) niezbędnych do prowadzenia tej operacji umożliwi zaplanowanie jej celu opartego na realnych możliwościach (zob. s. 41 - 44).

¹²⁴ Tamże, s. 1-3,4.

¹²⁵ AJP 01(B), ... wyd. cyt. s. 22-1.

Poziom wyszkolenia i zgrania bojowego wojsk, a także ich uzbrojenie i wyposażenie również będą wpływały na wybór celu operacji, ograniczając go do działań typowo stabilizacyjnych lub też umożliwiając prowadzenie aktywnych działań zaczepnych i obronnych (zob. s. 50-53). Na określenie celu operacji będą również miały wpływ ograniczenia zgłaszane przez poszczególne państwa do MOU i ROE. Ograniczenia odnoszące się do charakteru misji i zasad użycia wojsk będą zawężyły cel operacji i utrudniały jego osiągnięcie (zob. s. 59).

Wymienione uwarunkowania mogą umożliwiać lub ograniczać określenie dla operacji stabilizacyjnej WNZT takich celów, jak: odstraszanie i likwidowanie zagrożenia ze strony państw sąsiadujących, rozbięcie struktur terrorystycznych i zdecydowana poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego, odbudowa infrastruktury gospodarczej i poprawa warunków materialnych ludności a także reformowanie, szkolenie i wyposażanie miejscowych sił zbrojnych oraz służb bezpieczeństwa.

Rezultaty badań celów cząstkowych wynikających z uwarunkowań przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT wskazują, że **celem przygotowania operacji stabilizacyjnej powinno być zaplanowanie operacji, utworzenie WNZT o potencjale umożliwiającym wykonanie pełnego spektrum misji i zadań bojowych i cywilno-wojskowych, wyszkolenie i zgranie dowództw, sztabów i wojsk, a także ich przemieszczenie, rozwinięcie w wyznaczonej strefie odpowiedzialności i osiągnięcie pełnej gotowości operacyjnej.**

Natomiast **prowadzić operację stabilizacyjną należy w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, wspierania tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych, odbudowy podstawowej infrastruktury, poprawy warunków materialnych miejscowej ludności oraz wspierania rozwoju gospodarczego w wyznaczonej strefie odpowiedzialności.**

W operacjach stabilizacyjnych prowadzonych w układzie sojuszniczym lub koalicyjnym na ogół WNZT będzie miał, również określoną **misję**. *Misja jest stosunkowo nowym w polskim języku wojskowym słowem, które pojawiło się w następstwie kontaktów z armiami zachodnim.*¹²⁶ Zgodnie z terminologią NATO¹²⁷ *misja to jasno i zwięź-*

¹²⁶ J. Flis, *O misjach, funkcjach, celach i zadaniach SZ*, Zeszyty Naukowe AON nr 1(54) 2004, s. 9.

¹²⁷ *AJP-01(B) 2004*, ... wyd. cyt. s. Glossary-8.

le sformułowane zadanie jednostki wojskowej i cel działania. Misja WNZT w operacji stabilizacyjnej może wynikać z traktatów międzynarodowych, rezolucji, porozumień lub z udzielonego mandatu. W przypadku operacji „Iracka wolność” dywizjom wielonarodowym określono misje w planie operacyjnym, a następnie udokładniono w planie kampanii (zob. s. 44-45).

Należy dążyć do tego, aby misja WNZT została uzgodniona i zaakceptowana przez wszystkie zaangażowane państwa, a następnie jako *mission statement* (oświadczenie o misji) ujęta w MOU. Jakakolwiek jej zmiana będzie wymagała ponownej zgody wszystkich uczestniczących państw.

W toku analizy cytowanej literatury i doświadczeń z operacji stabilizacyjnej w Iraku ustaliłem, że misja WNZT to funkcja jego najważniejszego zadania i celu, określona w najprostszej i bardzo zwięzłej formie. Przy czym funkcja ta dotyczy wyłącznie etapu prowadzenia operacji stabilizacyjnej, pomijając proces jej przygotowania. Zatem, w opracowywanym modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej określiłem, że **misja WNZT to prowadzenie operacji stabilizacyjnej w wyznaczonej strefie odpowiedzialności dla zapewnienia bezpiecznego środowiska i stworzenia warunków do powstania stabilnego oraz autonomicznego państwa.**

Wyznaczenie racjonalnego celu i misji WNZT nie jest równoznaczne z ich osiągnięciem w operacji. Realizacja celu operacji wymaga wyodrębnienia przedmiotowo, podmiotowo, przestrzennie, czasowo, a także proceduralnie jego części, przewidzianych do wykonania w ustalonym terminie lub okresie mieszczącym się w przedziale czasu przewidzianym na osiągnięcie całego celu.¹²⁸ Przytoczona za L. Krzyżanowskim procedura to zdekomponowanie celu do konkretnych zadań.

Zadania WNZT w operacji stabilizacyjnej wynikają z jej celów i określonej misji, a także z oceny i analizy wymienionych w rozdziale 1 uwarunkowań przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej (identyfikacja problemu badawczego).

Sytuacja geopolityczno-militarna, a szczególnie sprzeczności, kryzysy i konflikty występujące pomiędzy państwami, narodami i grupami etniczno-religijnymi, będące głównym źródłem napięć i destabilizacji (zob. s. 10-13), będą pośrednio determinowały zadania WNZT w operacji stabilizacyjnej. Będą one sprowadzały się do przeciw-

128 L. Krzyżanowski, *Podstawy nauki zarządzania*, PWN, Warszawa 1985, s. 183-184.

działania tym niekorzystnym zjawiskom, a w razie ich wystąpienia – do ograniczenia możliwych skutków i jak najszybszej ich likwidacji (zob. s. 3-4). Jednocześnie formułowane zadania muszą być racjonalne i adekwatne do wyznaczonych celów operacji, zapewniając ich osiągnięcie w najbardziej optymalny sposób.

Na przykład, w celu zapewnienia stabilnego i bezpiecznego środowiska mogą być określone takie zadania, jak: ochrona wojsk koalicji i ludności cywilnej, ochrona kluczowych obiektów infrastruktury, linii komunikacyjnych i zaopatrzenia oraz zabezpieczenie składów broni, amunicji i sprzętu wojskowego. Natomiast umacnianie pokoju i zapobieganie agresji można osiągnąć przez tworzenie (transformację) nowych sił zbrojnych i takie ich ograniczanie, aby nie stały się zagrożeniem dla regionu, a także przez organizowanie regionalnego i międzynarodowego wsparcia dla kraju, na terenie którego prowadzona jest operacja stabilizacyjna, oraz przez wzmacnianie ochrony granic. Z kolei zapewnienie integralności terytorialnej (zob. s. 83) może wymagać realizacji takich zadań, jak: przerwanie walk pomiędzy stronami konfliktu, zapobieganie aktom wrogości, niedopuszczanie do konfliktów etniczno-religijnych, wspieranie wysiłków w zakresie pojednania narodowego, kontrola procesu powrotu i osiedlania się uchodźców, a także demonstracja siły i gotowość do zwalczania ruchu oporu.

Złożoność sytuacji geopolityczno-militarnych, w których są prowadzone operacje stabilizacyjne wymaga szczegółowego planowania i koordynowania zadań dotyczących różnego rodzaju agencji i instytucji. WNZT będzie w szczególności zobligowany do zapewnienia ochrony przedstawicielstwom i urzędnikom organizacji międzynarodowych, pozarządowych i humanitarnych funkcjonującym w strefie odpowiedzialności, a także do koordynowania i wspierania ich działalności.

Zadania WNZT będą wynikały również z oceny występujących potencjalnych zagrożeń oraz przyjętych celów odnoszących się do skutecznego im przeciwdziałania w trakcie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Cel określony jako odstraszanie i likwidowanie zagrożenia ze strony państw sąsiadujących (zob. s. 83) może być osiągnięty przez realizację takich zadań, jak: ochrona granic i kontrola ruchu ludności na przejściach granicznych, kontrola i kierowanie procesem powrotu z zagranicy uchodźców, tworzenie sił zbrojnych zdolnych do obrony kraju oraz gotowość i zdecydowanie sił koalicyjnych w zwalczaniu ingerencji z zewnątrz. Natomiast w celu zapewnienia

bezpieczeństwa i porządku publicznego (zob. s. 84) mogą być określone następujące zadania: wspieranie działań służb bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości, ochrona instytucji rządowych, zwalczanie grup terrorystycznych i kryminalnych oraz lokalizacja i ochrona miejsc składowania broni masowego rażenia. Z kolei realizacja celu związanego ze wspieraniem tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych (zob. s. 86) będzie wymagała podjęcia takich zadań, jak: odtwarzanie i monitorowanie rozwoju administracji rządowej i samorządowej; odbudowa struktur, wyposażenie i szkolenie miejscowej policji, sądownictwa i systemu penitencjarnego; modernizacja systemu służby zdrowia, edukacji i oświaty oraz bankowości. Osiągnięcie kolejnego celu – odbudowa podstawowej infrastruktury (zob. s. 83, 86) – nałoży na WNZT następujące zadania: remont obiektów władz administracyjnych, wymiaru sprawiedliwości i policji; remont i modernizacja szkół i obiektów służby zdrowia; odtwarzanie urządzeń użyteczności publicznej, takich jak: stacje wydobywania i oczyszczania wody, wodociągi i kanalizacja oraz przywrócenie sprawności systemów: energetycznego, paliwowego i komunikacyjnego. Natomiast poprawa warunków materialnych ludności będzie możliwa do osiągnięcia przez realizację takich zadań, jak: zorganizowanie wypłat rent i emerytur dla ludności oraz wynagrodzeń dla pracowników sektora publicznego, byłych żołnierzy i policjantów; sprawny podział pomocy humanitarnej; zapewnienie dostaw najbardziej potrzebnych dóbr materialnych; udzielenie doraźnej pomocy miejscowej ludności w ramach działania CIMIC oraz wsparcie rozwoju działalności gospodarczej.

Określając zadania dla WNZT, należy uwzględnić wzrastające zagrożenia ze strony międzynarodowego terroryzmu, motywowanego fundamentalistycznym (religijnym) celem działania. Doświadczenia Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe wskazują, że walka z ugrupowaniami terrorystycznymi była głównym wyzwaniem tego związku taktycznego w trakcie prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Zadania WND C-P w zakresie zwalczania terroryzmu sprowadzały się do: rozpoznania i ciągłego monitorowania grup terrorystycznych, wykonywania wyprzedzających rajdów, przeszukań i zatrzymań oraz wzmacniania ochrony i systematycznego patrolowania zagrożonych rejonów i obiektów. Jednakże sukces w realizacji wymienionych zadań zależał od współdziałania i wsparcia ze strony lokalnych władz i miejscowej ludności.

Aby go osiągnąć, WND C-P realizowała takie zadania jak: organizowanie systematycznych spotkań z gubernatorami i burmistrzami, szefami policji oraz przywódcami plemiennymi i religijnymi; zapoznawanie wymienionych osób z aktualną sytuacją, demonstrowanie troski i solidarności a także udzielanie niezbędnej pomocy.¹²⁹

Przy formułowaniu zadań WNZT niezbędne jest uwzględnienie uwarunkowań międzynarodowych i prawnych. Zadania te będą w szczególności zależały od posiadanego mandatu koalicji lub organizacji międzynarodowej, zawartego porozumienia (MOU) i oświadczenia o misji (mission statement) a także od udziału w operacji organizacji i agencji pozamilitarnych. Jednocześnie muszą one uwzględnić przepisy prawa międzynarodowego, prawa państw tworzących koalicje oraz prawa państwa gospodarza (okupowanego) (zob. s. 29-32).

Wymienione uwarunkowania, a także wcześniej określony cel zapewnienia przestrzegania międzynarodowego prawa, zobowiązań i wartości (zob. s. 84) mogą wymagać określenia takich zadań, jak : ochrona ludności cywilnej, przestrzeganie konwencji międzynarodowych, prawa i procedur w stosunku do zatrzymanych jeńców i zbrodniarzy wojennych, ochrona dóbr kultury i miejsc kultu religijnego, uwolnienie osób niesłusznie zatrzymanych i więzionych przez miejscowy reżim oraz wspieranie instytucji wymiaru sprawiedliwości, a także przestrzegania praw i swobód obywateli. W celu wspierania sojuszniczych, koalicyjnych i zaprzyjaźnionych rządów (zob. s. 84) można dla WNZT określić następujące zadania: organizowanie poparcia dla rządu centralnego ze strony lokalnych władz i ludności, udzielanie pomocy w tworzeniu i funkcjonowaniu władz administracyjnych , przeciwdziałanie walkom wewnętrznym, zwalczanie frakcji antyrządowych oraz umacnianie autorytetu rządu i władz lokalnych. Natomiast udzielenie pomocy organizacjom i agencjom międzynarodowym może polegać na: wydzieleniu im niezbędnej ochrony, utworzeniu centrów pomocy humanitarnej oraz na koordynacji ich działalności i pomocy w dystrybucji środków (zob. s. 28).

Zadań WNZT w operacji stabilizacyjnej nie definiują bezpośrednio amerykańskie dokumenty doktrynalne. Ograniczają się one do określenia typów operacji stabilizacyjnej i ich kategorii lub podległych operacji i form działania.¹³⁰ Jednak, po wnikli-

¹²⁹ *MND CS approach to operations*, Babylon, September 2004.

¹³⁰ *FM 3-0*, ... wyd. cyt. s. 9-6; *FM 3-07*, ... wyd. cyt. s. 1-4.

wej analizie zapisów dotyczących operacji wymuszania pokoju, która jest najbardziej typową dla tematu niniejszej rozprawy można dostrzec, że działania składające się na nią, takie jak: rozdzielenie i rozbrojenie walczących stron, utworzenie stref ochronnych, wymuszanie przestrzegania nałożonych sankcji, uniemożliwianie przemieszczania się walczących stron, ustanowienie i utrzymanie porządku – to jednocześnie przykładowe zasadnicze zadania realizowane w tego typu operacji stabilizacyjnej. Podobną zbieżność można zaobserwować przy analizie kolejnego typu operacji stabilizacyjnej, jaką jest zwalczanie terroryzmu. Ten typ operacji stabilizacyjnej obejmuje takie działania jak wykonywanie uderzeń i rajdów na grupy terrorystyczne i ich obiekty, a także ich ciągle rozpoznawanie i monitorowanie oraz ochronę wojsk.

Doktryna Sojuszu Północnoatlantyckiego,¹³¹ podobnie jak i dokumenty doktrynalne USA, koncentruje się na celu i misji operacji reagowania kryzysowego, nie definiując konkretnych zadań. Dokument ten, co prawda, określa, że w *dowodzonych przez NATO kampaniach siły Sojuszu mogą wykonywać zadania wspierające operacje humanitarne, likwidujące skutki klęsk żywiołowych, poszukiwania i ratownictwa, ewakuację personelu cywilnego, przemieszczanie miejscowej ludności i pomocy lub wsparcia wojskowego dla władz cywilnych*,¹³² jednak, zgodnie z FM 3-07, są to raczej typy operacji stabilizacyjnych i podległe im operacje, a według polskiej terminologii – metody i formy działania,¹³³ niż zadania WNZT w kontekście tematyki prowadzonych badań. Wyjątkiem w tym zakresie jest wydawnictwo Sojuszu ATP-3.4.1.1,¹³⁴ które zawiera dość obszerną listę możliwych zadań realizowanych w operacjach wsparcia pokoju w ramach działalności CIMIC, z zaznaczeniem jednak, że są to zadania potencjalne, które mogą być rozpatrywane w celach planistycznych.

Przytoczone przykłady pozwalają stwierdzić, że dokumenty doktrynalne Sojuszu i zaangażowanych państw nie określają zadań WNZT w operacji stabilizacyjnej. Dokumenty te definiują jedynie cel operacji (zob. s. 84-85) oraz przedstawiają typowe metody i formy działania, pozostawiając sformułowanie misji i zadań wojsk właściwym organom polityczno-wojskowym. Na przykład doktryna Sojuszu precyzuje, że Rada Pół-

¹³¹ *AJP 01 (B)*, ... wyd. cyt. s. 22-1.

¹³² Tamże, s. 22-11.

¹³³ *Leksykon wiedzy wojskowej*, ... wyd. cyt. s. 222 i 472.

¹³⁴ *Allied Tactical Publication -3.4.1.1, Peace Support Operations*, MAS, Brussels 2001, s. 57-61.

nocnoatlantycka określa cele polityczne, Komitet Wojskowy – cele wojskowe i koncepcję operacji (obejmującą m.in. misję i zasadnicze zadania), a dowództwo strategiczne opracowuje plan operacji,¹³⁵ który przekazywany jest dowódcy sił wyznaczonemu do prowadzenia operacji. Podobny podział kompetencji zastosowano w operacji koalicyjnej „Iracka wolność”, w której dowódcy WNZT otrzymali od amerykańskiego Dowództwa Centralnego plan operacji zawierający m.in. cele strategiczne i wojskowe, misję sił koalicyjnych, zamiar dowódcy i zasadnicze zadania.¹³⁶

Przy określaniu zadań WNZT w operacji stabilizacyjnej należy uwzględnić jego realne możliwości i występujące ograniczenia. Wprawdzie doktryna Sojuszu¹³⁷ wymaga, aby siły używane w operacjach reagowania kryzysowego dysponowały pełnym spektrum możliwości reagowania, z działaniami militarnymi włącznie, stawiając przy tym bardzo wysokie wymagania przed państwami wydzielającymi kontyngenty wojskowe. Państwa te mają zapewnić wydzielanym siłom możliwości bojowe podobne jak w przypadku obrony kolektywnej, a także wyszkolić, wyposażyć i zaopatrzyć je, przygotowując do najgorszego scenariusza działań. Wymienione wymagania Sojusz określił w postaci zasadniczych możliwości operacyjnych, które obowiązują siły wydzielane do wszystkich misji wojskowych z operacjami reagowania kryzysowego włącznie. Podobnie rygorystyczne wymagania zawierają dokumenty doktrynalne USA. Jednak, praktyka prowadzonych operacji stabilizacyjnych wskazuje, że państwa wydzielające kontyngenty wojskowe (szczególnie spoza NATO) nie są w stanie spełnić tego typu wymagań, przekazując do dyspozycji dowódcy WNZT swe najlepsze oddziały, ale niekiedy bez zasadniczego sprzętu i wyposażenia.

Wymienione uwarunkowania będą miały bezpośredni wpływ na określenie zadań zarówno dla WNZT, jak i dla jego poszczególnych komponentów i kontyngentów narodowych. Na przykład osiągnięcie wcześniej zdefiniowanego celu odstraszenia i likwidowania zagrożeń ze strony państw sąsiadujących (zob. s. 83) może wymagać postawienia takich zadań, jak: ochrona granicy lądowej i morskiej, zorganizowanie i utrzymanie przejść granicznych, obrona przestrzeni powietrznej, powstrzymywanie przenikania z zewnątrz agentów służb specjalnych i grup kryminalnych, a także utwo-

¹³⁵ MC 327/2, ... wyd. cyt. s. 1-A-1,2.

¹³⁶ Phase IV OPLAN „ECLIPSE II”, ... wyd. cyt. s. 2-6.

¹³⁷ MC 327/2, ... wyd. cyt. s. 1-5, 1-9.

rzenie miejscowych sił zbrojnych. Wykonanie tych zadań będzie zależało od dysponowania takimi możliwościami, jakie wynikają z posiadania pododdziałów śmigłowców i kutrów patrolowych, a także lotnictwa, straży granicznej, wywiadu i kontrwywiadu wojskowego oraz służby celnej. Natomiast w celu rozbicia struktur terrorystycznych oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego należy liczyć się z koniecznością wykonywania następujących zadań: zlokalizowania i zatrzymania terrorystów, odcięcia pomocy i wsparcia dla grup terrorystycznych ze strony miejscowej ludności oraz odbudowy struktur, wyposażenia i szkolenia miejscowych służb bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości. Do realizacji wymienionych zadań niezbędne jest dysponowanie pododdziałami działań specjalnych, specjalistycznymi oddziałami żandarmerii wojskowej lub policji oraz grupami cywilnych ekspertów i doradców. Kolejny cel – odbudowa infrastruktury gospodarczej i poprawa warunków materialnych ludności (zob. s. 83) będzie wymagał dużych możliwości w zakresie CIMIC, a także służb: inżynierskiej, medycznej i logistyki oraz wykonania takich zadań, jak: usprawnienie zakładów energetycznych i linii przesyłowych, odbudowa zniszczonych mostów i węzłów komunikacyjnych, remont szkół i szpitali oraz zapewnienie dostaw wody, żywności i środków higienicznych.

Wielonarodowy charakter i międzynarodowe uwarunkowania będą również wymagały szczególnej uwagi i indywidualnego podejścia przy określaniu zadań dla poszczególnych kontyngentów wojskowych, tak aby stawiane im zadania były adekwatne do realnych możliwości i zgodne z narzuconymi przez władze narodowe ograniczeniami.

Analiza wymienionych uwarunkowań, wynikających z nich celów operacji i charakteru misji oraz niezbędnych zadań cząstkowych wskazuje, że **przygotowanie operacji stabilizacyjnej powinno obejmować wykonanie następujących zadań:**

- powołanie zespołu planistyczno-koordynacyjnego w SG WP i grupy organizacyjnej WNZT w Wojskach Lądowych;
- planowanie operacji stabilizacyjnej;
- negocjowanie z partnerami zagranicznymi składu WNZT;
- wyznaczenie bazowej dywizji oraz jednostek odpowiedzialnych za formowanie poszczególnych komponentów WNZT;

- zgromadzenie (ześrodkowanie) stanów osobowych, uzbrojenia i sprzętu technicznego w wyznaczonych garnizonach i sformowanie WNZT;
- szkolenie i zgrywanie jego komponentów;
- zgrywanie dowództw i sztabów dywizji, brygad i samodzielnych batalionów;
- przemieszczenie WNZT do wyznaczonej strefy odpowiedzialności;
- rozwinięcie operacyjne w strefie odpowiedzialności;
- osiągnięcie pełnej zdolności operacyjnej.

Natomiast **prowadzenie operacji stabilizacyjnej** będzie wymagać **realizacji przez WNZT takich zadań, jak:**

- przejęcie strefy odpowiedzialności;
- wymuszanie przerwania walk pomiędzy stronami konfliktu;
- zwalczanie ruchu oporu oraz grup terrorystycznych i kryminalnych;
- zapobieganie aktom wrogości i niedopuszczanie do konfliktów etniczno-religijnych;
- wspieranie wysiłków na rzecz pojednania narodowego;
- ochrona granic państwowych, kontrola ruchu ludności i niedopuszczanie do ingerencji z zewnątrz;
- zabezpieczanie składów broni, amunicji i sprzętu wojskowego;
- lokalizacja i ochrona miejsc składowania oraz zapoczątkowanie procesu likwidacji BMR;
- transformacja lub tworzenie, szkolenie i wspieranie nowych sił zbrojnych i straży granicznej;
- ochrona wojsk i obiektów sił koalicji;
- ochrona władz administracyjnych, kluczowych obiektów infrastruktury oraz linii komunikacyjnych i zaopatrzenia;
- ochrona ludności cywilnej oraz egzekwowanie przestrzegania praw i swobód obywatelskich;
- zapewnienie ludności dostaw podstawowych artykułów spożywczych, wody i środków sanitarnohigienicznych;
- zorganizowanie sprawnego i sprawiedliwego podziału pomocy humanitarnej;

- zorganizowanie i dokonywanie wypłat rent i emerytur dla ludności oraz wynagrodzeń dla pracowników sektora publicznego, byłych żołnierzy i policjantów;
- odtwarzanie i wspieranie rozwoju administracji rządowej i samorządowej, umacnianie jej autorytetu i organizowanie regionalnego i międzynarodowego poparcia;
- koordynowanie i wspieranie działalności organizacji międzynarodowych i pozarządowych oraz ich ochrona;
- kontrola procesu powrotu i osiedlania się uchodźców;
- odbudowa struktur, wyposażanie, szkolenie i wspieranie miejscowej policji, wymiaru sprawiedliwości i służb penitencjarnych;
- doskonalenie struktur i wyposażanie oraz remont obiektów służby zdrowia;
- remont i modernizacja szkół oraz przywrócenie funkcjonowania systemu edukacji;
- przywrócenie sprawności systemów: energetycznego, paliwowego i komunikacyjnego;
- usprawnienie urządzeń użyteczności publicznej: stacji wydobywania i oczyszczania wody, wodociągów i kanalizacji;
- wspieranie rozwoju działalności gospodarczej;
- prowadzenie systematycznych spotkań z gubernatorami, burmistrzami, szefami policji oraz przywódcami plemiennymi i religijnymi;
- zapoznawanie wymienionych osób z aktualną sytuacją, demonstrowanie troski i solidarności, a także udzielanie im niezbędnej pomocy;
- ochrona dóbr kultury i miejsc kultu religijnego;
- przestrzeganie międzynarodowego prawa, zobowiązań i powszechnie uznawanych wartości;
- przestrzeganie konwencji międzynarodowych, prawa i procedur w stosunku do zatrzymanych jeńców i zbrodniarzy wojennych .

Wymienione zadania są typowymi, realizowanymi przez WNZT w trakcie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej. W zależności od zaistniałej sytuacji, celów operacji i określonej misji WNZT będzie wykonywał konkretne zadania, które mogą częściowo lub w znacznym stopniu pokrywać się z przedstawionym wykazem

zadań lub też obejmować zupełnie nowe zadania. Należy oczekiwać, że zadania określone dla WNZT w planie operacyjnym lub innym dokumencie dyrektywnym także będą podlegały nieustannym zmianom w procesie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej (zob. s. 46).

Do sprawnego i skutecznego przygotowania i prowadzenia operacji oraz wykonania wymienionych zadań WNZT powinien posiadać odpowiedni **potencjał**.¹³⁸

3.2. POTENCJAŁ

W literaturze przedmiotu badań pojęcie „potencjał” jest na ogół używane w odniesieniu do możliwości państwa lub koalicji państw. Wśród wielu składników potencjału państwa lub koalicji państw, duże znaczenie ma potencjał wojskowy, który jest przedmiotem badań w niniejszej rozprawie. Potencjał ten jest określany *jako ogół możliwości w zakresie prowadzenia walki zbrojnej przez państwo (lub koalicję państw) lub też jako część potencjału obronnego państwa, wyrażającego się zdolnością sił zbrojnych do zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom militarnym i wojnie. Wielkość potencjału wojskowego określa czynnik osobowy, tzn. siły zbrojne i przeszkolone rezerwy, oraz rzeczowy, do którego zalicza się zapasy środków walki i zabezpieczenia materiałowo-technicznego oraz infrastrukturę wojskową*.¹³⁹

W terminologii Sojuszu Północnoatlantyckiego i jego wiodących państw – USA i Wielkiej Brytanii – nie używa się pojęcia „potencjał wojskowy”. Natomiast powszechnie stosowanym terminem są (de facto wyrażające ten sam potencjał) *możliwości wojskowe (military capabilities)*, które definiuje się jako *zdolność do osiągnięcia określonych celów wojennych (zwycięstwo w wojnie lub bitwie, zniszczenie celu). Możliwości wojskowe charakteryzują się czterema głównymi wskaźnikami: składem wojsk, ich techniczną nowoczesnością, gotowością jednostek i zdolnością do utrzymania ciągłości działania*.¹⁴⁰

Zacytowane definicje potencjału wojskowego oraz możliwości wojskowych mają z natury rzeczy charakter ogólny i nie uwzględniają ani specyfiki WNZT, ani operacji

¹³⁸ **Potencjał** (łac.) , zasób możliwości, mocy, zdolności wytwórczej tkwiący w czymś ; sprawność, wydajność, możliwości w jakiejś dziedzinie. Zob. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, wyd. AON, Warszawa 2002, s. 101.

¹³⁹ Tamże, s. 102-103.

¹⁴⁰ JP 3-16, ... wyd. cyt. s. GL-7.

stabilizacyjnej. Jednak moje osobiste doświadczenia wyniesione z dowodzenia WND C-P w Iraku spowodowały, że do dalszych badań wykorzystywałem definicję amerykańską zaczerpniętą z połączonej doktryny dla operacji wielonarodowych JP 3-16. Wymienione w definicji cztery główne wskaźniki: skład wojsk, ich techniczna nowoczesność, gotowość jednostek i zdolność do utrzymania ciągłości działania pozwalają adekwatnie do potrzeb badań przeanalizować i ocenić potencjał WNZT, a także proponować jego racjonalny przyszły charakter.

Analizując i oceniając potencjał WNZT w operacji stabilizacyjnej, należy uwzględnić doświadczenia z operacji „Iracka wolność”, a zwłaszcza typowy dla tego rodzaju operacji skład wielonarodowej dywizji pod polskim dowództwem. WND C-P tworzyło dwadzieścia pięć państw, w tym dwadzieścia wydzieliło kontyngenty wojskowe, a pięć – oficerów do wzmocnienia sztabu dywizji. Ponadto działania dywizji wspierało kilkanaście jednostek amerykańskich.¹⁴¹

Zatem uwzględniając założenia połączonej doktryny dla operacji wielonarodowych JP 3-16 oraz doświadczenia z operacji stabilizacyjnej w Iraku, w pracy nad modelem przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przyjąłem, że **potencjał WNZT – to zasób możliwości dowodzenia, zarządzania i administrowania, bojowych i cywilno-wojskowych, ujawniających zdolność WNZT do szczególnie sprawnego działania w ramach przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Potencjał ten jest wyrażany czterema podstawowymi wskaźnikami: składem, nowoczesnością wyposażenia technicznego, gotowością bojową i zdolnością do utrzymania ciągłości działania.**

Na potrzeby budowy modelu WNZT założyłem, że niezbędne staje się określenie, adekwatnego do celu i sprecyzowanych zadań operacji stabilizacyjnej: składu zgrupowania, wyposażenia technicznego, gotowości bojowej i zdolności do utrzymania ciągłości działania.

Modelowanie potencjału WNZT jest procesem trudnym i stosunkowo długim, wymagającym skoordynowanych działań prowadzonych równocześnie w sferze politycznej, dyplomatycznej i wojskowej. W procesie tworzenia sił (force generation

¹⁴¹ Zob. Wzmocnienie dywizji negocjowano z Dowództwem CJTF-7, które pozostawiło w polskiej strefie kilkanaście jednostek wojskowych i 2500 żołnierzy amerykańskich, s. 66.

process) główną rolę odgrywa państwo wiodące, którego sztab generalny lub inny organ dowodzenia organizuje i koordynuje ten proces, ściśle współdziałając z innymi instytucjami i agencjami rządowymi. W celu bezpośredniego kierowania tworzeniem WNZT celowe jest powołanie w Sztabie Generalnym WP zespołu planistyczno-koordynacyjnego,¹⁴² a w Dowództwie Wojsk Lądowych grupy organizacyjnej WNZT.¹⁴³ Skład i zadania zespołu oraz przeznaczenie i rolę grupy w procesie tworzenia sił przedstawiono na rysunkach 7 i 8.

SKŁAD ZESPOŁU

Przewodniczący - Zastępca Szefa Sztabu Generalnego WP
Zastępca przewodniczącego - Zastępca Dowódcy Wojsk Lądowych
Zastępca przewodniczącego – Szef Generalnego Zarządu Planowania Strategicznego P-5

Przedstawiciele:

SG WP, WSI, KG ŻW, RSZ, DO, DGW, Centrali WMP i Departamentów MON.

Podzespoły:

1. Operacyjny	4. Logistyczny
2. Planowania	5. Transportu wojsk.
3. Finansowo – prawny.	6. Medyczny.

GLÓWNE ZADANIA ZESPOŁU

1. Opracowanie „Harmonogramu zasadniczych przedsięwzięć przygotowania PKW i WNZT do udziału w operacji stabilizacyjnej”.
2. Uzgadnianie działalności dowództw rodzajów SZ RP, WSI, KG ŻW, DGW, Szefów GZ i Szefa ZWSZ SGWP oraz pozostałych komórek organizacyjnych MON w zakresie planowania udziału PKW i WNZT w operacji stabilizacyjnej.
3. Koordynowanie przygotowania wydzielonych dowództw i sztabów, oddziałów i pododdziałów oraz uzbrojenia, sprzętu technicznego i wyposażenia.
4. Koordynowanie procesu tworzenia PKW i WNZT, zgrywania bojowego, przemieszczenia i osiągnięcia pełnej zdolności operacyjnej w strefie odpowiedzialności.

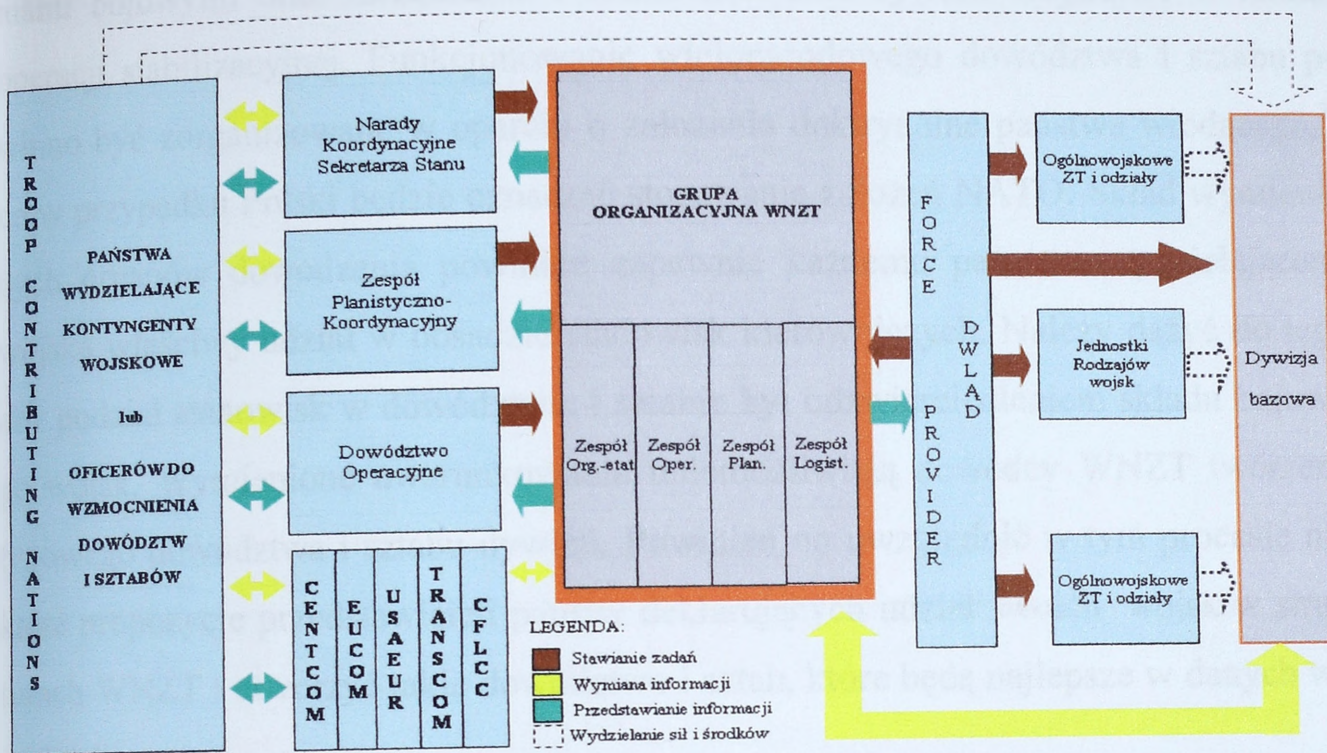
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 7. Zespół Planistyczno-Koordynacyjny Sztabu Generalnego WP

¹⁴² Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP nr Z-168/Oper/P-3 z 27.05.2003 r. w sprawie przygotowania PKW do użycia w składzie Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku, Warszawa 2003.

¹⁴³ Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych Nr 74 z 23 kwietnia 2003 r. w sprawie powołania grupy organizacyjnej DWL do utworzenia PKW, Warszawa 2003.

PRZEZNACZENIE: Koordynowanie procesem przygotowania PKW i WNZT do udziału w operacji stabilizacyjnej

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 8. Grupa Organizacyjna Wielonarodowego Związku Taktycznego

Wymienione organy dowodzenia rozpoczynają proces modelowania potencjału WNZT od określenia pierwszego ze wskaźników charakteryzujących ten potencjał – **składu zgrupowania**. Planując skład zgrupowania WNZT, organy te muszą zapewnić dowódcy dywizji siły i środki niezbędne do zrealizowania misji i osiągnięcia wyznaczonych celów operacji. Proces ten rozpoczyna się na ogół od wyznaczenia bazowej dywizji,¹⁴⁴ po czym prowadzi się szczegółową ocenę ukończenia i zdolności bojowej każdego z jej elementów składowych: dowództwa i sztabu dywizji, brygad, oddziałów i pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia bojowego. Ocena ta pozwala wyselekcjonować w pełni zdolne do działania komponenty bojowe możliwe do wykorzystania w całości, a także określić te oddziały i pododdziały, które z różnych przyczyn nie spełniają specyficznych wymagań operacji stabilizacyjnej i muszą być w znacznym stopniu wzmocnione bądź też zastąpione innymi jednostkami ze składu wojsk lądowych.

Ważnym elementem potencjału dowodzenia WNZT jest jego **dowództwo i sztab**. Ich skład powinien zapewnić sprawne i skuteczne dowodzenie specyficznymi działaniami.

¹⁴⁴ FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 3-7.

niami bojowymi oraz zarządzanie i administrowanie cywilno-wojskowe w ramach operacji stabilizacyjnej. Funkcjonowanie wielonarodowego dowództwa i sztabu powinno być zorganizowane w oparciu o założenia doktrynalne państwa wiodącego,¹⁴⁵ co w przypadku Polski będzie oznaczać stosowanie założeń NATO. Skład wymienionych organów dowodzenia powinien zapewnić każdemu państwu wydzielającemu wojska właściwy udział w obsadzie stanowisk kierowniczych. Należy dążyć do tego, aby podział stanowisk w dowództwie i sztabie był odzwierciedleniem składu bojowego wojsk. Wymienione uwarunkowania uniemożliwiają dowódcy WNZT tworzenie typowego dowództwa i sztabu dywizji. Powinien on uwzględnić w tym procesie niektóre propozycje przedstawicieli państw deklarujących udział swoich wojsk w strukturach WNZT i utworzyć takie dowództwo i sztab, które będą najlepsze w danych warunkach.

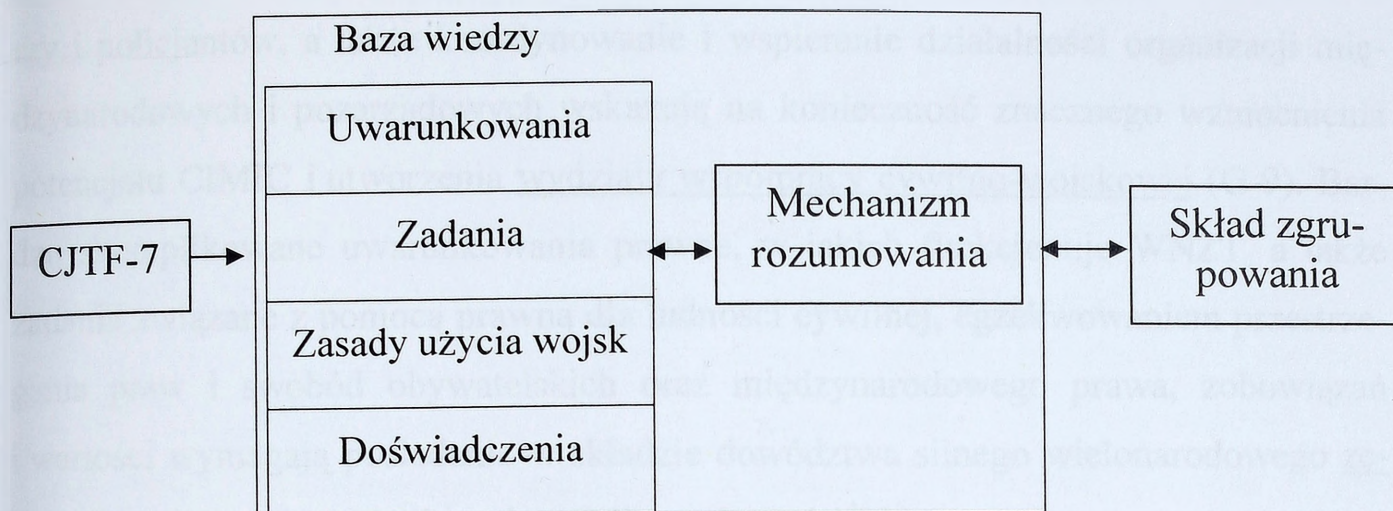
Konieczność zachowania elastyczności w tworzeniu dowództwa i sztabu WNZT potwierdzają fakty z doświadczeń WND C-P. W dywizji tej zaszła potrzeba, pod naciskiem partnerów koalicyjnych, wyznaczenia trzech zastępców dowódcy dywizji reprezentujących państwa, które wydzieliły brygady, dwóch zastępców szefa sztabu, przeniesienia wydziału planowania z G-5 do oddziału operacyjnego,¹⁴⁶ a na bazie pozostałego w G-5 wydziału współpracy cywilno-wojskowej utworzenia oddziału CIMIC (G-9).

Jednak decydujący wpływ na skład dowództwa i sztabu WNZT będą wywierały zaplanowane zadania. Wszechstronna analiza oczekujących WNZT zadań operacyjnych i cywilno-wojskowych pozwoli ocenić stopień przydatności dowództwa i sztabu dywizji bazowej oraz wymusi ewentualne utworzenie dodatkowych komórek organizacyjnych.¹⁴⁷

¹⁴⁵ *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. 1-20.

¹⁴⁶ Decyzja ta okazała się nietrafną, co uwidoczniło się w trakcie operacji.

¹⁴⁷ Zob. Opierając się na doświadczeniach amerykańskich i brytyjskich, opracowano nowy etat dowództwa i sztabu wielonarodowej dywizji, tworząc nowe komórki organizacyjne: oddział szkolenia, oddział inżynieryjny, zespoły wsparcia władz prowincji (GST), grupę cywilnych ekspertów i doradców, dywizyjny element wsparcia psychologicznego, zespół prawny, taktyczne centrum operacyjne (TOC) i wielonarodowe centrum logistyczne (MNLC), s. 63.

Źródło: opracowanie własne na podstawie P. Sienkiewicz, P. Górny, *Metody analityczno-ocenowe w analizie systemowej ugrupowań bojowych, systemów uzbrojenia i techniki bojowej*, AON, Warszawa 1999

Rysunek 9. Algorytm określania składu zgrupowania

Do ustalenia niezbędnych wydziałów WNZT zastosowałem w moim modelu najprostsza ekspercką technikę badawczą, którą można ująć w postaci algorytmu, przedstawionego na rysunku 9. Zgodnie z założeniami tej techniki *dedukując z zestawu faktów, które uznajemy za prawdziwe*¹⁴⁸ (w tym przypadku zestawu zadań WNZT), można wywnioskować, że realizacja takich zadań, jak: transformacja lub tworzenie od podstaw, szkolenie i wyposażenie nowych sił zbrojnych, odbudowa struktur, wyposażanie i szkolenie straży granicznej oraz organizacja i koordynowanie ochrony wojsk i obiektów sił koalicji będą wymagać utworzenia w sztabie dywizji wydziału szkolenia (G-7). Natomiast zadania dotyczące: zabezpieczenia składów broni, amunicji i sprzętu wojskowego, lokalizacji i ochrony miejsc składowania oraz zapoczątkowania procesu likwidacji BMR, jak również zwalczania grup terrorystycznych stosujących samochody-pułapki i miny-niespodzianki wymusza potrzebę posiadania wydziału inżynierskiego. Z kolei ogrom zadań wykonywanych na rzecz miejscowej ludności, takich jak: zapewnienie ludności dostaw podstawowych artykułów spożywczych, wody i środków sanitarnohigienicznych, zorganizowanie i nadzorowanie sprawnego i sprawiedliwego podziału pomocy humanitarnej, zorganizowanie i dokonywanie wypłat rent i emerytur dla ludności oraz wynagrodzeń dla pracowników sektora publicznego, byłych żołnie-

¹⁴⁸ P. Sienkiewicz, P. Górny, *Metody analityczno-ocenowe w analizie systemowej ugrupowań bojowych, systemów uzbrojenia i techniki bojowej*, AON, Warszawa 1999, s. 21.

rzy i policjantów, a także koordynowanie i wspieranie działalności organizacji międzynarodowych i pozarządowych wskazują na konieczność znacznego wzmocnienia potencjału CIMIC i utworzenia wydziału współpracy cywilno-wojskowej (G-9). Bardzo skomplikowane uwarunkowania prawne, w jakich funkcjonuje WNZT, a także zadania związane z pomocą prawną dla ludności cywilnej, egzekwowaniem przestrzegania praw i swobód obywatelskich oraz międzynarodowego prawa, zobowiązań i wartości wymagają posiadania w składzie dowództwa silnego wielonarodowego zespołu prawnego oraz sekcji żandarmerii wojskowej (ŻW).

Jak już wspomniano, skład wielonarodowego dowództwa i sztabu powinien zapewnić sprawne funkcjonowanie i skuteczne dowodzenie WNZT w procesie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej. W tym celu zachodzi potrzeba utworzenia w składzie wydziału operacyjnego trzymianowego taktycznego centrum operacyjnego, które faktycznie kieruje działaniami dywizji. Podobnie, aby zapewnić sprawne funkcjonowanie wielonarodowej logistyki wykonawczej, koordynować działania narodowych zespołów wsparcia oraz ułatwić system zaopatrywania dywizji niezbędne jest posiadanie wielonarodowego centrum logistycznego. Wielonarodowy charakter dywizji i specyfika operacji stabilizacyjnej wymagają z kolei utworzenia sekretariatu, sekcji wizyt i protokołu oraz sekcji prasy i informacji. Wymienione komórki organizacyjne zapewniają dowódcy WNZT i jego zastępcom potencjał niezbędny do realizacji takich zadań, jak: prowadzenie systematycznych spotkań z gubernatorami, burmistrzami, szefami policji oraz przywódcami plemiennymi i religijnymi, a także zapoznanie wymienionych osób z aktualną sytuacją, przejawianie troski i okazywanie solidarności oraz udzielanie im niezbędnej pomocy. Ponadto sekretariat organizuje dowódcy systematyczne spotkania z dowódcami narodowych kontyngentów wojskowych, a sekcja wizyt i protokołu zabezpiecza pobyt w WNZT przedstawicieli sił koalicyjnych i władz narodowych oraz przedstawicieli organizacji międzynarodowych i pozarządowych.

Analiza amerykańskich i brytyjskich dokumentów doktrynalnych¹⁴⁹ pozwala dostrzec, a doświadczenia WND C-P w pełni potwierdzają potrzebę posiadania w składzie WNZT *cywilno-wojskowych ekspertów i doradców*. Tworzą oni potencjał inte-

¹⁴⁹ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. A-4; *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. 1-23, 9-3, 9-19.

lektualny i organizatorski, dający możliwość oddziaływania na lokalne władze i miejscową ludność. Ponadto nadają WNZT stabilizacyjny charakter i minimalizują negatywne skutki wymuszonych działań bojowych wymierzonych w ruch oporu i działalność terrorystyczno-kryminalną. Spośród cywilnych ekspertów i doradców niezwykle ważną rolę w funkcjonowaniu WNZT odgrywa doradca polityczny dowódcy. Osoba ta powinna być wyznaczona przez ministra spraw zagranicznych, a wybrana spośród doświadczonych dyplomatów cywilnych. Doradca polityczny zapewnia dowódcy WNZT systematyczną współpracę z lokalnymi władzami, akredytowanymi w danym kraju ambasadorami, a także z narodowymi władzami politycznymi i wojskowymi państw koalicji.¹⁵⁰ Ponadto jest on niezwykle pomocny w realizacji zadań o charakterze negocjacyjnym, takich jak: zapobieganie aktom wrogości i niedopuszczanie do konfliktów etniczno-religijnych, wspieranie wysiłków na rzecz pojednania narodowego. Może on poza tym pomóc w odtwarzaniu struktur administracji rządowej i samorządowej oraz ich sprawnym funkcjonowaniu. Umacniania także autorytet tego typu struktur, a także może organizować regionalne i międzynarodowe wsparcie oraz koordynowanie i wspieranie działalności organizacji międzynarodowych i pozarządowych.

Z kolei duża liczba i różnorodność zadań w dziedzinie współpracy cywilno-wojskowej, takich jak: generowanie i monitorowanie rozwoju służby zdrowia oraz edukacji, bankowości, rozwoju gospodarczego, infrastruktury i budownictwa, gospodarki paliwowej i ochrony środowiska, rolnictwa i irygacji, a także zapewnienie bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, niewątpliwie będzie wymagała silnej grupy ekspertów i doradców. Grupa ta, określana w amerykańskiej literaturze¹⁵¹ jako specjaliści funkcjonalni (functional specialists), jest tworzona do realizacji specyficznych zadań, określonych w procesie planowania operacji. Jej skład będzie zależał od potrzeb, ale i możliwości państw tworzących WNZT. Poszczególni specjaliści mogą być zarówno osobami wojskowymi, jak i cywilnymi, oddelegowanymi przez ministerstwa i inne agencje rządowe państw tworzących koalicję.

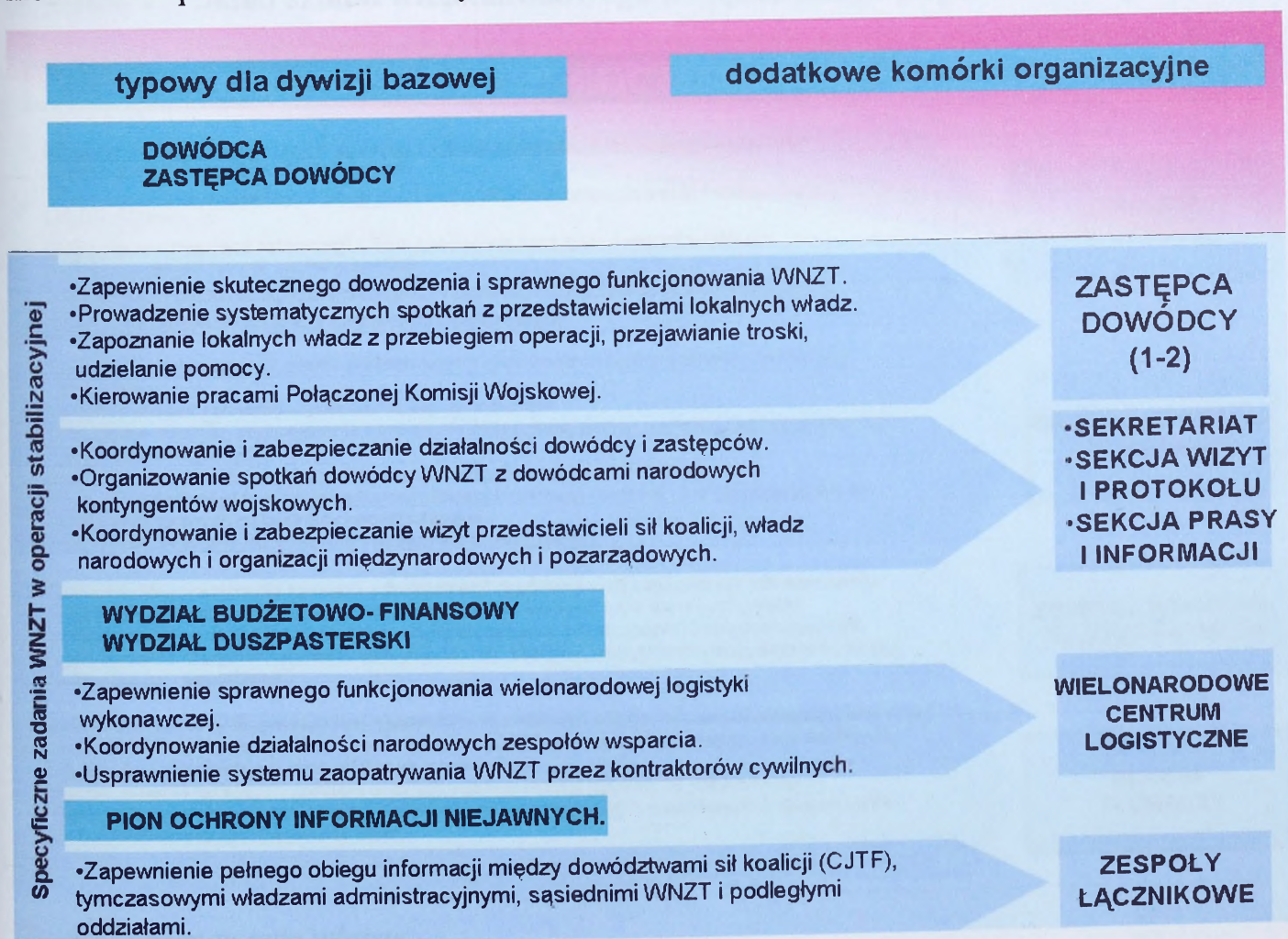
Doświadczenia operacji „Iracka wolność”, która wymagała ogromnego zaangażowania sił koalicyjnych w odtwarzanie cywilnych struktur władzy zdominowanej

¹⁵⁰ *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. 1-23.

¹⁵¹ Tamże, s. 9-19.

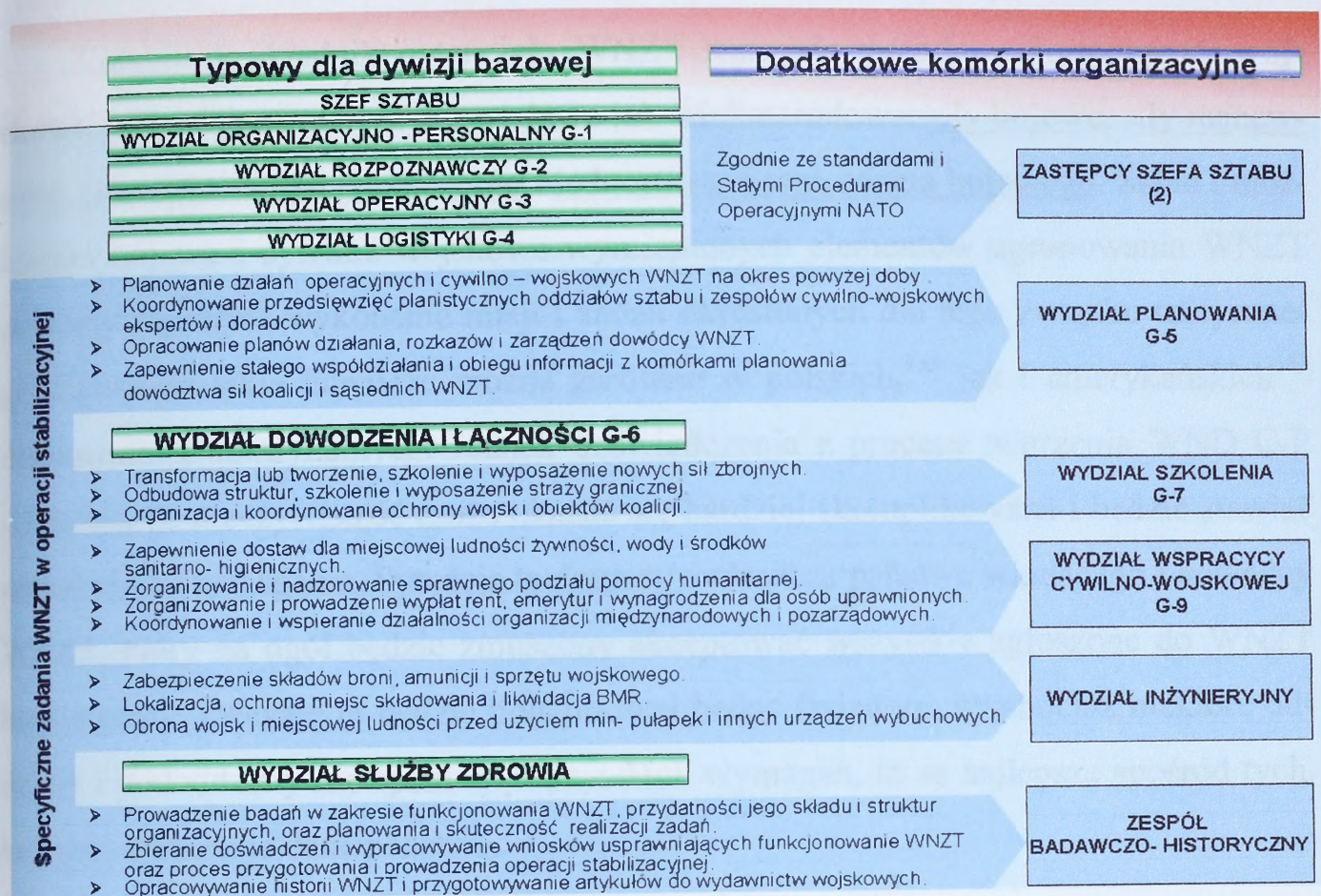
przez byłych zwolenników reżimu Saddama Husejna, wskazują na potrzebę utworzenia w każdej prowincji zespołu wsparcia władz prowincji (Governorate Support Team – GST). Zespoły te, wspólnie z przedstawicielami tymczasowych władz koalicyjnych (CPA), lojalnymi w stosunku do nich urzędnikami irackimi i firmami prywatnymi zaangażowanymi w proces odbudowy, odtwarzały i wspierały rozwój wszystkich ogniw administracji lokalnej, doprowadzając do przejęcia przez nie zarządzania i stworzenia warunków do przeprowadzenia akceptowanych przez międzynarodową społeczność wyborów. Nasuwa się przy tym wniosek, że liczba wymienionych zespołów wsparcia w składzie WNZT powinna zależeć od wielkości strefy stabilizacyjnej.

Analiza zadań WNZT, specyficznych uwarunkowań operacji stabilizacyjnej, a także wnioski z obserwacji uczestniczącej przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WND C-P pozwalają zaproponować racjonalny skład wielonarodowego dowództwa i sztabu ZT oraz organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców. Proponowany skład wymienionych organów dowodzenia, zarządzania i administrowania przedstawiono na rysunkach 10, 11 i 12.

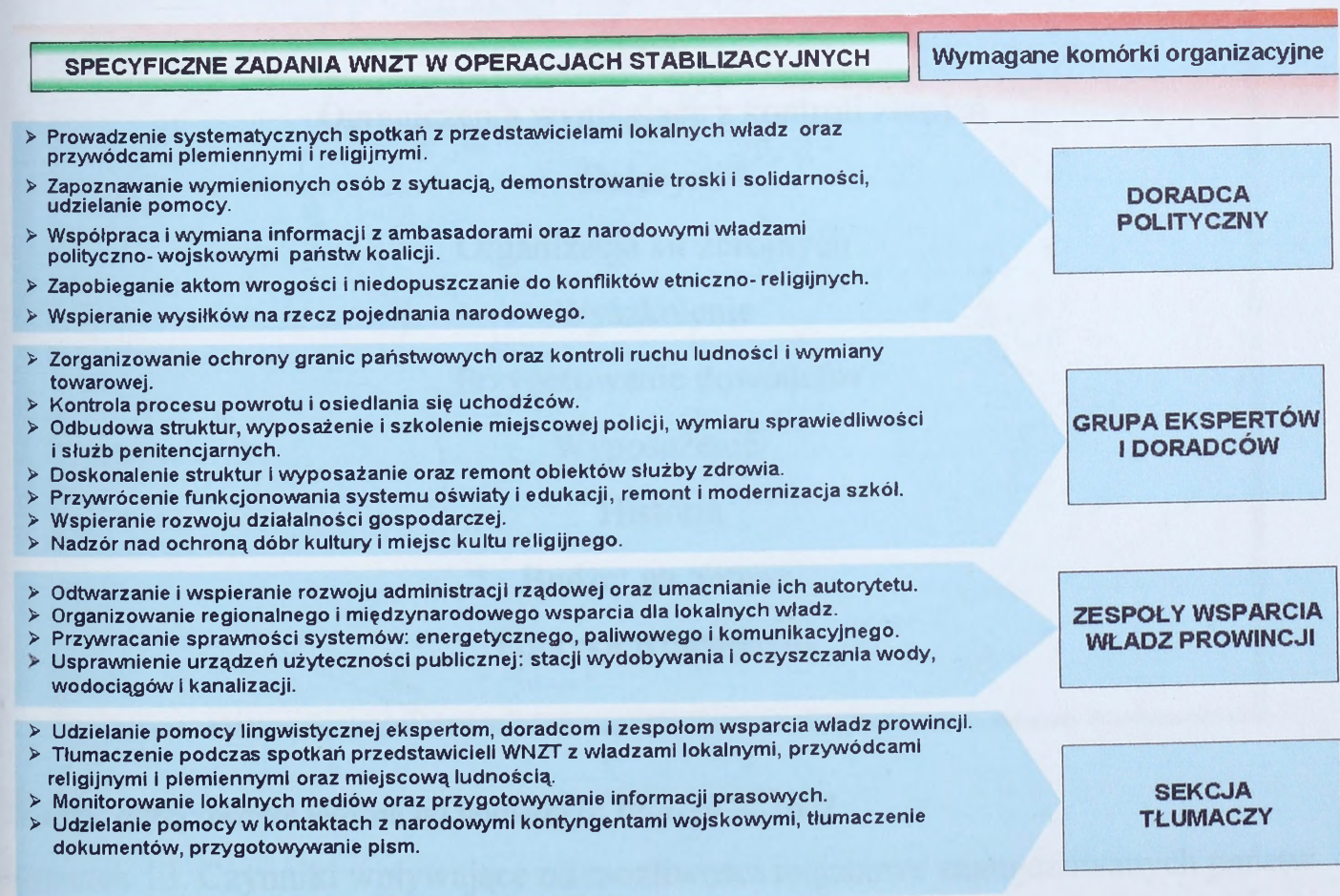
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 10. Skład dowództwa wielonarodowego związku taktycznego

Źródło: opracowanie własne

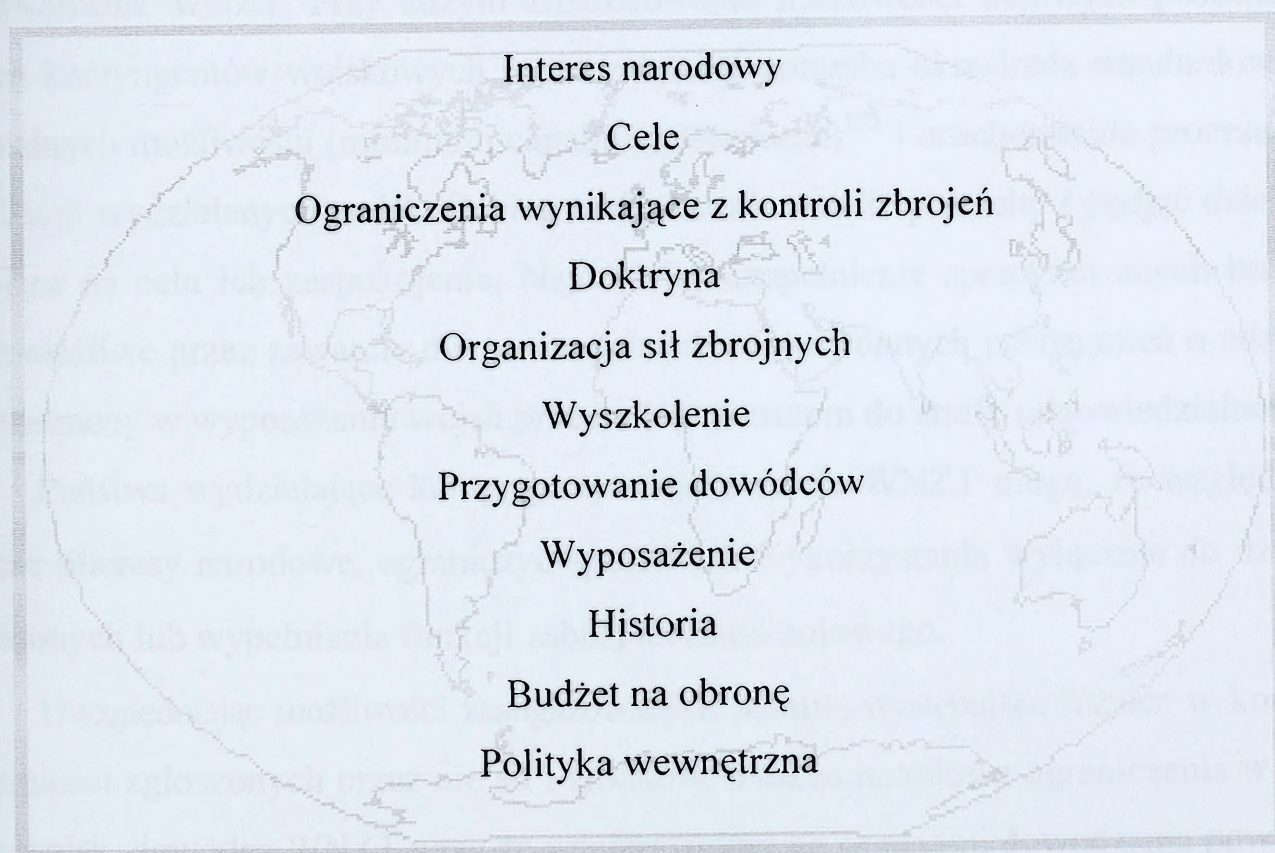
Rysunek 11. Skład sztabu wielonarodowego związku taktycznego

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 12. Skład organów cywilno-wojskowych doradców i ekspertów

Zasadniczy składnik potencjału WNZT stanowią *narodowe kontyngenty wojskowe*, pozwalające utworzyć narodowe lub wielonarodowe: siły bojowe, siły manewrowe, jednostki wsparcia bojowego i jednostki zabezpieczenia bojowego. Skład i możliwości bojowe i cywilno-wojskowe wymienionych elementów ugrupowania WNZT powinny zapewnić wykonanie misji i zadań określonych dla tego związku taktycznego. Zalecenia takie odnaleźć można zarówno w polskich,¹⁵² jak i amerykańskich¹⁵³ dokumentach doktrynalnych. Jednak doświadczenia z procesu tworzenia WND C-P wskazują, że rzeczywistość może okazać się bardziej skomplikowana i będzie stawiać zaskakujące wymagania. Sytuacja ta dotyczy zwłaszcza państwa wiodącego i dowódcy WNZT, który na ogół będzie zmuszony akceptować wszystkie zgłoszone do WNZT kontyngenty. Decyzję tę będzie podejmował będąc świadom, że chociaż niektóre oddziały i pododdziały nie spełniają wszystkich wymagań, to są najlepsze spośród tych, którymi dysponuje dane państwo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie JP 3-16, s. III-2

Rysunek 13. Czynniki wpływające na możliwości wojskowe zaangażowanych państw

¹⁵² *Strategia wojskowa RP*, SG WP, Warszawa, maj 2004, s. 23.

¹⁵³ *FM 3-0*, ... wyd. cyt. s. 3.

Jak pokazano na rysunku 13. *możliwości poszczególnych państw wydzielających kontyngenty wojskowe w skład WNZT będą się różniły i zależały od interesów narodowych, celów, ograniczeń wynikających z kontroli zbrojeń, doktryny, posiadanych wojsk, wykszolenia, przygotowania dowódców, uzbrojenia i wyposażenia, historii, budżetu na obronę i polityki wewnętrznej.*¹⁵⁴

Zatem dowódca WNZT, oceniając i przyjmując poszczególne kontyngenty narodowe do składu tego związku taktycznego, powinien pamiętać, że będą one różniły się, niekiedy nawet znacznie, w kwestii politycznych ograniczeń i oczekiwań co do ich bojowego wykorzystania, a także możliwości bojowych. Wspomniane różnice można jednak zminimalizować, dążąc do pełnej integracji i wykorzystania zgłoszonych kontyngentów adekwatnie do ich możliwości. Cel ten, przez wzgląd na różne (czasami wręcz nieporównywalne) możliwości, wyposażenie, ROE i stałe procedury operacyjne, można osiągnąć jedynie wspólnym wysiłkiem wszystkich państw zaangażowanych w tworzenie WNZT. Przy dużym zróżnicowaniu możliwości bojowych poszczególnych kontyngentów wojskowych może zaistnieć potrzeba określenia standardów minimalnych możliwości (minimum capability standards)¹⁵⁵ i uruchomienia procesu certyfikacji wydzielanych wojsk. Zabieg taki pozwala ustalić potrzeby i podjąć działania mające na celu ich zaspokojenie. Najczęściej uzupełnienie sprecyzowanych braków jest możliwe przez zawarcie dwustronnych lub wielostronnych porozumień o udzieleniu pomocy w wyposażaniu wojsk przed ich przetrzucem do strefy odpowiedzialności.

Państwa wydzielające kontyngenty wojskowe do WNZT mogą, ze względu na różne interesy narodowe, ograniczyć sposób ich wykorzystania wyłącznie do działań obronnych lub wypełniania funkcji zabezpieczenia bojowego.

Uwzględniając możliwości zaangażowanych państw, występujące różnice w kompatybilności zgłoszonych przez nie sił i środków, a także narodowe ograniczenia w użyciu wojsk, dowódca WNZT wraz ze wspierającymi go organami dowodzenia powinien określić skład wojsk niezbędnych do wykonania zaplanowanych zadań i osiągnięcia celów operacji stabilizacyjnej. Wykorzystując zastosowaną metodę modelowania po-

¹⁵⁴ JP 3-16, ... wyd. cyt. s. III-2 ; *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. A-1.

¹⁵⁵ Tamże, s. III-2.

tencjału¹⁵⁶ i dedukując z wcześniej określonych zadań WNZT,¹⁵⁷ dostrzec można, że do realizacji takich zadań, jak: wymuszanie przerwania walk pomiędzy stronami konfliktu, zwalczanie ruchu oporu i grup terrorystyczno-kryminalnych, zapobieganie aktom wrogości i niedopuszczanie do konfliktów etniczno-religijnych oraz ochrona granic państwowych, zabezpieczenie składów broni, amunicji i sprzętu wojskowego, jak również tworzenie i szkolenie nowych sił zbrojnych i straży granicznej, a także ochrona wojsk i obiektów sił koalicji, władz administracyjnych, kluczowych obiektów infrastruktury i ludności cywilnej WNZT powinien posiadać siły bojowe składające się z brygadowych zespołów bojowych (BZB). Zespoły te, mając pełne spektrum możliwości bojowych i cywilno-wojskowych oraz zdolność do samodzielnego działania na wyznaczonym obszarze, stanowią zasadniczy potencjał WNZT. Liczba BZB będzie zależała od wielkości strefy odpowiedzialności, jak również od możliwości państw tworzących WNZT. Doświadczenia z operacji „Iracka wolność” wskazują, że BZB może prowadzić samodzielne działania stabilizacyjne w jednej-dwóch prowincjach o powierzchni 10-15 tysięcy km² i zaludnieniu ok. 1-1,5 miliona mieszkańców każda. W trakcie wymienionej operacji WNZT dowodzone przez Amerykanów dysponowały trzema-czterema BZB, przez Brytyjczyków – dwoma BZB, a dowodzona przez Polaków WND C-P w pierwszej zmianie i na początku drugiej – trzema, następnie również dwoma BZB.

Doświadczenia ostatnich konfliktów zbrojnych,¹⁵⁸ a także operacji „Iracka wolność” wykazują potrzebę utrzymania w odwodzie dowódcy WNZT sił manewrowych w składzie kilku wysoce mobilnych oddziałów i pododdziałów ogólnowojskowych, którymi w razie konieczności można wesprzeć działania BZB lub też wykonać doraźne zadania wymagające natychmiastowej reakcji. Potrzeba ta jest zbieżna z obowiązkiem posiadania na stanowisku dowodzenia (SD) WNZT pododdziału szybkiego reagowania (Quick Reaction Force – QRF) zdolnego do wykonywania rajdów, przeszukiwań oraz zatrzymań groźnych przestępców i terrorystów. Przy samodzielnym rozmieszczeniu SD WNZT, jak miało to miejsce w bazie Babilon, konieczne było dodatkowo: ochrona i obrona bazy wojskowej, eskortowanie wielu konwojów osobowych

¹⁵⁶ Zob. rys. 9 wraz z komentarzem s. 101.

¹⁵⁷ Zob. zadania WNZT, s. 93-95.

¹⁵⁸ Operacja „Pustynna Burza” w Kuwejcie i Iraku, luty-marzec 1991; Operacja USA w Haiti, wrzesień 1994 – marzec 1995; Operacja „Gwarantowana odpowiedź” w Liberii, kwiecień 1996.

wysyłanych przez dowództwo i sztab WNZT, a także eskortowanie ważnych delegacji koalicyjnych i zagranicznych (VIP). Siły manewrowe dla umożliwienia wykonania wymienionych zadań i zapewnienia sprawnego funkcjonowania operacyjnego dowództwa i sztabu WNZT powinny zatem obejmować oddziały i pododdziały ogólnowojskowe, aeromobilne i działań specjalnych.

Sprawne i efektywne prowadzenie operacji stabilizacyjnych będzie wymagało silnego zestawu jednostek wsparcia bojowego, zwłaszcza rozpoznania, wywiadu, działań psychologicznych, inżynieryjnych i chemicznych. Pododdziały rozpoznawcze powinny występować głównie w składzie BZB, jednak dowódca WNZT powinien pozostawić w swojej dyspozycji środki rozpoznania powietrznego, przede wszystkim śmigłowce i bezzałogowe aparaty latające. Środki te będą wzmacniały pododdziały wywiadu osobowego (HUMINT) w zakresie rozpoznania możliwości i zamiarów ruchu oporu, grup terrorystycznych i kryminalnych, a także zwalczających się frakcji etnicznych i religijnych. Dla pododdziałów rozpoznania i wywiadu szczególnym obiektem zainteresowania w operacjach stabilizacyjnych będą ludzie i ich kultura, a także polityka, przestępczość, religia i ekonomika, jak również przewidywalne skutki ich działań.¹⁵⁹ Pododdziały działań psychologicznych, prowadząc operacje informacyjne, wzmacniają morale żołnierzy, wyjaśniają miejscowej ludności cele operacji, misję i zadania WNZT, a także zakres i czas trwania działań podejmowanych przeciwko ruchowi oporu i grupom terrorystyczno-kryminalnym. Dokonują one również oceny wpływu prowadzonych operacji bojowych i cywilno-wojskowych na zachowanie i stosunek do WNZT lokalnych władz i miejscowej ludności.¹⁶⁰ Z kolei realizacja takich zadań, jak: rozbudowa systemu ochrony i obrony wojsk, rozminowanie dróg i terenu, unieszkodliwianie min-pułapek i innych urządzeń wybuchowych, rozpoznanie dróg i likwidacja zbędnych składów broni, amunicji i sprzętu wojskowego wymaga posiadania profesjonalnych, bojowych jednostek inżynieryjnych.¹⁶¹ Natomiast zagrożenie użycia lub nawet prawdopodobieństwo posiadania (przechowywania) w strefie odpowiedzialności BMR lub jej elementów będzie wymagało włączenia w skład WNZT pododdziału chemiczne-

¹⁵⁹ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 2-5.

¹⁶⁰ Tamże, s. 2-19.

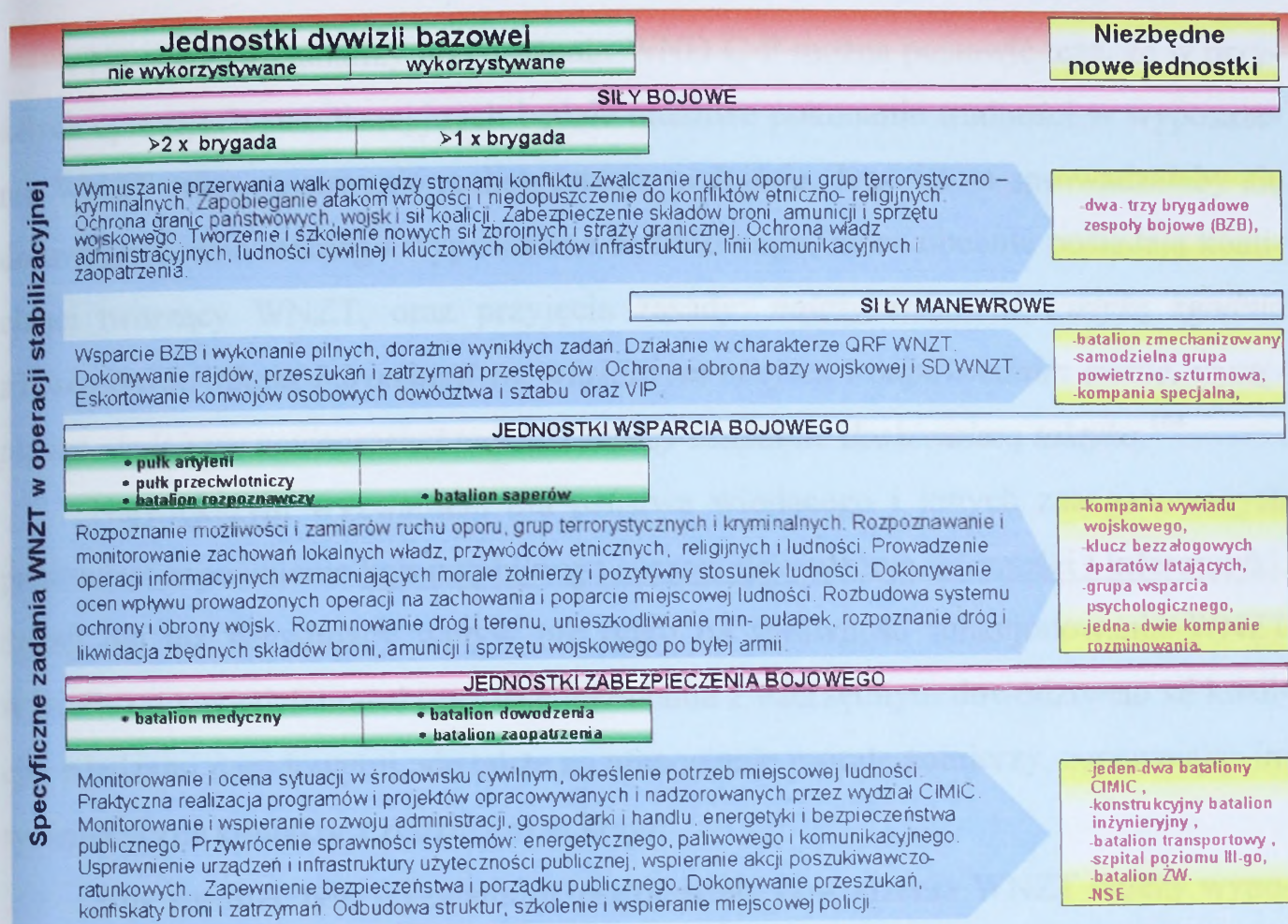
¹⁶¹ Tamże, s. 2-8.

go, którego zadaniem będzie lokalizacja BMR, ochrona miejsc jej składowania i zapoczątkowanie procesu likwidacji tej broni.

Skład wojsk WNZT powinien również zapewnić możliwość współpracy cywilno-wojskowej i praktycznej realizacji programów i projektów opracowywanych i nadzorowanych przez wydział CIMIC sztabu WNZT oraz specjalistów funkcjonalnych. Realizacja takich zadań, jak: monitorowanie i ocena sytuacji w środowisku cywilnym, określenie potrzeb miejscowej ludności, wskazywanie i realizacja programów wpływających na szybkie podniesienie poziomu życia ludności, a także monitorowanie i wspieranie rozwoju administracji, gospodarki i handlu oraz energetyki, gospodarki paliwowej, bezpieczeństwa publicznego i infrastruktury użyteczności publicznej wymusza posiadanie jednostek CIMIC. W sferze szeroko rozumianej współpracy cywilno-wojskowej występuje również cały kompleks zadań związanych z przywracaniem sprawności systemom: energetycznemu, paliwowemu i komunikacyjnemu, a także usprawnianiem urządzeń użyteczności publicznej, stacji wydobywania i oczyszczania wody, wodociągów i kanalizacji, jak również ze wspieraniem akcji poszukiwawczo-ratunkowych, do których prowadzenia niezbędne są jednostki zabezpieczenia inżynierskiego.

Z kolei do realizacji zadań wynikających z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, dokonywania przeszukiwań, konfiskaty broni i zatrzymań, a także odbudowy struktur oraz szkolenia i wspierania miejscowej policji należy włączyć w skład WNZT pododdziały ŻW. Natomiast do zapewnienia niezbędnego poziomu pomocy medycznej potrzebny jest szpital wojskowy III poziomu. Wymienione jednostki, specyficzne dla operacji stabilizacyjnej, wraz z typowymi dla bazowej dywizji batalionami dowodzenia i zaopatrzenia tworzą zestaw jednostek zabezpieczenia bojowego.

W rezultacie przeprowadzonych analiz i ocen uwzględniających zadania WNZT, doświadczenia sił koalicyjnych w operacji „Iracka wolność” oraz możliwości państw, które mogą zaangażować się w proces tworzenia przez Polskę WNZT, uważam za niezbędny skład wojsk WNZT przedstawiony na rysunku 14.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 14. Skład wojsk wielonarodowego związku taktycznego

Kolejny modelowany element potencjału WNZT to jego wyposażenie techniczne. Tworzenie WNZT jest ściśle związane z jego wyposażaniem w odpowiednie dla potrzeb operacji stabilizacyjnej uzbrojenie, sprzęt techniczny oraz zapewnieniem właściwego wyposażenia żołnierzy i specjalistów cywilnych. Dowódca WNZT chciałby, niewątpliwie, dysponować sprzętem najnowocześniejszym, spełniającym najwyższe wymagania i umożliwiającym mu prowadzenie pełnego spektrum działań – od operacji zaczepnych do cywilno-wojskowych.¹⁶² Jednak doświadczenia WND C-P wskazują, że zaangażowane państwa będą wydzielały kontyngenty wojskowe wyposażone w taki sprzęt, jaki posiadają. Niekiedy nawet będą wysyłały wojska bez podstawowego sprzętu i wyposażenia, wymuszając wręcz na państwie wiodącym ich wyposażenie¹⁶³ już w strefie odpowiedzialności WNZT.

¹⁶² Zob. Określanie celu operacji stabilizacyjnej, s. 83-86 i Spektrum możliwości reagowania, s. 92.

¹⁶³ Zob. Wnioski z tworzenia WND C-P, s. 56.

Na podstawie analizy wyposażenia WND C-P można postawić tezę, że w przyszłych operacjach stabilizacyjnych będzie możliwe pokonanie trudności w wyposażeniu WNZT przez stosowanie realistycznego podejścia. Jego istota sprowadzałaby się do uwzględnienia realnego wyposażenia technicznego, które obecnie posiadają koalicjanci tworzący WNZT, oraz przyjęcia zasady: *należy stosować taktykę zgodnie z posiadanymi siłami i środkami we właściwym miejscu i odpowiednim czasie, występujące niedobory nowoczesnej techniki należy uzupełnić doskonalszą taktyką.*¹⁶⁴

Największym wyzwaniem dla państwa wiodącego i innych zaangażowanych państw jest zapewnienie kompatybilnego sprzętu dowodzenia, łączności i informatyki. Sprzęt ten ma decydujący wpływ nie tylko na sprawność funkcjonowania WNZT w strefie odpowiedzialności oraz współdziałanie z nadrzędnym dowództwem sił koalicji i władzami narodowymi, ale także na umacnianie morale żołnierzy, zapewniając im systematyczne kontakty z rodzinami w kraju.

Aby sprostać tym wyzwaniom, pododdziały dowodzenia WNZT należy wyposażać w odpowiedni sprzęt łączności i informatyki oraz przyjąć wielowariantowy sposób zapewnienia łączności we wszystkich relacjach dowodzenia i na wszystkich szczeblach. Jako niezbędny standard w warunkach operacji stabilizacyjnej należy przyjąć zapewnienie następujących serwisów¹⁶⁵ na stanowiskach dowodzenia: WNZT – VTC (wideokonferencja), transmisja danych, telefonia, fax, wojskowa poczta polowa; BZB – transmisja danych, telefonia, fax, wojskowa poczta polowa; batalionów - transmisja danych (ograniczona), sieci narodowe, telefonia, fax i wojskowa poczta polowa.¹⁶⁶ Natomiast, pododdziałom wykonującym zadania w terenie należy zapewnić komplementarny sprzęt łączności (satelitarny, radiowy – UKF i KF, radiotelefoniczny i komórkowy), zapewniający alternatywne drogi przekazywania informacji, zwiększając tym samym niezawodność systemu łączności.¹⁶⁷

¹⁶⁴ *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, wyd. AON, Warszawa 2001, s. 29.

¹⁶⁵ *Serwis - metoda wymiany informacji*. Zob. M. Gutmański, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12, s. 70.

¹⁶⁶ *Łączność w dywizji*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12, s. 37.

¹⁶⁷ O rozmachu i zakresie zadań związanych z wyposażeniem pododdziałów dowodzenia świadczy konieczność wydzielenia przez Polskę jako państwo wiodące WND C-P : ok. 400 radiostacji KF i UKF różnej mocy, 10 terminali satelitarnych, ok. 60 aparatowni, stacji łączności i wozów dowodzenia oraz kilkanaście elektronicznych central telefonicznych.

Bardzo ważną rolę w operacjach stabilizacyjnych prowadzonych na dużych obszarach, na ogół małymi grupami żołnierzy i cywilnych specjalistów, odgrywa Internet. W działaniach stabilizacyjnych WND C-P Internet planowano wykorzystywać głównie do zapewnienia kontaktu żołnierzy z rodzinami, ale w trakcie prowadzenia operacji okazał się podstawowym serwisem zapewniającym funkcjonowanie komponentów WNZT realizujących współpracę cywilno-wojskową (CIMIC): Centrum Koordynacji Pomocy Humanitarnej (HACC),¹⁶⁸ zespołów wsparcia władz prowincji (GST)¹⁶⁹ i specjalistów funkcjonalnych.

Polskie doświadczenia w Iraku wskazują również na wzrastające znaczenie sfery informatyki, która stała się głównym konsumentem łączy zestawianych na potrzeby systemu dowodzenia i łączności, zajmując całkowicie dziewięć z dziesięciu terminali satelitarnych. Dowództwo i sztab dywizji oraz cywilno-wojskowi eksperci i doradcy wykorzystywali ponad 400 komputerów, z czego połowę stanowiły komputery przenośne typu Notebook.

Kluczowe znaczenie dla wykonywania zaplanowanych zadań i osiągnięcia celów operacji stabilizacyjnej ma właściwe wyposażenie wojsk WNZT. Operacja „Iracka wolność” przypomniała nam również bezpośrednią zależność pomiędzy wyposażeniem a bezpieczeństwem uczestniczących w operacji żołnierzy i cywilnych specjalistów. Ustalając systemy uzbrojenia, sprzętu technicznego i wyposażenia indywidualnego żołnierzy WNZT, należy zatem uwzględnić oba wymienione wymagania.

Doświadczenia WND C-P, a zwłaszcza porównanie możliwości polskich pododdziałów ogólnowojskowych na pojazdach osobowo-terenowych HONKER oraz ukraińskich i hiszpańskich na kołowych transporterach opancerzonych (KTO) wskazują jednoznacznie na konieczność posiadania uzbrojonej wersji KTO w brygadowych zespołach bojowych, batalionie zmechanizowanym sił manewrowych, a także we wszystkich pododdziałach ochrony baz i konwojów.

Z kolei pododdziały rozpoznawcze powinny być wyposażone w najnowsze wersje samochodu opancerzonego BRDM typu SZAKAL oraz w radary pola walki MSTAR. Dalmierze laserowe powinny być w każdym plutonie. W nowoczesny sprzęt,

¹⁶⁸ HACC - Humanitarian Assistance Coordination Center.

¹⁶⁹ GST - Governorate Support Team.

umożliwiający realizację typowych zadań należy również wyposażyć samodzielną grupę powietrzno-szturmową (SGPSz). Doświadczenia operacji stabilizacyjnych na Bałkanach, potwierdzone działaniami SGPSz WND C-P w Iraku, wskazują na potrzebę dysponowania przez polską SGPSz minimum trzema podstawowymi typami śmigłowców: bojowych Mi-24, rozpoznawczych W-3 SOKÓŁ i transportowych Mi-8. Wszystkie typy śmigłowców powinny być przystosowane do wykonywania zadań w nocy, posiadać systemy samoobrony i niezbędne uzbrojenie, a także radiostacje umożliwiające współdziałanie z pododdziałami wojsk lądowych operującymi w terenie.

Pododdziały wojsk inżynieryjnych ze względu na duży zakres i różnorodność zadań, powinny być wyposażone w maszyny inżynieryjne do prac drogowo-mostowych i konstrukcyjnych, takie jak: koparki, spycharko-ładowarki, elektronarzędzia, dźwigi, podnośniki widłowe, wywrotki oraz sprzęt samochodowy do przewozu żołnierzy. Kompanie rozminowania należy wyposażyć w minitrały, np. BOŻENA, oraz w trały na podwoziu czołgu. Inżynieryjne jednostki wsparcia bojowego muszą również posiadać patrole rozminowania ze specjalistycznym sprzętem typu HONKER Saper lub KTO-Saper.

Zabezpieczenie działań bojowych i cywilno-wojskowych WNZT, zwłaszcza w trudnych warunkach geograficzno-klimatycznych, wymaga nowoczesnego sprzętu i wyposażenia logistycznego. Wszystkie pojazdy samochodowe powinny być wyposażone w urządzenia klimatyzacyjne, a dla zwiększenia bezpieczeństwa wykorzystujących je żołnierzy należy dodatkowo zamontować osłony siatkowe przedniej szyby i szyb bocznych oraz zastosować laminat ochronny lub płyty stalowe – przeciw odłamkom i broni strzeleckiej – do wyłożenia drzwi i podłogi kabiny, a także podłogi skrzyni ładunkowej – w przypadku przewożenia żołnierzy. Samochody ciężarowe wykorzystywane do ochrony konwojów lub transportu osób należy wyposażyć w stanowiska karabinów maszynowych, a burty skrzyni ładunkowej osłonić płytami stalowymi lub workami z piaskiem.

Wydzielając pojazdy samochodowe do operacji stabilizacyjnej, należy w celu uproszczenia systemu zaopatrywania, obsługi i remontów dążyć do maksymalnego ograniczenia liczby używanych marek. Pojazdy te powinny być przygotowane do pracy w ekstremalnych warunkach eksploatacji i posiadać niezbędne wyposażenie dodat-

kowe oraz zestawy remontowo-obslugowe. Pododdziały transportowe muszą być w pełni autonomiczne i posiadać możliwości samozaładowcze. Ponadto powinny dysponować satelitarnym systemem określania pozycji (GPS) i organicznym pododdziałem ochrony.

Ponadto wszystkie pododdziały (w tym wsparcia i zabezpieczenia bojowego) należy wyposażać w nowoczesną broń strzelecką: pistolety maszynowe, karabinki szturmowe, karabiny wyborowe i maszynowe oraz granatniki przeciwpancerne i odłamkowe najnowszej generacji. Wymieniona broń powinna być zaopatrzona w dzieńno-nocne celowniki i noktowizory, a każdy żołnierz wyjeżdżający poza bazę wojskową powinien posiadać gogle noktowizyjne. Wyposażenie indywidualne każdego żołnierza i pracownika powinna stanowić: broń osobista, kamizelka kuloodporna, hełm kewlarowy, maska przeciwgazowa i dozometr.

Ustalony skład i wyposażenie techniczne WNZT pozwalają obecnie przystąpić do modelowania kolejnego ważnego elementu potencjału WNZT – **gotowości bojowej**.

Dowództwa, sztaby i wojska wydzielane do WNZT powinny spełniać niezbędne kryteria gotowości bojowej, umożliwiające im zarówno sprawne funkcjonowanie w ramach tej wielonarodowej formacji, jak i płynne, zorganizowane przystąpienie do realizacji zadań zgodnie z ich przeznaczeniem.

W dostępnej literaturze polskojęzycznej pojęcie „gotowość bojowa” definiowane jest jako: *zdolność wojsk do podjęcia w określonym czasie działań bojowych*¹⁷⁰ lub też *zdolność wojsk (jednostek wojskowych) do wykonania zadań w określonym czasie*.¹⁷¹ Niekiedy gotowość bojowa określana jest także *jako stan określający aktualne przygotowanie sił zbrojnych*.¹⁷² W wymienionych opracowaniach określa się także gotowość bojową jako stan ilościowy i jakościowy jednostek wojskowych (potencjał wojskowy) oraz ich organizacyjne przygotowanie do realizacji zadań (całokształt ustaleń warunków i funkcji działań materialnych zapewniający właściwe jego kształtowanie, sprawne rozwijanie i zorganizowane użycie w nakazanym czasie).¹⁷³

¹⁷⁰ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, ... wyd. cyt. s. G-6; *Leksykon wiedzy wojskowej*, ... wyd. cyt. s. 130.

¹⁷¹ *Instrukcja o gotowości bojowej wojsk*, syg. Szt. Gen. 1506/99, s. 10.

¹⁷² *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, ... wyd. cyt. s. 43.

¹⁷³ Zob. *Instrukcja o gotowości bojowej wojsk*, ... wyd. cyt. s. 10 i *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, ... wyd. cyt. s. 43.

W wydawnictwach doktrynalnych USA i NATO odpowiednikiem naszego pojęcia „gotowość bojowa” jest termin „gotowość jednostki” (unit readiness), którą definiuje się jako jej *zdolność do wykonania misji zgodnie z przeznaczeniem*.¹⁷⁴ *Gotowość jednostki charakteryzuje się stanem gotowości (readiness state) i czasem gotowości (readiness time)*.¹⁷⁵

Po analizie zacytowanych definicji, a także uwzględniając specyfikę przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT, do dalszego procesu badawczego przyjąłem, że **gotowość bojowa WNZT to jeden ze wskaźników charakteryzujących jego potencjał, przygotowanie i zdolność do sprawnego rozwinięcia i zorganizowanego podjęcia misji stabilizacyjnej w określonym czasie.**

Gotowość bojowa WNZT będzie zależała od przedstawionego we wcześniejszych badaniach składu zgrupowania i jego wyposażenia technicznego a także od *morale wojsk, poziomu ich wyszkolenia, stanu ukompletowania i stopnia zabezpieczenia materiałowo-technicznego*.¹⁷⁶ Każda z wymienionych składowych GB jest ważna i potrzebna, gdyż sukces w działaniach można osiągnąć tylko wówczas, gdy umiejętnie wykorzystana zostaną wszystkie posiadane możliwości.

Jednak historia wojen i sztuki wojennej uczy, że w każdym działaniu najważniejszym komponentem jest człowiek. Żołnierze, ich osobowość, kompetencje, sprawność fizyczna i intelektualna, połączona z etosem „walki za wolność naszą i waszą”, tworzą fundament gotowości bojowej WNZT. W sposób zdecydowany podkreślają to również dokumenty doktrynalne USA, np. F-M 3-0: *sukces w walce zależy od doktryny, dowodzenia, uzbrojenia, wyposażenia ... itd., ale najważniejszym spośród wymienionych czynników są żołnierze*.¹⁷⁷

Połączenie wysoce profesjonalnych żołnierzy, kompetentnych dowódców i zwartych jednostek pozwoli na utworzenie wszechstronnego, silnego WNZT. Potrzeba posiadania kompetentnych, wszechstronnie wyszkolonych i silnie umotywowanych żołnierzy, zdolnych do poświęcenia i wykonywania najtrudniejszych zadań, jest szczególnie niezbędna w operacjach stabilizacyjnych prowadzonych w odległych regionach

¹⁷⁴ JP 3-16, ... wyd. cyt. s. GL-7.

¹⁷⁵ AJP -01 (B), ... wyd. cyt. Glossary 10.

¹⁷⁶ Słownik podstawowych terminów wojskowych, ... wyd. cyt. s. G-7.

¹⁷⁷ FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 1-18.

świata, wśród zdecydowanie różniących się kulturowo ludzi. W operacjach tych żołnierze muszą pomyślnie wykonywać zadania, działając pojedynczo lub w małych grupach, w środowisku miejscowej ludności, często nieprzyjaźnie lub wręcz wrogo nastawionej wobec sił koalicyjnych. Działający w odosobnieniu żołnierze będą poddawani ogromnemu stresowi, gdyż oni sami będą musieli egzekwować przestrzeganie prawa, rozstrzygać konflikty, a także decydować o ewentualnym użyciu broni w warunkach bardzo rygorystycznych ROE.

Szczególnie wymagające i niebezpieczne będą operacje stabilizacyjne prowadzone w państwach arabskich, gdzie żołnierze mogą być postrzegani jako okupanci, kolonizatorzy, przedstawiciele „zepsutego i bezbożnego” Zachodu.¹⁷⁸ Jednakże nawet w tego typu nieprzyjaznych warunkach żołnierze muszą zachować spokój i cierpliwość, a miejscowej ludności okazywać niezbędny szacunek i serdeczność. Do wykonania misji stabilizacyjnej bardzo ważne jest poparcie miejscowej ludności, jej zaufanie i współpraca, ale taki układ stosunków każdy żołnierz musi sobie wypracować sam, a na sympatię i szacunek Arabów w pełni zasłużyć swą codzienną służbą i pracą. Powyższym wyzwaniom mogą sprostać jedynie żołnierze-profesjonaliści o wysokim morale i silnej motywacji.

Niezwykle ważnym czynnikiem determinującym stan gotowości bojowej WNZT jest poziom wyszkolenia żołnierzy i dowódców oraz zgranie pododdziałów i oddziałów (komponentów). Żołnierze muszą być fachowcami zarówno pod względem technicznym, jak i taktycznym. Będą oni na ogół samodzielnie lub w małych grupach wykorzystywać i obsługiwać w ekstremalnie trudnych warunkach klimatycznych i geograficznych nowoczesny sprzęt uzbrojenia i łączności, samochodowy i informatyczny. Aby sprostać tym warunkom i wymaganiom techniki, muszą być doskonale wyszkoleni, gdyż to żołnierze, a nie sprzęt wypełniają misję i zwyciężają wojny.¹⁷⁹

Najistotniejszą rolę wśród żołnierzy w operacji stabilizacyjnej będą odgrywali dowódcy wszystkich szczebli, wywierając wpływ na podwładnych, wskazując im cel działania, ukierunkowując i motywując ich własnym przykładem do pomyślnego wykonywania zadań. Właściwie sformułowany przez dowódcę cel powinien wskazać

¹⁷⁸ *Vademecum żołnierza Irak, ...* wyd. cyt. s. 27.

¹⁷⁹ *FM 3-0, ...* wyd. cyt. s. 1-18.

żołnierzom powód, dla którego mają dane zadanie realizować, ukierunkowanie pokaże sposób jego wykonania, a właściwa motywacja ugruntuje ich wolę działania. Profesjonalne przywództwo i właściwa atmosfera kształtowana przez dowódców powinny być dla podwładnych podstawą moralnej i fizycznej siły ich działania w brutalnych, skrajnie trudnych i niebezpiecznych warunkach, które mogą napotkać w operacji stabilizacyjnej.

Działania dowódców najczęściej decydują o sukcesie operacji stabilizacyjnych. Ich rola powinna sprowadzać się do organizowania, wyposażania, szkolenia i przewożenia żołnierzom w wykonaniu misji i zadań WNZT. Operacje stabilizacyjne wymagają od dowódców, aby byli mistrzami nauki i sztuki wojennej, a także prezentowali wysoki poziom wyszkolenia i charyzmę, niezbędną do sprawnego dowodzenia. Cechy te pomocne są, ponadto, do szybkiej adaptacji ich podwładnych do każdego, nawet najtrudniejszych warunków wykonywania zadań.

Dowódcy są również odpowiedzialni za wyszkolenie i zgranie bojowe podległych im oddziałów i pododdziałów. Powinni zatem przewidywać, jakie będą przyszłe działania bojowe i już w trakcie planowanego cyklu szkolenia przygotowywać dowodzone jednostki do osiągania wyższych stanów gotowości bojowej, przemieszczania i prowadzenia różnego rodzaju działań bojowych i stabilizacyjnych. Natomiast z chwilą wyznaczenia do misji szkolenie powinno koncentrować się na planowanych zadaniach i określonym regionie geograficznym, a także osiągnięciu kompatybilności z partnerami koalicyjnymi. Tylko w pełni wyszkolone jednostki osiągają gotowość bojową umożliwiającą im realizację postawionych zadań i błyskawiczną adaptację do odmiennych lub nawet ekstremalnych warunków, w których są prowadzone operacje stabilizacyjne. Czasami sama wysoka gotowość bojowa jednostek wystarczy do odstraszenia potencjalnych przeciwników i zapobiegania eskalacji konfliktu.

Chociaż jednostki wydzielane do WNZT nie mają na ogół specyficznego składu, struktury, wyszkolenia i wyposażenia, typowego dla operacji stabilizacyjnych, to jednak ich gotowość bojowa i możliwości są szczególnie przydatne do tego typu misji. Ich funkcjonowanie jest oparte na dyscyplinie wykonawczej. Poza tym posiadają możliwe do szybkiego zaadaptowania procedury operacyjne, funkcjonalną strukturę dowodzenia, sprawny system łączności i solidne, wielofunkcyjne wyposażenie. Mogą one, wykorzy-

stując wyłącznie organiczne środki, szybko przemieścić duże siły do zagrożonego rejonu i operować w trudnym środowisku.

Na gotowość bojową WNZT w operacji stabilizacyjnej szczególny wpływ będą miały jednostki inżynieryjne, ŻW, medyczne, transportowe, lotnicze i CIMIC. Jednostki te będą musiały sprawnie przeorientować się z zabezpieczenia działań bojowych na zaspokajanie potrzeb miejscowej ludności i odtwarzanie służb, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

Doświadczenia operacji „Iracka wolność” pozwalają wyciągnąć wniosek, że jednostki wojskowe o wysokim poziomie wyszkolenia bardzo szybko dostosowują się do wymagań, potrzeb i specyfiki operacji stabilizacyjnej, nawet gdy przed wysłaniem w rejon operacji nie były w pełni do tych wymagań przygotowane.

Dowództwa, sztaby, zespoły cywilno-wojskowych ekspertów i doradców, a także wojska WNZT powinny być w pełni ukompletowane stanem osobowym. Jednak realizacja tego oczywistego wymogu jest w rzeczywistości bardzo trudna i uzależniona od wielu czynników, takich jak: czas przeznaczony na formowanie jednostki, system naboru do służby, system motywacji, a także warunki pełnienia misji i zagrożenia. Generalną zasadą formowania kontyngentów jest wyznaczanie całych dowództw, sztabów i pododdziałów, jednak ochotniczy charakter służby i wysokie wymagania kwalifikacyjne, w tym lekarskie, powodują, że znaczna liczba żołnierzy z bazowych jednostek organizacyjnych nie spełnia stawianych wymagań. Wymienione problemy, a także wyjątkowo krótki czas formowania WND C-P i brak niektórych komórek organizacyjnych w strukturze organizacyjnej SZ RP (np. zespołów wsparcia władz prowincji i specjalistów funkcjonalnych) powodowały, że uzupełnianie stanu osobowego dywizji było kontynuowane nawet po przejściu strefy odpowiedzialności.

Pokonanie wymienionych trudności i usprawnienie procesu formowania i zapewnienia pełnego i terminowego ukompletowania WNZT możliwe jest przez: posiadanie w wojskach lądowych dowództw, sztabów i jednostek przeznaczonych do składu WNZT, dokonywanie naboru żołnierzy i pracowników zgodnie z wymogami kwalifikacyjnymi oraz prowadzenie obsady etatowej i systematyczne jej uaktualnianie na za-

sadzie rozliczania bojowego.¹⁸⁰ Ponadto niezbędne jest prowadzenie w G-1 Dowództwa Wojsk Lądowych bazy danych o ochotnikach – żołnierzach z innych jednostek wojskowych i utrzymywanie 20% rezerwy kadrowej, złożony z ochotników spełniających wymagania kwalifikacyjne.

Osiągnięcie gotowości bojowej przez WNZT wymaga również wyposażenia jednostek w niezbędny sprzęt techniczny, a także zorganizowanie systemu zabezpieczenia materiałowo-technicznego, które obejmuje:

- wyposażenie żołnierzy jednostek WNZT w przedmioty zaopatrzenia mundurowego o odpowiednich dla miejscowego klimatu walorach użytkowych oraz w żywność i sprzęt służby żywnościowej zapewniający sprawne funkcjonowanie wojsk i zaspokajanie potrzeb życiowych;

- zaopatrzenie uzbrojenia i sprzętu wojskowego w odpowiednie pod względem ilości i jakości materiały pędne i smary oraz środki bojowe, a także zgromadzenie odpowiednich zapasów i stworzenie warunków do ich przechowywania.¹⁸¹

Szczególne wymagania w zakresie umundurowania żołnierzy będą wynikały z warunków klimatycznych regionu, w którym będzie prowadzona operacja stabilizacyjna. Obecna sytuacja geopolityczno-militarna, jej trendy rozwojowe i zagrożenia wskazują, że również kolejne tworzone przez Polskę kontyngenty wojskowe będą zaangażowane w obszarze klimatu gorącego lub nawet tropikalnego, charakteryzującego się dużą różnicą temperatur latem i zimą. Wynika z tego konieczność zastosowania zróżnicowanego asortymentu przedmiotów zaopatrzenia mundurowego. Żołnierze powinni być więc wyposażeni zarówno w przewiewną odzież letnią (mundur polowy tropikalny w kamuflażu pustynnym, kapelusz tropikalny, trzewiki tropikalne i bielizna osobista), jak również w ciepłe przedmioty mundurowe na okres jesieni i zimy (kurtka ochronna, bielizna zimowa termoaktywna, buty specjalne, rękawice itp.). Ponadto, każdy żołnierz powinien otrzymać: zasobnik piechoty górskiej, śpiwór dla pododdziałów specjalnych, karimatę, moskitierę, okulary przeciwsłoneczne i ochronne (gogle) oraz ochraniacze przeciwpiaskowe na buty.¹⁸²

¹⁸⁰ Sprawdzając codziennie i uaktualniać w komórkach organizacyjno-kadrowych jednostek wojskowych wraz z uaktualnianiem rozliczeń bojowych.

¹⁸¹ *Zabezpieczenie materiałowe*, „Przegląd Wojsk Lądowych” – wydanie specjalne, sierpień 2003, s. 58.

¹⁸² *Założenia dla PKW Irak*, wyd. Logistyki Dowództwa Wojsk Lądowych, czerwiec 2003, s. 4.

Na rodzaj wyposażenia będą również miały wpływ warunki terenowe obszaru pełnienia misji stabilizacyjnej. Oprócz pustyni mogą to być tereny górskie, zalesione, podmokłe i subtropikalne. Dlatego też celowe jest wyposażenie żołnierzy w dodatkowy komplet umundurowania w kamuflażu „pantera”, rękawice i kominiarkę.

Niezmiernie ważne jest również zapewnienie odpowiednich warunków do utrzymania higieny i wyposażenie w sprzęt taki, jak: połowy sprzęt pralniczy na samochodach, łaźnie polowe w kontenerach o dużej wydajności, wyposażone w systemy wentylacyjne i grzewcze oraz własne agregaty prądotwórcze, systemy hydroforowe i cysterny umożliwiające funkcjonowanie niezależnie od istniejącej infrastruktury, czyli w każdych warunkach.

Przewidywane trudne warunki funkcjonowania WNZT powodują, że priorytetowym zadaniem jest również przechowywanie i dystrybucja wody oraz przechowywanie żywności. Zadania te wymagają wydzielania dla jednostek dużej ilości zbiorników na wodę – zarówno kontenerowych, jak i miękkich. Wymienione zbiorniki wraz z cysternami na samochodach i przyczepach oraz zbiornikami na płozach tworzą system zaopatrywania w wodę. Niezbędny jest również nowoczesny sprzęt chłodniczy, taki jak: kontenery do przechowywania żywności, samochody-chłodnie i samochody izotermiczne do jej transportu i dystrybucji. Ponadto każdy punkt żywienia powinien być wyposażony w szafy chłodnicze i wytwórnice lodu w celu schładzania napojów wydawanych przy posiłkach. Należy również przewidzieć konieczność posiadania nowoczesnych termosów do transportu i przechowywania gotowych dań.

Zgromadzone zapasy żywności i wody a także nowoczesne urządzenia służby żywnościowej powinny zapewnić jednostkom samodzielność w wykonywaniu bieżących zadań, także w przypadku nastąpienia zakłóceń w systemach zaopatrzeniowych.¹⁸³

Trudne warunki klimatyczno-terenowe będą również dużym wyzwaniem dla techniki wojskowej. Zarówno pojazdy, jak i urządzenia powinny być wyposażone we właściwe płyny eksploatacyjne w ilościach zapewniających niezbędną autonomiczność jednostek wchodzących w skład WNZT. Pododdziały powinny być wyposażone w niezbędną liczbę system i elastycznych zbiorników paliwowych, a bataliony logistyczny i transportowy WNZT w cysterny paliwowe i cysterny-dystrybutory. Wymie-

¹⁸³ *Zabezpieczenie materiałowe*, „Przegląd Wojsk Lądowych” – wydanie specjalne, ... wyd. cyt. s. 59.

niony sprzęt transportowo-dystrybucyjny i magazynowy powinien spełniać warunki kompatybilności wyznaczone standardami NATO, aby móc bez przeszkód współpracować z podobnymi urządzeniami innych armii Sojuszu¹⁸⁴ i państw partnerskich.

WNZT należy również wyposażyć w środki bojowe do etatowego uzbrojenia, naliczane zgodnie z obowiązującymi zasadami tworzenia zapasów wojennych. Do przechowywania amunicji i materiałów wybuchowych powinny być wydzielone specjalnie przystosowane kontenery spełniające wymagania bezpieczeństwa.

Składowe gotowości bojowej WNZT, spełniające przedstawione w tej części pracy warunki, normy i oczekiwania pozostają w ścisłej relacji z kolejnym modelowanym czynnikiem potencjału WNZT – **zdolnością do utrzymania ciągłości działania**, umożliwiającą długotrwałe prowadzenie operacji stabilizacyjnej, aż do osiągnięcia celów operacji i zaplanowanego stanu końcowego. Zdolność tę osiąga się przez: *utrzymanie odpowiedniej sprawności uzbrojenia i sprzętu wojskowego, terminowe odtworzenie zapasów oraz systematyczne zaopatrywanie wojsk w środki bojowe i materiałowe, niezbędne do prowadzenia działań w różnych strefach klimatycznych i w znacznym oddaleniu od terytorium własnego państwa, a także uzupełnianie strat i rotację stanów osobowych.*¹⁸⁵

Utrzymanie sprawności uzbrojenia i sprzętu wojskowego wymaga wyposażenia jednostek WNZT w sprzęt najnowszych generacji charakteryzujący się, między innymi, dużym zapasem przebiegu między remontowego. Ponadto przed wysłaniem WNZT w rejon operacji stabilizacyjnej należy przeprowadzić obsługę techniczną specjalną, przygotowując pojazdy, sprzęt i uzbrojenie do pracy w przewidywanych warunkach terenowo-klimatycznych. W ramach tej obsługi celowe jest dokonanie wymiany części i elementów najszybciej zużywających się, zastępując je materiałami najwyższej, sprawdzonej jakości (ogumienie, szyby, filtry, płyny eksploatacyjne itp.). Należy także sprawdzić układy zasilania powietrzem i ewentualnie dokonać niezbędnych zmian konstrukcyjnych, a także zamontować w kabinach kierowców układy klimatyzacyjne i folie przyciemniające szyby.

¹⁸⁴ Tamże, s. 60.

¹⁸⁵ *Strategia wojskowa RP*, ... wyd. cyt. s. 21-22.

W trakcie prowadzenia operacji należy zapewnić sprawnie funkcjonujący system obsługowo-remontowy, obejmujący przeszkolenie na danym sprzęcie załogi (kierowców), oraz dobrze wyposażone i wydajne pododdziały remontowe batalionów, brygad i batalionu logistycznego WNZT. Niezbędne jest również zapewnienie funkcjonowania w strefie odpowiedzialności serwisów fabrycznych producentów sprzętu, mającego decydujący wpływ na powodzenie misji WNZT (sprzęt łączności, samochodowy, noktowizyjny, elektroniczny, chłodniczy, klimatyzacyjny itp.). W celu systematycznego usprawniania uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu wojskowego WNZT powinien być wyposażony w minimum 60-dniowe zapasy części zamiennych, urządzeń i mechanizmów. Należy także uprościć ewidencję oraz prowadzenie dokumentacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego, tworząc uregulowania prawne do prowadzenia dokumentacji logistyczno-finansowej na szczeblu grup bojowych w skróconym systemie wojennym.

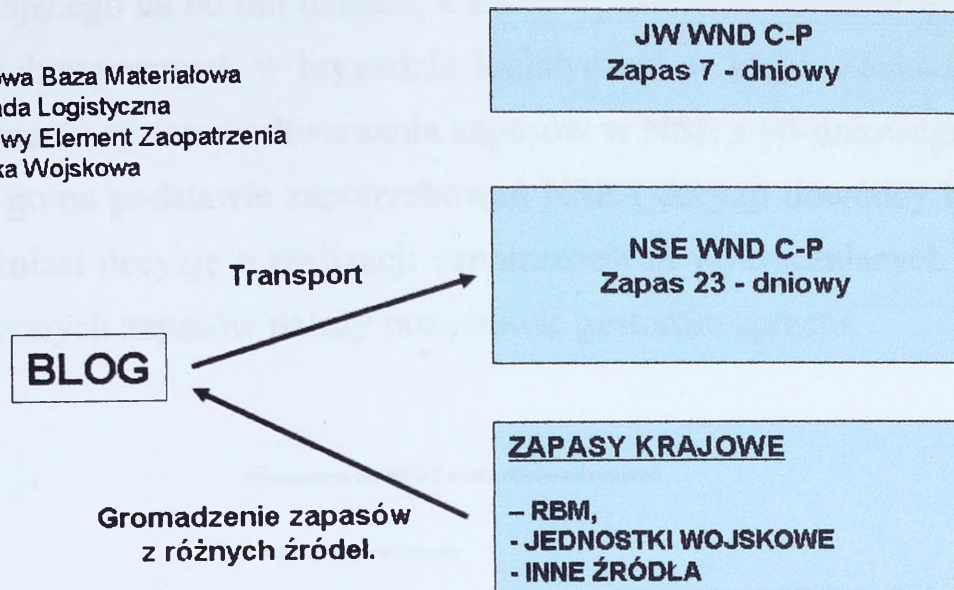
Poważnym wyzwaniem dla służb logistycznych państw wydzielających kontyngenty wojskowe jest systematyczne zaopatrywanie wojsk w środki bojowe i materiałowe oraz terminowe odtwarzanie zapasów.

Doświadczenia WND C-P wskazują, że system zaopatrywania i odtwarzania zapasów WNZT nie może funkcjonować na bazie przepisów normujących zaopatrywanie w kraju, w tym ustawy o zamówieniach publicznych.¹⁸⁶ Stosowanie zasad zaopatrywania obowiązujących na rynku krajowym obniża poziom i wydłuża okres realizacji zaopatrzenia, nie zapewniając terminowego zaopatrywania wojsk WNZT. Obecnie funkcjonujący system utrzymania i odtwarzania zapasów WND C-P przedstawiono na rysunku 15.

¹⁸⁶ Ustawa „Prawo zamówień publicznych” z 29 stycznia 2004, Dz. U. z 2004 r. nr 19, poz. 177.

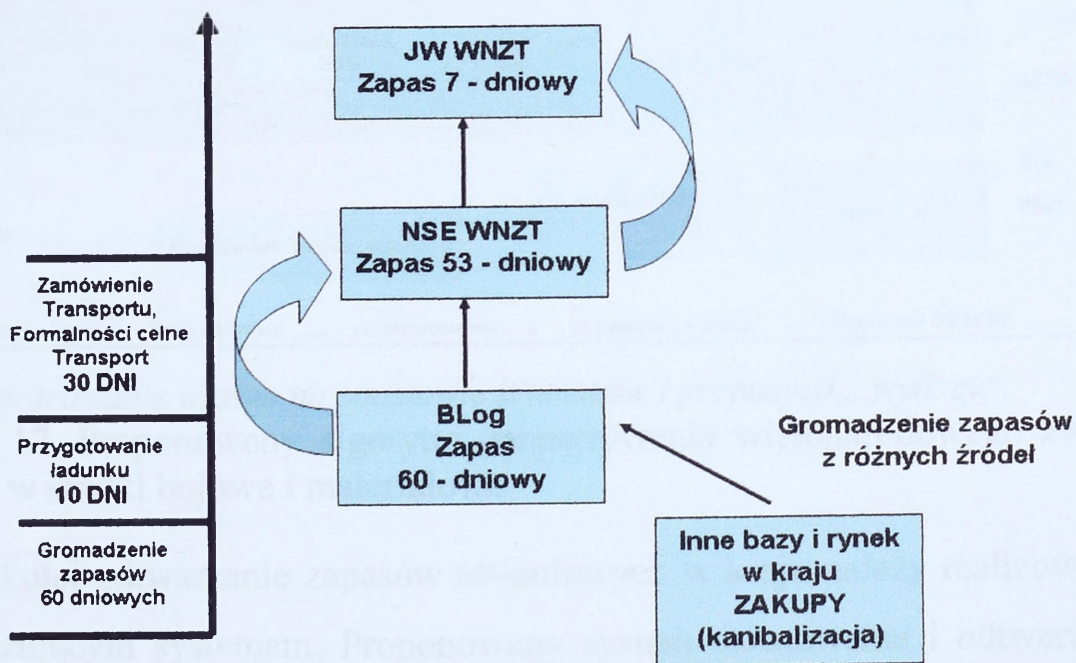
LEGENDA:

- RBM – Rejonowa Baza Materialowa
- BLOG – Brygada Logistyczna
- NSE – Narodowy Element Zaopatrzenia
- JW – Jednostka Wojskowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wniosków i propozycji rozwiązań systemu zaopatrywania PKW w Iraku, wyd. 10 Brygada Logistyczna

Rysunek 15. Obowiązujący system urzutowania i odtwarzania zapasów WND C-P

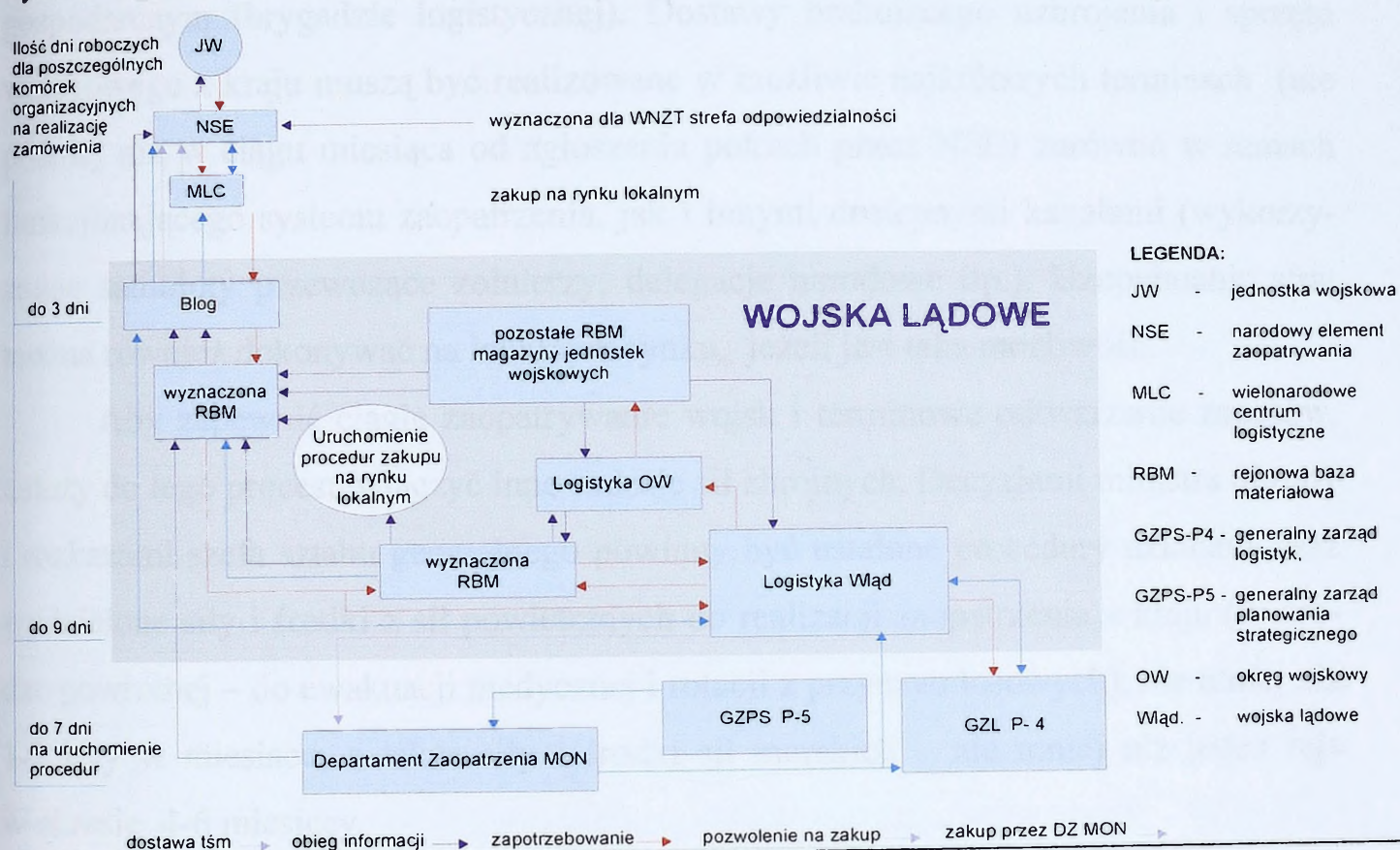

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wniosków i propozycji, ... wyd. cyt.

Rysunek 16. Proponowany system urzutowania i odtwarzania zapasów WNZT

W celu zapewnienia systematycznego zaopatrywania wojsk w środki bojowe i materiałowe oraz terminowego odtwarzania zapasów celowe jest wprowadzenie wojennego systemu zaopatrywania, który obejmowałby: utrzymywanie w pododdziałach (grupach bojowych) zapasu 7-dniowego we wszystkich klasach materiałowych (z wyjątkiem żywności i paliw), zwiększenie zapasów w narodowych elementach zaopatrywania (NSE) do 53 dni, co zapewni utworzenie łącznego zapasu środków bojowych i materiałowych

WNZT wystarczającego na 60 dni działań, a także wydzielenie 60-dniowych zapasów dla WNZT, przechowywanych w brygadzie logistycznej w kraju. Zachodzi również potrzeba uproszczenia systemu odtwarzania zapasów w NSE z 60-dniowego zapasu w kraju, realizując go na podstawie zapotrzebowań NSE i decyzji dowódcy brygady logistycznej. Natomiast decyzję o realizacji zapotrzebowań wykraczających poza asortyment zgromadzonych zapasów należy pozostawić gestorom sprzętu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wniosków i propozycji,...* wyd. cyt.

Rysunek 17. Proponowany algorytm zaopatrywania wielonarodowego związku taktycznego w środki bojowe i materiałowe

Z kolei odtwarzanie zapasów 60-dniowych w kraju należy realizować zgodnie z obowiązującym systemem. Proponowany system urzutowania i odtwarzania zapasów dla WNZT oraz algorytm zaopatrywania przedstawiono na rysunkach 16 i 17.¹⁸⁷

Uzupełnianie strat w uzbrojeniu i sprzęcie wojskowym pododdziałów jednostek sił bojowych, manewrowych i wsparcia bojowego powinno odbywać się w pierwszej kolejności przez dokonywanie manewru sprzętem w ramach tych jednostek, dając priorytet pododdziałom wykonującym zadania operacyjne i cywilno-wojskowe wśród miejscowej ludności, w oderwaniu od baz wojskowych. Następnie brakujące uzbroje-

¹⁸⁷ *Wnioski i propozycje rozwiązań do systemu zaopatrywania PKW w Iraku*, wyd. 10 Brygady Logistycznej, 28 września 2004.

nie i sprzęt powinny być uzupełnione przez NSE, a w szczególnych wypadkach nawet czasowo przekazywane przez te jednostki, które wykonują zadania statyczne w bazach wojskowych, tzn.: kompanie i bataliony dowodzenia, logistyczne i inne.

Dowódcy jednostek wojskowych, które poniosły straty, powinni niezwłocznie złożyć wymagane zapotrzebowania w NSE, a dowódca NSE - w nadrzędnym oddziale gospodarczym (brygadzie logistycznej). Dostawy brakującego uzbrojenia i sprzętu wojskowego z kraju muszą być realizowane w możliwie najkrótszych terminach (nie później niż w ciągu miesiąca od zgłoszenia potrzeb przez NSE) zarówno w ramach funkcjonującego systemu zaopatrzenia, jak i innymi dostępnymi kanałami (wykorzystując samoloty przewożące żołnierzy, delegacje narodowe itp.). Uzupełniania strat można również dokonywać na lokalnym rynku, jeżeli jest taka możliwość.

Aby zapewnić ciągle zaopatrywanie wojsk i terminowe odtwarzanie zapasów, należy do tego procesu włączyć inne rodzaje sił zbrojnych. Decyzjami ministra obrony i rozkazami szefa sztabu generalnego powinny być ustalone procedury działania oraz wydzielone siły i środki z sił powietrznych do realizacji zaopatrzenia z kraju (w drodze powrotnej – do ewakuacji medycznej i rotacji z przyczyn losowych), nie mniej niż 1-2 loty w miesiącu, a także siły i środki sił morskich – nie mniej niż jeden rejs w okresie 4-6 miesięcy.

Zdolność do zachowania ciągłości działania wymaga również dokładnego planowania przez służby logistyczne okresów używalności uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz określenia terminów jego rotacji (zamiany na nowy). Analizy przeprowadzone na bazie WND C-P wskazują, że rotacja taka powinna się odbywać po wypracowaniu przez ten sprzęt ok. 50% resursów. Resursy na sprzęt używany w operacjach stabilizacyjnych w stosunku do obowiązującego w kraju powinny być zweryfikowane. Wspomniane analizy wskazują, że należy je znacznie skrócić.

Doświadczenia WND C-P dowodzą, że nawet prowadząc typowe działania stabilizacyjne, należy liczyć się ze stratami osobowymi. Będą one spowodowane zarówno oddziaływaniem przeciwnika, jak i różnego rodzaju wypadkami i nie-szczęśliwymi zdarzeniami. W pierwszej zmianie dywizji zginęło razem 14 żołnierzy (w tym 2 Polaków), w drugiej zmianie – 25 żołnierzy (w tym 6 Polaków), a w trzeciej zmianie straty osobowe były jeszcze większe (zginęło 8 polskich żoł-

nierzy i 4 osoby cywilne). Gdy do przytoczonych liczb dodamy żołnierzy ciężko rannych, wymagających ewakuacji medycznej do kraju i długotrwałego leczenia (w pierwszej zmianie PKW – 6, w drugiej – 13 i w trzeciej 23) oraz ewakuację po urazach psychicznych, innych urazach i chorobach, a także z przyczyn losowych i na własną prośbę, uzyskamy liczbę ok. 80 żołnierzy odesłanych do kraju w pierwszej zmianie PKW i po ok. 120 żołnierzy w drugiej i trzeciej zmianie, co stanowi od 3 do 5% strat osobowych w każdej zmianie.

Dane te potwierdzają statystyki amerykańskie.¹⁸⁸ W ciągu roku (od 1 maja 2003 do 30 kwietnia 2004) siły USA straciły w trakcie operacji stabilizacyjnej w Iraku 588 zabitych i ok. 2600 rannych (którzy nie wrócili do służby w ciągu 72 godzin), co stanowi 2,5% ze 130000 żołnierzy amerykańskich (statystyki amerykańskie nie podają liczby żołnierzy odesłanych do kraju z innych przyczyn, jak choroby, depresje, przyczyny losowe itp.).

Przy tej wielkości strat i ubytkach w stanie osobowym, z różnych przyczyn zachodzi potrzeba zorganizowania w państwach wysyłających kontyngenty wojskowe sprawnego systemu uzupełniania strat osobowych. Najprostszym rozwiązaniem jest utworzenie w G-1 Dowództwa Wojsk Lądowych rezerwy kadrowej (zob. s. 120), obejmującej żołnierzy różnych specjalności, wyrażających chęć wyjazdu i zakwalifikowanych do misji, którzy w trybie pilnym mogliby uzupełnić wakaty.

Rotacja żołnierzy i pracowników cywilnych pełniących służbę w WNZT powinna odbywać się w sposób planowy i zorganizowany. Doświadczenia operacji „Iracka wolność” i innych misji stabilizacyjnych wskazują, że optymalnym okresem pełnienia służby jest sześć miesięcy. W wyjątkowo trudnych warunkach prowadzenia operacji celowe jest rotowanie żołnierzy pododdziałów rozminowania, pilotów śmigłowców i lekarzy po upływie czterech miesięcy.

Dowództwa i sztaby WNZT i brygad, a także zespoły cywilno-wojskowych ekspertów i doradców oraz narodowe kontyngenty wojskowe należy rotować w 2-3 rzutach w ciągu 4-5 tygodni w taki sposób, aby zachowały zdolność do utrzymania ciągłości działania. Celowe jest rozłożenie rotacji kontyngentów wojskowych WNZT na okres dwóch miesięcy. Taki system wymiany wojsk sprawdził się w WND C-P. Pozwala on w nierotowanych oddziałach i pododdziałach zachować pełną gotowość bojową

¹⁸⁸ *Straty osobowe SZ USA w Iraku*, wyd. WSI, wrzesień 2004.

i ubezpieczać rotowane jednostki. Proponowany przykładowy plan rotacji WNZT przedstawiono na rysunku 18.

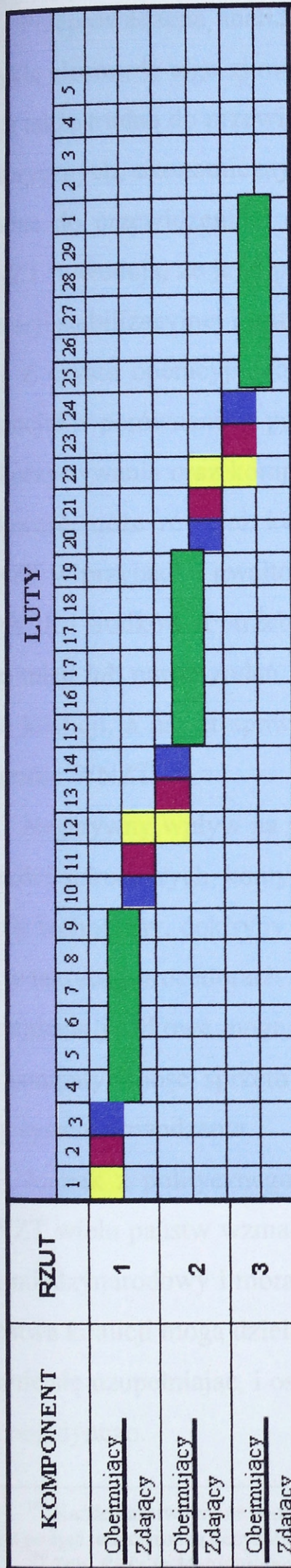
Lp	Komponenty	Miesiące					Uwagi
		styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	
1.	Dowództwo i sztab WNZT oraz zespoły ekspertów i doradców			→			Po upływie 4-ech miesięcy rotować: - pilotów - saperów z grup rozminowania i lekarzy.
2.	1 BZB	piloci	→			piloci	
3.	2 BZB		→				
4.	3 BZB		→				
5.	Batalion zmechanizowany		→				
6.	SGPSz	saperzy	→			saperzy	
7.	Pododdziały SOF, rozpoznania i PSYOPS		→				
8.	Batalion inżynieryjny i kompanie rozminowania		→				
9.	1 Batalion CIMIC		→				
10.	2 Batalion CIMIC		→				
11.	Batalion zabezpieczenia inżynieryjnego		→				
12.	Batalion dowodzenia		→				
13.	Batalion logistyczny		→				
14.	Batalion transportowy		→				
15.	Szpital poziomu II-go	lekarze	→			lekarze	
16.	Batalion ŻW						
17.	NSE			→			

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 18. Proponowany przykładowy plan rotacji wielonarodowego związku taktycznego

Podstawową jednostką kalkulacyjną przy zmianie wojsk jest batalion. Jeżeli przyjmimy jego rotację w trzech rzutach, po 1/3 sił w każdym z rzutów, to trzon każdego rzutu powinna stanowić etatowa kompania, którą można uzupełnić częścią dowództwa i sztabu batalionu oraz częścią pododdziałów zabezpieczenia. Doświadczenia WND C-P wskazują, że cykl rotacji każdego rzutu (1/3 sił) powinien trwać 10-12 dni i obejmować trzy etapy: przemieszczenie do strefy odpowiedzialności (2-3 dni), przekazanie zadań i sprzętu (5-6 dni) oraz przemieszczenie (powrót) do kraju (2-3 dni). Proponowany plan rotacji batalionu oraz stopień obniżenia jego gotowości bojowej przedstawiono na rysunku 19.

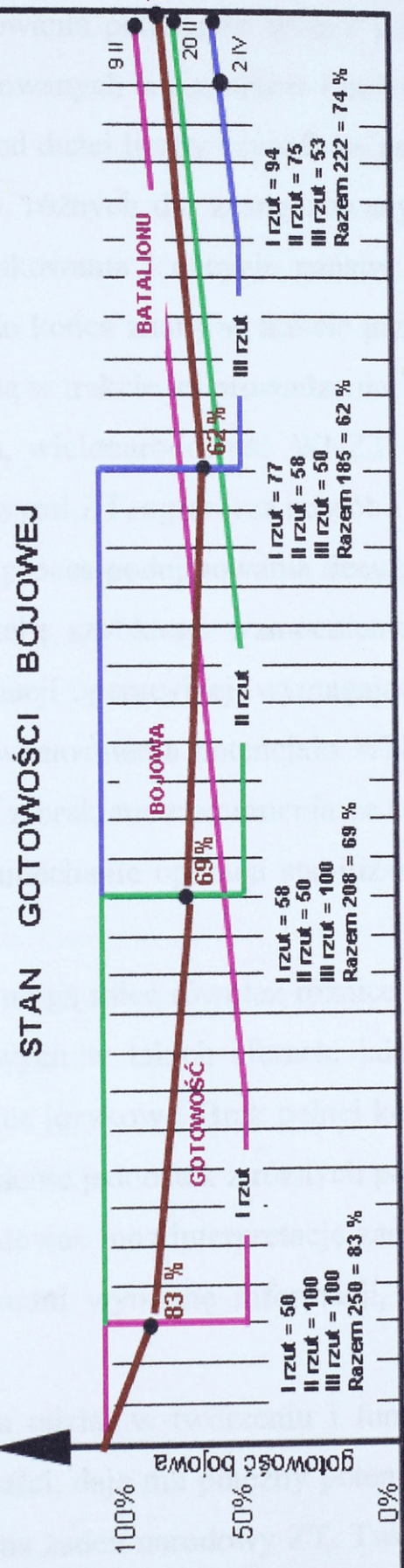
PROPONOWANY PLAN ROTACJI MODUŁU BATALIONOWEGO

- LEGENDA:**
- - przerzut transportem powietrznym
 - - przekazanie zadań i sprzętu
 - - przygotowanie konwojów lub przygotowanie transportów powietrznych
 - - przemieszczenie do strefy odpowiedzialności lub na lotniska załadowcze

Do kalkulacji przyjęto:

- rotujące się rzuty zmniejszają stan GB o 50%;
- czas niezbędny na odtworzenie GB każdego rzutu – miesiąc.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 19. Proponowany plan rotacji modułu batalionowego i stopień obniżenia jego gotowości bojowej

Przeprowadzona analiza i próba zdefiniowania potencjału WNZT pokazuje niezwykle złożoność tego zjawiska, brak wypracowanych wskaźników i metod jego oceny, a także trudną do przewidzenia zależność od dużej liczby czynników politycznych, historycznych, ekonomicznych i wojskowych, różnych dla zaangażowanych państw. Trudne do przewidzenia i określenia uwarunkowania i decyzje państw tworzących WNZT powodują, że jego potencjał nie jest do końca znany w trakcie przygotowania operacji stabilizacyjnej i jest wartością zmienną w trakcie jej prowadzenia.¹⁸⁹

Z czysto operacyjnego punktu widzenia, wielonarodowość WNZT obniża jego potencjał w porównaniu z podobnymi narodowymi ZT, ogranicza sposób i możliwości wykorzystywania oraz komplikuje i wydłuża proces podejmowania decyzji. Wielonarodowość może również komplikować potrzebę szybkiego wzmocnienia potencjału WNZT w przypadku gwałtownej zmiany sytuacji operacyjnej, wymagającej dodatkowych sił i środków. Potrzeba ewentualnego wzmocnienia potencjału WNZT, zmiana jego misji lub nawet zadań może spotkać się z brakiem zrozumienia ze strony członków koalicji, a nawet spowodować wręcz zaniechanie operacji stabilizacyjnej i rozwiązanie WNZT.¹⁹⁰

Negatywny wpływ na potencjał WNZT mogą mieć również różnice w kompatybilności narodowych kontyngentów wojskowych w takich sferach, jak: procedury, sprzęt techniczny, doktryny wojskowe i różnice językowe. Brak pełnej kompatybilności w taktyce i procedurach utrudni współdziałanie jednostek z różnych państw, nieporozumienia językowe mogą natomiast spowodować inną interpretację zadań, a niepełna kompatybilność sprzętu niewątpliwie utrudni wymianę informacji, komplikując cały system dowodzenia.

Jednak z politycznego punktu widzenia udział w tworzeniu i funkcjonowaniu WNZT wielu państw wzmacnia jego możliwości, daje mu potężny potencjał polityczny, międzynarodowy i moralny, jakiego nie ma żaden narodowy ZT. Tworząc WNZT państwa koalicji mogą dzielić się obciążeniami, łączyć swe potencjały wojskowe, wzajemnie się uzupełniając, i osiągać cele, których nie byliby w stanie zrealizować działając pojedynczo.

¹⁸⁹ Każde państwo może w dowolnym momencie ograniczyć użycie swego kontyngentu wojskowego lub nawet podjąć jednostronną decyzję o jego wycofaniu.

¹⁹⁰ Zob. *Risks in Multinational Cooperation, AJP-01(B)*,... wyd. cyt. s. 2-10,11.

3.3. STRUKTURA

Struktura to jeden z najważniejszych elementów organizacji cywilnych i wojskowych. Definiuje się ją jako *sposób złożenia bądź uporządkowania elementów zbioru lub zbiór elementów i relacje między nimi*¹⁹¹ albo *całość zbudowaną w pewien sposób z poszczególnych określonych elementów, czyli zespół*.¹⁹² Natomiast w naukach wojskowych struktura sił zbrojnych określana jest jako *element systemu obronnego państwa, określający budowę wewnętrzną sił zbrojnych, zapewniającą sprawność ich szkolenia i działania*.¹⁹³

Ostatnia z prezentowanych definicji utożsamia pojęcie struktury z pojęciem „struktura organizacyjna”, czyli *budowa, ustrój, danej jednostki organizacyjnej i jej elementów składowych*¹⁹⁴ lub też *formy organizacyjne wojska*.¹⁹⁵ Dwie ostatnie z cytowanych definicji struktury są najbliższe przedmiotowi prowadzonych przeze mnie badań. Dlatego też po ich wnikliwej analizie i uwzględnieniu specyfiki WNZT w operacji stabilizacyjnej, w swej dysertacji przyjąłem, że **struktura organizacyjna**¹⁹⁶ WNZT to **sposób hierarchicznego i funkcjonalnego złożenia sił i środków, wydzielonych przez zaangażowane państwa, w funkcjonalne narodowe i wielonarodowe komponenty składowe (elementy ugrupowania). Struktura organizacyjna WNZT powinna zapewnić sprawne i skuteczne przygotowanie oraz prowadzenie operacji stabilizacyjnej.**

Przyjęta w pracy definicja nie jest sprzeczna ze sposobem definiowania w doktrynie amerykańskich sił lądowych,¹⁹⁷ według której odpowiednikiem przyjętego pojęcia „struktura organizacyjna WNZT” jest *struktura zadaniowa (task organization), która określa tymczasowe zgrupowanie wojsk z ustanowionymi relacjami dowodzenia i kierowania, przeznaczone do wykonania konkretnej misji*.¹⁹⁸

¹⁹¹ L. Krzyżanowski, *Podstawy nauki zarządzania*, PWN, Warszawa 1985, s. 14.

¹⁹² *Słownik wyrazów obcych*, wyd. cyt. s. 706.

¹⁹³ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, ... wyd. cyt. s. 13.

¹⁹⁴ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, ... wyd. cyt. s. 31.

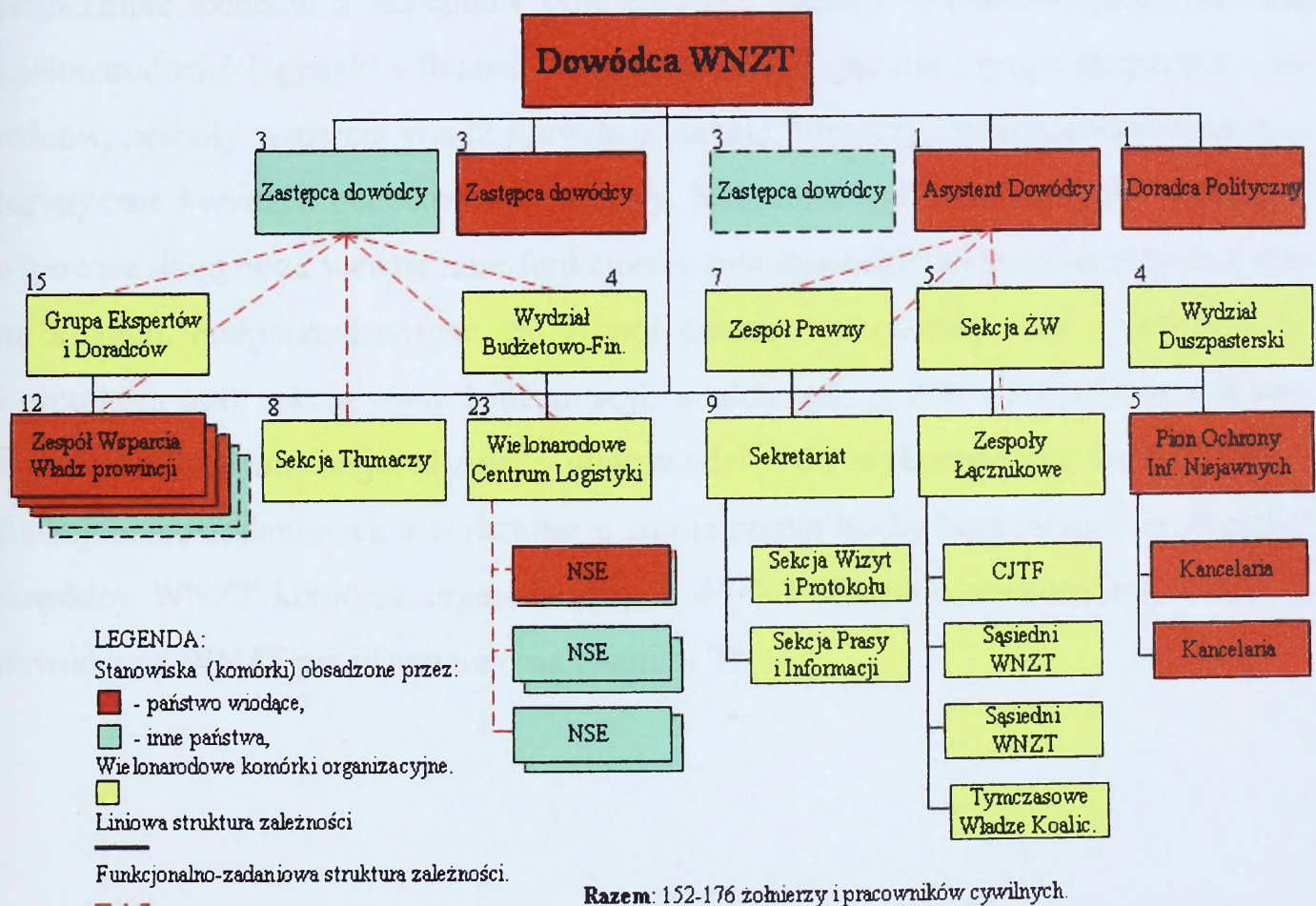
¹⁹⁵ *Mała encyklopedia wojskowa*, T. III, wyd. MON, Warszawa 1971, s. 2.

¹⁹⁶ W dalszej części pracy pojęcie „struktura” będzie traktowane synonimicznie z pojęciem „struktura organizacyjna”.

¹⁹⁷ Konstatacja taka ma istotne znaczenie w modelowaniu struktury organizacyjnej WNZT, który autor przewiduje organizować i stosować w układzie jednobiegunowym świata z jednym wiodącym mocarstwem – Stanami Zjednoczonymi Ameryki.

¹⁹⁸ *FM 3-0*, ... wyd. cyt. s. 4-27.

Struktura organizacyjna WNZT powinna ułatwić proces przygotowania operacji, a także zapewnić maksymalne wykorzystanie możliwości kontyngentów wojskowych zgłoszonych do składu WNZT i najskuteczniejszy sposób dowodzenia nimi w czasie prowadzenia operacji. Tworzenie struktury organizacyjnej jest procesem szczególnie trudnym i odpowiedzialnym, gdy mamy do czynienia z formacjami wielonarodowymi, złożonymi z wielu kontyngentów narodowych o różnych możliwościach, oczekiwaniach i preferencjach. Uwzględniając te wyzwania i międzynarodowe uwarunkowania (zob. s. 19-28), należy przyjąć, że celem tworzenia struktury WNZT jest zbudowanie jednego, dobrze rozumiejącego się i harmonijnie działającego zespołu. Projektując struktury, należy dążyć do maksymalnego wykorzystania zalet wielonarodowości WNZT, minimalizując przy tym jego słabości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak, 2003

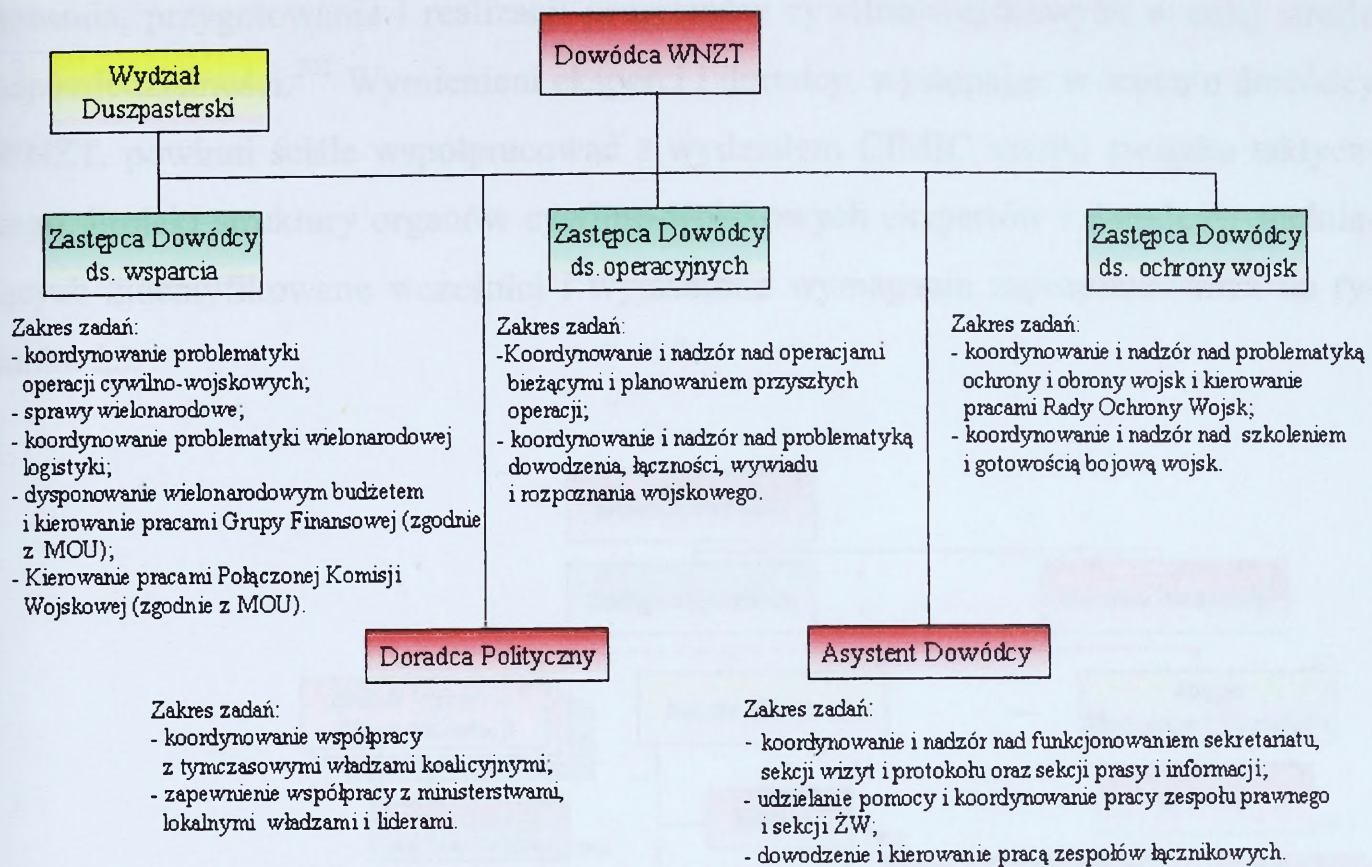
Rysunek 20. Projekt struktury organizacyjnej dowództwa wielonarodowego związku taktycznego

Zasadniczą rolę w każdej strukturze wojsk odgrywa dowództwo. Jednak w wypadku dowództwa WNZT powinna ona, oprócz umożliwienia spełnienia standardowych funkcji, odzwierciedlać również wielonarodowy skład wojsk, a także zapewnić

sprawne, bezkolizyjne funkcjonowanie tego dowództwa z wieloma podmiotami międzynarodowymi, narodowymi, koalicyjnymi i pozarządowymi. Strukturę dowództwa WNZT, opracowaną na bazie doświadczeń WND C-P i spełniającą powyższe wymagania przedstawiono na rysunku 20.

W przedstawionym na rysunku projekcie wstępnym struktury dowództwa WNZT dowódca posiada 2-3 zastępców, doradcę politycznego i asystenta oraz 17-19 innych podległych komórek organizacyjnych. Zbyt płaska struktura w projekcie wstępnym, opartym na strukturze WND C-P nie pozwala dowódcy sprawnie kierować pracą dowództwa. Poszukując racjonalnej struktury dowodzenia WNZT, scalałem jego zadania, a następnie zmieniłem jego strukturę z liniowej na funkcjonalno-zadaniową,¹⁹⁹ przekazując jednemu z zastępców problematykę operacji cywilno-wojskowych oraz wielonarodowej logistyki i finansów i podporządkowując mu : grupę ekspertów i doradców, zespoły wsparcia władz prowincji, sekcję tłumaczy, wielonarodowe centrum logistyczne i wydział budżetowo-finansowy. Natomiast asystenta dowódcy uczyniłem odpowiedzialnym za wewnętrzne funkcjonowanie dowództwa i współdziałanie z siłami koalicji, podporządkowując mu zespół prawny, sekretariat wraz z sekcją wizyt i protokołu oraz sekcją prasy i informacji, a także sekcję ŻW i zespoły łącznikowe. Powyższe działania racjonalizujące doprowadziły do wykorzystania zalet struktury funkcjonalno-zadaniowej, a w rezultacie zmniejszenia liczby bezpośrednio podległych dowódcy WNZT komórek organizacyjnych do 6-7. Rezultat doskonalenia struktury dowództwa WNZT przedstawiono na rysunku 21.

¹⁹⁹ Wykorzystano rozwój konfiguracji struktury organizacyjnej zawarty w rozprawie A. Glana, wyd. AON, Warszawa 1996, s. 185-191.

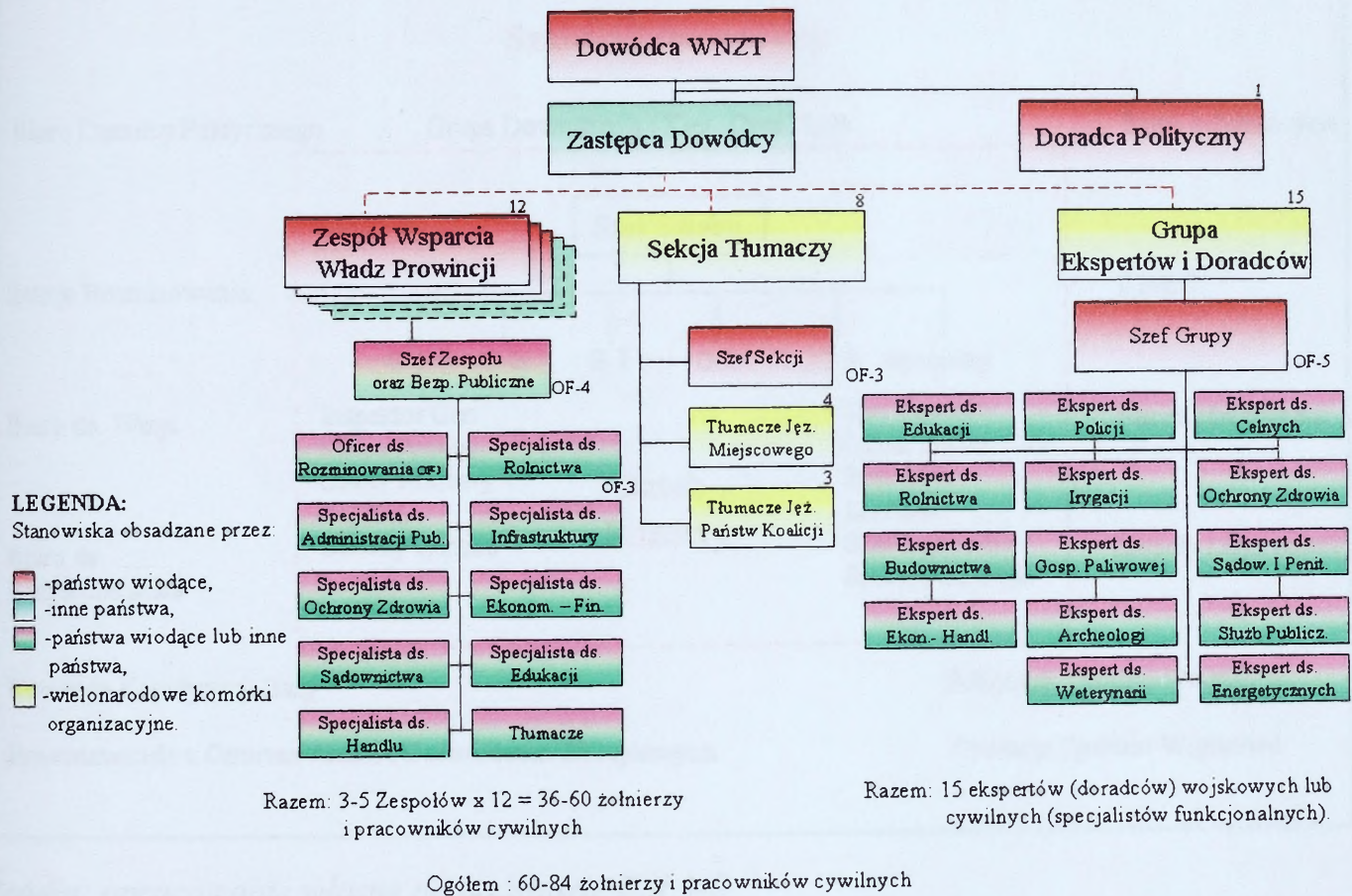
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 21. Projekt hierarchiczno-zadaniowej struktury dowództwa wielonarodowego związku taktycznego

Doświadczenia operacji stabilizacyjnych, w tym szczególnie operacji „Iracka wolność”, wykazały potrzebę posiadania w dowództwie WNZT doradcy politycznego, a także zespołów wsparcia władz prowincji oraz grupy ekspertów i doradców. Liczba zespołów wsparcia władz prowincji powinna zależeć od wielkości strefy odpowiedzialności i jej podziału administracyjnego. Bazując na doświadczeniach WND C-P i innych dywizji wielonarodowych sił koalicyjnych, w niniejszej dysertacji za racjonalne rozwiązanie przyjęto funkcjonowanie w dowództwie WNZT od 3 do 5 wspomnianych zespołów.²⁰⁰ Celowe jest przy tym aby zespoły te wydzielają państwa, których kontyngenty wojskowe stacjonują i operują w danej prowincji. Wymienione zespoły rozmieszcza się w obiektach władz administracyjnych prowincji i tam też realizują swoje zadania. Natomiast grupa ekspertów i doradców powinna być rozmieszczona wraz z sekcją tłumaczy na SD WNZT. Zadaniem tej grupy jest kontaktowanie się z przedstawicielami tymczasowych władz koalicyjnych i ministerstw oraz nadzorowanie pla-

²⁰⁰ Liczba zespołów równa się możliwej liczbie prowincji w strefie odpowiedzialności jednego WNZT.

nowania, przygotowania i realizacji programów cywilno-wojskowych w całej strefie odpowiedzialności.²⁰¹ Wymienieni eksperci i doradcy, występując w imieniu dowódcy WNZT, powinni ściśle współpracować z wydziałem CIMIC sztabu związku taktycznego. Projekt struktury organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców spełniających zidentyfikowane wcześniej i wyjaśnione wymagania zaproponowałem na rysunku 22.

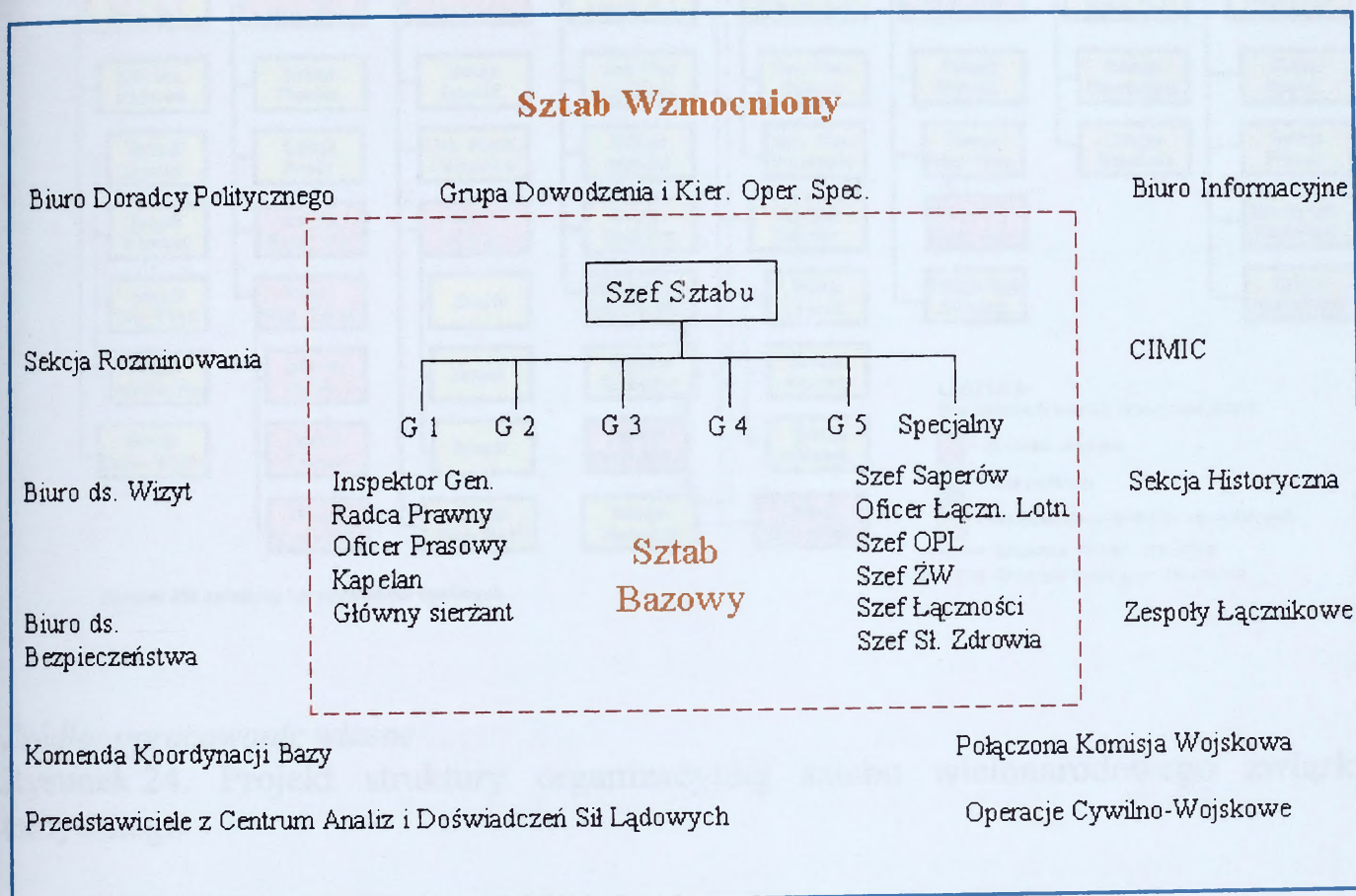
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 22. Projekt struktury organizacyjnej organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców

Centralną rolę w planowaniu i koordynowaniu działań bojowych i cywilno-wojskowych spełnia zgodnie z wolą i koncepcją dowódcy WNZT, jego sztab. Sztab ten powinien być zbudowany na załączkach sztabu dywizji bazowej. Jednak sprostanie potrzebom operacji stabilizacyjnej wymaga przeprowadzenia gruntownych zmian za-

²⁰¹ Wykonywanych przez zespoły wsparcia władz prowincji, pododdziały CIMIC, a także inne oddziały i pododdziały wojskowe.

równow w potencjale,²⁰² jak i strukturze organizacyjnej dywizji bazowej. Tezę tę oparłem na doświadczeniach dotychczas prowadzonych operacji stabilizacyjnych. Na przykład: *sztab 1 Dywizji Pancерnej (USA) został poddany radykalnej transformacji, aby sprostać wymaganiom sztabu dywizji wielonarodowej (Task Force Eagle Headquarters) w Bośni i Hercegowinie.*²⁰³ Sztab bazowy tej dywizji i sztab wzmocniony przedstawiono na rysunku 23.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FM 3-0

Rysunek 23. Porównanie sztabu bazowego 1 DPanc (USA) ze Sztabem WND N-W w Bośni i Hercegowinie

Wnioski z doświadczeń amerykańskich w Bośni i Hercegowinie w pełni pokrywają się z wnioskami z funkcjonowania WND C-P (zob. s. 40-41), której sztab budowany na bazie sztabu 12 DZ powiększył się dwukrotnie.²⁰⁴ Uwzględniając wymienione polskie i amerykańskie wnioski i doświadczenia z tworzenia i funkcjonowania sztabu WNZT w konfliktach lokalnych oraz dotychczas uzyskane wyniki badań²⁰⁵ uważam, że

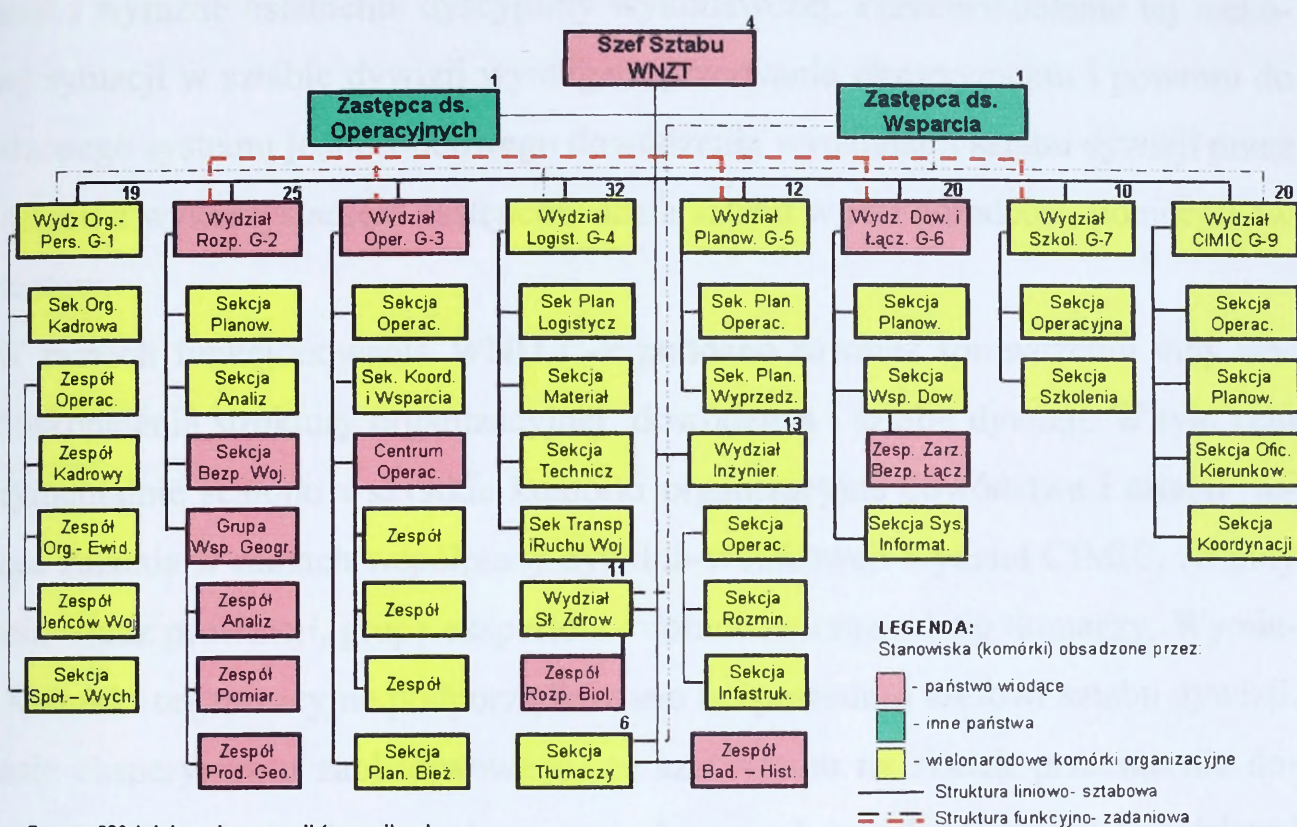
²⁰² Zob. Podrozdział 3.2 *Potencjał* – zawierający perspektywiczny model potencjału WNZT.

²⁰³ FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 3-10.

²⁰⁴ Zob. Załącznik nr 2 *Porównanie składu dowództwa i sztabu WND C-P i 12 DZ*.

²⁰⁵ Zob. s. 104 *Skład dowództwa WNZT* i s. 105 *Skład sztabu WNZT*.

wymaganiom wynikającym z procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej może sprostać struktura sztabu WNZT przedstawiona na rysunku 24.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 24. Projekt struktury organizacyjnej sztabu wielonarodowego związku taktycznego

W proponowanej strukturze szef sztabu WNZT ma dwóch zastępców: do spraw operacyjnych i wsparcia. Jednak podległymi komórkami organizacyjnymi dowodzi osobiście, a swoich zastępców wykorzystuje do koordynowania i nadzorowania działań przydzielonych im komórkom organizacyjnym oraz udzielania im pomocy. Zastępcy mogą również kierować pracą doraźnie tworzonych zespołów złożonych z przedstawicieli różnych komórek organizacyjnych dowództwa i sztabu WNZT oraz podległych jednostek wojskowych.

W WND C-P badano również możliwość podziału sztabu dywizji na dwie grupy: operacyjną i wsparcia oraz stałego podporządkowania określonych komórek organizacyjnych zastępcom szefa sztabu. Niestety, eksperyment ten polegający na podjęciu próby dowodzenia sztabem przez dwóch zastępców, nie powiódł się. Już na początku prowadzonego eksperymentu dało się zauważyć liczne wady przyjętego rozwiązania

organizacyjnego, polegające na zbyt dużej samodzielności zastępców szefa sztabu i szefów wydziałów, której jednym ze skutków był dający się zaobserwować brak koordynacji i wyraźne osłabienie dyscypliny wykonawczej. Przeciwdziałanie tej niekorzystnej sytuacji w sztabie dywizji wymagało przerwania eksperymentu i powrotu do sprawdzonego systemu jednoosobowego dowodzenia wydziałami sztabu dywizji przez szefa sztabu z wykorzystaniem zastępców szefa sztabu w roli doradców, pomocników i asystentów.

W ramach funkcjonowania WND C-P poddano również sprawdzeniu inny wariant doskonalenia struktury organizacyjnej dowództwa i sztabu dywizji. W tym celu eksperymentalnie scalono wszystkie komórki organizacyjne dowództwa i sztabu realizujące zadania w ramach współpracy cywilno-wojskowej: wydział CIMIC, zespoły wsparcia władz prowincji, grupę ekspertów i doradców oraz sekcję tłumaczy. Wymienione komórki organizacyjne podporządkowano bezpośrednio szefowi sztabu dywizji. W czasie eksperymentu zaobserwowano, że szef sztabu na skutek przeciążenia dotychczasowymi zadaniami nie był w stanie kierować przedmiotowymi komórkami i zlecił to zadanie swojemu zastępcy ds. wsparcia. Ten z kolei wykazał się brakiem przygotowania merytorycznego. Brak kompetencji oraz możliwości ich zdobycia w toku operacji spowodował,²⁰⁶ że zastępca ds. wsparcia delegował uprawnienia do współpracy cywilno-wojskowej na szefa wydziału CIMIC, podporządkowując mu także pozostałe komórki organizacyjne.

Koncepcja tak głębokiego delegowania uprawnień w strukturze dowództwa i sztabu WNZT nie sprawdziła się. Spowodowała przede wszystkim osłabienie więzi współdziałania między przedmiotowymi komórkami, a także w ostatecznym efekcie obniżenie jakości wykonywanych zadań. Z tego też względu zmieniłem podporządkowanie zarówno grupy ekspertów i doradców, jak i zespołów wsparcia władz prowincji. Przedmiotowe grupy i zespoły podporządkowałem bezpośrednio dowódcy dywizji, a za koordynowanie ich działalności uczyniłem odpowiedzialnym jednego z zastępców dowódcy dywizji. Taka właśnie eksperymentalna struktura hierarchiczno-funkcjonalna badanego fragmentu struktury dowództwa i sztabu WNZT okazała się racjonalna. Zapewniła ona bowiem niezbędny poziom koordynacji i wsparcie w pracy

²⁰⁶ Z różnych przyczyn, wśród których znaczącą rolę odegrał brak motywacji.

czeniu zadaniowym na: siły manewrowe, jednostki wsparcia bojowego i jednostki zabezpieczenia bojowego.²⁰⁸

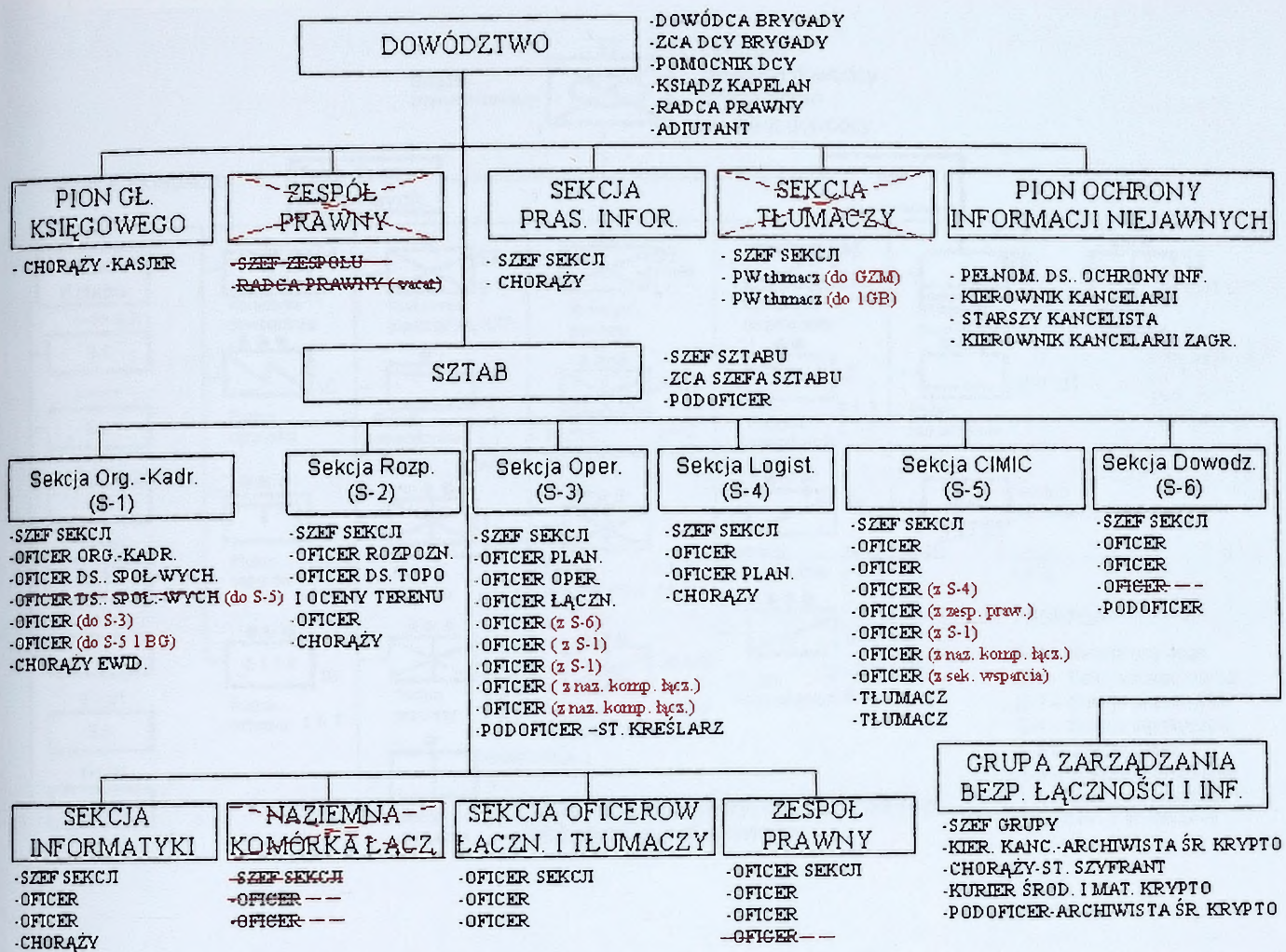
W skład **sił bojowych** powinny wchodzić 2-3 brygadowe zespoły bojowe (BZB). Doświadczenia operacji „Iracka wolność” wskazują, że BZB będą miały wielonarodowy skład. Jednak jedno z tworzących je państw musi podjąć się roli państwa wiodącego i wziąć na siebie odpowiedzialność za sformowanie i przygotowanie brygadowego zespołu bojowego. Struktura organizacyjna każdego BZB siłą rzeczy będzie inna, uwarunkowana ich składem narodowym i możliwościami wojskowymi tworzących je państw, a szczególnie wspomnianego państwa wiodącego.

Wielonarodowy charakter BZB powinien znaleźć odzwierciedlenie w składzie i strukturze organizacyjnej jego dowództwa i sztabu. Wszystkie kontyngenty narodowe wchodzące w skład BZB powinny mieć swoich przedstawicieli w dowództwie i sztabie zespołu bojowego. Oficerowie ci, oprócz wypełniania obowiązków na swoich stanowiskach, odgrywaliby również rolę oficerów łącznikowych ze swoimi narodowymi pododdziałami. Działania polskiego BZB WND C-P potwierdziły potrzebę większego umiędzynarodowienia zarówno sztabu brygadowego zespołu, jak i sztabów grup batalionowych. Większe umiędzynarodowienie wymienionych organów dowodzenia przyczynia się bowiem do lepszego wzajemnego zrozumienia, a także ułatwia egzekwowanie wykonania postawionych zadań.²⁰⁹

Najlepszym sprawdzianem utworzonych struktur organizacyjnych są realne działania wojsk. Struktury nie w pełni przydatne należy niezwłocznie zmienić i doskonalić tak, aby maksymalnie poprawić sprawność i skuteczność ich działania. Przykładem takiego postępowania jest decyzja dowódcy 1BZB WND C-P, który po rozpoczęciu działań stabilizacyjnych, nie czekając na zmiany etatowe, dokonał gruntownych korekt w strukturze organizacyjnej dowództwa i sztabu, zdecydowanie wzmacniając sekcje operacyjną i współpracy cywilno-wojskowej, a także zmienił strukturę sztabu 1 GB. Etatową strukturę organizacyjną dowództwa i sztabu 1BZB oraz dokonane korekty (wewnętrzne przesunięcia) przedstawiono na rysunku 26.

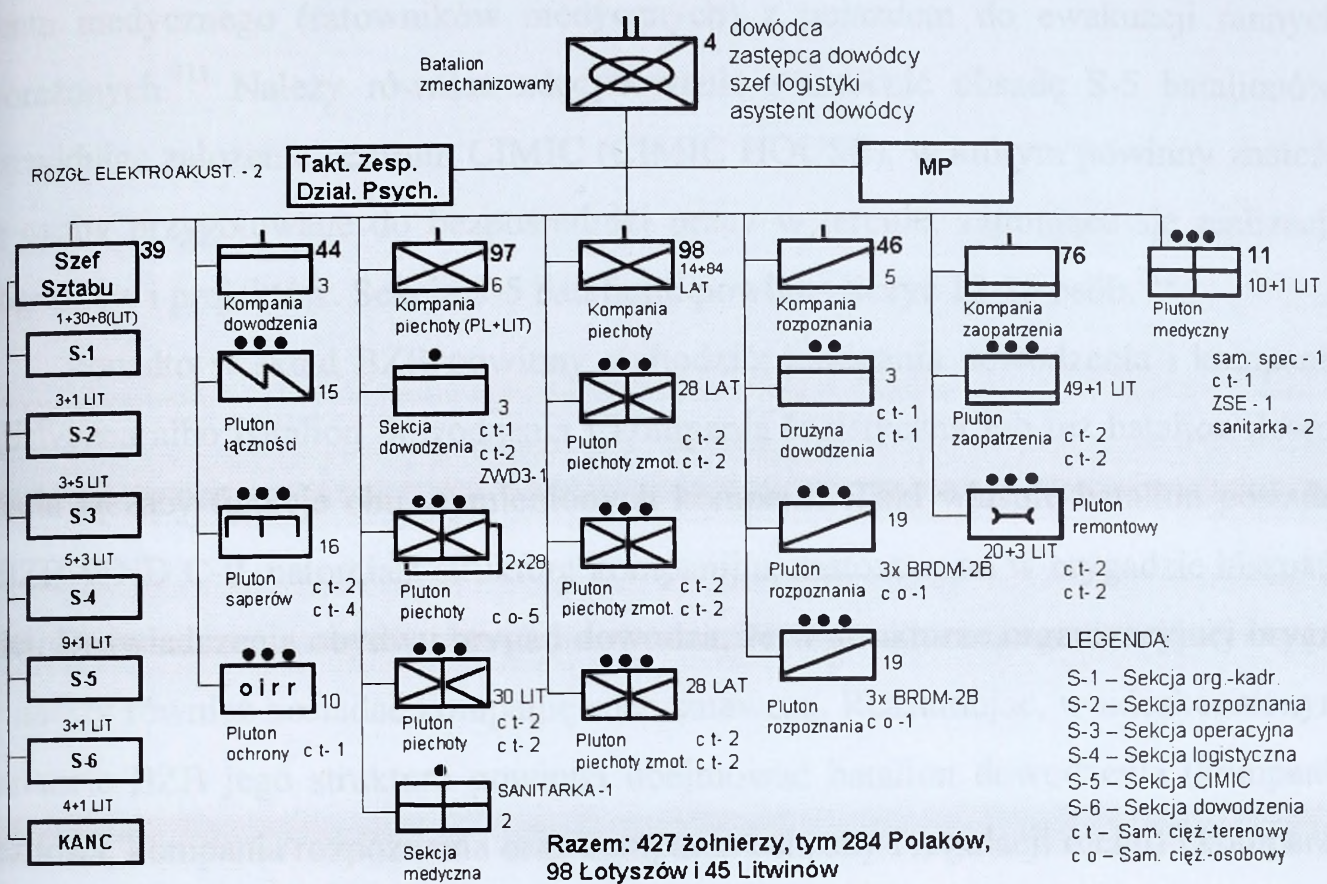
²⁰⁸ Zob. Skład wojsk WNZT rys. 14, s. 112.

²⁰⁹ M. Ojrzanowski, *Działania brygady międzynarodowej w Iraku*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12, s. 13.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Ojrzanowski, struktura organizacyjna 1BCT
 Rysunek 26. Struktura organizacyjna dowództwa i sztabu 1 Brygadowego Zespołu Bojowego po dokonanych zmianach

Zasadniczy potencjał każdej BZB stanowią batalionowe grupy bojowe (GB), których może być od dwóch do czterech. Typową strukturę organizacyjną GB opartą na przykładzie polskiej grupy bojowej wchodzącej w skład 1 BZB, przedstawiono na rysunku 27.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003
 Rysunek 27. Struktura organizacyjna grupy bojowej (GB)

Grupa ta składała się z kompanii dowodzenia, dwóch kompanii piechoty zmotoryzowanej (każda po trzy plutony) i kompanii rozpoznawczej w składzie dwóch plutonów. Mimo włączenia do batalionowej GB plutonu saperów, drużyny ochrony i regulacji ruchu, sekcji ŻW i taktycznego zespołu działań psychologicznych,²¹⁰ struktura grupy okazała się niewydolna. Nie dysponowała ona wystarczającymi siłami niezbędnymi do pełnej realizacji zadań. Proponowana zatem udoskonalona struktura batalionowej GB, wydzielanej do operacji stabilizacyjnych powinna obejmować: trzy kompanie piechoty zmotoryzowanej na KTO, kompanię rozpoznawczą oraz kompanię dowodzenia z dwoma plutonami ochrony. Struktura ta zapewniłaby użycie wszystkich kompanii piechoty do działań operacyjnych w terenie, skoncentrowanie kompanii rozpoznawczej wyłącznie na prowadzeniu rozpoznania, a kompanii dowodzenia – na ochronie bazy i eskortowaniu konwojów. Specyfika wykonywanych zadań oraz stopień

²¹⁰ Z. Szczybyło, *Przygotowania batalionu do wyjazdu do Iraku*, „Przegląd Wojsk Lądowych” - wydanie specjalne,... wyd. cyt. s. 34.

zagrożenia powodują także potrzebę umieszczenia w strukturze każdej kompani elementu medycznego (ratowników medycznych) z pojazdem do ewakuacji rannych i porażonych.²¹¹ Należy również zdecydowanie wzmocnić obsadę S-5 batalionów, przewidując założenie centrum CIMIC (CIMIC HOUSE), w którym powinny znaleźć się osoby przygotowane do bezpośredniej pracy w terenie, zajmujące się realizacją programów i projektów. Sekcja S-5 batalionu powinna liczyć 12-15 osób.²¹²

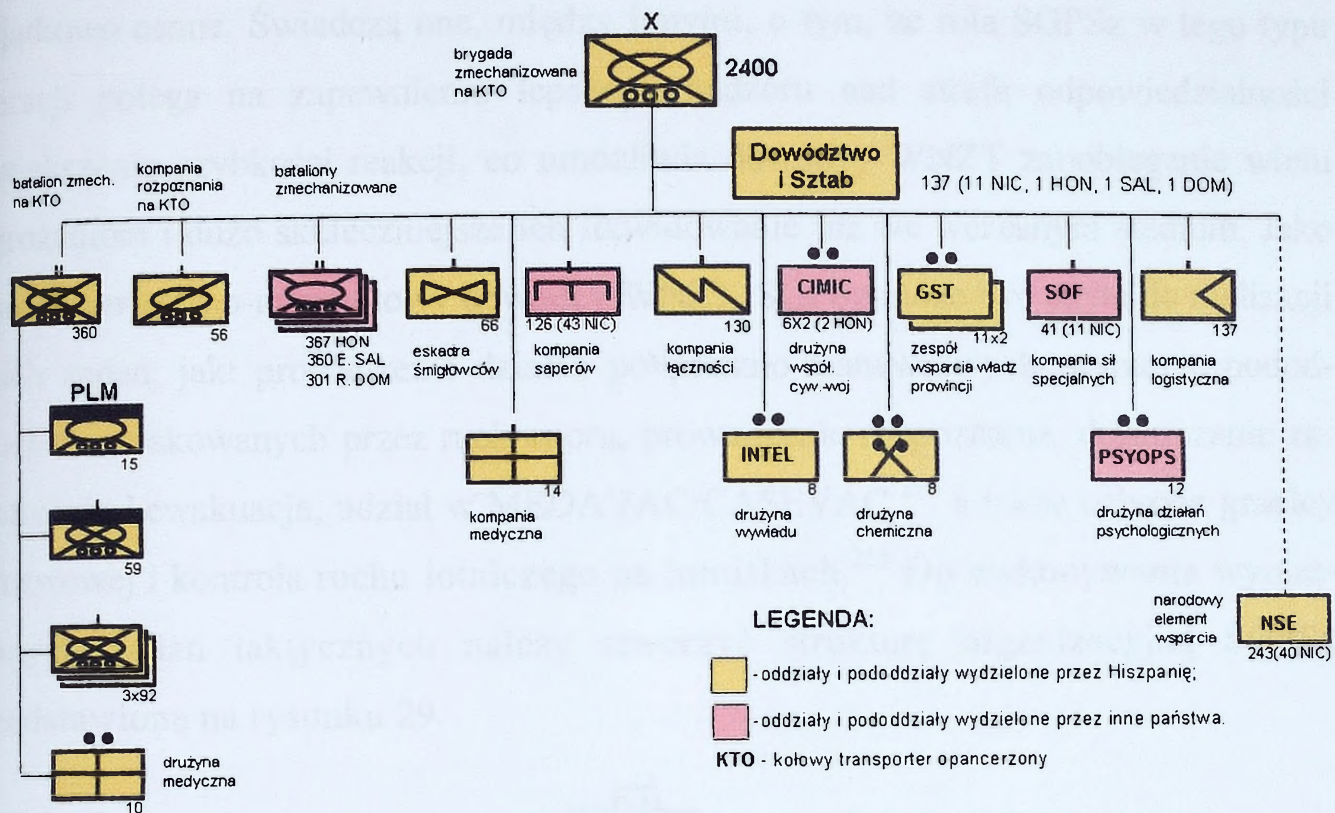
Ponadto w skład BZB powinny wchodzić: kompania dowodzenia i kompania logistyczna albo batalion dowodzenia i kompania logistyczna lub też batalion dowodzenia łączący funkcje obu wymienionych kompanii. Taki właśnie batalion posiadał 1 BZB WND C-P, natomiast strukturę kompanijną zastosowano w brygadzie hiszpańskiej. Doświadczenia obydwu brygad dowodzą, że w strukturze organizacyjnej brygady należy również posiadać kompanię rozpoznawczą. Reasumując, w udoskonalonym wariantcie BZB jego struktura powinna obejmować batalion dowodzenia (kompania łączności, kompania rozpoznania oraz kompania ochrony i regulacji ruchu) i kompanię logistyczną.²¹³

Specyfika działań stabilizacyjnych oraz potrzeba zapewnienia BZB pełnej samodzielności operacyjnej w wyznaczonym obszarze odpowiedzialności wymagają uwzględnienia w jej strukturze organizacyjnej również takich pododdziałów, jak: kompania saperów, grupa zabezpieczenia medycznego i kompania ŻW. Ponadto projektując BZB, należy przewidzieć rozmieszczenie w niej potencjału działań psychologicznych, wywiadu osobowego (Human Intelligence – HUMINT), obrony przed bronią masowego rażenia i współpracy cywilno-wojskowej. Doświadczenia z funkcjonowania BZB WND C-P pozwalają wyciągnąć także wniosek, że włączenie do struktury organizacyjnej BZB pododdziału śmigłowców znacznie usprawniłoby jego funkcjonowanie. Wszystkie wymienione wymagania spełnił w Iraku hiszpański BZB utworzony wspólnie z kontyngentami wojskowymi Hondurasu, Salwadoru, Dominikany i Nikaragui. Strukturę organizacyjną takiego BZB, którą przyjąłem w swoich badaniach za element udoskonalonej struktury WNZT przedstawiono na rysunku 28.

²¹¹ M. Ojrzanowski, *Działalność brygady międzynarodowej w Iraku*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003r. nr 12, ... wyd. cyt. s. 13-15.

²¹² Tamże, s. 14.

²¹³ Wykorzystywanie etatowych pododdziałów brygady ułatwia proces ich przygotowania, a także wykorzystania w działaniach stabilizacyjnych.

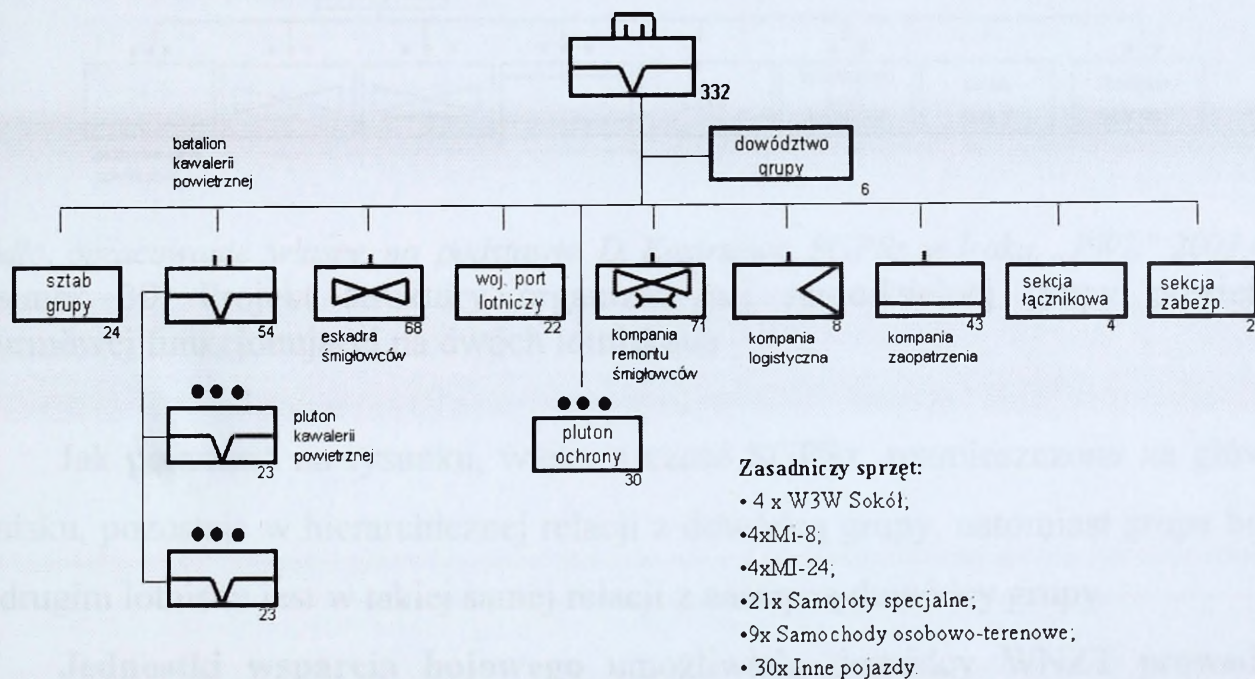
Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 28. Projekt struktury organizacyjnej brygadowego zespołu bojowego (BZB) wielonarodowego związku taktycznego

Siły manewrowe stanowią odwód dowódcy WNZT. Ich struktura organizacyjna będzie uzależniona od zadeklarowanych przez poszczególne państwa sił i środków, a także od decyzji dowódcy WNZT, który zawsze powinien dążyć do pozostawienia w swej dyspozycji odwodu charakteryzującego się znaczną manewrowością oddziałów i pododdziałów wchodzących w jego skład. Doświadczenia WND C-P związane z wykorzystaniem tego typu odwodu, w pełni potwierdzają potrzebę posiadania w ich składzie: batalionu zmechanizowanego na KTO, samodzielnej grupy powietrzno-szturmowej złożonej ze szwadronu kawalerii powietrznej, mieszanej eskadry śmigłowców wraz z grupą zabezpieczenia technicznego oraz kompanii specjalnej. Celowe jest przy tym, aby zarówno batalion zmechanizowany, jak i kompania specjalna posiadały etatowe struktury organizacyjne. Ich zadania i wyposażenie zaproponowałem w podrozdziale 3.2 (zob. s. 108-109 i 113-114).

W strukturze przedmiotowych sił manewrowych dalszych prac doskonalących wymagają rozwiązania dotyczące wykorzystania SGPSz. Tak duża formacja polskiej kawalerii powietrznej brała udział w operacji stabilizacyjnej po raz pierwszy. Doświadczenia z jej tworzenia, przygotowania i użycia w składzie WND C-P są więc

wyjatkowo cenne. Świadczą one, między innymi, o tym, że rola SGPSz w tego typu operacji polega na zapewnieniu lepszego nadzoru nad strefą odpowiedzialności i zwiększeniu szybkości reakcji, co umożliwi dowódcy WNZT zapobieganie wielu zagrożeniom i dużo skuteczniejsze ich likwidowanie już we wczesnym stadium. Jako odwód powietrzno-manewrowy dowódcy WNZT, SGPSz może być użyta do realizacji takich zadań, jak: prowadzenie działań powietrzno-manewrowych, wsparcie pododdziałów zaatakowanych przez ruch oporu, prowadzenie rozpoznania, dostarczanie zaopatrzenia i ewakuacja, udział w MEDAVAC/CASEVAC,²¹⁴ a także ochrona granicy państwowej i kontrola ruchu lotniczego na lotniskach.²¹⁵ Do wykonywania wymienionych zadań taktycznych należy stworzyć strukturę organizacyjną SGPSz przedstawioną na rysunku 29.

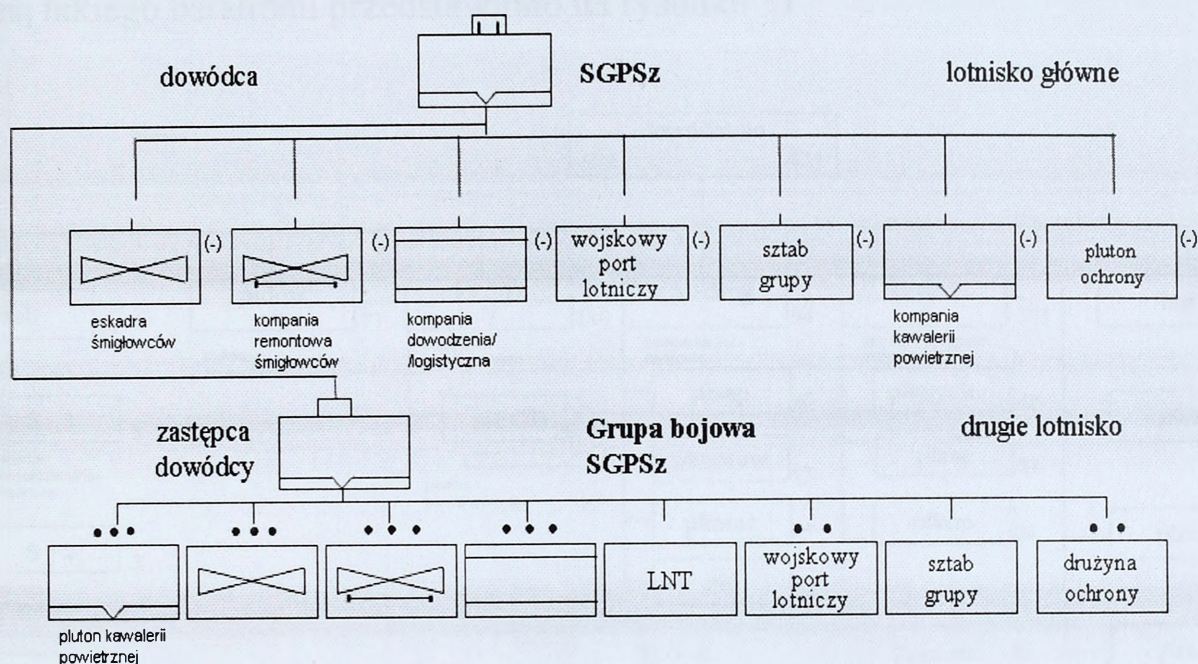
Źródło: opracowanie własne na podstawie D. Kostrzewa, *SGPSz w Iraku*, „PWL” 2003 nr 12
 Rysunek 29. Projekt struktury organizacyjnej samodzielnej grupy powietrzno-szturmowej (SGPSz)

Jednakże doświadczenia z użycia SGPSz w ramach WND C-P wskazują, że w przypadku dużej strefy odpowiedzialności grupa ta powinna być podzielona na dwie części i dyslokowana w dwóch bazach wojskowych (na dwóch lotniskach). Na ogół

²¹⁴ MEDAVAC – ewakuacja medyczna (Medical Evacuation), CASEVAC – ewakuacja porażonych (Casualty Evacuation).

²¹⁵ D. Kostrzewa, *Z kabiny pilota, Trudna stabilizacja*, AON, Warszawa 2004, s. 173.

większa część SGPSz zostanie rozmieszczona przy SD WNZT, druga zaś (grupa bojowa) przy SD jednego z BZB, wykonującego zadania w największej odległości od sił głównych. Strukturę organizacyjną SGPSz funkcjonującą na dwóch lotniskach przedstawiono na rysunku 30.

Źródło: opracowanie własne na podstawie D. Kostrzewa, *SGPSz w Iraku*, „PWL” 2003 nr 12
Rysunek 30. Projekt struktury organizacyjnej samodzielnej grupy powietrzno-szturmowej funkcjonującej na dwóch lotniskach

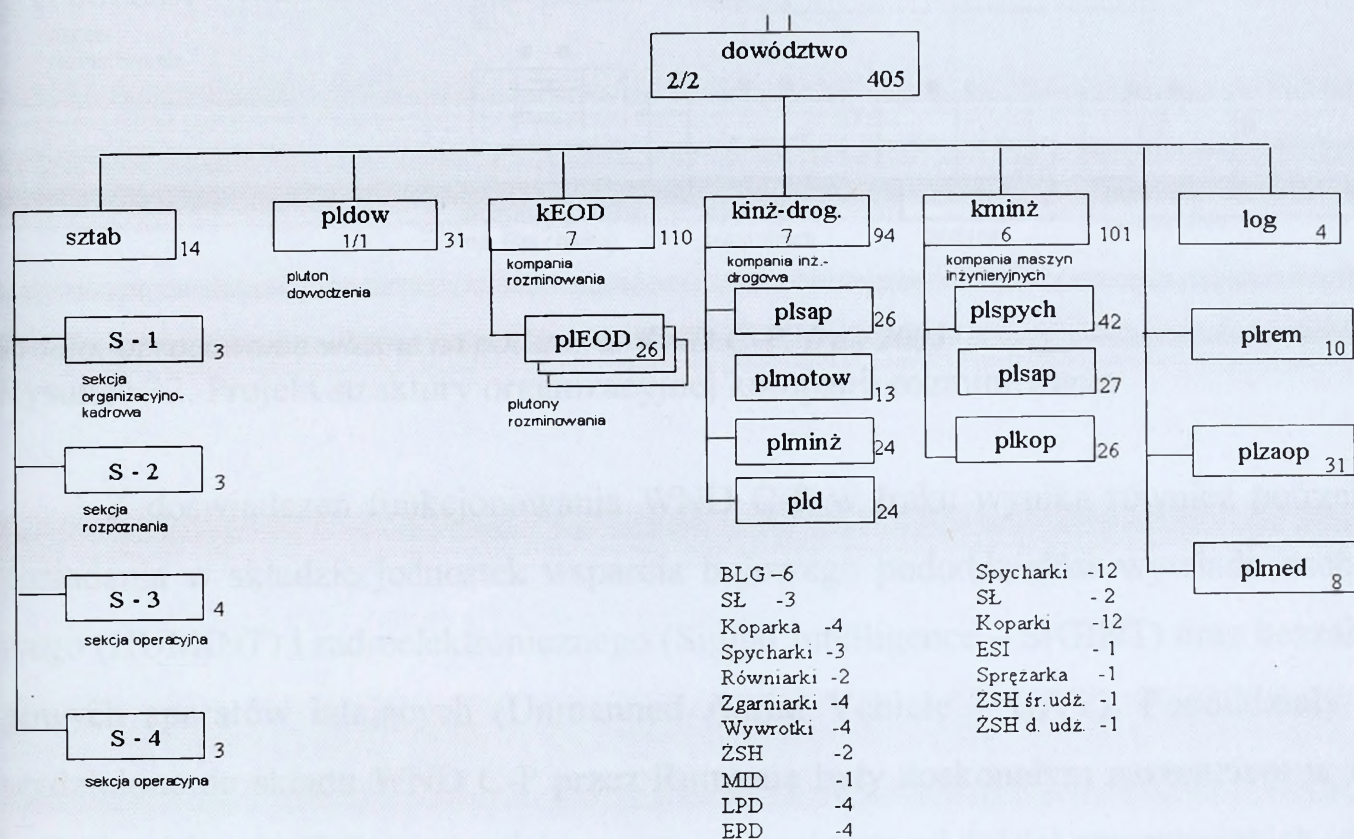
Jak pokazano na rysunku, większa część SGPSz, rozmieszczona na głównym lotnisku, pozostaje w hierarchicznej relacji z dowódcą grupy, natomiast grupa bojowa na drugim lotnisku jest w takiej samej relacji z zastępcą dowódcy grupy.

Jednostki wsparcia bojowego umożliwiają dowódcy WNZT prowadzenie w całej strefie odpowiedzialności rozpoznania, wywiadu osobowego, działań psychologicznych i bojowego wsparcia inżynierskiego. Ich struktury organizacyjne będą w decydującym stopniu zależeć od możliwości wydzielających je państw. WNZT powinien posiadać takie jednostki wsparcia bojowego, jak: batalion inżynierski, kompania wywiadu wojskowego, jedna-dwie kompanie rozminowania oraz klucz bezzałogowych aparatów latających i dywizyjny element wsparcia psychologicznego.²¹⁶

Struktura organizacyjna batalionu inżynierskiego powinna zapewnić możliwości w zakresie budowy SD i ukryć, ochrony i obrony wojsk, rozminowania, prowadze-

²¹⁶ Zob. Skład jednostek wsparcia bojowego rys. 14, s. 111.

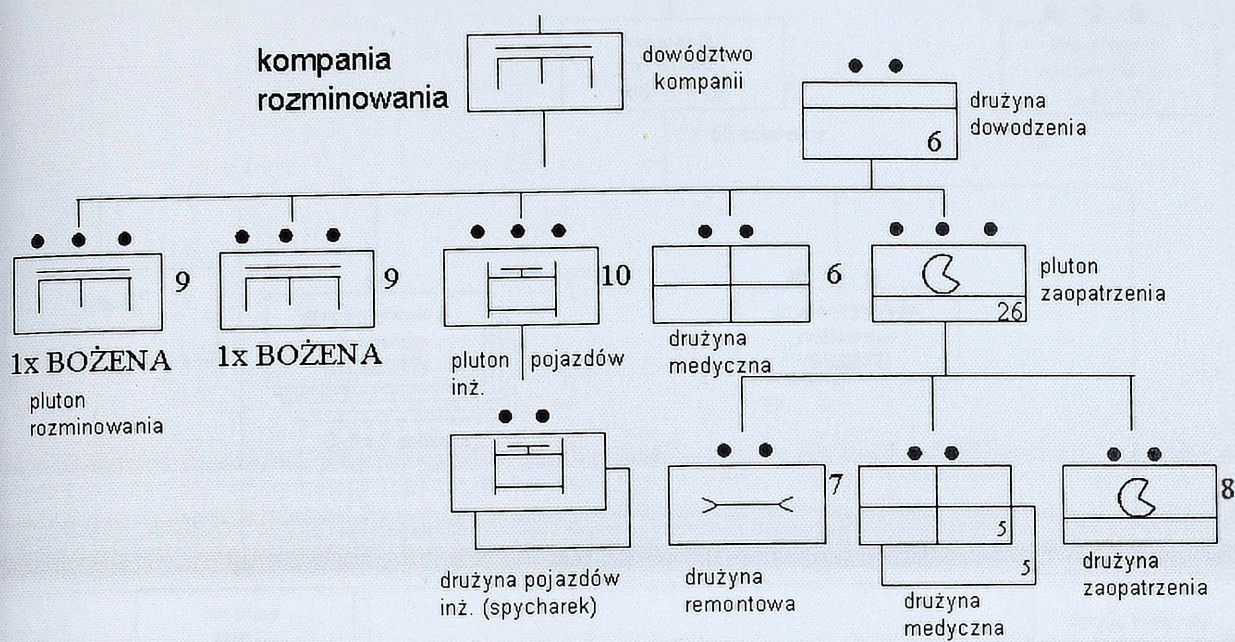
nia rozpoznania inżynieryjnego i utrzymania dróg oraz usuwania niewypałów, niewybuchów i min-pułapek. Aby sprostać wymienionym wymaganiom, batalion inżynieryjny powinien posiadać: kompanię patroli rozminowania (EOD), kompanię inżynieryjno-drogową oraz kompanię maszyn inżynieryjnych. Proponowaną strukturę organizacyjną takiego batalionu przedstawiono na rysunku 31.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 31. Projekt struktury organizacyjnej batalionu inżynieryjnego

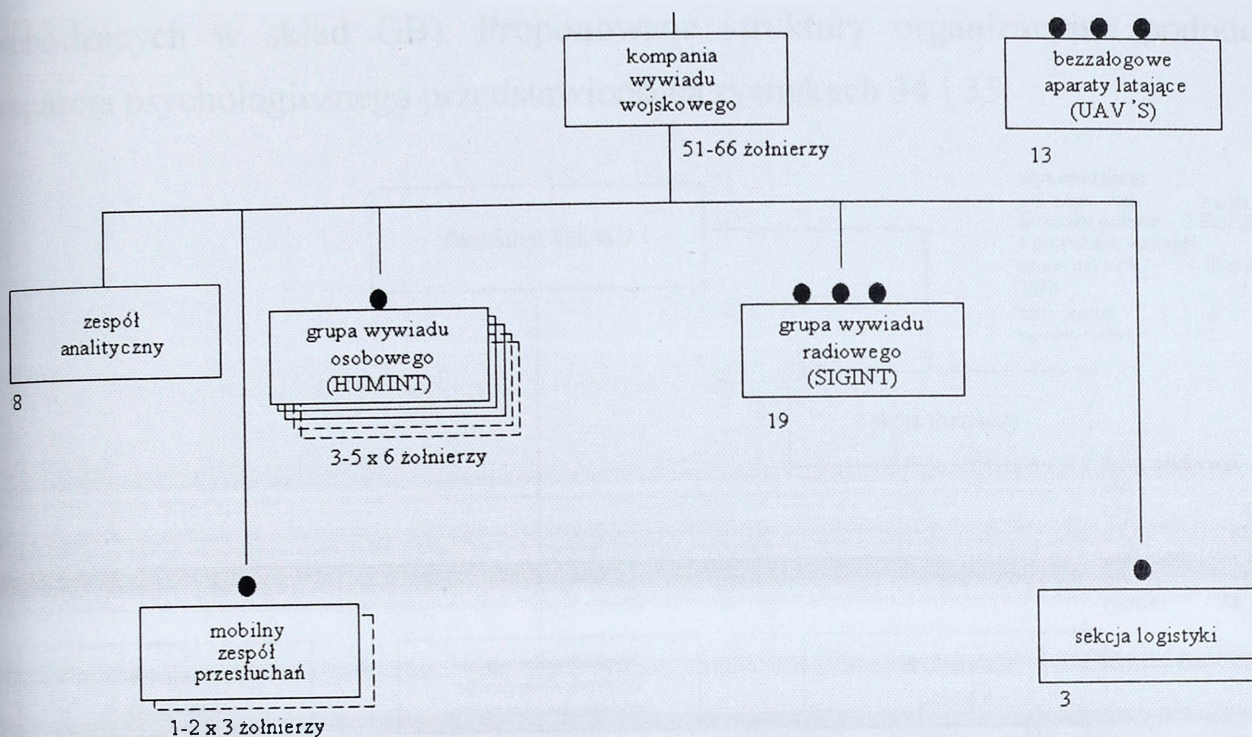
Z doświadczeń operacji stabilizacyjnej w Iraku wynika, że walka z zagrożeniem minowym, a więc rozminowanie terenu jak również interwencyjne niszczenie niewypałów i amunicji oraz likwidacja min-pułapek i innych urządzeń wybuchowych były najtrudniejszymi i najbardziej niebezpiecznymi zadaniami bojowych jednostek inżynieryjnych. Warunki wykonywania zadań w Iraku wymusiły również potrzebę posiadania, oprócz batalionu inżynieryjnego, specjalistycznych kompanii rozminowania. Proponowaną strukturę organizacyjną takiej kompanii, wzorowanej na kompanii słowackiej, przedstawiono na rysunku 32.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 32. Projekt struktury organizacyjnej kompanii rozminowania

Z doświadczeń funkcjonowania WND C-P w Iraku wynika również potrzeba posiadania w składzie jednostek wsparcia bojowego pododdziałów wywiadu osobowego (HUMINT) i radioelektronicznego (Signal Intelligence – SIGINT) oraz bezzałogowych aparatów latających (Unmanned Aerial Vehicle – UAV). Pododdziały te wydzielone do składu WND C-P przez Rumunię były doskonałym narzędziem w rękach dowódcy dywizji, zapewniającym mu, niezależny od źródeł amerykańskich, dopływ potrzebnych informacji wywiadowczych. Proponowaną strukturę organizacyjną tych pododdziałów przedstawiono na rysunku 33.

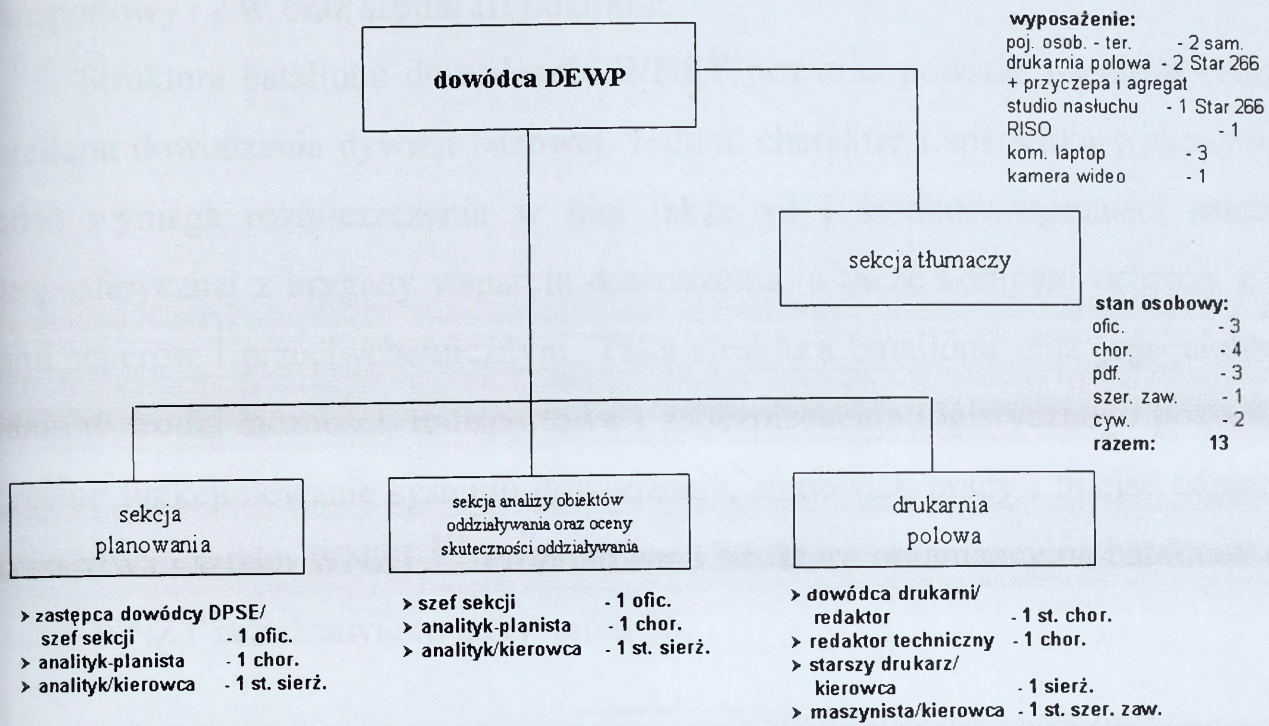

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 33. Projekt struktury organizacyjnej pododdziałów wywiadu i rozpoznania na szczeblu wielonarodowego związku taktycznego

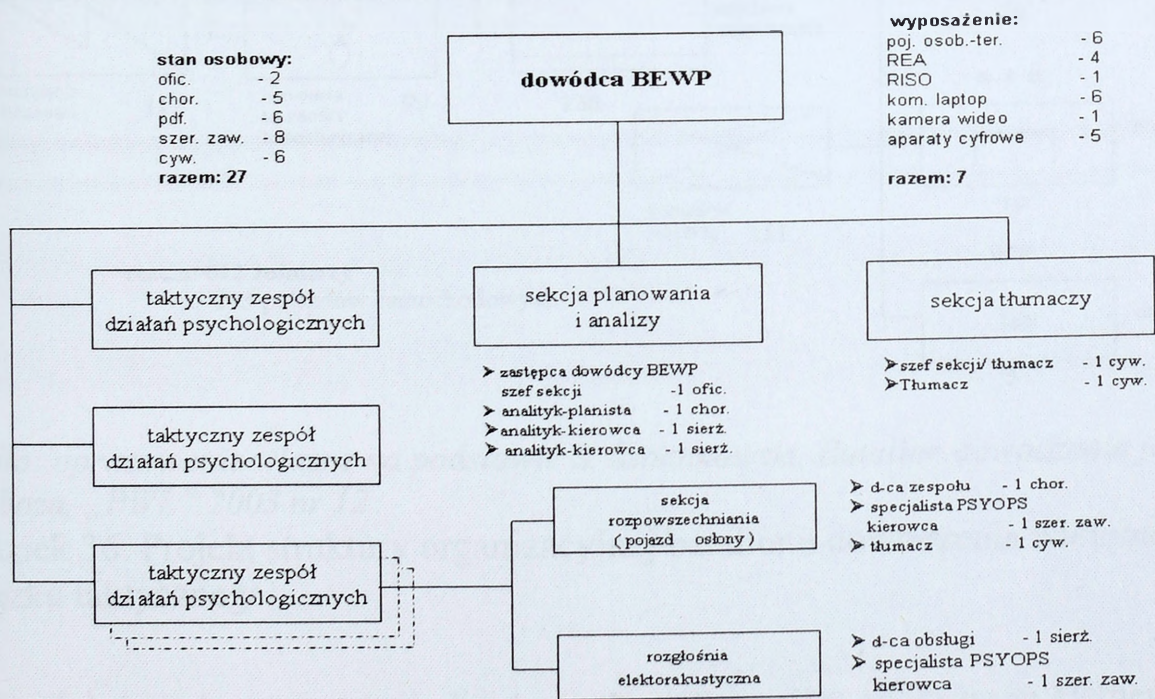
Charakter działań stabilizacyjnych wskazuje na konieczność prowadzenia na szczeblu WNZT oraz wchodzących w jego skład BZB i GB działań psychologicznych. Dyktuje także potrzebę posiadania elementu wsparcia psychologicznego, któremu merytorycznie podlegają brygadowe elementy wsparcia psychologicznego, posiadające w swoim składzie taktyczne zespoły działań psychologicznych (TZDP). Dywizyjny element wsparcia psychologicznego jest przeznaczony do planowania działań psychologicznych w operacji stabilizacyjnej w strukturach G-3, w ścisłej współpracy z zastępcą szefa sztabu WNZT ds. operacyjnych, a także do nadzorowania i kierowania elementami wsparcia psychologicznego niższego szczebla. Struktura organizacyjna tego pododdziału powinna obejmować zespoły: planowania, analizy obiektów oddziaływania oraz wykonywania i dystrybucji materiałów audiowizualnych i drukowanych. Natomiast brygadowe elementy wsparcia psychologicznego przeznaczone są do planowania i koordynowania działań przez podległe im taktyczne zespoły działań psychologicznych, których liczba uzależniona jest od liczby batalionowych grup bojowych, wchodzących w skład BZB. Praktyka działania WND C-P wskazuje, że jeden TZDP powinien znajdować się w bezpośredniej podległości dowódcy BZB (niezależnie od TZDP

wchodzących w skład GB). Proponowane struktury organizacyjne pododdziałów wsparcia psychologicznego przedstawiono na rysunkach 34 i 35.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 34. Projekt struktury organizacyjnej dywizyjnego elementu wsparcia psychologicznego wielonarodowego związku taktycznego

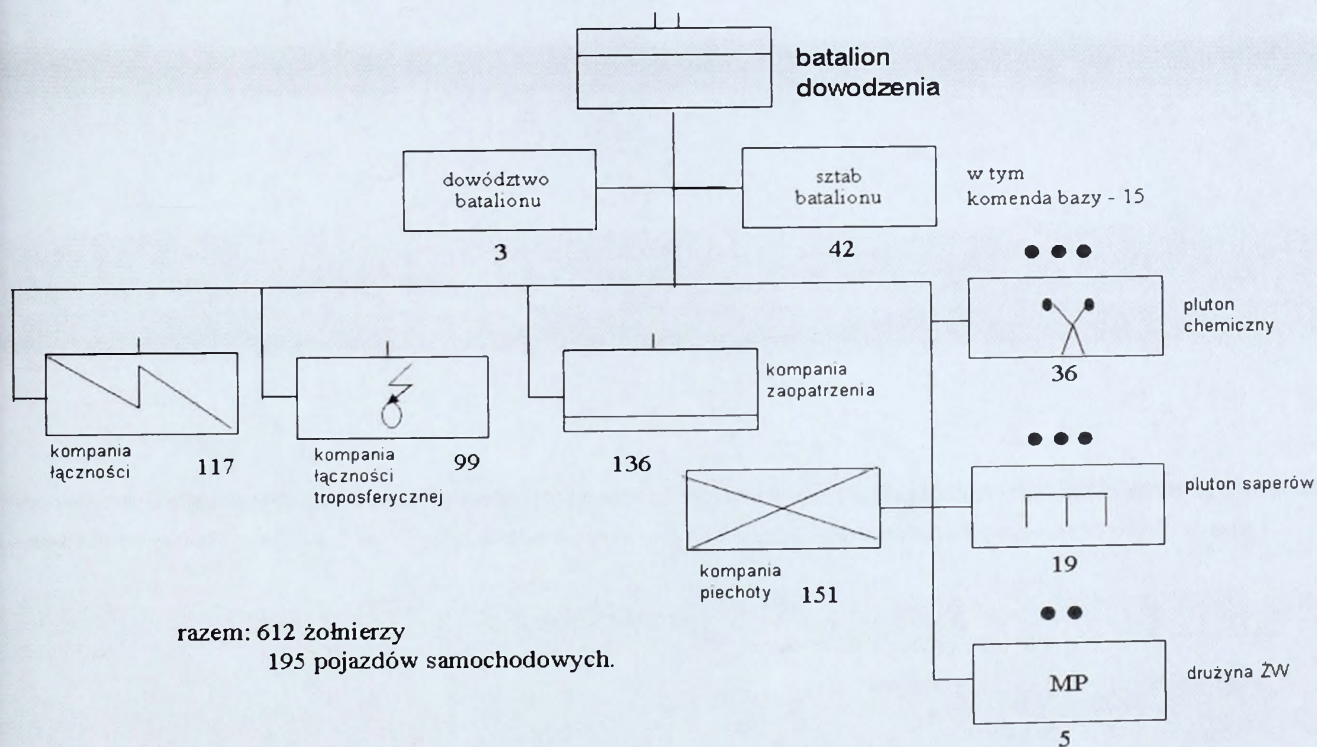

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 35. Projekt struktury organizacyjnej brygadowego elementu wsparcia psychologicznego wielonarodowego związku taktycznego

W strukturze **jednostek zabezpieczenia bojowego WNZT** powinny znaleźć się bataliony: dowodzenia, logistyczny, CIMIC (1-2), zabezpieczenia inżynieryjnego, transportowy i ŻW oraz szpital III poziomu.²¹⁷

Struktura batalionu dowodzenia WNZT powinna powstać na bazie etatowego batalionu dowodzenia dywizji bazowej. Jednak charakter i specyfika wykonywanych zadań wymaga rozmieszczenia w niej także sił i środków łączności satelitarnej i troposferycznej z brygady wsparcia dowodzenia, a także kompanii ochrony z plutonami saperów i przeciwchemicznym. Taka struktura batalionu oraz jego ukompletowanie w środki łączności, transportowe i zabezpieczenia logistycznego pozwalają na sprawne funkcjonowanie systemu dowodzenia, stanowisk pracy i miejsc odpoczynku dowództwa i sztabu WNZT.²¹⁸ Proponowaną strukturę organizacyjną batalionu dowodzenia WNZT przedstawiono na rysunku 36.

Źródło: opracowanie własne na podstawie S. Szachnowski, *Batalion dowodzenia jako komenda obozu*, „PWL” 2003 nr 12

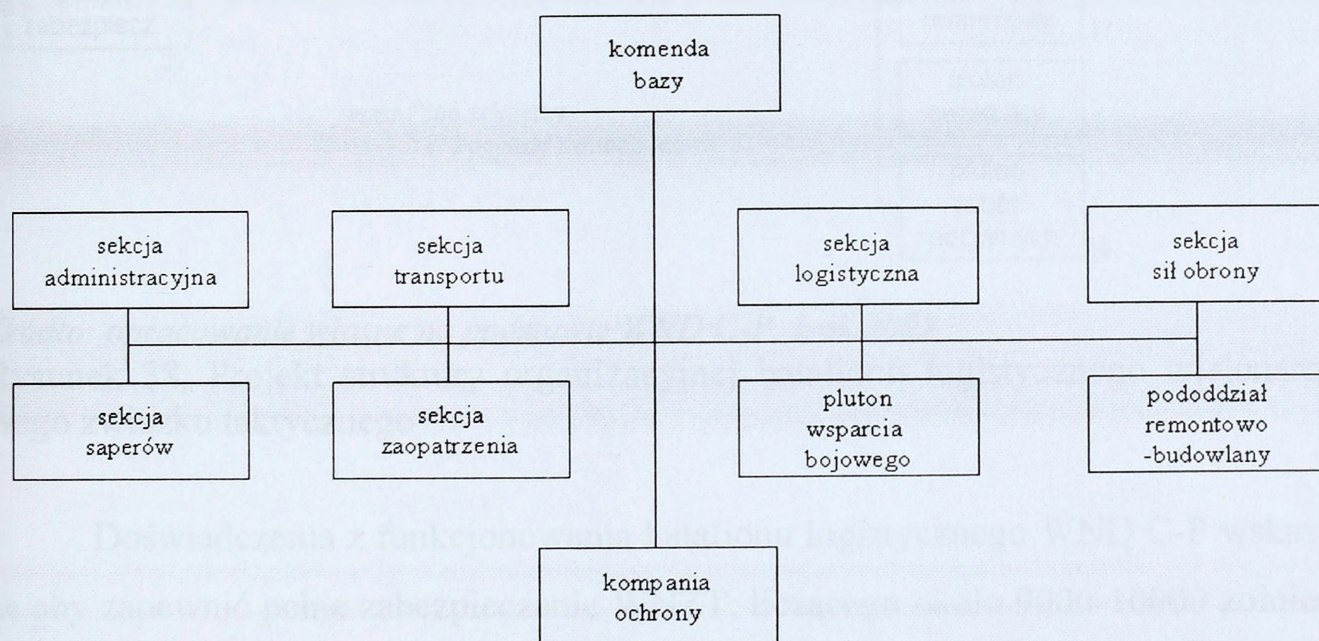
Rysunek 36. Projekt struktury organizacyjnej batalionu dowodzenia wielonarodowego związku taktycznego

Z doświadczeń operacji „Iracka wolność” wynika, że ważnym elementem struktury WNZT jest baza wojskowa przewidziana dla dowództwa i sztabu tego związku.

²¹⁷ Zob. Skład jednostek zabezpieczenia bojowego, rys. 14, s. 111.

²¹⁸ S. Szachnowski, *Batalion dowodzenia*,... „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003r. nr 12, ... wyd. cyt. s. 39.

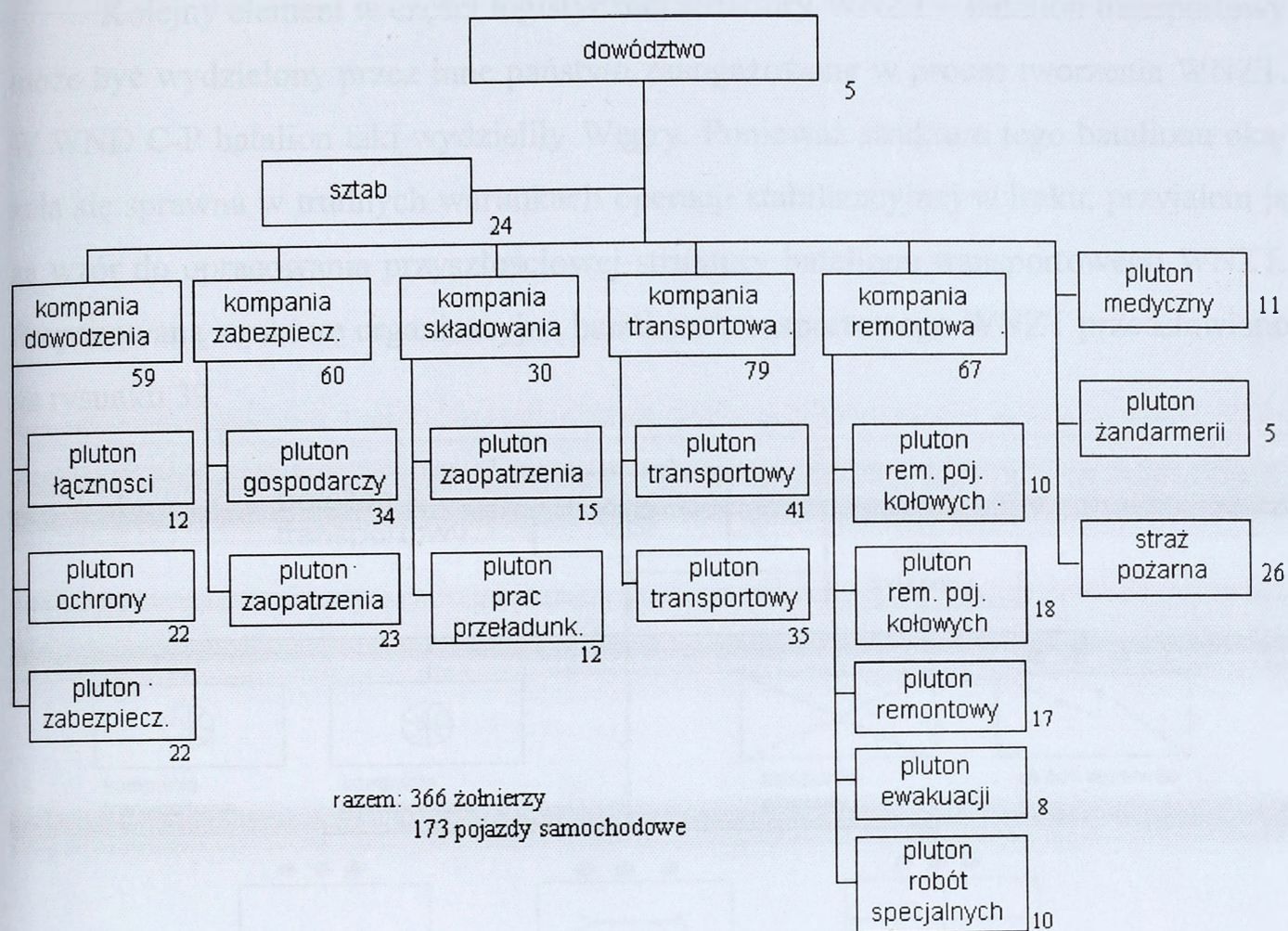
W bazie tej jest rozmieszczana tak duża liczba oddziałów i pododdziałów zabezpieczenia, że wymaga to zaprojektowania struktury organizacyjnej dowodzenia bazą. W Babilonie wzorując się na rozwiązaniach wypracowanych przez amerykańską piechotę morską, utworzono na bazie batalionu dowodzenia WND C-P komendę bazy (obozu). Komenda ta przyjęła na siebie zadania związane z: zapewnieniem miejsc pracy i odpoczynku, ochroną i obroną obozu, koordynowaniem wyjazdów i zabezpieczeniem konwojów organizowanych przez sztab dywizji, wydzielaniem eskorty dla pojazdów i pracowników lokalnych firm obsługujących bazę oraz zabezpieczeniem logistycznym. Komenda bazy, podobnie jak batalion dowodzenia, powinna podlegać szefowi sztabu WNZT. Na rysunku 37 przedstawiono proponowaną dla WNZT strukturę organizacyjną komendy bazy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie struktury IMEF, Irak 2003

Rysunek 37. Projekt struktury organizacyjnej komendy bazy

Kolejnym ważnym elementem struktury WNZT jest batalion logistyczny. Jego struktura również powinna powstać na bazie struktury batalionu zaopatrzenia dywizji bazowej z niezbędnym wzmocnieniem osobowym, technicznym i materiałowym wydzielonym przez brygadę logistyczną. Struktura organizacyjna i możliwości batalionu logistycznego powinny zapewnić WNZT pełne zaopatrzenie w żywność i techniczne środki materiałowe. Proponowaną strukturę organizacyjną batalionu logistycznego, której relacje hierarchiczne i funkcjonalne sprawdziły się w realnym działaniu WND C-P, przedstawiono na rysunku 38.

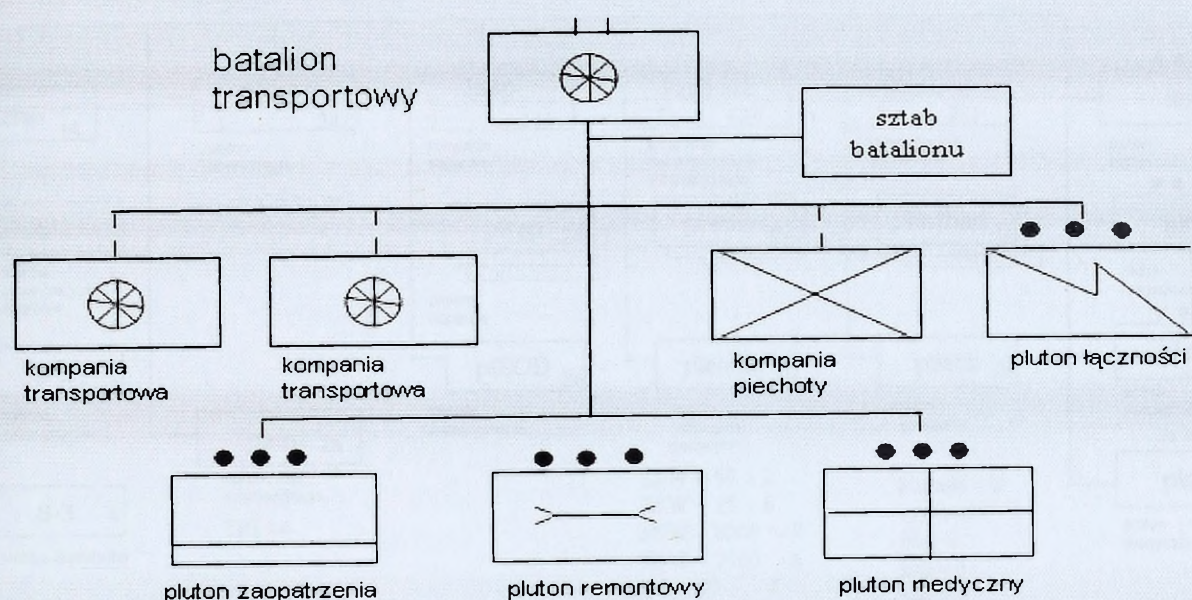
Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 38. Projekt struktury organizacyjnej batalionu logistycznego wielonarodowego związku taktycznego

Doświadczenia z funkcjonowania batalionu logistycznego WND C-P wskazują, że aby zapewnić pełne zabezpieczenie WNZT, liczącego około 9000-10000 żołnierzy, w strukturze batalionu należy uwzględnić: kompanię transportową zdolną podjąć i przewieźć 45 kontenerów lub 600 ton materiałów, 300m³ paliw i 260 m³ wody; kompanię remontową przygotowaną do prowadzenia remontów na poziomie R2 i R3 oraz wykonywania zadań ewakuacyjno-remontowych; kompanię składowania przeznaczoną do zgromadzenia, utrzymania i dystrybuowania zapasów operacyjnych WNZT w klasach I, III, IV i V²¹⁹ oraz wydzielone pododdziały batalionu wykonujące zadania związane z realizacją współpracy cywilno-wojskowej w strefie odpowiedzialności WNZT.

²¹⁹ Zgodnie ze standardami NATO i SZ USA obowiązującymi w Międzynarodowych Siłach Koalicyjnych w Iraku: klasa I – dzienne racje żywnościowe i woda, klasa II – paliwa, klasa III – materiały fortyfikacyjne i budowlane, klasa V – materiały wybuchowe.

Kolejny element w części logistycznej struktury WNZT – batalion transportowy może być wydzielony przez inne państwo zaangażowane w proces tworzenia WNZT. W WND C-P batalion taki wydzielili Węgrzy. Ponieważ struktura tego batalionu okazała się sprawna w trudnych warunkach operacji stabilizacyjnej w Iraku, przyjąłem ją za wzór do opracowania przyszłościowej struktury batalionu transportowego WNZT. Proponowaną strukturę organizacyjną batalionu transportowego WNZT przedstawiono na rysunku 39.

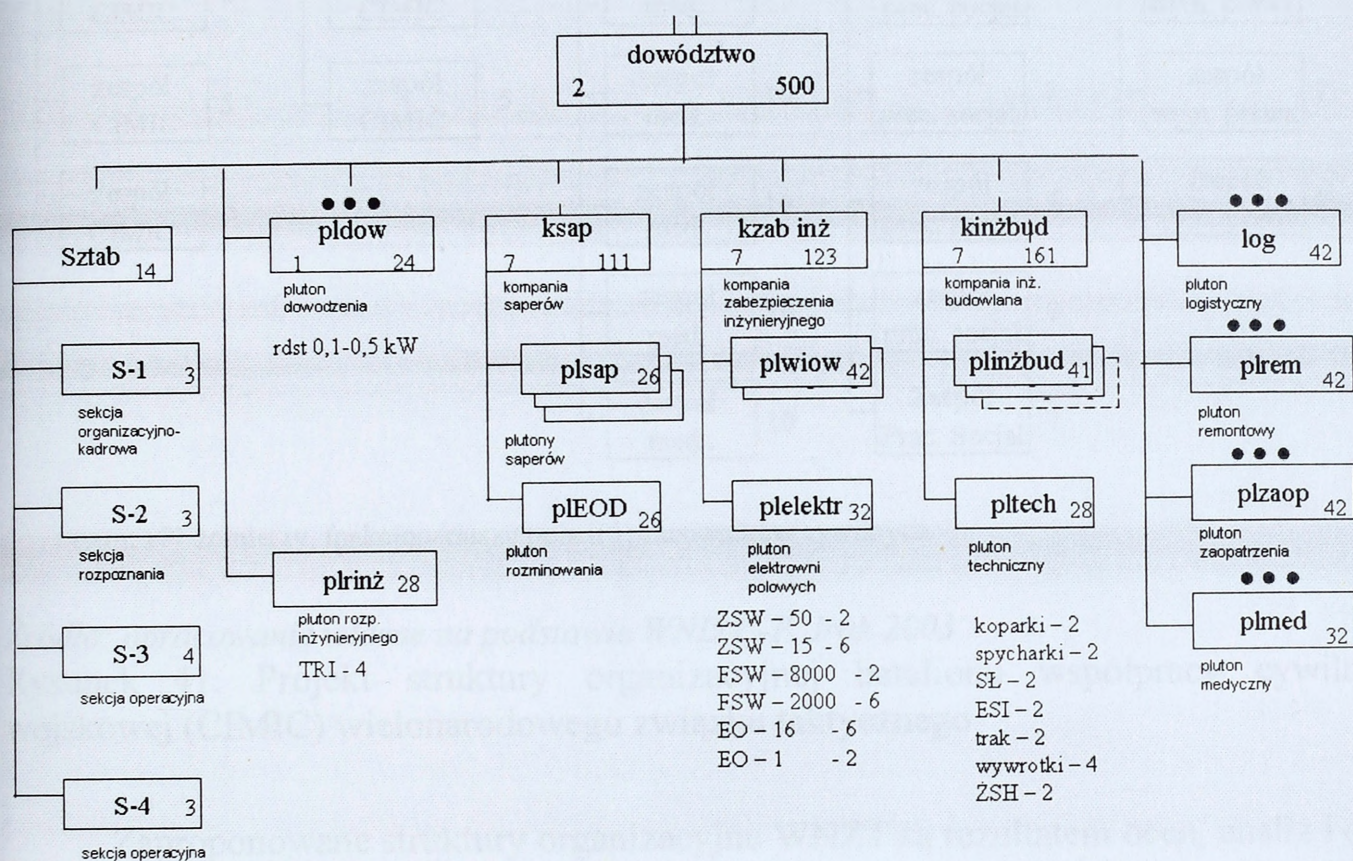
wyposażenie: 58 sam. cięż. 5 t. (Mercedes MB 1017 A/4x4),
 38 sam. cięż. 10 t. (Man 222 4x4),
 9 KTO BTR – 89/A
 stan osobowy: 292 żołnierzy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 39. Projekt struktury organizacyjnej batalionu transportowego wielonarodowego związku taktycznego

Z kolei struktura batalionu zabezpieczenia inżynieryjnego powinna zapewnić dowódcy WNZT racjonalne wykorzystanie potencjału niezbędnego do realizacji szerokiego spektrum zadań cywilno-wojskowych, takich jak: ocena zniszczeń w obiektach infrastruktury publicznej, wspieranie akcji poszukiwawczo-ratowniczych, oczyszczanie i odśnieżanie zatarasowanych dróg, ulic i mostów, odbudowa i usprawnienie użytecznych dla ludności obiektów i urządzeń, zapewnienie tymczasowych dostaw energii, budowa tymczasowych mostów, udział w likwidacji pożarów i innych klęsk

żywiolowych.²²⁰ Zatem batalion ten, w odróżnieniu od batalionu inżynieryjnego, którego przeznaczeniem jest wsparcie bojowe wojsk własnych, powinien przede wszystkim zabezpieczać realizację zadań na rzecz miejscowej ludności i władz administracyjnych. Projekt struktury organizacyjnej batalionu zabezpieczenia, dostosowanej do wymienionych zadań zaproponowano na rysunku 40.

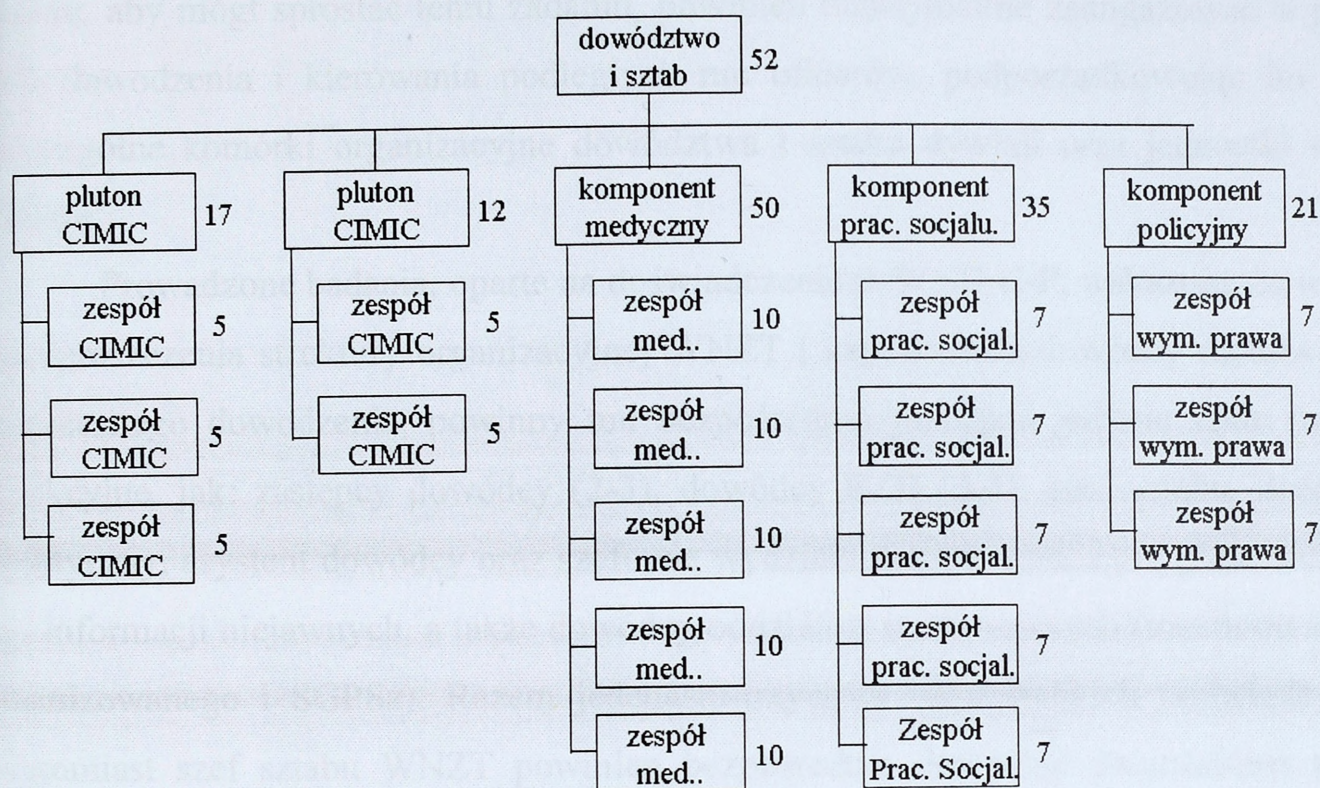

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 40. Projekt struktury organizacyjnej batalionu zabezpieczenia inżynieryjnego

Natomiast struktury batalionów CIMIC, które mogą być zadeklarowane do składu WNZT przez inne zaangażowane państwa, powinny zapewnić dowódcy WNZT sprawne wykorzystanie potencjału umożliwiającego realizację zadań w zakresie współpracy cywilno-wojskowej. Typową jednostką CIMIC, wydzieloną w skład WND C-P był batalion filipiński, którego struktura pozwoliła na profesjonalne, dobrze zorganizowane wykorzystanie posiadanego przez ten batalion potencjału, w trudnych warunkach operacji stabilizacyjnej w Iraku. Projekt struktury organizacyjnej batalionu CIMIC WNZT opracowany na przykładzie jednostki filipińskiej przedstawiono na rysunku 41.

²²⁰ FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 2-9.

razem: 177 żołnierzy, funkcjonariuszy policji i pracowników cywilnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

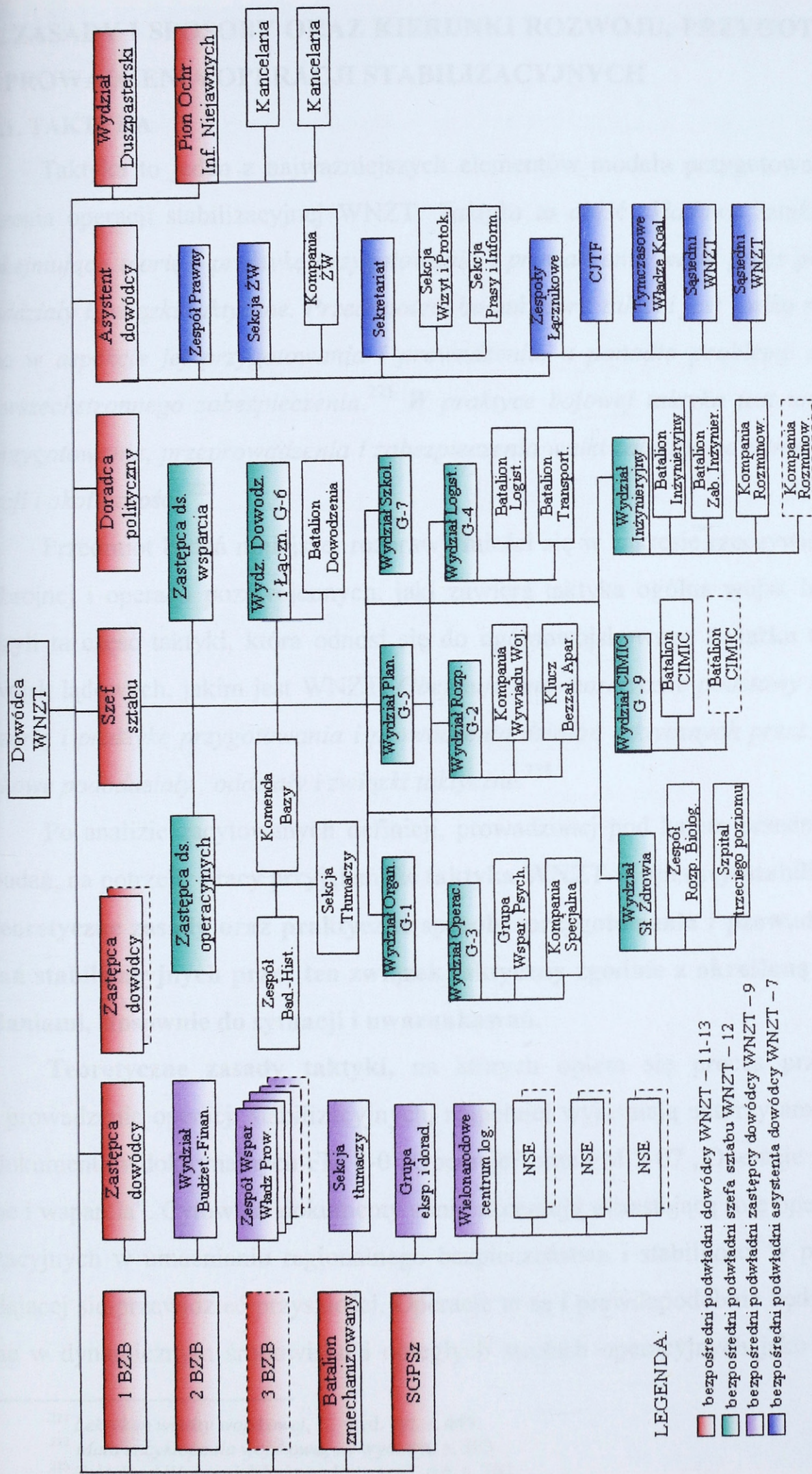
Rysunek 41. Projekt struktury organizacyjnej batalionu współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) wielonarodowego związku taktycznego

Zaproponowane struktury organizacyjne WNZT są rezultatem ocen, analiz i doświadczeń WND C-P, a także dywizji amerykańskich uczestniczących w operacjach stabilizacyjnych w Iraku i na Bałkanach. Projekty struktur przedstawiają sposób formowania sił i środków – niezbędnych do przeprowadzenia operacji stabilizacyjnej – w komponenty składowe WNZT, a także relacje hierarchiczno-funkcjonalne występujące wewnątrz tychże komponentów. Są to więc struktury cząstkowe, projektujące poszczególne części składowe WNZT, ale nie dające całościowej struktury organizacyjnej WNZT wraz z ustanowionymi relacjami dowodzenia i kierowania, czyli podległości służbowej.

Ogromna złożoność WNZT i różnorodność jego komponentów składowych wymaga takiej organizacji wchodzących w jego skład sił i środków, aby powstała struktura organizacyjna zapewniająca sprawne dowodzenie i skuteczną realizację zadań. W strukturze tej główną rolę odgrywa dowódca WNZT, który osobiście dowodzi i kieruje, ponosząc całkowitą odpowiedzialność za wykonanie powierzonej misji. Jed-

nakże, aby mógł sprostać temu zadaniu, powinien maksymalnie zaangażować w proces dowodzenia i kierowania podległych mu oficerów, podporządkowując im poszczególne komórki organizacyjne dowództwa i sztabu dywizji oraz jednostki wojskowe.

Prowadzone badania, oparte na doświadczeniach WND C-P, wskazują, że w celu uproszczenia struktury organizacyjnej WNZT i zapewnienia dowódcy możliwości skutecznego dowodzenia, powinny mu bezpośrednio podlegać jedynie takie osoby funkcyjne, jak: zastępcy dowódcy (2-3), dowódcy BZB (2-3), szef sztabu, doradca polityczny, asystent dowódcy oraz szefowie wydziału duszpasterskiego i pionu ochrony informacji niejawnych, a także dowódcy oddziałów manewrowych (batalionu zmechanizowanego i SGPSz). Razem jedenastu-trzynastu bezpośrednich podwładnych. Natomiast szef sztabu WNZT powinien bezpośrednio dowodzić dwunastoma podwładnymi, tzn. zastępcami szefa sztabu (2) i szefami wydziałów (10). Jednemu z zastępców dowódcy WNZT powinny być podporządkowane takie komórki organizacyjne, jak: wydział budżetowo-finansowy, wielonarodowe centrum logistyczne, zespoły wsparcia władz prowincji (3-5), grupa ekspertów i doradców oraz sekcja tłumaczy. Z kolei asystent dowódcy WNZT powinien dowodzić: zespołem prawnym, sekcją ŻW, sekretariatem i zespołami łącznikowymi (zob. s. 134). Oddziały i pododdziały wsparcia i zabezpieczenia bojowego powinny pozostać w relacji hierarchicznej z szefami właściwych komórek funkcjonalnych dowództwa i sztabu WNZT. Projekt hierarchiczno-funkcjonalnej struktury dowodzenia i kierowania WNZT w operacji stabilizacyjnej spełniający te wymagania przedstawiono na rysunku 42.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 42. Projekt hierarchiczno-funkcjonalnej struktury dowodzenia i kierowania wielonarodowym związkami taktycznymi

4. ZASADY I SPOSOBY ORAZ KIERUNKI ROZWOJU, PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI STABILIZACYJNYCH

4.1. TAKTYKA

Taktyka to jeden z najważniejszych elementów modelu przygotowania prowadzenia operacji stabilizacyjnej WNZT. *Taktyka to część składowa sztuki wojennej, obejmująca teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia walki przez pododdziały, oddziały i związki taktyczne. Przedmiotem badań teorii taktyki jest walka rozpatrywana w aspekcie jej przygotowania i prowadzenia, a ponadto problemy dowodzenia i wszechstronnego zabezpieczenia.*²²¹ *W praktyce bojowej taktyka jest umiejętnością przygotowania, przeprowadzenia i zabezpieczenia walki zależnie od istniejących sytuacji i okoliczności.*²²²

Przedmiot badań niniejszej rozprawy mieści się w zakresie rzeczywistości walki zbrojnej i operacji pozawojennych, jaki zawiera taktyka ogólna wojsk lądowych,²²³ czyli ta część taktyki, która odnosi się do ogólnowojskowego związku taktycznego wojsk lądowych, jakim jest WNZT. *Obejmuje ona teoretyczne podstawy taktyki oraz teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia działań taktycznych przez ogólnowojskowe pododdziały, oddziały i związki taktyczne.*²²⁴

Po analizie zacytowanych definicji, prowadzonej pod kątem przedmiotu moich badań, na potrzeby pracy przyjąłem, że **taktyka WNZT w operacji stabilizacyjnej to teoretyczne zasady oraz praktyczne sposoby przygotowania i prowadzenia działań stabilizacyjnych przez ten związek taktyczny zgodnie z określoną misją i zadaniami, stosownie do sytuacji i uwarunkowań.**

Teoretyczne zasady taktyki, na których opiera się proces przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych, najpełniej wyjaśniają autorzy amerykańskich dokumentów doktrynalnych FM 3-0 „Operacje” oraz FM 3-07 „Operacje stabilizacyjne i wsparcia”. Cytowane dokumenty silnie akcentują wzrastającą rolę operacji stabilizacyjnych w umacnianiu regionalnego bezpieczeństwa i stabilności w perspektywie dającej się przewidzieć przyszłości. Operacje te są i prawdopodobnie będą prowadzone w dynamicznym środowisku i odległych strefach operacyjnych jako nielinerne,

²²¹ *Leksykon wiedzy wojskowej*, ... wyd. cyt. s. 449.

²²² *Mała encyklopedia wojskowa*, ... wyd. cyt. s. 303.

²²³ *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, ... wyd. cyt. s. 303.

²²⁴ Tamże, s. 6.

angażujące duże zasoby ludzkie, materiałowe i finansowe oraz na ogół trwające kilka lat.

Amerykańscy teoretycy dzielą operacje stabilizacyjne na dziesięć typów, które są ze sobą blisko związane i wzajemnie się uzupełniają. Typy operacji stabilizacyjnych oraz wynikające z nich formy przedstawiono na rysunku 43.

Typy operacji wojskowych	Zaczepekne	Obronne	Stabilizacyjne	Wsparcia
<p>Typy operacji stabilizacyjnych i wynikające z nich formy</p>	<p>Operacje pokojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie pokoju, • wymuszanie pokoju, • wspieranie wysiłków dyplomatycznych. <p>Pomoc zaprzyjaźnionym państwom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie pośrednie, • wspieranie bezpośrednie, • operacje bojowe. <p>Pomoc humanitarna i cywilna.</p> <p>Wspieranie ruchu oporu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sposobami niekonwencjonalnymi, • konwencjonalnymi działaniami bojowymi. <p>Demonstracja siły:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie obecności wojsk, • prowadzenie ćwiczeń i demonstrowanie siły. 		<p>Pomoc w zwalczaniu produkcji i handlu narkotykami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykrywanie i monitorowanie, • wsparcie państwa gospodarza, • wsparcie w zakresie C 4,²²⁵ • wsparcie wywiadowcze, planistyczne, szkoleniowe, osobowe oraz w zakresie zabezpieczenia bojowego, • prowadzenie rozpoznania. <p>Zwalczanie terroryzmu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • antyterroryzm, • kontrterroryzm. <p>Ewakuacja osób cywilnych.</p> <p>Kontrola zbrojeń</p> <ul style="list-style-type: none"> • inspekcje, • ochrona, • niszczenie. 	

Źródło: opracowanie własne na podstawie FM 3-07

Rysunek 43. Typy i formy operacji stabilizacyjnych

Wyszczególnione na rysunku operacje stabilizacyjne mogą być prowadzone przed pojawieniem się aktów wrogości, w czasie kryzysu i wrogich działań a także po ich zakończeniu. Przed wybuchem wrogości operacje te będą koncentrować się na odstraszaniu i niedopuszczaniu do konfliktu. W trakcie kryzysu mogą rozwiązać potencjalny konflikt i zapobiec jego eskalacji. Natomiast w czasie konfliktu zbrojnego ich rola będzie sprowadzała się do jego ograniczenia i zakończenia. Po zakończeniu walki

²²⁵ C 4 - Dowodzenie, kierowanie, łączność i grafika komputerowa, zob. FM 3-07, ... wyd. cyt. s. Glossary-1.

operacje stabilizacyjne mogą zapewnić bezpieczne środowisko i przejęcie kontroli przez władze cywilne.²²⁶

Przedstawione typy i formy operacji stabilizacyjnych w większości będą miały zastosowanie w polityce światowych supermocarstw. W odniesieniu do polskich interesów narodowych, a także koalicji państw, która może utworzyć i zadeklarować do wykorzystania będący przedmiotem niniejszej rozprawy WNZT, najbardziej typowymi operacjami stabilizacyjnymi są operacje pokojowe. Obejmują one swoim zakresem działania wojskowe, dyplomatyczne i humanitarne, prowadzone zgodnie z mandatem ONZ, NATO, innej organizacji międzynarodowej lub koalicji państw. Formami operacji pokojowych są: operacje utrzymania pokoju (peacekeeping), wymuszania pokoju (peace enforcement) i wspierania wysiłków dyplomatycznych (support of diplomatic efforts).²²⁷

Operacje utrzymania pokoju mogą być prowadzone za zgodą wszystkich głównych stron konfliktu. Rozpoczynają się po zawieszeniu broni lub przerwaniu ognia. Użycie siły jest ograniczone do obrony własnej. Utrata zgody stron konfliktu skutkuje wycofaniem się sił pokojowych lub zmianą charakteru ich misji. Operacje te są na ogół prowadzone przez ONZ zgodnie z rozdziałem VI „Karty Narodów Zjednoczonych”.

Operacje wymuszania pokoju natomiast polegają na zastosowaniu siły lub groźby jej użycia w celu wyegzekwowania rezolucji lub sankcji ustanowionych dla utrzymania lub przywrócenia pokoju i porządku publicznego. W odróżnieniu od operacji utrzymania pokoju operacje wymuszania pokoju nie wymagają zgody stron konfliktu. Termin „wymuszanie pokoju” nie jest użyty w karcie ONZ, dlatego też tego typu operacje będą na ogół prowadzone przez organizacje regionalne lub koalicje państw, czego najlepszym przykładem są operacje międzynarodowych sił koalicyjnych w Afganistanie i Iraku.

Niektóre typy operacji mogą być prowadzone równocześnie, np. WNZT, prowadząc operacje utrzymania pokoju, może również prowadzić kontrolę zbrojeń i de-

²²⁶ FM 3-0, ... wyd. cyt. s. 9-6.

²²⁷ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 4-2, w Wojsku Polskim przyjęto zgodnie z terminologią NATO termin „działania na rzecz wsparcia pokoju” (peace support operations), zob. *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, ... wyd. cyt. s. 116.

monstrację siły, a w trakcie operacji wymuszania pokoju musi być gotowy również do zwalczania terroryzmu i przemytu narkotyków.

Duża różnorodność, odmienność i trudny do przewidzenia charakter operacji stabilizacyjnych wymaga od dowódcy WNZT wnikliwej analizy każdej misji i zaadaptowania do potrzeb danej operacji ogólnych zasad sztuki operacyjnej i taktyki, a także szczegółowej oceny wszystkich czynników charakteryzujących sytuację. Dokonując logicznej analizy, dowódca WNZT powinien zrozumieć istotę operacji i określić, jakie działania rozstrzygające, pomocnicze i wspierające będą niezbędne do osiągnięcia zaplanowanych celów i stanu końcowego.

Działania rozstrzygające muszą być tak zaplanowane, aby umożliwiały pomyślne wykonanie zadań postawionych przez dowództwo sił koalicji. Będą to głównie działania ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, ochronę życia i mienia oraz stabilizowanie sytuacji i promowanie pokoju.²²⁸ Ochrona ludności i podstawowej infrastruktury publicznej może okazać się decydującym czynnikiem w przywracaniu porządku. W tej sytuacji wsparcie miejscowej policji, ochrona obiektów i patrolowanie strefy może rozstrzygnąć o sukcesie misji. Jeśli dodatkowo zostaną zaspokojone podstawowe potrzeby humanitarne ludności, tzn. zapewnienie dostawy żywności, wody, namiotów i lekarstw, to niewątpliwie proces stabilizacji zostanie przyspieszony. W odróżnieniu od działań rozstrzygających w obronie i natarciu, działania rozstrzygające w operacjach stabilizacyjnych na ogół nie dadzą natychmiastowego efektu, niekiedy jego osiągnięcie będzie wymagało nawet wielu lat.

Działania pomocnicze należy koncentrować na wykorzystaniu nawet tymczasowej poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz na przedłużeniu osiągniętej stabilizacji w długotrwały proces. Działania te mogą obejmować rozpoznawanie i łagodzenie potencjalnych punktów zapalnych zagrażających stabilizacji, takich jak: rozbrojenie, repatriacja, przesiedlenia, wybory, dystrybucja środków materiałowych i zapobieganie aktom zemsty i rewanżu. Przykładami typowych działań pomocniczych mogą być: ewakuacja ludności cywilnej z wyznaczonych rejonów, negocjowanie porozumienia się zwaśnionych stron, działania informacyjne wśród ludności a także

²²⁸ FM 3-07, ... wyd. cyt. s. 1-13 – 14.

działanie punktów kontrolnych. Działania pomocnicze to w zdecydowanej większości sfera oddziaływania współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC).²²⁹

Natomiast działania wspierające obejmują całokształt przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem bojowym wojsk WNZT, w tym ochronę baz i linii komunikacyjnych, rozbudowę infrastruktury dla wojsk, a także kontrolę ruchu. Mogą one również obejmować działania podejmowane wspólnie z miejscowymi władzami, a mające na celu ochronę lokalnych zasobów, niezbędnych do zaopatrzenia i obsługi wojsk.²³⁰

Operacje stabilizacyjne w zasadniczy sposób różnią się od operacji zaczepnych i obronnych. W tego typu operacjach cele polityczne silnie oddziałują na dowódców wszystkich szczebli dowodzenia, a niewłaściwe działanie nawet pojedynczych żołnierzy wywołuje negatywne skutki polityczne i medialne. Wspomniane cele polityczne mogą być płynne i zmieniać się w trakcie operacji. Obliguje to dowódców do dużej elastyczności działania i zapewnienia pełnej zbieżności działań wojskowych ze zmieniającymi się celami politycznymi. Operacje stabilizacyjne wymagają zmodyfikowanego podejścia do oceny przeciwnika. Jeżeli nie ma przeciwnika, nie można go na siłę kreować, lecz trzeba skupić wysiłek na rozwiązywaniu trudności i problemów. Charakterystyczną cechą operacji stabilizacyjnych jest połączony wysiłek wielu państw, agencji rządowych i pozarządowych oraz jednostek z różnych rodzajów sił zbrojnych. Dużym wyzwaniem w operacjach stabilizacyjnych jest ludność cywilna, która może być przyjazna, wroga lub obojętna. Właściwie rozpoznane nastawienie miejscowej ludności i zapobieganie aktom wrogości ułatwi prowadzenie operacji i zmniejszy straty osobowe i materialne.

Pomimo specyficznych cech operacji stabilizacyjnych, podlegają one takim samym prawom wojny i taktyki jak wszystkie inne operacje wojskowe. W szczególności dotyczy to takich zasad taktyki, jak: określenie w każdym działaniu jasnego i możliwego do osiągnięcia celu; uchwycenie, utrzymanie i wykorzystanie inicjatywy; koncentracja sił w decydującym miejscu i czasie; ekonomia sił; manewr siłami i środkami; jedność dowodzenia; ochrona wojsk; zaskoczenie; aktywność i prostota planów i rozkazów.²³¹

²²⁹ Tamże, s. 1-14.

²³⁰ Tamże, s. 1-15.

²³¹ Tamże, s. 1-19 – 22.

Stopień wykorzystania wymienionych zasad taktyki w poszczególnych operacjach stabilizacyjnych będzie uwarunkowany konkretną sytuacją operacyjno-taktyczną. Natomiast specyfika operacji stabilizacyjnych wymaga: systematycznej koordynacji działań z innymi uczestniczącymi w operacji podmiotami i agencjami; nieustannego wzmacniania możliwości, wiarygodności i autorytetu państwa gospodarcza; zrozumienia konsekwencji spowodowanych niezamierzonym działaniem poszczególnych żołnierzy; demonstrowania siły bez prób zastraszania i prowokowania oraz selektywnego i adekwatnego użycia siły.²³²

Zastosowanie przedstawionych zasad taktyki w procesie przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych będzie zależało od mądrości dowódców i poziomu ich wykszolenia.

Model przygotowania operacji stabilizacyjnej sformułowałem, analizując sposób działania dowództwa i sztabu WND C-P i wyciągając wnioski dla przyszłego WNZT w zasadniczych etapach tego procesu, takich jak: planowanie operacji, formowanie WNZT, szkolenie dowództw, sztabów i wojsk, przemieszczenie oraz rozwinięcie w wyznaczonej strefie odpowiedzialności i osiągnięcie pełnej gotowości operacyjnej.

Pierwszym modelowanym etapem jest planowanie operacji stabilizacyjnej WNZT, które powinno rozpocząć się najwcześniej jak to będzie możliwe, natychmiast po otrzymaniu z dowództwa sił koalicji pierwszych informacji o planowanej operacji stabilizacyjnej. Dowództwo operacyjne, na podstawie oceny z monitorowanej sytuacji polityczno-militarnej w rejonie konfliktu, a także wstępnych informacji przekazanych przez dowództwo sił koalicji, powinno rozpocząć wstępne planowanie operacji i przygotować propozycje dotyczące możliwości utworzenia i użycia w niej WNZT. Propozycje te, wsparte niezbędnymi kalkulacjami i ocenami innych instytucji MON i agencji rządowych, będą przedstawione władzom polityczno-wojskowym, służąc jako podstawa do podjęcia decyzji politycznej o ewentualnym udziale w tworzonej koalicji państw. Tego typu doradztwo wojskowe dla władz narodowych we wczesnym stadium planowania jest niezwykle ważne dla określenia celów politycznych i wojskowych operacji a także składu WNZT. Władze polityczno-wojskowe, podejmując decyzję,

²³² Tamże, s. 9-14 – 17.

muszą być w pełni świadome możliwości wojskowych sił zbrojnych, obowiązujących ograniczeń, a także czasu niezbędnego na przygotowanie operacji.²³³

Planowanie operacji w pełnym zakresie rozpoczyna się po podjęciu decyzji politycznej przez władze narodowe oraz uzyskaniu mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ lub wielonarodowej koalicji państw. Podstawą do planowania operacji WNZT jest plan operacji przekazany przez dowództwo sił koalicji, który określa m.in.: cele polityczne i wojskowe, misje, stan końcowy, zasadnicze zadania wojskowe i zamiar dowódcy sił koalicji, a także zadania dla WNZT. W przypadku samodzielnego prowadzenia operacji przez WNZT powinien on otrzymać od Rady Bezpieczeństwa ONZ lub wielonarodowej koalicji państw wraz z mandatem zakres działania (Terms of Reference – TOR). Dokument ten ustanawia ograniczenia, określa parametry operacyjne misji a także udokładnia uprawnienia sił koalicyjnych. Państwo wiodące może uzupełnić zakres działania (TOR) narodowymi wytycznymi. Podobne prawo mają inne państwa w stosunku do podległych im kontyngentów wojskowych. Zadanie dla WNZT powinno być możliwe do zrealizowania, jasne i w pełni zrozumiałe dla wszystkich członków koalicji bez względu na to, jaki dokument będzie inicjował proces planowania operacji (mandat i TOR lub plan operacji). Bez jednoznacznego zrozumienia mandatu niemożliwe będzie osiągnięcie wśród koalicjantów porozumienia w takich kwestiach, jak: rola sił wojskowych, niezbędne siły, dopuszczalne ryzyko i zasady użycia wojsk (ROE).

Doświadczenia WND C-P wskazują, że głównym wyzwaniem dla państwa wiodącego będzie krótki termin przygotowania operacji. Aby temu wyzwaniu sprostać, planowanie operacji w Polsce jako państwie wiodącym powinno być realizowane metodą równoległego planowania²³⁴ w Sztabie Generalnym WP, Dowództwie Operacyjnym (DO) i Dowództwie Wojsk Lądowych. W celu bezpośredniego kierowania (i koordynowania) procesem planowania operacji w Sztabie Generalnym WP powinien

²³³ *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. 4-1.

²³⁴ Metoda równoległego planowania polega na równoczesnym prowadzeniu planowania na kilku szczeblach dowodzenia. Planowanie na niższym szczeblu rozpoczyna się bezpośrednio po wydaniu przez przełożonego dokumentu inicjującego planowanie, a kolejne dane do planowania przekazywane są sukcesywnie. Zob. *Zasady planowania operacyjnego*, ... wyd. cyt. s. 9.

zostać powołany zespół planistyczno-koordynacyjny (ZPK)²³⁵ skupiający przedstawicieli kluczowych instytucji MON i RSZ. Natomiast w Dowództwie Wojsk Lądowych powinno się utworzyć grupę organizacyjną WNZT (GO WNZT),²³⁶ złożoną z przedstawicieli sztabu, pionu szkolenia i logistyki Dowództwa WL oraz kierowniczych osób funkcyjnych dywizji bazowej. Wymienione, doraźnie utworzone, organy dowodzenia oraz Dowództwo Operacyjne i Dowództwo WL, a po wyznaczeniu również Dowództwo Dywizji Bazowej (WNZT) powinny ściśle współdziałając ze sobą, realizować proces planowania operacji, który *obejmuje pięć etapów, kolejno po sobie następujących, wynik końcowy każdego etapu stanowi podstawę do rozpoczęcia etapu następnego.*²³⁷

W pierwszym etapie, zwanym rozpoczęciem planowania (Initiation), który rozpoczyna się po otrzymaniu planu operacji (Operation Plan – OPLAN) lub wyciągu z niego, wydanego przez Dowództwo Sił Koalicji (lub też Mandatu i TOR wydanego przez Organizację Międzynarodową), zespół planistyczno-koordynacyjny analizuje go i opracowuje wytyczne do planowania operacji, które po zatwierdzeniu przez szefa Sztabu Generalnego WP są przekazywane wraz z planem operacji lub wyciągiem z tego planu Dowództwu Operacyjnemu. Dowództwo to, współpracując z attaché wojskowymi oraz oficerami łącznikowymi w kraju wiodącym międzynarodowe siły koalicyjne (np. w USA) lub w organizacji międzynarodowej (np. w ONZ), analizuje otrzymane dokumenty oraz określa lub udokładnia wynikające z nich zadania. Ponadto Dowództwo Operacyjne analizuje możliwości wydzielenia niezbędnych sił przez SZ RP i ewentualnych koalicjantów w skład planowanego WNZT. Planuje ono także skład i strukturę organizacyjną WNZT i PKW oraz sposób zarządzania strefą. Następnie opracowuje harmonogram planowania operacji, rozkaz dowódcy Dowództwa Operacyjnego w sprawie organizacji procesu opracowania planu operacji²³⁸ oraz wytyczne do planowania operacji dla Dowództwa Wojsk Lądowych.

Wytyczne te wraz z planem operacji lub wyciągiem z niego stanowią podstawę do rozpoczęcia procesu równoległego planowania operacji w Dowództwie Wojsk Lądowych. Dowódca WL, po wstępnej analizie wymienionych dokumentów inicjują-

²³⁵ Proponowany skład zespołu i jego główne zadania przedstawiono na rys. 7, s. 98.

²³⁶ Proponowany skład grupy i jej usytuowanie, rolę i przeznaczenie ilustruje rys. 8, s. 99.

²³⁷ *Zasady planowania operacyjnego*, ... wyd. cyt. s. 14.

²³⁸ Tamże, s. 15.

cych, powinien wydać rozkaz w sprawie organizacji procesu opracowania planu, określając w nim między innymi: zadania dla poszczególnych osób funkcyjnych, harmonogram opracowania planu operacji oraz skład grupy planowania (GP). Celowe jest, aby GP powstała na bazie GO WNZT przez wzmocnienie jej na okres planowania operacji ekspertami z etatowych komórek planistycznych sztabu, pionu szkolenia i pionu logistyki WL oraz dywizji bazowej.

W tym samym czasie MSZ, MON i Sztab Generalny WP powinny przygotować i rozesłać do zainteresowanych państw zaproszenia do udziału we wstępnej konferencji generowania sił, a następnie, wykorzystując przedstawicielstwa dyplomatyczne, a także osobiste spotkania i rozmowy telefoniczne, poszukiwać państw wyrażających chęć udziału w planowanej operacji stabilizacyjnej, zachęcać państwa wahające się oraz prowadzić systematyczne konsultacje z krajami zgłaszającymi akces.

Natomiast Dowództwo Operacyjne i grupa organizacyjna WNZT, ściśle współpracując ze sobą, powinny przygotować i przeprowadzić wstępną konferencję generowania sił WNZT. Prowadzącym konferencję powinien być dowódca DO, a uczestniczyć w niej powinni ze strony polskiej przedstawiciele MSZ, MON, SG WP, WSI, ŻW i GO WNZT. Podczas tej konferencji powinien być przedstawiony dowódca WNZT. Państwa deklarujące swój udział w operacji stabilizacyjnej powinny być reprezentowane przez kompetentne delegacje cywilno-wojskowe złożone z polityków, wojskowych i dyplomatów akredytowanych w Polsce. Przykładowy plan wstępnej konferencji generowania sił WNZT, kończącej pierwszy etap planowania operacji, zawiera tabela 1.

Wstępna konferencja generowania sił WNZT powinna zakończyć się wydaniem przedstawicielom państw, które zadeklarowały udział w WNZT następujących dokumentów: planu operacji (lub wyciągu) Dowództwa Sił Koalicji lub mandatu organizacji międzynarodowej i zakresu działania (TOR), rozkazu bojowego (OPORD) dowódcy ZT aktualnie operującego w wyznaczonym dla WNZT sektorze (jeżeli taki występuje) lub wytycznych państwa wiodącego, wstępnych wymagań w zakresie składu WNZT (Introduction to Statement of Requirement – SOR) oraz proponowanych zasad

użycia wojsk (ROE). Na podstawie wymienionych dokumentów zostaje uruchomiony proces planowania operacji w pozostałych zaangażowanych państwach.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 1. Proponowany plan wstępnej konferencji generowania sił wielonarodowego związku taktycznego

Lp.	Przedsięwzięcie	Prowadzący
1.	Wprowadzenie: - powitanie delegacji, przedstawienie celu konferencji; - zapoznanie z koncepcją polityczną, strategiczną i wojskową koalicji lub organizacji międzynarodowej.	Dowódca DO Przedstawiciel MSZ lub koalicji (organizacji) międzynarodowej
2.	Zapoznanie z sytuacją polityczno-militarną na teatrze działań: - ocena sytuacji politycznej; - zapoznanie z sytuacją operacyjną; - informacja nt. sytuacji wywiadowczej; - ocena sytuacji logistycznej, medycznej i transportowej; - zapoznanie z problematyką dowodzenia i łączności.	Przedstawiciele MSZ, WSI, DO, Dowództwa Sił Koalicji lub organizacji międzynarodowej oraz ZT aktualnie realizującego operację
3.	Przedstawienie koncepcji roli i udziału państwa wiodącego: - planowany skład i struktura organizacyjna WNZT oraz sposób zarządzania strefą odpowiedzialności; - zapoznanie ze składem kontyngentu wojskowego wydzielanego przez Polskę.	Dowódca DO lub Dowódca GO WNZT
4.	Wystąpienia (deklaracje) przewodniczących delegacji narodowych.	Dowódca DO
5.	Zapoznanie z harmonogramem planowania operacji. Przekazanie zarządzeń wstępnych. Zakończenie konferencji.	Dowódca GO WNZT Dowódca DO

Po przeprowadzeniu wstępnej konferencji i zebraniu niezbędnych informacji o zgłoszonych i planowanych do zgłoszenia kontyngentach wojskowych, DO i GO WNZT powinny rozpocząć drugi etap planowania operacji, zwany orientowaniem operacyjnym (Orientation). W trakcie tego etapu Dowództwo Operacyjne powinno skupić się na przygotowaniu SOR i kontynuowaniu negocjacji i wymiany informacji z partnerami w kraju (MON, MSZ, SGWP, WSI, ŻW i RSZ) i zaangażowanymi państwami. Natomiast MSZ, MON i SG WP, bazując na deklaracjach państw, złożonych w trakcie wstępnej konferencji generowania sił, powinny prowadzić z nimi dalsze negocjacje w celu ewentualnego zwiększenia udziału lub zmiany składu kontyngentu wojskowego, a także poszukiwać kolejnych państw mogących wydzielić siły i środki brakujące w WNZT.

Merytoryczna część procesu planowania operacji stabilizacyjnej powinna w tym etapie być zrealizowana przez zespół planistyczny GO WNZT, który dokonuje najważniejszych analiz i kalkulacji oraz rozpatruje warunki prowadzenia operacji, w tym zwłaszcza zakres ograniczeń. Na tym etapie realizuje się następujące przedsięwzięcia: analizuje zadanie, przeprowadza odprawę informacyjną oraz opracowuje

i wydaje wytyczne dowódcy WNZT do planowania.²³⁹ W rezultacie analizy zadania w sposób jasny i zwięzły powinny być zdefiniowane: cel, misja i zadania WNZT, a także potencjał i struktury organizacyjne niezbędne do przeprowadzenia operacji stabilizacyjnej. Szczegółowe wyniki planowania w tym etapie realizowanego przez zespół planistyczny GO WNZT przedstawia się dowódcy WNZT w formie meldunku podczas odprawy informacyjnej. Po zatwierdzeniu lub udokładnieniu przez dowódcę przedstawionych propozycji opracowuje się wytyczne dowódcy WNZT do planowania, na podstawie których zespół planowania opracowuje „Rozkaz bojowy nr 1” (Operational Order No 1 – OPORD 1) do utworzenia WNZT.

Równolegle DO i GO WNZT powinny przygotować i po opracowaniu wymienionych dokumentów przeprowadzić konferencję generowania sił WNZT. Proponowany plan tej konferencji przedstawiono w tabeli 2.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Proponowany plan konferencji generowania sił wielonarodowego związku taktycznego

Lp.	Przedsięwzięcie	Prowadzący
1.	Wprowadzenie: - powitanie delegacji, przedstawienie celu konferencji, - zapoznanie z polityką państw koalicji, celem politycznym i mandatem operacji.	Dowódca DO Przedstawiciel organizacji międzynarodowej, koalicji lub MSZ
2.	Ocena sytuacji w państwie objętym konfliktem i strefie odpowiedzialności: - zapoznanie z sytuacją polityczno-militarną; - przedstawienie podstawowych informacji o kraju, jego historii, strukturze etniczno-religijnej i siłach zbrojnych; - szczegółowa ocena strefy odpowiedzialności; - ocena zagrożeń dla sił koalicji.	Przedstawiciel MSZ Przedstawiciel WSI lub P-2 Przedstawiciel P-2 Przedstawiciel WSI
3.	Charakterystyka operacji stabilizacyjnej: - zapoznanie z zamiarem dowódcy sił koalicji oraz celem i misją WNZT; - niezbędne siły, i środki i wymagania w zakresie wywiadu i rozpoznania wojskowego; - planowane zasadnicze zadania WNZT i niezbędny skład zgrupowania; - organizacja zabezpieczenia logistycznego i niezbędne siły i środki; - wymagania w zakresie zabezpieczenia medycznego; - organizacja systemu dowodzenia i łączności.	Przedstawiciele DO
4.	Wystąpienia (deklaracje) przewodniczących delegacji narodowych	Dowódca DO
5.	Przedstawienie i omówienie wymagań składu WNZT (Statement of Requirement – SOR)	Przedstawiciel Dowództwa Operacyjnego
6.	Praca w grupach (syndykatach) roboczych: - grupa wywiadu i rozpoznania wojskowego; - grupa operacyjna; - grupa dowodzenia i łączności; - grupa logistyczna; - grupa medyczna; - grupa transportu wojsk.	Przedstawiciele Dowództwa Operacyjnego
7.	Złożenie meldunków przez przewodniczących syndykatów. Ogłoszenie zamiaru, przekazanie zarządzeń bojowych i wytycznych do planowania operacji stabilizacyjnej.	Dowódca DO Dowódca WNZT
8.	Zakończenie konferencji	Dowódca DO

²³⁹ Tamże, s. 16.

W trakcie konferencji generowania sił państwa deklarujące swój udział w operacji stabilizacyjnej powinny przedstawić i przekazać na piśmie szczegóły dotyczące zgłaszanych kontyngentów wojskowych, a w szczególności ich skład bojowy, struktury organizacyjne, zasadniczy sprzęt i możliwości bojowe. Prowadzący konferencję powinien definitywnie uzgodnić (zaakceptować lub nie) preferencje i prośby poszczególnych państw odnośnie miejsca i roli zadeklarowanych kontyngentów wojskowych w strukturze organizacyjnej WNZT oraz ich rozmieszczenia w sektorze odpowiedzialności. W czasie konferencji powinien być oficjalnie przedstawiony dowódca WNZT,²⁴⁰ który wraz z podległym mu sztabem dywizji bazowej całkowicie włącza się w proces planowania operacji i w końcowej części konferencji ogłasza zamiar i przekazuje wytyczne do planowania operacji oraz zarządzenia bojowe do szkolenia dowództw, sztabów i wojsk. Konferencja powinna zakończyć się wydaniem przedstawicielom zaangażowanych państw „Rozkazu bojowego nr 1” do utworzenia WNZT, planu operacji (jeżeli nie był wydany) oraz uzgodnionej wersji zasad użycia wojsk (ROE) do akceptacji przez władze narodowe.

Na podstawie informacji uzyskanych, uzgodnionych i wypracowanych w trakcie konferencji generowania sił, zgodnie z wytycznymi do planowania wydanymi w poprzednim etapie, rozpoczyna się trzeci etap planowania operacji, zwany opracowaniem koncepcji operacji (Concept Development).²⁴¹

Na tym etapie gros zadań planistycznych przejmuje na siebie sztab dywizji bazowej, który przy niezbędnej pomocy ze strony DO i GO WNZT dokonuje pełnej oceny sytuacji, opracowuje kilka wariantów działania oraz prowadzi niezbędne odprawy koordynacyjne, gry wojenne i symulacje komputerowe. Po czym przygotowuje odprawę decyzyjną, w czasie której dowódca WNZT dokonuje wyboru najlepszego wariantu. W procesie opracowywania wariantów działania powinni uczestniczyć przedstawiciele państw wydzielających kontyngenty wojskowe,²⁴² szczególnie tych krajów, które przekazują do WNZT jednostki wojskowe do sił bojowych i manewrowych. Następnie, zgodnie z wybranym wariantem działania, po uwzględnieniu uwag przedsta-

²⁴⁰ W przypadku gdy nie został przedstawiony podczas wstępnej konferencji generowania sił lub gdy w konferencji biorą udział delegacje, które nie uczestniczyły w konferencji wstępnej.

²⁴¹ *Zasady planowania operacyjnego*, ... wyd. cyt. s. 18.

²⁴² Proces wyboru wariantu działania może być przeprowadzony również podczas konferencji dowódców, a następnie wspólnie z nimi opracowana koncepcja operacji.

wicieli zaangażowanych państw i wytycznych dowódcy WNZT, sztab dywizji bazowej przy wsparciu GO WNZT i DO opracowuje koncepcję operacji (Concept of Operation – CONOPS).

Niezwykle ważnym zamierzeniem w trzecim etapie planowania operacji jest konferencja dowódców (Commmanders Conference – CC). Konferencję dowódców prowadzi osobiście dowódca WNZT z dowódcami BZB, GB oraz oddziałów i pododdziałów sił manewrowych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego wydzielonych przez wszystkie państwa uczestniczące w planowanej operacji stabilizacyjnej. Konferencja dowódców może być poprzedzona kilkudniową konferencją informacyjną (Orientation Conference). Potrzeba przeprowadzenia konferencji informacyjnej może wynikać z niskiej frekwencji przedstawicieli narodowych kontyngentów wojskowych w wcześniej wymienionych konferencjach generowania sił lub też z powodu braku jednoznacznych uzgodnień we wszystkich sferach funkcjonowania WNZT.²⁴³ Konferencja dowódców powinna zakończyć się przedstawieniem przez dowódcę WNZT koncepcji operacji oraz wydaniem „Rozkazu bojowego nr 2” (OPORD 2) dotyczącego przemieszczenia i rozwinięcia WNZT w wyznaczonej strefie odpowiedzialności. Przykładowy plan konferencji orientacyjnej i konferencji dowódców WNZT przedstawiono w tabeli 3.

²⁴³ W WND C-P zaszła potrzeba poprzedzenia konferencji dowódców czterodniową konferencją orientacyjną, w trakcie której powtórzono informacje przekazane w czasie konferencji generowania sił, a także zakończono prace w syndykatach roboczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Warszawa 2003

Tabela 3. Przykładowy plan konferencji orientacyjnej i konferencji dowódców wielonarodowego związku taktycznego

Dzień	Przedsięwzięcie	Prowadzący
1-szy	<p style="text-align: center;">KONFERENCJA ORIENTACYJNA</p> <p>Wprowadzenie - powitanie delegacji, przedstawienie celu i planu konferencji</p> <p>Przedstawienie sytuacji w wyznaczonym WNZT sektorze: - sytuacja polityczno-militarna w sektorze odpowiedzialności WNZT, - zadania realizowane przez operujący tam ZT, - ocena zagrożeń oraz funkcjonowanie systemu rozpoznania, - organizacja dowodzenia i łączności, - realizacja zadań zabezpieczenia inżynierskiego, - funkcjonowanie CIMIC, - ochrona i obrona wojsk, - organizacja zabezpieczenia logistycznego i medycznego.</p>	<p>Dowódca WNZT</p> <p>Przedstawiciele ZT operującego w sektorze wyznaczonym dla WNZT</p>
2-gi	<p>Meldunki dowódców narodowych kontyngentów wojskowych o składzie bojowym i możliwościach wydzielonych sił i środków.</p> <p>Praca w grupach roboczych: - grupa wywiadu i rozpoznania wojskowego, - grupa operacyjna, - grupa dowodzenia i łączności, - grupa logistyczna i transportu wojsk, - grupa medyczna, - grupa personalno-administracyjna, - grupa współpracy cywilno-wojskowej CIMIC</p>	<p>Dowódca WNZT</p> <p>Szefowie wydziałów WNZT</p>
3-ci i 4-ty	<p>Kontynuacja pracy w grupach roboczych.</p> <p>Prezentacja wyników pracy w grupach.</p> <p>Podsumowanie konferencji orientacyjnej.</p>	<p>Szefowie wydziałów WNZT</p> <p>Dowódca WNZT</p>
5-ty	<p style="text-align: center;">KONFERENCJA DOWÓDCÓW</p> <p>Wprowadzenie: - przedstawienie celu i planu konferencji</p> <p>Przedstawienie koncepcji operacji (KONOP).</p> <p>Zapoznanie z koncepcjami organizacji: - przemieszczenia i rozwinięcia wojsk w sektorze odpowiedzialności, - rozpoznania i wywiadu wojskowego, - dowodzenia i łączności, - zabezpieczenia logistycznego i medycznego, - współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC).</p> <p>Informacja o obsadzie etatowej dowództw i sztabów oraz zasadniczych brakach.</p> <p>Koncepcja przejmowania sektora odpowiedzialności.</p> <p>Dyskusja i wypowiedzi dowódców.</p> <p>Podsumowanie konferencji.</p>	<p>Dowódca WNZT</p> <p>Dowódca WNZT</p> <p>Szefowie wydziałów WNZT</p> <p>Szef G-1 Szef sztabu WNZT</p> <p>Dowódca WNZT Dowódca WNZT</p>

Czwarty etap planowania operacji obejmuje opracowanie planu operacji (Plan Development). Etap ten rozpoczyna się po konferencji dowódców i ogłoszeniu przez dowódcę WNZT koncepcji operacji. Jest realizowany w formie szczegółowego równoległego planowania operacji przez sztaby WNZT i podległych BZB. W trakcie tego etapu sztaby *uszczegóławiają i potwierdzają treści zawarte w KONOP, koordynują i synchronizują sporządzanie planu, przedstawiają plan do zatwierdzenia i wydają go.*²⁴⁴

Priorytetowym przedsięwzięciem czwartego etapu planowania operacji jest rekonesans strefy odpowiedzialności WNZT, który organizuje i prowadzi dowódca w celu porównania i skonfrontowania z realną sytuacją polityczno-militarną w strefie przygotowanych wariantów i sposobów działania oraz uszczegółowienia zadań podległym sztabom do opracowania planu. W rekonesansie tym, oprócz oficerów z zespołu planowania, biorą udział podlegli dowódcy BZB, GB i innych komponentów WNZT oraz przedstawiciele dowództw współdziałających (DO, Dowództwa WL i ZT operujących w wyznaczonej strefie). Przykładowy plan pracy grupy rekonesansowej dowódcy WNZT przedstawiono w tabeli 4.

²⁴⁴ *Zasady planowania operacyjnego, ...* wyd. cyt. s. 21.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Tabela 4. Przykładowy plan pracy grupy rekonesansowej wielonarodowego związku taktycznego

Lp.	Dział		Zagadnienie	Uczestnicy
	Dzień	Godziny		
1.	Przemieszczenie i bezpieczeństwo (ochrona) wojsk.	14.00 – 18.00	1. Sposób przemieszczenia, przejęcia i dyslokacji komponentów WNZT w bazach i rejonach odpowiedzialności. 2. Organizacja i funkcjonowanie grup przygotowawczych narodowych kontyngentów wojskowych. 3. Ocena zagrożeń w rejonach odpowiedzialności oraz niezbędny zakres ochrony i obrony wojsk. 4. Sposób zapewnienia bezpieczeństwa w czasie przemieszczania i rozwinięcia w rejonach.	Zastępca Dowódcy WNZT Przedstawiciele komponentów WNZT
2.	Warianty działania i sposób realizacji zadań.	08.00-12.00	1. Przejęcie strefy odpowiedzialności. 2. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. 3. Wspieranie tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych. 4. Odbudowa podstawowej infrastruktury. 5. Poprawa warunków materialnych miejscowej ludności. 6. Wspieranie rozwoju gospodarczego.	Dowódca WNZT Szef sztabu, Szefowie Wydziałów Dowódcy BZB
3.	Współdziałanie z siłami koalicji.	14.00-18.00	1. Udokładnienie planowanych dla WNZT zadań w operacji stabilizacyjnej. 2. Potrzeby w zakresie zespołów i oficerów łącznikowych. 3. Zasady funkcjonowania oddziałów WNZT w ramach sił koalicji. 4. Wymagania w zakresie współdziałania (synchronizacji) i koordynacji. 5. Procedury wymiany informacji w systemach meldowania, powiadamiania i ostrzegania.	Dowódca WNZT Szef Sztabu WNZT Asystent Dowódcy
4.	Organizacja systemu dowodzenia i łączności.	08.00-12.00	1. Zabezpieczenie systemu dowodzenia i łączności. 2. Systemy informatyczne i możliwości ich współdziałania z dowództwem sił koalicji i sąsiednimi ZT. 3. Wykorzystanie funkcjonującej i rozwiniętej infrastruktury telekomunikacyjnej. 4. Organizacja dowodzenia podczas wspólnych działań. 5. Urządzenia zasilające dla potrzeb łączności. 6. Podział odpowiedzialności za organizację łączności.	Szef sztabu WNZT Szef G-6 Szefowie sztabów BZB Dowódcy batalionów dowodzenia.
5.	Zabezpieczenie bojowe działań	14.00-18.00	1. Zagrożenie minowe, materiały wybuchowe i niebezpieczne w strefie odpowiedzialności. 2. Rozbudowa fortyfikacyjna baz oraz możliwości pozyskania i wykorzystania miejscowych zasobów. 3. Zagrożenie użycia BMR i organizacja OPBMR. 4. Niezbędne wyposażenie oddziałów i pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia bojowego.	Dowódca WNZT Dowódcy BZB szefowie komórek inżynierskich
6.	Organizacja zabezpieczenia logistycznego.	08.00-12.00	1. Możliwości miejscowej infrastruktury do rozwinięcia i zabezpieczenia funkcjonowania WNZT. 2. Sposób zakwaterowania i organizacja żywienia komponentów WNZT. 3. Organizacja zaopatrzenia w wodę, paliwo i żywność. 4. Organizacja remontów i obsługi oraz zaopatrywanie w części zamienne, zapasowe, środki bojowe i materiałowe. 5. Możliwości wykorzystania miejscowych lotnisk, portów morskich i środków transportowych.	Szef Wielonar. Centrum Logistycznego Szef G-4 Szefowie S-4

Po przeprowadzeniu rekonesansu strefy odpowiedzialności i zatwierdzeniu KONOP sztaby przystępują do opracowania planu operacji. W tym celu identyfikują i potwierdzają możliwości wykonania przez oddziały i pododdziały zaplanowanych

zadań, a także określają proces osiągnięcia przez dowództwa, sztaby i wojska pełnej gotowości operacyjnej. Następnie sztaby dokonują niezbędnych uzgodnień, opracowują plany i inne dokumenty z nich wynikające, a po uzyskaniu akceptacji dowódcy WNZT wydają je i rozsyłają do wojsk. Etap ten rozpoczyna się w Polsce i innych państwach zaangażowanych w planowanie operacji, a następnie jest kontynuowany po przemieszczeniu do wyznaczonej strefy odpowiedzialności i kończy się przeprowadzeniem ćwiczenia sprawdzającego gotowość do misji (Mission Rehearsal Exercise – MRX) i wydaniem „Rozkazu bojowego nr 3” (OPORD 3) do prowadzenia operacji.

Etap piąty planowania operacji obejmuje przegląd i aktualizację planu (Plan Review) i realizowany jest przez cały czas trwania operacji stabilizacyjnej w celu utrzymania realności zadań i planów. Plan operacji może być aktualizowany na bieżąco w razie zmiany składu i struktur organizacyjnych oraz rozmieszczenia wojsk, a także zmiany charakteru misji, celów i zadań WNZT w operacji stabilizacyjnej, jak również w wyniku zmian sytuacji polityczno-militarnej i uwarunkowań prowadzenia operacji. W miarę potrzeb prowadzi się również przeglądy i aktualizacje okresowe.

W przypadku stwierdzenia – w trakcie przeglądu – zasadniczych zmian (np. zmiana misji WNZT ze stabilizacyjnej na zaczepną lub obronną), które nie pozwalają na dalszą weryfikację i uaktualnienie planu operacji, rozpoczyna się proces ponownego opracowania planu i wszystkich planów pochodnych niższych szczebli dowodzenia.

Zaproponowany model planowania operacji stabilizacyjnej WNZT zapewnia pełną spójność procesu planowania narodowego z planowaniem Sojuszu Północnoatlantyckiego i umożliwia jego wykorzystanie w międzynarodowych koalicjach wojskowych. Doświadczenia WND C-P wskazują, że jest on zrozumiały i możliwy do zaakceptowania przez kontyngenty wojskowe państw Azji i Ameryki Łacińskiej, a także kompatybilny z dokumentami doktrynalnymi SZ USA. Model ten daje również dużą swobodę działania dowódcom i sztabom, wskazując sposób i kolejność planowania, ale nie ograniczając kompetencji tych organów. Jednakże należy pamiętać, że

każdorazowo proces planowania operacji stabilizacyjnej będzie zależał od realnych uwarunkowań, decyzji dowódców i profesjonalizmu podległych im sztabów.

Z planowaniem operacji stabilizacyjnej bezpośrednio wiąże się, a bardzo często uzupełnia i nakłada, proces formowania WNZT. Formowanie WNZT jest procesem ciągłym i na ogół długotrwałym, kontynuowanym nawet w trakcie prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Proces ten rozpoczyna się niezwłocznie po podjęciu decyzji politycznej przez prezydenta i rząd RP o: udziale w międzynarodowej koalicji państw lub zaakceptowaniu propozycji organizacji międzynarodowej i przyjęciu przez Polskę roli państwa wiodącego WNZT w operacji stabilizacyjnej.

Decyzja polityczna będzie na ogół podejmowana przez konstytucyjne władze RP w warunkach braku pełnej informacji o: rozszerzającym się kryzysie lub prowadzonych działaniach wojennych, planowanej dla WNZT strefie odpowiedzialności, charakterze misji stabilizacyjnej i zadaniach, a także o ewentualnych państwach, które zdecydują się wydzielić w skład WNZT swe kontyngenty wojskowe. Decyzja ta będzie więc skutkowała olbrzymią odpowiedzialnością i trudnym do przewidzenia ryzykiem politycznym i militarnym.

Kolejne decyzje władz polityczno-wojskowych RP powinny sprowadzać się do wyznaczenia dowódcy WNZT oraz dywizji bazowej do jego utworzenia (zob. s. 99). Doświadczenia WND C-P dowodzą, że dowódcą WNZT powinien zostać wyznaczony etatowy dowódca dywizji bazowej, który najlepiej zna wydzielone do operacji dowództwa, sztaby i wojska oraz ich możliwości bojowe i braki w składzie, wyposażeniu i wyszkoleniu. Wykorzystując swą wiedzę o dywizji bazowej i uprawnienia kompetencyjne, tak wyznaczony dowódca WNZT może dokonać wyboru najlepiej przygotowanych oficerów, oddziałów i pododdziałów, a w razie konieczności wzmocnić je, dokonując niezbędnych zmian i przesunięć wewnątrz tej dywizji.

Pierwszym zadaniem wyznaczonego dowódcy WNZT powinno być utworzenie wielonarodowego dowództwa, sztabu i organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców. Metodykę i proces tworzenia tych organów dowodzenia szczegółowo zdefiniowałem, modelując skład zgrupowania (zob. s. 99-105) oraz planowanie operacji (zob. s. 164-175). Dlatego też w tej części rozprawy chciałbym skupić się na pracy

samego dowódcy WNZT i przedstawić praktyczne wskazówki wynikające z mego osobistego doświadczenia przy formowaniu WND C-P. Zatem w procesie tworzenia wielonarodowego dowództwa, sztabu i organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców dowódca WNZT powinien dysponować pełnym zaufaniem przełożonych i mieć całkowitą swobodę w doborze podwładnych. Zadanie to powinien realizować osobiście, nie wyręczając się nawet najbliższymi współpracownikami lub zespołem organizacyjno-etatowym GO WNZT. Jednocześnie powinien być świadom, że do WNZT będzie się starało dostać wielu ludzi przypadkowych, o niskich kwalifikacjach, a także, że będą działały różne grupy lobbingu i nacisku. Szczególnie dotyczy to wyznaczania na kierownicze stanowiska w dowództwie i sztabie oraz w organach cywilno-wojskowych ekspertów i doradców WNZT.

Dowódca WNZT powinien osobiście zdecydować, które kierownicze stanowiska w wymienionych organach dowodzenia obsadzić Polakami, a które przekazać do obsadzenia przez inne zaangażowane państwa. Doświadczenia przekazane mi przez generałów amerykańskich dowodzących WNZT w operacjach stabilizacyjnych na Bałkanach, potwierdzone w całej rozciągłości w WND C-P, dowodzą, że w celu zapewnienia sprawnego i skutecznego dowodzenia Polska, tworząc WNZT, powinna obsadzić takie stanowiska, jak: zastępca dowódcy WNZT ds. operacyjnych, doradca polityczny, asystent dowódcy, szef sztabu WNZT i szefowie wydziałów: budżetowo-finansowego, rozpoznawczego, operacyjnego oraz dowodzenia i łączności. Ponadto w całości polski powinien być pion ochrony informacji niejawnych, sekcja bezpieczeństwa wojskowego G-2 oraz zespół zarządzania bezpieczeństwem łączności w G-6. Wymienione, kluczowe dla sprawnego funkcjonowania WNZT, stanowiska nie mogą być przedmiotem targów ani jakichkolwiek ustępstw. Natomiast w miarę możliwości dowódca WNZT powinien dążyć do obsadzenia Polakami stanowisk: szefa grupy ekspertów i doradców, szefa sekcji tłumaczy i szefów zespołów wsparcia władz prowincji.

Obsadzenie wymienionych stanowisk w dowództwie, sztabie i organach cywilno-wojskowych ekspertów i doradców przez kompetentnych, akceptowanych przez dowódcę WNZT, przedstawicieli Polski pozwoli na sprawne prowadzenie operacji i pełną realizację zadań bez względu na ograniczenia wprowadzane przez pozostałe zaangażowane państwa i reprezentujących je oficerów. Zapewni również bezpieczeństwo wojsk i systemów dowodzenia, właściwe reprezentowanie WNZT i jego interesów w kontaktach z dowództwem sił koalicji, tymczasowymi władzami koalicyjnymi i lokalnymi, a także umożliwi pełną kontrolę wojsk z przepływem i wydatkowaniem środków finansowych włącznie.

Zdecydowanie mniejszy wpływ będzie miał dowódca WNZT na dobór i wyznaczenie kierowniczych osób funkcyjnych przez pozostałe zaangażowane państwa. Jednak powinien on wymusić na partnerach prawo do przeprowadzenia rozmowy i zaakceptowania kandydatów proponowanych na kierownicze stanowiska w dowództwie i sztabie WNZT. Temu celowi powinny również służyć: konferencje generowania sił, konferencja orientacyjna i konferencja dowódców, a także realizowane przedsięwzięcia szkoleniowe, w tym ćwiczenie dowódczo-sztabowe (CPX). Ćwiczenie to powinno być ostatecznym sprawdzianem dla osób wytypowanych na kierownicze stanowiska w formowanym dowództwie i sztabie WNZT. W przypadku ocen negatywnych dowódca WNZT powinien z daną osobą przeprowadzić rozmowę służbową, a następnie wystąpić do władz narodowych o zamianę danego oficera i wykorzystać wszystkie możliwości (MSZ, MON, SG WP, DWL), aby taką zamianę wyegzekwować. Dowódca WNZT powinien w takich przypadkach wyszukać alternatywnego polskiego kandydata i być w gotowości do jego wyznaczenia, gdy zainteresowane państwo zrezygnuje z obsadzenia tego stanowiska lub zgodzi się na jego zamianę.

Tworząc dowództwo, sztab i organy cywilno-wojskowych ekspertów i doradców, dowódca WNZT powinien dążyć do maksymalnego wykorzystania etatowych komórek organizacyjnych dywizji bazowej i włączać w skład tych organów zarówno szefów tych komórek, jak i ich podwładnych z pełną dokumentacją, oprzyrządowa-

niem i wyposażeniem. Jeżeli w dowództwie i sztabie dywizji bazowej nie ma określonych komórek organizacyjnych lub nie spełniają one wymagań, powinno się całe tego typu komórki przenosić z innych ZT, jednostek i instytucji WL.

Formowanie dowództwa, sztabu i organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców WNZT powinno całkowicie zakończyć się po przemieszczeniu do strefy odpowiedzialności przed rozpoczęciem ćwiczenia sprawdzającego gotowość do misji (MRX). W trakcie tego ćwiczenia dowódca WNZT powinien dokonać oceny stopnia przygotowania i zgrania podległych mu organów dowodzenia, a także określić ewentualne słabości i braki oraz podjąć niezwłoczne działania, aby je usunąć.

Drugim, niezwykle ważnym zadaniem, w które dowódca WNZT powinien włączyć się osobiście jest formowanie wojsk WNZT. Metodykę i proces formowania wojsk szczegółowo omówiłem, modelując potencjał zgrupowania WNZT (zob. s. 106-111) oraz proces planowania operacji (zob. s. 164-175). W tej części dysertacji chciałbym skupić się na roli dowódcy WNZT w procesie formowania wojsk. Proces ten powinien rozpocząć się niezwłocznie po podjęciu decyzji przez władze polityczno-wojskowe RP i być realizowany równolegle z formowaniem dowództwa, sztabu oraz organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców. W procesie tym dowódca WNZT będzie, z jednej strony, nieustannie ograniczany limitami stanu osobowego, określanymi przez Sztab Generalny WP, a wynikającymi z możliwości SZ RP i decyzji politycznych. Z drugiej strony natomiast, w miarę zaawansowania procesu planowania operacji będą konkretyzowane cele operacji oraz misja WNZT, a także będzie wzrastała liczba zadań planowanych do realizacji. W tych warunkach jedynym rozwiązaniem będzie poszukiwanie zagranicznych partnerów, gotowych do zrównoważenia dysproporcji między możliwościami Polski i potrzebami operacji stabilizacyjnej.

Analizując i oceniając zadania WNZT w operacji stabilizacyjnej, dowódca WNZT powinien określić jego potencjał, w tym skład zgrupowania (zob. s. 99-111) niezbędny do ich pełnego wykonania. Następnie, wykorzystując przydzielone przez Sztab Generalny WP limity stanu osobowego, powinien przemyśleć i zdecydować, jak

wymienione limity wykorzystać do formowania WNZT. Po odliczeniu około 200 polskich stanowisk w wielonarodowym dowództwie, sztabie i organach cywilno-wojskowych ekspertów i doradców WNZT,²⁴⁵ pozostały przydzielony limit stanu osobowego powinien być wykorzystany do utworzenia tzw. ramowej dywizji, posiadającej zestaw jednostek niezbędnych do funkcjonowania, takich jak: brygadowy zespół bojowy, SGPSz, batalion inżynieryjny, kompania wywiadu wojskowego, dywizyjny element działań psychologicznych, bataliony: dowodzenia, logistyczny i CIMIC oraz szpital III poziomu (zob. s. 111).

W rezultacie tych analiz i przeprowadzonego modelowania dywizji ramowej dowódca WNZT ocenia, czy przydzielony limit stanu osobowego jest wystarczający. Jeżeli jest taka możliwość – to występuje o jego zwiększenie, przy braku możliwości – powinien zrezygnować z wydzielenia przez Polskę niektórych spośród wymienionych jednostek (np. batalionu CIMIC, batalionu inżynieryjnego), przenosząc je do zestawu jednostek, przewidzianych do wydzielenia przez partnerów zagranicznych. Zestaw (wykaz) jednostek oferowanych dla partnerów zagranicznych powinien być podstawą do analizy, które państwa dysponują tego typu jednostkami i możliwościami. Państwa te powinny być adresatem zaproszeń na konferencję generowania sił wysyłanych przez MON, a także aktywnych konsultacji i negocjacji prowadzonych przez MSZ, MON, SG WP, DO i DWL. W działaniach tych powinien aktywnie uczestniczyć dowódca WNZT, zdecydowanie negocjując z partnerami zagranicznymi w trakcie prowadzonych w Polsce konferencji, a także składając wizyty robocze w zainteresowanych państwach i przyjmując zagraniczne delegacje robocze w kraju. Wyłącznie w rezultacie tego typu aktywnych i zdecydowanych poszukiwań i negocjacji prowadzonych przez przedstawicieli MSZ, MON i osobiście dowódcę WND C-P udało się znaleźć i przekonać partnerów, a następnie sformować dywizję.

W procesie formowania wojsk WNZT jego dowódca powinien być bardzo elastyczny, ale i konsekwentny zarówno w negocjacjach z partnerami krajowymi, jak i zagranicznymi. Dowódca WNZT powinien mieć przygotowanych kilka wariantów

²⁴⁵ W WND C-P strona polska obsadziła 60 % stanowisk, tj. ok. 200 stanowisk w wielonarodowym dowództwie, sztabie i organach cywilno-wojskowych ekspertów i doradców.

formowania poszczególnych oddziałów i pododdziałów, takich jak: wydzielenie jednostek przez państwo wiodące, przez inne państwo lub też utworzenie formacji wielonarodowej. Następnie warianty te proponować i wdrażać w zależności od zaistniałej sytuacji, dążąc do maksymalnego zaangażowania partnerów zagranicznych i koncentrując udział jednostek WP na zasadniczych, najbardziej żywotnych sferach działania takich jak: dowodzenie i łączność, wywiad, rozpoznanie, zapewnienie manewru, posiadanie odwodów, logistyka oraz życie i zdrowie żołnierzy i pracowników. Aby osiągnąć ten cel, dowódca WNZT powinien być gotowy do ustępstw i trudnych kompromisów, nie zrażać się niepowodzeniami i skalą wielonarodowości, unikać szablonu i poszukiwać twórczych, nowatorskich rozwiązań. Tworząc wojska WNZT, dowódca powinien maksymalnie wykorzystać wszystkie możliwe siły, środki i możliwości będące w dyspozycji zarówno państwa wiodącego, jak i innych zaangażowanych państw.

Proces formowania wojsk WNZT powinien być realizowany zgodnie z „Rozkazem bojowym nr 1” do utworzenia tego związku taktycznego, przekazanym zaangażowanym państwom na konferencji generowania sił WNZT (zob. s. 170) i zakończony w możliwie najkrótszym terminie ześrodkowaniem sformowanych oddziałów i pododdziałów w wyznaczonych garnizonach lub ośrodkach szkolenia poligonowego. Będzie on wymagał przemieszczenia do garnizonów formowania wojsk dużej liczby żołnierzy, sprzętu technicznego oraz środków bojowych i materiałowych. Praktyka WND C-P wskazuje, że sformowanie typowego dla WNZT oddziału, jakim jest batalionowa grupa bojowa, a także batalionu dowodzenia lub logistycznego będzie wymagało ok. 2-3 tygodni od wydania rozkazu bojowego.

Doświadczenia z operacji stabilizacyjnych, w tym i z misji WND C-P w Iraku, wskazują, że sformowany WNZT będzie podlegał nieustannym zmianom w trakcie przygotowania i prowadzenia operacji. Zmiany te mogą go wzmacniać, gdy będą obejmowały wydzielenie nowych narodowych kontyngentów wojskowych, bądź też osłabiać, gdy funkcjonujące kontyngenty będą wycofywane z WNZT. Tego typu zmiany będą wymagały aktualizacji planów i zadań, a często nawet wydzielenia przez zaangażowane państwa (szczególnie przez państwo wiodące) dodatkowych sił i środków.

Równoległe z formowaniem WNZT powinien być realizowany proces szkolenia dowództw, sztabów i wojsk. Praktycznie rozpocznie on się wraz z wyznaczeniem dowódcy WNZT i dywizji bazowej, gdyż natychmiast po wyznaczeniu zarówno dowódca WNZT, jak i poszczególne osoby funkcyjne, a nawet całe komórki organizacyjne dowództwa i sztabu dywizji bazowej zostaną włączone w proces planowania operacji stabilizacyjnej, będący realnym przedsięwzięciem szkoleniowym i pierwszym bardzo poważnym sprawdzianem. Niekiedy szkolenie dowództw i sztabów pod kątem operacji stabilizacyjnych lub tylko niektórych ich typów, np. operacji pokojowych, będzie realizowane znacznie wcześniej. Będzie to w szczególności dotyczyło dowództw i sztabów, a także oddziałów i pododdziałów przewidzianych do użycia w siłach zdolnych do przerzutu (ekspedycyjnych), które określona tematykę szkoleniową będą miały uwzględnioną w programach i planach szkolenia.²⁴⁶

Jednakże formalnie, w sposób zorganizowany i ukierunkowany, szkolenie dowództw, sztabów i wojsk PKW rozpocznie się po wydaniu rozkazów szefa Sztabu Generalnego WP i dowódcy WL, wyznaczających dowództwa, sztaby, oddziały i pododdziały do składu WNZT, a dla kontyngentów wojskowych innych zaangażowanych państw – po otrzymaniu na zakończenie konferencji generowania sił „Rozkazu bojowego dowódcy WNZT nr 1” do utworzenia tego związku taktycznego, uzupełnionego rozkazami i wytycznymi narodowych władz wojskowych. Wymienione dokumenty rozkazodawcze powinny określić zadania poszczególnych instytucji, dowództw i osób funkcyjnych w zakresie przygotowania wydzielanych do WNZT dowództw, sztabów i wojsk, a także harmonogramy, etapy, zadania, zasadnicze tematy i przedsięwzięcia szkoleniowe. W Dowództwie WL rozkaz dowódcy powinien być uzupełniony szczegółowymi wytycznymi szefów pionów w sprawie organizacji przygotowania PKW. Wytyczne szefa sztabu WL powinny regulować proces szkolenia dowództw i sztabów, natomiast wytyczne szefa szkolenia – organizację szkolenia kadry, żołnierzy, oraz całych oddziałów i pododdziałów.

²⁴⁶ Zob. W. Pawłesa, *Szkolenie wojsk do zadań pokojowych*, „Przegląd Wojsk Lądowych” - wydanie specjalne, ... wyd. cyt. s. 22.

Dowódcy i szefowie wyznaczeni w wymienionych rozkazach powinni niezwłocznie po ich otrzymaniu przystąpić do organizacji i realizacji szkolenia. Za wyszkolenie i zgranie wydzielonych kontyngentów, zgodnie, z rozkazem dowódcy WNZT, pełną odpowiedzialność ponoszą narodowe dowództwa wojskowe (zob. s. 47 i 106-107).

Praktyka WND C-P potwierdza potrzebę rozpoczęcia procesu szkolenia od kierowniczej kadry dowództw i sztabów wyznaczonych do składu WNZT. Szkolenie to powinno być przeprowadzone w formie jedno-, dwutygodniowych kursów w Ośrodku Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych. Równocześnie w ośrodku powinny być realizowane kursy instruktorsko-metodyczne dla dowódców kompanii i plutonów. Tematyka przedmiotowych kursów powinna obejmować specyfikę zadań realizowanych w planowanej operacji stabilizacyjnej. Tego typu szkolenie kursowe kadry pozwoli na zintensyfikowanie i ukierunkowanie dalszego szkolenia dowództw, sztabów i wojsk.²⁴⁷

Przygotowaniu kierowniczej kadry powinno być również poświęcone szkolenie zbiorowe dowódców wszystkich szczebli (od kompanii do brygady włącznie), prowadzone w ramach konferencji orientacyjnej, a także konferencja dowódców. W przygotowaniu i przeprowadzeniu tych przedsięwzięć szkoleniowych powinni brać udział oficerowie z ZT aktualnie realizującego operację stabilizacyjną w wyznaczonym dla WNZT sektorze (jeżeli taka operacja jest prowadzona), przedstawiciele dowództwa sił koalicji lub organizacji międzynarodowej, a także polscy oficerowie, którzy uczestniczyli w rekonesansie dowódcy WNZT. W trakcie tego szkolenia powinny być udokładnione cele i zadania szkoleniowe dowództw, sztabów, oddziałów i pododdziałów.

Równoległe ze szkoleniem kadry powinien być realizowany proces formowania sztabów, oddziałów i pododdziałów WNZT (zob. s. 176-181), a także prowadzone kilkudniowe szkolenie zbiorowe żołnierzy na temat rejonu przyszłych działań. Szkolenie to, obejmujące niezbędną wiedzę o państwie, w którym będzie prowadzona operacja, zamieszkującym go narodzie, jego historii, tradycjach, religii, kulturze i aktualnej

²⁴⁷ W ramach szkolenia dowództw, sztabów i wojsk wyznaczonych do WND C-P szkolenie kursowe w Ośrodku Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych ukończyło ponad 150 oficerów.

sytuacji, a także międzynarodowe prawo wojenne, powinni prowadzić oficerowie z G-2 WNZT (dywizji bazowej) i Dowództwa Wojsk Lądowych.

Po zakończeniu szkolenia kursowego i zbiorowego kadry i żołnierzy, które powinno trwać około 2-3 tygodni i kończyć się wraz z zakończeniem procesu formowania oddziałów i pododdziałów (komponentów) WNZT, powinno rozpocząć się szkolenie wojsk. Szkolenie to powinno być uroczystie zainaugurowane w oddziałach i pododdziałach z udziałem dowództwa WNZT i przedstawicieli Dowództwa WL. Doświadczenie WND C-P wskazuje, że pierwszy tydzień szkolenia powinien być przeznaczony na szkolenie indywidualne żołnierza (specjalisty) i drużyny (załogi, obsługi). Natomiast przez kolejne dwa tygodnie powinno koncentrować się na szkoleniu i zgrywaniu plutonów i kompanii w wykonaniu zadań charakterystycznych dla specyfiki planowanej operacji stabilizacyjnej. Wskazane jest, aby w tym etapie szkolenia uczestniczyli jako instruktorzy oficerowie, którzy brali udział w tego typu misjach lub obecnie w niej uczestniczą. Bardzo pomocne jest również szkolenie prowadzone we wszystkich jednostkach przez specjalistów z WSI i P-2 SG WP z udziałem przedstawicieli MSZ, prawników i arabistów, obejmujące praktyczne porady i wskazówki w zakresie pełnienia misji oraz bezpieczeństwa. Kolejny tydzień powinien być przeznaczony na szkolenie zgrywające batalionowych grup bojowych i równorzędnych oddziałów i pododdziałów. Wymienione etapy szkolenia i zgrywania powinny być realizowane w składzie etatowych oddziałów i pododdziałów WNZT. Szkolenie wojsk powinno zakończyć się: w kraju – sprawdzianem gotowości operacyjnej PKW przez Dowództwo WL, natomiast pozostałych kontyngentów wojskowych – sprawdzianem organizowanym przez narodowe władze wojskowe z udziałem oficerów WNZT.

Równoległe ze szkoleniem wojsk, dowództwa i sztaby WNZT i BZB powinny kontynuować planowanie operacji, a także opracowywać: zakresy działania, opisy stanowisk i stałe procedury operacyjne (SOPs). Wnioski z doświadczeń WND C-P wskazują, że na opracowanie tych dokumentów sztaby WNZT i BZB w ograniczonym składzie (bez oficerów zagranicznych) potrzebują około jednego miesiąca.

Następnie w wojskach powinno być realizowane szkolenie doskonalące, prowadzone sprawdziany oraz przygotowanie uzbrojenia, sprzętu technicznego, a także zapasów środków bojowych i materiałowych. Natomiast główny wysiłek szkoleniowy powinien być skoncentrowany na szkoleniu zgrywającym dowództw i sztabów WNZT, 1 BZB i jednostek dywizyjnych. Szkolenie to powinno trwać około 10 dni i obejmować: 3-4-dniową część teoretyczną (Academic Programme) w formie wykładów, seminariów i sprawdzianów prowadzonych przez przedstawicieli SG WP, DO i Dowództwa WL, a także w miarę możliwości – dowództw i uczelni NATO. Następnie szkolenie w ramach poszczególnych komórek organizacyjnych sztabów, w tym praktyczne przećwiczenie „rytmu walki” (Battle Rhythm), procedur operacyjnych i systemu meldunkowego w relacji BZB – WNZT – dowództwo sił koalicji. Kolejnym przedsięwzięciem powinno być sprawdzenie funkcjonowania poszczególnych komórek organizacyjnych dowództw i sztabów WNZT, 1 BZB i jednostek dywizyjnych (PreEx), a także ćwiczenie dowódczo-sztabowe (CPX) oraz ćwiczenia taktyczne komponentów WNZT (LIVEX).

W ćwiczeniu dowódczo-sztabowym dowództwo i sztab WNZT (część polska wraz przybyłymi oficerami z innych państw) występuje jako główny ćwiczący, drugoplanowymi zaś ćwiczącymi są dowództwa i sztaby 1BZB i jednostek dywizyjnych. Za dowództwo sił koalicji powinna ćwiczyć grupa operacyjna wyższego dowództwa (HICON). Ćwiczenie te powinno prowadzić Dowództwo WL i zakończyć osiągnięciem gotowości do przemieszczenia i ćwiczenia sprawdzającego (MRX). Projekt planu szkolenia i zgrywania bojowego dowództw, sztabów i wojsk WNZT na przykładzie PKW przedstawiono na rysunku 44.

P O L S K I K O N T Y N G E N T W O J S K O W Y	Dowództwa, sztaby i oddziały	MIESIĄCE																						
		1.				2.				3.														
		tydzień				tydzień				tydzień														
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.											
Dowództwo i sztab WNZT	KONFERENCJA GENEROWANIA SIŁ WNZT wydane rozkazów i wytycznych do tworzenia WNZT oraz szkolenia dowódców, sztabów i wojsk	FORMOWANIE DOWÓDZTW, SZTABÓW I WOJSK	SZKOLENIE KURSOWE KIEROWNICZEJ KADRY DOWÓDZTW I SZTABÓW KURSY INSTRUKTORSKO-METODYCZNE DLA DOWÓDCÓW PLUTONÓW I KOMPANII	SZKOLENIE ZBIOROWE ŻOŁNIERZY PRZEZ G-2 KONFERENCJA DOWÓDCÓW	INAUGURACJA SZKOLENIA WOJSK	SZKOLENIE INDYWIDUALNE ŻOŁNIERZA (SPECJALISTI) SZKOLENIE DRUŻYN, ZAŁÓG I OBSŁUG	SZKOLENIE I ZGRYWANIE PLUTONÓW I KOMPANII	SZKOLENIE ODDZIAŁÓW I PODODZIAŁÓW PRZEZ WSI I P-2 SZKOLENIE ZGRYWAJĄCE BATALIONOWYCH GRUP BOJOWYCH (RÓWNOZĘDNYCH)	SPRAWDZIAN GOTOWOŚCI OPERACYJNEJ PKW PRZEZ DOWÓDZTWO WL SZKOLENIE CHEMICZNE DOWÓDZTW, SZTABÓW I WOJSK	SZKOLENIE DOSKONALACE WOJSK, SPRAWDZIANY, PRZYGOTOWANIE UZBRÓJENIA, SPRZETU I ZAPASÓW	SZKOLENIE ZGRYWAJĄCE DOWÓDZTW I SZTABÓW LIVEX CPX	PRZYGOTOWANIE DO PRZEMIESZCZENIA SZKOLENIE Z PRZEWOZU WOJSK TRANSPORTEM MORSKIM I LOTNICZYM												
Organy cyw.-wojsk. eksper. i doradców													KONTYNUOWANIE PLANOWANIA OPERACJI OPRACOWANIE SOPs I DOKUMENTÓW KOMPETENT.											
Dowództwo i sztab BZB																								
Batalion dowodzenia WNZT																								
Batalion inżynieryjny																								
Samodzielna grupa powietrz. szturmowa																								
Batalion CIMIC																								
Batalion logistyczny																								
Dyw. element wsparcia psych.																								
Szpital trzeciego poziomu																								
Batalion dowodzenia BZB																								
Grupa bojowa																								
Grupa bojowa																								
Pododdziały wsparcia i zabezp.																								

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 44. Projekt planu szkolenia i zgrzywania bojowego dowództw, sztabów i wojsk wielonarodowego związku taktycznego na przykładzie PKW

Kolejnym etapem w procesie przygotowania operacji stabilizacyjnej powinno być przemieszczenie i rozwinięcie WNZT w wyznaczonej strefie odpowiedzialności. Planowanie tego etapu w dowództwie operacyjnym i dowództwie WNZT powinno rozpocząć się w trzecim etapie planowania operacji stabilizacyjnej, a w zaangażowanych państwach i wydzielonych przez nie kontyngentach wojskowych – po otrzymaniu „Rozkazu bojowego dowódcy WNZT nr 2” dotyczącego przemieszczenia i rozwinięcia WNZT w wyznaczonej strefie odpowiedzialności (zob. s. 171). Wraz z planowaniem powinien być realizowany proces wyboru i zawarcia kontraktów z przewoźnikami, a także przygotowania dowództw, sztabów i wojsk do przemieszczenia. Proces ten powinien zostać zintensyfikowany: w wojskach – po zakończeniu szkolenia zgrzywającego i sprawdzanie gotowości operacyjnej, a w dowództwach i sztabach – po ćwiczeniu dowódczo-sztabowym (CPX).

Doświadczenia WND C-P wskazują, że przemieszczenie wojsk powinno być starannie przygotowane. Całe stany osobowe dowództw, sztabów i wojsk powinny być przeszkolone w zakresie przewozu wojsk transportem kolejowym lub morskim i lotniczym. Następnie główny wysiłek powinien być skupiony na przygotowaniu i załadunku na transport kolejowy lub morski sprzętu technicznego oraz środków bojowych i materiałowych. Celem sprawnego i bezpiecznego przebiegu tego procesu powinny być przeprowadzone takie przedsięwzięcia, jak: zgromadzenie w jednostkach wojskowych przewożonego sprzętu i materiałów na specjalnie wydzielonych placach postoju ze wzmocnioną ochroną bezpośrednią; wyznaczenie bezpiecznych tras i okresów przegrupowania kolumn z jednostek wojskowych do stacji załadowniczych lub portów morskich; a także, zgromadzanie w wyznaczonych miejscach kontenerów ze sprzętem i materiałami niebezpiecznymi. Ponadto powinny być wydzielone dodatkowe siły i środki wojska i policji do pilotowania i ochrony kolumn wojskowych. Rejony tymczasowego składowania i załadunku sprzętu powinny być poddane szczególnej ochronie z udziałem ŻW i WSI.

Przemieszczenie WNZT powinno być realizowane w kilku etapach i rozpocząć się od wysłania grupy inicjatywnej, która powinna być przerzucona do strefy odpowiedzialności WNZT transportem powietrznym 4-6 tygodni przed rozpoczęciem przemieszczania sił głównych. Grupa ta po przybyciu w rejon misji powinna rozwinąć WSD WNZT oraz wydzielić oficerów łącznikowych do dowództwa sił koalicji, tymczasowych władz koalicyjnych i dowództwa ZT operującego w wyznaczonej dla WNZT strefie odpowiedzialności. Po zorganizowaniu i zapewnieniu obiegu informacji grupa powinna przeprowadzić rekonesans wewnętrzny w celu dokładnego rozpoznania strefy odpowiedzialności WNZT oraz określenia możliwości przyjęcia i rozwinięcia kolejnych grup i sił. Następnie grupa inicjatywna powinna kierować przygotowaniem obozowisk przez miejscowych kontraktorów cywilnych, zapewnić warunki do pracy i rozmieszczenia grupy przygotowawczej WNZT, a także przekazać dowództwu WNZT informacje niezbędne do szczegółowego planowania składu i wyposażenia kontyngentów wojskowych oraz przegrupowania. Proponowany cel, zadania i skład grupy inicjatywnej WNZT przedstawiono na rysunku 45.

GRUPA INICJATYWNA WNZT

CEL: Zapewnienie sprawnego i zorganizowanego przemieszczenia i rozwinięcia Grupy Przygotowawczej WNZT
Przekazanie dowództwu WNZT informacji niezbędnych w procesie przygotowania operacji stabilizacyjnej

ZADANIA:

1. Rozwinąć WSD WNZT i zapewnić obieg informacji.
2. Wydzielić zespoły (oficerów) łącznikowych do dowództwa sił koalicji, tymczasowych władz koalicyjnych i ZT operującego w wyznaczonej dla WNZT strefie odpowiedzialności.
3. Rozpoznać wyznaczoną strefę odpowiedzialności i rejony rozmieszczenia dowództw, sztabów i oddziałów WNZT.
4. Kierować przygotowaniem obozowisk przez miejscowych kontraktorów cywilnych.

SKŁAD:

1. Dowódca grupy - zastępca szefa sztabu WNZT.
 2. Przedstawiciele sztabu WNZT i podległych oddziałów, węzeł łączności WSD oraz pluton ochrony.
- Razem:** ok. 60-70 żołnierzy.

WYPOSAŻENIE:

1. **Sprzęt łączności:** radiostacja KF średniej mocy - 1, radiostacja KF małej mocy - 2, radiostacja UKF - 4, telefony systemu Inmarsat - 2, telefony satelitarne systemu Thuraya lub Irydium - 3, telefon / fax z indywidualnym utajnieniem - 1, radiotelefony przenośne - 10, radiotelefon stacjonarny - 1, komputery typ Notebok - 5 egz.
2. **Samochody:** osobowo - terenowe Honker - 10, ciężarowo - terenowe Starr 944 - 5 egz.
3. **Wyposażenie indywidualne:** broń strzelecka, kamizelki kuloodporne, hełmy, gogle noktowizyjne, maski przeciwgazowe, dozymetry.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 45. Proponowany cel, zadania i skład grupy inicjatywnej wielonarodowego związku taktycznego

Następnie do strefy odpowiedzialności powinny być przemieszczone transportem powietrznym lub kombinowanym grupy przygotowawcze wydzielane przez wszystkie narodowe kontyngenty wojskowe uczestniczące w operacji stabilizacyjnej. Skład i możliwości poszczególnych grup przygotowawczych powinny być adekwatne do wielkości wydzielanego kontyngentu wojskowego. Grupy te powinny rozwinąć się w strefie odpowiedzialności WNZT 2-3 tygodnie po przybyciu grupy inicjatywnej i przynajmniej 2-3 tygodnie przed przemieszczeniem do strefy głównych sił WNZT. Zadanie dotyczące wysłania grup przygotowawczych powinien postawić dowódca WNZT na konferencji generowania sił, a także w „Rozkazie bojowym dowódcy WNZT nr 2” do przemieszczenia i rozwinięcia. Jednak państwo wiodące powinno przewidzieć, że część zaangażowanych państw, kierując się względami oszczędnościowymi, może zamiast nakazanych grup przygotowawczych wysłać po 1-2 oficerów

lub też w ogóle zrezygnować z ich wysłania.²⁴⁸ Wówczas grupa przygotowawcza państwa wiodącego powinna przejąć na siebie dodatkowe zadania związane z przyjęciem i rozmieszczeniem innych kontyngentów wojskowych. Całokształt problematyki związanej z organizacją, przemieszczeniem i funkcjonowaniem grupy powinien być określony w koncepcji przemieszczenia i działania grupy przygotowawczej WNZT oraz w procedurach działania opracowanych przez Dowództwo Operacyjne i zatwierdzonych przez szefa Sztabu Generalnego WP.

Grupą powinien dowodzić zastępca dowódcy WNZT, a w jej składzie powinni znaleźć się przedstawiciele wszystkich komórek organizacyjnych dowództwa, sztabu i organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców WNZT, a także grupy przygotowawcze z komponentów składowych WNZT (części polskiej). Po przybyciu do strefy odpowiedzialności zastępca dowódcy WNZT powinien przejąć dowodzenie lub koordynować (w zależności od terminu TOA) działania grup przygotowawczych wysłanych przez inne zaangażowane państwa. Grupa przygotowawcza, będąc wysuniętym organem planowania, dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego WNZT, powinna we współdziałaniu z przedstawicielami koalicji (organizacji międzynarodowej) i lokalnych władz zapewnić sprawne przemieszczenie, przyjęcie i rozwinięcie sił głównych WNZT, a także ułatwić i usprawnić ich przygotowanie do rozpoczęcia operacji stabilizacyjnej. Proponowany cel, zadania i skład grupy przygotowawczej WNZT przedstawiono na rysunku 46.

²⁴⁸ Zgodnie z rozkazem dowódcy WND C-P zaangażowane państwa powinny wysłać grupy przygotowawcze do 20 lipca 2003 r. W nakazanym terminie przybyły do Iraku jedynie 2 grupy, niektóre przybyły po tym terminie (tuż przed przybyciem sił głównych) a inne kontyngenty takich grup w ogóle nie wysłały.

GRUPA PRZYGOTOWAWCZA WNZT

CEL:

1. Stworzenie warunków do przemieszczenia, przyjęcia i rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów sił głównych WNZT.
2. Zapewnienie współdziałania i obiegu informacji z dowództwem sił koalicji (CJTF), miejscowymi władzami i funkcjonującymi w strefie odpowiedzialności przedstawicielami organizacji międzynarodowych i pozarządowych.

ZADANIA:

1. Przejęcie w podporządkowanie grupy inicjatywnej.
2. Przygotowanie rejonów rozwinięcia sił głównych oraz rozwinięcie systemu dowodzenia i łączności WNZT.
3. Przygotowanie infrastruktury sztabowej i logistycznej, rozbudowa systemu ochrony i obrony baz wojskowych.
4. Wydzielenie zespołów (oficerów) łącznikowych do dowództwa sił koalicji, sąsiednich WNZT i władz lokalnych.
5. Przygotowanie ćwiczenia dowódczo-sztabowego, sprawdzającego gotowość dowództwa i sztabu WNZT do operacji (MRX) oraz ćwiczeń sprawdzających w BZB i jednostkach dywizyjnych (LIVEX).

SKŁAD:

1. Dowódca grupy – zastępca dowódcy WNZT.
 2. Kierownicza kadra dowództwa i sztabu WNZT oraz grupy przygotowawcze: batalionów dowodzenia (w tym węzeł łączności SD) i logistycznego dywizji, batalionu ochrony (w tym kompania ochrony), samodzielnej grupy powietrzno – szturmowej, żandarmerii wojskowej, CIMIC.
 3. Kierownicza kadra sztabów brygad oraz grupy przygotowawcze podległych oddziałów.
 4. Grupa inicjatywna.
- Razem : ok. 300 żołnierzy i pracowników cywilnych.

WYPOSAŻENIE:

1. **Sprzęt łączności:** terminal satelitalny – 1, centrala telefoniczna ~ 50 numerowa – 1, wozy dowodzenia ZWD – 2, radiostacje KF średniej mocy – 2, radiostacje KF i UKF średniej mocy – 10, aparaty telefoniczne – 50, telefony satelitarne Inmarsat – 3, telefony satelitarne systemu Irydium lub Thuraya – 10, telefon / fax z indywidualnym utajnieniem – 1, komputery typu Notebook – 30 egz.
2. **Samochody:** osobowo-terenowe Honker – 20, ciężarowo-terenowe Star 944 – 10, specjalne – 20.
3. **Wyposażenie indywidualne:** broń strzelecka, kamizelki kuloodporne, hełmy, gogle noktowizyjne, maski przeciwgazowe, dozymetry.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 46. Proponowany cel, zadania i skład grupy przygotowawczej wielonarodowego związku taktycznego

Przemieszczenie sił głównych WNZT powinno być realizowane transportem kombinowanym: stanu osobowego wraz z indywidualnym wyposażeniem – drogą powietrzną, natomiast uzbrojenia, sprzętu wojskowego oraz środków bojowych i materiałowych – transportem kolejowym lub morskim. Do przerzutu stanów osobowych powinny być wyznaczone lotniska załadowcze znajdujące się w pobliżu garnizonów i ośrodków szkolenia poligonowego, w których odbywa się formowanie i szkolenie dowództw, sztabów i wojsk. Wnioski z przemieszczenia PKW WND C-P wskazują, że potrzeby państwa wiodącego (wydzielającego ok. 3000 żołnierzy) w pełni zaspokajają dwa lotniska załadowcze, do których powinny napływać siły w miarę odbywających się lotów. Przerzut stanów osobowych transportem powietrznym powinien być precyzyjnie zsynchronizowany z transportem morskim lub kolejowym sprzętu ciężkiego. W pierwszych rejsach powinni być przetransportowani kierowcy i operatorzy sprzętu,

którzy po przybyciu statków lub transportów kolejowych niezwłocznie przystąpią do ich rozładunku. W następnych rejsach powinny być przemieszczane kolejno stany osobowe pododdziałów, których sprzęt przybywa do portów lub stacji wyładowniczych. Aby zapewnić sprawny przebieg tego procesu, przemieszczanie statków lub transportów kolejowych ze sprzętem powinno być monitorowane, a transport powietrzny właściwych pododdziałów, w miarę możliwości, dostosowany do czasu ich rozładunku.

W tym celu przemieszczenie sił głównych WNZT powinno być organizowane i kierowane przez dowództwo operacyjne (zob. załącznik nr 5), które ma możliwości koordynowania działań wojsk WNZT z dowództwem sił koalicji i przewoźnikami. Za całokształt zadań związanych z załadunkiem stanów osobowych i sprzętu oraz ich przemieszczeniem powinny odpowiadać osoby funkcyjne wyznaczone przez dowódcę WNZT, a zadania te realizować przy współpracy z przedstawicielami Wojskowej Komendy Transportu (WKT). Natomiast w sztabach podległych jednostek wojskowych powinni być specjaliści od transportu kolejowego, morskiego i lotniczego, znający biegle procedury odprawy osób i ładunków. Dla oficerów transportu zajmujących się planowaniem przemieszczenia wojsk największym wyzwaniem będzie dotrzymanie terminów przygotowania i składania dokumentów przewozowych (około 40 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia transportu), co jest realizowane praktycznie równolegle z formowaniem dowództw, sztabów, oddziałów i pododdziałów WNZT oraz opracowaniem ich etatów i wyposażaniem w nowy sprzęt.²⁴⁹

Dla przemieszczenia sił głównych WNZT kluczową kwestią jest zapewnienie środków transportu lotniczego i morskiego, które powinno być realizowane na podstawie wcześniej wynegocjowanych i podpisanych porozumień technicznych lub innych umów międzynarodowych. Wnioski z użycia WND C-P w operacji stabilizacyjnej w Iraku dowodzą, że zarówno Polski jako państwa wiodącego, jak i innych państw, które mogą wspólnie z naszym krajem tworzyć WNZT, nie będzie stać na pokrycie pełnych kosztów przerzutu strategicznego wydzielonych kontyngentów wojskowych. Wymienione państwa nie będą również dysponowały własnym wojskowym transpor-

²⁴⁹ S. Łazarek, *Planowanie przemieszczenia dywizji międzynarodowej*, „Przegląd Wojsk Lądowych”- wyd. specjalne, ... wyd. cyt. s. 55-57.

tem lotniczym i morskim mogącym wykonać to zadanie. Mając na uwadze wymienione uwarunkowania, Polska przed podjęciem decyzji politycznej o przyjęciu na siebie roli państwa wiodącego WNZT w operacji stabilizacyjnej, powinna wynegocjować z państwem wiodącym koalicji lub z organizacją międzynarodową zapewnienie transportu lotniczego i morskiego (kolejowego) w formie wydzielenia środków transportu lub też refundacji kosztów własnego transportu komercyjnego. Na podstawie wynegocjowanych porozumień o zabezpieczeniu transportu powinny być opracowane narodowe plany przemieszczenia wojsk oraz, obejmujący wszystkie kontyngenty wojskowe, plan przemieszczenia WNZT opracowany przez dowództwo operacyjne. Projekt planu przemieszczenia WNZT ilustruje rysunek 47.

		MIESIĄCE															
		1.				2.				3.				4.			
Temun realizacji		tydzień				tydzień				tydzień				tydzień			
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
KONTYNGENTY WOJSKOWE	PKW	KONFERENCJA GENEROWANIA SIŁ WNZT				FORMOWANIE WNZT transport pow. 3xB-737 2xC-17 4x An-124 transport powietrzny 2x Tu-154, 2x An-124 4x CASA (GI)				PRZERZUT GRUPY INICJATYWNEJ				PRZERZUT SIŁ GŁÓWNYCH (SG)			
	POZOSTAŁE	KONFERENCJE ORIENTACYJNA I DOWÓDCÓW				transport powietrzny wg potrzeb				SPRZĘTU PKW transport morski 30 żołnierzy 800 pojazdów 800 kontenerów 3 x Ro-Ro 1 x kontenerowiec siły główne państw zaangaż. transport morski wg potrzeb				PKW transp. powietrz. ok. 2500 żołnierzy państwa zaangaż. transp. powietrz. ok. 6000 żołnierzy STANU OSOBOWEGO			
KRAJ DOCELOWY	PKW	PRZYGOTOWAWCZYCH (GP)				PRZERZUT GRUP				PRZERZUT GRUP				OSOBY			
	POZOSTAŁE	PRZEMIESZCZENIE GI DO STREFY ODPOWIEDZIALNOŚCI				wydzielenie zespołów łączn. rozwiniecie WSD i zapew. obiegu inf. rekonasans strefy odpow. przygotowanie baz wojskowych				transport kołowy GI				transport kołowy GP transport kołowy GP			
		PRZEMIESZCZENIE SG DO STREFY ODPOW.				PRZEMIESZCZENIE GP DO STREFY ODPOW.				PRZEMIESZCZENIE SG DO STREFY ODPOW.				OSIĄGNIĘCIE PEŁNEJ GOT. OPERACYJNEJ			
		PRZEJĘCIE STREFY															

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Polska, Irak 2003
 Rysunek 47. Proponowany plan przemieszczenia wielonarodowego związku taktycznego

Poszczególne komponenty WNZT (grupy inicjatywna i przygotowawcza oraz narodowe kontyngenty wojskowe) po przemieszczeniu do wyznaczonych baz lub rejonów rozmieszczenia powinny niezwłocznie przystąpić do realizacji przedsięwzięć mających na celu osiągnięcie przez WNZT pełnej gotowości operacyjnej. Przedsięwzięcia te powinny być realizowane sukcesywnie w miarę napływu do strefy odpowiedzialności poszczególnych grup, oddziałów i pododdziałów. Jednak zakres, sposób i kolejność realizowanych czynności powinny zależeć od sytuacji polityczno-militarnej w strefie odpowiedzialności, oraz w państwie i regionie. WNZT może realizować proces osiągania pełnej gotowości operacyjnej po przemieszczeniu do strefy niekontrolowanej, w warunkach zagrożenia atakami terrorystycznymi i przedłużającej się działalności zbrojnej stron konfliktu. W tym wypadku proces ten będzie zdecydowanie krótszy i merytorycznie ograniczony do niezbędnego minimum przedsięwzięć, a często nawet będzie prowadzony równoległe z realnymi działaniami ukierunkowanymi na ochronę wojsk i zapewnienie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego. W odmienny sposób osiąganie pełnej gotowości operacyjnej może być realizowane po przemieszczeniu do strefy kontrolowanej przez siły koalicji międzynarodowej, które zapewnią WNZT niezbędną ochronę, pomoc i wsparcie, a także czas potrzebny na osiągnięcie gotowości przez cały WNZT. W takich warunkach zakres wykonanych przedsięwzięć może być zdecydowanie większy, a sposób ich przeprowadzenia bardziej metodyczny i kompleksowy. Ten właśnie wariant przyjąłem w dalszym procesie badawczym.

Wnioski z funkcjonowania WND C-P wskazują, że pierwszym zadaniem wojsk powinno być przygotowanie warunków do ich sprawnego i bezpiecznego bytowania i służby. Wszystkie rejon rozmieszczenia wojsk powinny stać się bazami wojskowymi w pełnym tego słowa znaczeniu i obejmować: miejsca zakwaterowania, obiekty sanitarne, stołówki, miejsca pracy dowództw i sztabów, parki sprzętu technicznego, węzły łączności i obiekty magazynowe, a także szeroko rozumiany system ochrony obiektów – od zapór inżynierskich, do wież wartowniczych, punktów kontrolnych, stanowisk ogniowych, schronów itp. Przygotowanie baz wojskowych powinno być zapoczątkowane przez grupę inicjatywną, a kontynuowane przez grupy przygotowaw-

cze i siły główne WNZT zgodnie z planem rozbudowy baz wojskowych, który po zaakceptowaniu przez dowódcę sił koalicji lub przedstawiciela organizacji międzynarodowej powinien być podstawą do rozpoczęcia inwestycji w poszczególnych obiektach, realizowanych przez kontraktorów cywilnych.

Następnie dowódca WNZT powinien przeprowadzić ćwiczenie dowódczo-sztabowe (CPX), sprawdzające gotowość dowództw i sztabów WNZT i BZB do prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Ćwiczenie to, prowadzone w realnych warunkach strefy odpowiedzialności, z udziałem ukompletowanych i wyposażonych dowództw i sztabów, rozwiniętych w docelowych bazach wojskowych, powinno być próbą generalną (Mission Rehearsal Exercise – MRX) wymienionych dowództw i sztabów, a także systemu dowodzenia i łączności WNZT. *Celem tego ćwiczenia powinno być zgranie i zintegrowanie dowództw i sztabów WNZT oraz podległych BZB, sprawdzenie zrozumienia i praktyczne przećwiczenie procedur i wymagań operacyjnych, a także sprawdzenie gotowości WNZT do przejścia strefy odpowiedzialności.*²⁵⁰ Trzydniowe ćwiczenie powinno rozpocząć się od złożenia meldunków przez szefów wydziałów sztabu WNZT na temat posiadanego potencjału i planowanych zadań. Po czym powinny być przeprowadzone seminaria ze znajomości procedur i wymagań operacyjnych. Następnie powinno się przerabiać i wielokrotnie powtarzać praktyczną działalność oficerów, sekcji (zespołów, grup) i wydziałów związaną z prowadzeniem realnej operacji. Poszczególne osoby funkcyjne, komórki organizacyjne i całe sztaby powinny być zgrywane w realizowaniu rytmu walki (zob. załącznik nr 6), opracowywaniu i wydawaniu meldunków i rozkazów oraz w praktycznym rozgrywaniu typowych epizodów taktycznych z wykorzystaniem stałych procedur operacyjnych. Jeżeli w strefie wyznaczonej dla WNZT operuje inny ZT, od którego WNZT przejmuje strefę odpowiedzialności, to w kierownictwie ćwiczenia powinni uczestniczyć oficerowie tego ZT, a obieg informacji powinien być realizowany w oparciu o realnie funkcjonujące taktyczne centra operacyjne (TOC) ZT przekazującego strefę. Omówienia ćwiczenia powinien dokonać dowódca WNZT, oceniając realny stopień przygotowania dowództw i sztabów oraz określając zadania. Na bazie tego ćwiczenia powinno się zve-

²⁵⁰ Zob. Ćwiczenie sprawdzające: *Exercise Common Thrust, MND (CS), CPX*, wyd. CJTF - 7, Irak, sierpień 2003, s. 4.

ryfikować stałe procedury operacyjne, udokładnić zakresy działania i opisy stanowisk, a także przeprowadzić taktyczne ćwiczenia sprawdzające podległych BZB i jednostek dywizyjnych. Proponowaną koncepcję dowódczo-sztabowego ćwiczenia sprawdzającego WNZT przedstawiono na rysunku 48.

KONCEPCJA DOWÓDCZO-SZTABOWEGO ĆWICZENIA SPRAWDZAJĄCEGO (MRX)

CELE:

1. Zgranie i zintegrowanie dowództw i sztabów WNZT i BZB.
2. Sprawdzenie zrozumienia i praktyczne przećwiczenie stałych procedur i wymagań operacyjnych.
3. Sprawdzenie gotowości WNZT do przejścia strefy odpowiedzialności.

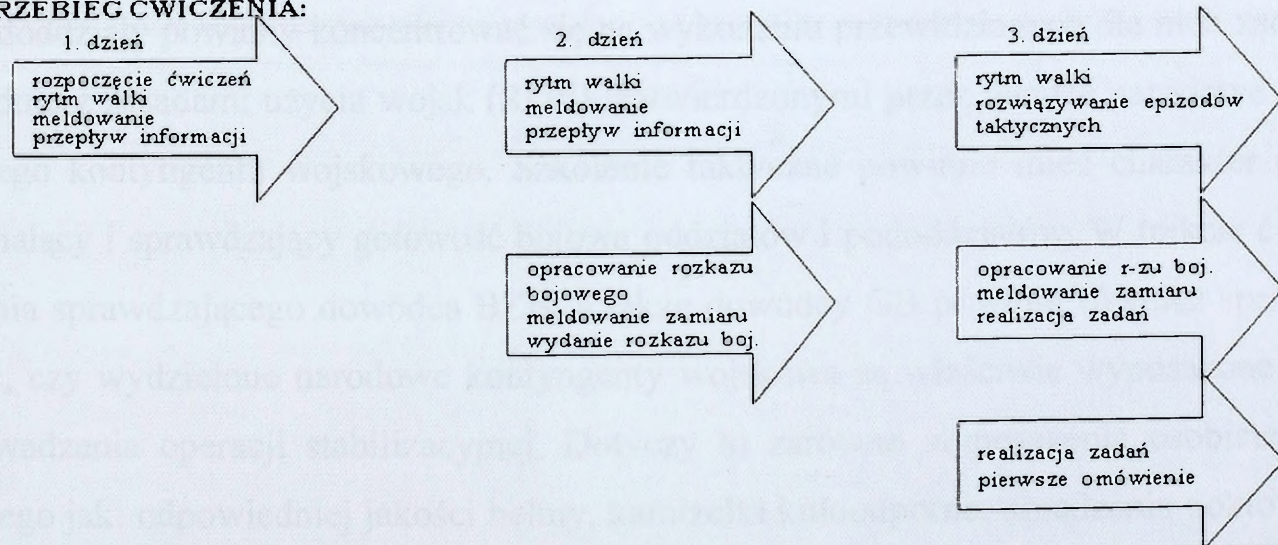
ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE:

1. Wdrożenie rytmu walki, systemu meldunkowego i procesu rozkazodawczego.
2. Przećwiczenie stałych procedur i wymagań operacyjnych dotyczących: podejmowania decyzji, planowania działań, wydawania rozkazów i kierowania walką w zakresie:
 - wyprzedzania lub neutralizowania działań przeciwnika,
 - prowadzenia działań bojowych,
 - prowadzenia działań stabilizacyjnych i wsparcia,
 - wykorzystania wsparcia lotniczego,
 - wykorzystania odwodów szybkiego reagowania (QRF),
 - ewakuacji i ratownictwa medycznego (MEDAVAC / CASEVAC),
 - zabezpieczenia logistycznego.
3. Poznanie teatru działań i ustalenie punktów kontrolnych.
4. Sprawdzenie możliwości i zatwierdzenie planu łączności.
5. Zapoznanie dowództw i sztabów WNZT ze specyfiką działań na teatrze.

SCENARIUSZ ĆWICZENIA:

Ćwiczące dowództwa i sztaby WNZT i BZB otrzymują realnie zaplanowane strefy (rejony) odpowiedzialności. W ćwiczeniach będzie symulowana wspólna sytuacja operacyjna i tempo działań, a także systemy i procedury meldunkowe i rozkazodawcze, praca sztabów, proces decyzyjny i procedury taktyczno-techniczne realizowane przez nadrzędne dowództwo i podległe jednostki, które WNZT będzie musiała uwzględnić, prowadząc operację stabilizacyjną.

PRZEBIEG ĆWICZENIA:

Źródło: opracowanie własne na podstawie ćwiczenia sprawdzającego WND C-P „Common Thrust” Irak 2003

Rysunek 48. Proponowana koncepcja dowódczo-sztabowego ćwiczenia sprawdzającego (MRX) wielonarodowego związku taktycznego

Taktyczne ćwiczenia sprawdzające (LIVEX) BZB i jednostki dywizyjne powinni prowadzić dowódcy tych jednostek w przydzielonych rejonach odpowiedzialności, w realnych warunkach klimatyczno-geograficznych, pozwalających na kompleksowe sprawdzenie ludzi i sprzętu. Ćwiczenia powinny być prowadzone w etatowych strukturach organizacyjnych z udziałem wszystkich kontyngentów narodowych (pododdziałów), a także oficerów wydzielanych do wzmocnienia dowództw i sztabów. Celem ćwiczenia sprawdzającego powinno być zintegrowanie i zgranie dowództwa i sztabu BZB (batalionu) z kontyngentami wojskowymi wchodzącymi w jego skład, a także szkolenie zgrywajaco-sprawdzające poszczególnych elementów ugrupowania bojowego BZB (batalionu) zgodnie z wspólnie przyjętymi i obowiązującymi w WNZT i BZB (batalionie) procedurami operacyjnymi. W trakcie ćwiczenia dowództwo i sztab BZB (batalionu) powinny – zgodnie z rytmem walki – rozgrywać zasadnicze, specyficzne dla operacji stabilizacyjnej epizody taktyczne, takie jak: patrolowanie, ochrona konwojów, działanie punktów kontrolnych, wykonywanie rajdów, przeszukań i zatrzymań, działanie w pułapce, przeciwdziałanie zagrożeniu minowemu, współpraca cywilno-wojskowa itp. Natomiast ćwiczące pododdziały powinny je praktycznie realizować zgodnie z obowiązującymi procedurami i wymaganiami operacyjnymi.

Ćwiczące sztaby powinny pracować w oparciu o faktyczne (wydane do prowadzenia operacji) rozkazy bojowe, plany i procedury operacyjne. Natomiast oddziały i pododdziały powinny koncentrować się na wykonaniu przewidzianych dla nich zadań zgodnie z zasadami użycia wojsk (ROE), zatwierdzonymi przez władze narodowe dla danego kontyngentu wojskowego. Szkolenie taktyczne powinno mieć charakter doskonalący i sprawdzający gotowość bojową oddziałów i pododdziałów. W trakcie ćwiczenia sprawdzającego dowódca BZB, a także dowódcy GB powinni również sprawdzić, czy wydzielone narodowe kontyngenty wojskowe są właściwie wyposażone do prowadzenia operacji stabilizacyjnej. Dotyczy to zarówno wyposażenia osobistego, takiego jak: odpowiedniej jakości hełmy, kamizelki kuloodporne, urządzenia noktowizyjne i środki łączności, jak i wyposażenia zespołowego, w tym właściwych pojazdów wojskowych, sprzętu dowodzenia i łączności oraz zabezpieczenia logistycznego.

Za wzór ćwiczenia sprawdzającego BZB może służyć szkolenie 3 BZB WND C-P, zorganizowane przez władze wojskowe Hiszpanii w dniach 13-20 sierpnia

2003r., obejmujące brygadę hiszpańską i przydzielone do jej wzmocnienia kontyngenty wojskowe Hondurasu, Salwadoru, Dominikany i Nikaragui. Tematykę szkoleniową realizowaną w trakcie tego ćwiczenia przedstawiono w tabeli 5.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Hiszpania 2003

Tabela 5. Tematyka i podział godzin w ćwiczeniu sprawdzającym 3 BZB WND C-P w dniach 13-20 sierpnia 2003 r., Sante Clemente, Hiszpania

Lp.	TEMATYKA SZKOLENIOWA	ILOŚĆ GODZIN
1.	Zasady organizacji i prowadzenia patrołowania.	5 godz.
2.	Zasady organizacji i działania punktów kontrolnych	6 godz.
3.	Zasady prowadzenia działań w terenie zurbanizowanym	3 godz.
4.	Wykonywanie rajdów, przeszukań i zatrzymań	6 godz.
5.	Zasady działania w warunkach pustynnych	2 godz.
6.	Zasady działania podczas pułapek i ostrzału snajperskiego	3 godz.
7.	Ochrona konwojów	3 godz.
8.	Realizacja zadań w ramach współpracy cywilno-wojskowej	3 godz.
9.	Przeciwdziałanie minom - niespodziankom, samochodom pułapkom i zamachowcom – samobójcom.	4 godz.
10.	Szkolenie chemiczne	1 godz.
11.	Działanie odwołu szybkiego reagowania (QRF)	3 godz.
12.	Operacje i działania antyterrorystyczne	2 godz.
13.	Zasady prowadzenie operacji i ochrona wojsk własnych	2 godz.
14.	Zasady udzielania pierwszej pomocy	8 godz.
15.	Historia, tradycje i kultura Iraku	2 godz.
16.	Zwyczaje ludności cywilnej panujące w Iraku	2 godz.
17.	Prawa człowieka i jeńców wojennych	2 godz.
RAZEM		57 godz.

Po przeprowadzeniu wymienionych ćwiczeń sprawdzających i określeniu stopnia gotowości WNZT i jego poszczególnych komponentów, właściwi dowódcy i sztaby powinni podjąć niezwłocznie działania, aby wyeliminować stwierdzone braki i niedociągnięcia, a także powinni udzielić podległym dowódcom niezbędnej pomocy.

Zaproponowany model przygotowania operacji stabilizacyjnej WNZT wydaje się być modelem racjonalnym, umożliwiającym kompleksowe i metodyczne przygotowania zarówno poszczególnych komponentów, jak i całego WNZT do wykonania powierzonej mu misji. Podziału procesu przygotowania operacji na etapy jak i określenia kolejności i zakresu realizowanych w nich przedsięwzięć i zamierzeń planistycznych, organizacyjnych i szkoleniowych dokonano przy założeniu, że Siły Zbrojne RP od podjęcia decyzji politycznej do rozpoczęcia przez WNZT operacji stabilizacyj-

nej będą dysponowały czasem przynajmniej 4. miesięcy, jako okresem niezbędnym do przygotowania tego typu misji, a także że procesy planowania operacji oraz formowania i szkolenia WNZT będą realizowane w pełnym wymiarze od podstaw. Zmiana wymienionych uwarunkowań może ten proces skrócić lub wydłużyć. Na przykład, sformowanie, wyposażenie i szkolenie jednego ZT WP jako bazowej dywizji stabilizacyjnej może proces przygotowania operacji skrócić do kilku tygodni.

Niezależnie od przyjętego modelu przygotowanie operacji stabilizacyjnej powinno zakończyć się osiągnięciem przez WNZT pełnej gotowości operacyjnej do prowadzenia operacji. Proces **prowadzenia operacji stabilizacyjnej** przedstawię w postaci modelu działania WNZT realizującego zaplanowane cele operacji, takie jak: przejście strefy odpowiedzialności, zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, wspieranie tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych, odbudowa podstawowej infrastruktury, poprawa warunków materialnych miejscowej ludności i wspieranie rozwoju gospodarczego.

Zatem operacja stabilizacyjna powinna rozpocząć się przejęciem przez WNZT wyznaczonej mu strefy odpowiedzialności. Sposób przejścia strefy będzie uzależniony od sytuacji polityczno-militarnej w kraju, na którego terenie jest prowadzona operacja stabilizacyjna, a także od decyzji władz koalicji lub organizacji międzynarodowej. Przejęcie strefy może być realizowane w formie luzowania znajdujących się tam dotychczas wojsk międzynarodowych sił koalicji lub też w formie przejścia wyznaczonego obszaru pod kontrolę WNZT.

Najkorzystniejszym dla WNZT jest wariant luzowania, który zapewnia przejście dotychczasowego systemu baz wojskowych, pełną informację o sektorze, zagrożeniach dla sił koalicji, a także swego rodzaju kontynuację w prowadzeniu operacji militarnych. W tym wypadku WNZT może luzować wojska, które zakończyły działania wojenne lub też po ich zakończeniu rozpoczęły prowadzenie operacji stabilizacyjnej.²⁵¹

Przejmowanie strefy odpowiedzialności od przekazujących ją wojsk koalicyjnych powinno być poprzedzone wszechstronnym i starannym przygotowaniem realizowanym na wszystkich szczeblach dowodzenia. Bezpośredni osobisty kontakt powinni nawiązać dowódcy ZT, BZB i GB oraz oddziałów i pododdziałów sił manew-

²⁵¹ W tej sytuacji przejmowała strefę odpowiedzialności od wojsk amerykańskich WND C-P.

rowych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego wojsk luzowanych i luzujących. Wymienieni dowódcy strony przejmującej powinni uczestniczyć w najważniejszych przedsięwzięciach prowadzonych przez dowódców strony przekazującej, takich jak: odprawy decyzyjne, informacyjne i koordynacyjne, kontrole i wizyty w wojskach, codzienne meldunki taktyczne i operacyjne itp. Na podobnych zasadach powinna być zorganizowana praca i współdziałanie sztabów. Ponadto w sztabach WNZT i BZB powinny być prowadzone codzienne spotkania koordynacyjne z udziałem kierowniczej kadry obu stron.

Wnioski z luzowania wojsk amerykańskich przez WND C-P wskazują na potrzebę wspólnego opracowania przez sztaby luzowanego i luzującego ZT warunków, które powinny być spełnione, aby można było rozpocząć przekazywanie strefy odpowiedzialności. Takie minimum gotowości operacyjnej WNZT powinno obejmować: gotowość wojsk, stabilną sytuację w strefie, rozwinięty i funkcjonujący system dowodzenia, gotowość zabezpieczenia logistycznego, skoordynowane działania CIMIC i zakończenie przygotowania do luzowania w grupach bojowych. Proponowane warunki niezbędne do rozpoczęcia luzowania przedstawiono w tabeli 6.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Tabela 6. Proponowane warunki niezbędne do rozpoczęcia luzowania wojsk

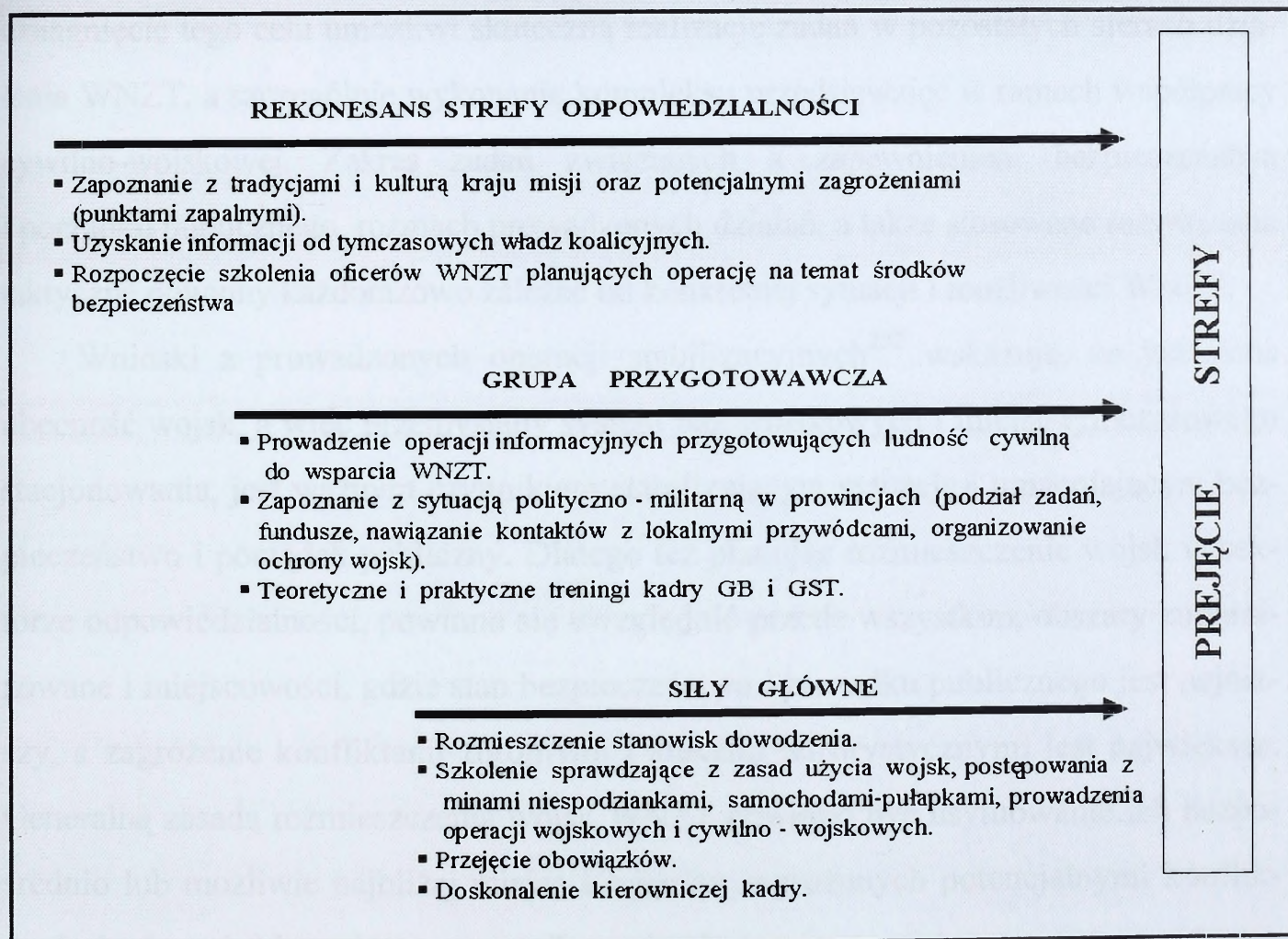
Lp.	Warunki	Zrealizowane przedsięwzięcia
1.	WNZT osiągnęła gotowość operacyjną	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dowództwa, sztaby i wojska przemieszczone do strefy odpowiedzialności; ▪ zakończono ukompletowanie, wyposażanie i szkolenie; ▪ przeprowadzono ćwiczenia sprawdzające gotowość dowództw, sztabów i wojsk; ▪ określono braki i niedostatki
2.	Stabilna sytuacja w strefie odpowiedzialności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak zorganizowanych grup terrorystycznych; ▪ zapewnienie bezpieczeństwa wojsk i porządku publicznego
3.	Rozwinięty i funkcjonujący system dowodzenia WNZT.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapewnienie łączności dowództwa sił koalicji z WNZT; ▪ zapewnienie łączności WNZT z BZB i batalionami; ▪ zapewnienie łączności wewnątrz BZB
4.	Gotowość zabezpieczenia logistycznego WNZT	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwinięty system zabezpieczenia logistycznego; ▪ rozwinięty system zabezpieczenia medycznego; ▪ opracowany plan przejęcia CASEVAC/MEDAVAC
5.	Skoordynowane działania CIMIC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ główny koordynator CIMIC – wydział CIMIC luzowanego ZT; ▪ gotowość oddziałów i pododdziałów CIMIC oraz organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców WNZT
6.	Grupy Bojowe (GB) gotowe do luzowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zakończenie wspólnego rekonesansu, odprawy i instruktaże

Sztaby WNZT i BZB powinny również opracować wspólnie ze sztabami wojsk luzowanych szczegółowe harmonogramy przekazywania sektora odpowiedzialności,

określając terminy rozpoczęcia i zakończenia luzowania przez poszczególne BZB i GB, a także sposób realizacji najważniejszych zadań, takich jak: wspólne patrole, spotkania z lokalnymi władzami, zabezpieczenie logistyczne i współpraca cywilno-wojskowa. Planowanie i koordynowanie luzowania powinno być rozpoczęte w trakcie rekonesansu strefy odpowiedzialności, a następnie zrealizowane przez grupy przygotowawcze, co pozwoli na sprawne rozpoczęcie tego procesu przez siły główne WNZT. Sztaby WNZT, BZB i GB powinny także opracować szczegółowe wykazy zadań i czynności, które powinny być wykonane w trakcie luzowania, aby w sposób sprawny i zorganizowany przejąć wyznaczone rejony odpowiedzialności oraz całą strefę. Proponowany wykaz zadań realizowanych w ramach luzowania przedstawiono w tabeli 7.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Tabela 7. Proponowany wykaz zadań realizowanych w ramach luzowania wojsk

Doświadczenia WND C-P pozwalają wyciągnąć wniosek, że luzowanie wojsk powinno trwać na poszczególnych szczeblach dowodzenia: GB – 5-6 dni, BZB – 6-10 dni i WNZT – 10-14 dni. W trakcie tego procesu niezwykle ważną kwestią jest wła-

ściwe skoordynowanie działania obu stron, a także pełny obieg informacji, podział odpowiedzialności za strefę i zachowanie zasady jednoosobowego dowodzenia. Przejmowanie strefy odpowiedzialności powinno się odbywać w następujący sposób: w trakcie przejmowania prowincji (rejonów odpowiedzialności) przez poszczególne GB prowincjami dowodzą dowódcy zdający, a następnie – w miarę kończenia realizacji procesu przekazywania – dowodzenie tymi prowincjami przejmują kolejno dowódcy GB, BZB i WNZT strony przyjmującej. Przejmowanie strefy na wyższych szczeblach dowodzenia powinno odbywać się na podstawie meldunków podległych dowódców. Proces ten powinien zakończyć się na każdym szczeblu dowodzenia uroczystą zbiórką i złożeniem meldunków dowódcy sił koalicji lub przedstawicielowi organizacji międzynarodowej.

Po przejęciu strefy odpowiedzialności głównym wyzwaniem WNZT powinno być zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego na kontrolowanym obszarze. Osiągnięcie tego celu umożliwi skuteczną realizację zadań w pozostałych sferach działania WNZT, a szczególnie wykonanie kompleksu przedsięwzięć w ramach współpracy cywilno-wojskowej. Zakres zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, rozmach prowadzonych działań, a także stosowane rozwiązania taktyczne powinny każdorazowo zależeć od konkretnej sytuacji i możliwości WNZT.

Wnioski z prowadzonych operacji stabilizacyjnych²⁵² wskazują, że już sama obecność wojsk, a więc przemyślany system baz wojskowych i miejsc tymczasowego stacjonowania, jest ważnym czynnikiem stabilizującym sytuację i umacniającym bezpieczeństwo i porządek publiczny. Dlatego też planując rozmieszczenie wojsk w sektorze odpowiedzialności, powinno się uwzględnić przede wszystkim, obszary zurbanizowane i miejscowości, gdzie stan bezpieczeństwa i porządku publicznego jest najniższy, a zagrożenie konfliktami zbrojnymi i atakami terrorystycznymi jest największe. Generalną zasadą rozmieszczenia wojsk WNZT powinno być usytuowanie ich bezpośrednio lub możliwie najbliżej miejsc i rejonów zagrożonych potencjalnymi konfliktami zbrojnymi. Natomiast w wypadku pojawienia się nowych zagrożeń, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i niedopuszczenia do rozszerzenia się obszaru objętego

²⁵² Operacja „Iraqi Freedom”, Operacja „Enduring Freedom” w Afganistanie i operacje na Bałkanach.

konfliktem, powinno się dokonać niezbędnych zmian w rozmieszczeniu wojsk, niezwłocznie zabezpieczając zagrożone rejony. Przykładem takiego działania była decyzja dowódcy WND C-P o przedyslokowaniu jednej GB z ukraińskiego BZB do As Suvayrah i utworzenie tam dodatkowej bazy wojskowej. W dywizji tej zachodziła również potrzeba tymczasowego rozmieszczania pododdziałów w obiektach przemysłowych i administracyjnych. Działania te uniemożliwiły ataki terrorystyczne i inne działania destabilizujące.

Jednak podstawowym sposobem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego powinno być systematyczne nadzorowanie i kontrolowanie strefy odpowiedzialności. W tym celu strefa ta powinna być podzielona na rejony odpowiedzialności BZB oraz sektory odpowiedzialności GB. W miarę możliwości wyznaczone obszary odpowiedzialności powinny odpowiadać podziałowi administracyjnemu, tak aby BZB kontrolował 1-2 prowincje, a GB kilka powiatów. W przydzielonych prowincjach i powiatach dowódcy BZB i GB powinni zorganizować całodobowy system nadzoru i kontroli, koncentrując wysiłek na kluczowych, newralgicznych miejscach i obiektach. W celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego wymienieni dowódcy powinni wykorzystać podległe im oddziały i pododdziały, a także możliwe do wykorzystania siły miejscowej policji, straży miejskiej i przemysłowej, straży granicznej i jednostki wojskowe. Wskazane jest przy tym, aby sposób użycia i zadania dla wymienionych miejscowych sił bezpieczeństwa uzgodnić z ich dowódcami oraz właściwymi gubernatorami, starostami i burmistrzami.

Zasadniczą formą działania wojsk WNZT i miejscowych sił bezpieczeństwa, umożliwiającą pełną kontrolę sytuacji w wyznaczonej strefie odpowiedzialności i właściwe reagowanie na nią, powinno być patrolowanie. Celem patrolowania w operacji stabilizacyjnej powinno być nadzorowanie i monitorowanie funkcjonowania prowincji, powiatów i miejscowości, a w szczególności zbieranie informacji i ocena działania lokalnej administracji, służb publicznych, ważniejszych obiektów infrastruktury oraz zachowania i nastrojów miejscowej ludności, jak również prowadzenie rozpoznania przeciwnika. Właściwie prowadzone patrolowanie powinno dać pełny obraz sytuacji w strefie odpowiedzialności i jej poszczególnych częściach, a także umożliwić bezpośredni kontakt z miejscową ludnością i lokalnymi władzami oraz zapobiegać poten-

cialnym konfliktom i aktom terroru. Aby osiągnąć wymienione cele, patrolowanie powinno być prowadzone w sposób systematyczny i systemowy, obejmując cały obszar odpowiedzialności, ale koncentrować się na rejonach i miejscach najważniejszych.

Patrolowanie powinno być prowadzone głównie: na terenie miast i miejscowości – w szyku pieszym, poza tymi obszarami – na pojazdach mechanicznych. Ponadto do nadzorowania dużych obiektów, takich jak: granice państwowe, arterie komunikacyjne, pustynie, rurociągi paliwowe i gazowe powinno być zorganizowane patrolowanie na śmigłowcach. W zależności od możliwości i rodzaju realizowanych zadań patrole mogą być złożone z etatowych pododdziałów WNZT lub też mieszane – z udziałem miejscowych służb bezpieczeństwa.

Wnioski z działania WNZT wskazują na potrzebę organizowania silnych patroli na pojazdach, w składzie wzmocnionego plutonu składającego się z 4-5 pojazdów mechanicznych. Każdy patrol powinien być uzbrojony, wyposażony i przygotowany do działania w najtrudniejszych warunkach i sytuacjach z prowadzeniem walki i działaniem w zasadzce włącznie. Natomiast w warunkach dużego zagrożenia minowego każdy patrol powinien być wzmocniony drużyną saperów i ratownikiem medycznym. Patrole powinny być wyposażone w środki łączności radiowej i satelitarnej do utrzymania łączności z TOC oraz w środki łączności wewnętrznej. Patrolowanie powinno być głównym źródłem informacji dla wydziałów i sekcji rozpoznania oraz współpracy cywilno-wojskowej.

Inną formą działania wojsk WNZT i miejscowych sił bezpieczeństwa w zakresie nadzorowania i kontrolowania strefy odpowiedzialności powinno być organizowanie punktów kontrolnych (Check Points). Punkty te powinny być organizowane zarówno jako stałe – przy wjazdach do baz wojskowych, ważniejszych obiektów i aglomeracji miejskich, jak również jako ruchome – rozwijane doraźnie na drogach i ulicach na okres wykonania konkretnego zadania. Punkty kontrolne są przeznaczone do prowadzenia obserwacji, monitorowania ruchu ludności i pojazdów oraz zapewnienia bezpieczeństwa ochranianym obiektom i porządku publicznego w miejscach o dużym natężeniu ruchu.

Stałe punkty kontrolne powinny być organizowane w miejscach kanalizujących ruch i rozbudowane pod względem inżynieryjnym, a także przygotowane do obrony przed atakami terrorystycznymi z wykorzystaniem samochodów-pułapek i zamachowców-samobójców. W tym celu już na podjeździe do punktu kontrolnego powinny być ustawione zapory inżynieryjne ograniczające ruch i wymuszające zmniejszenie prędkości do 10 km/godz. Bardzo korzystnym rozwiązaniem, sprawdzonym w WND C-P, jest rozmieszczenie w odległości 200-300 m przed punktem kontrolnym punktu wstępnej kontroli, obsługiwanego przez funkcjonariuszy miejscowych sił bezpieczeństwa. Do obsady punktu kontrolnego powinno być wyznaczonych 8-10 żołnierzy podzielonych na grupy kontrolującą i ubezpieczającą. Żołnierze prowadzący kontrolę pojazdów i osób powinni być wyposażeni w detektory metalu, lustra i drabiny umożliwiające kontrolę pojazdów, a także wzmocnieni tłumaczami miejscowego języka. W trakcie kontroli powinni być ubezpieczani z ufortyfikowanych budynków lub wież wartowniczych, a wjazd do obiektów powinien być blokowany transporterem opancerzonym lub innym ciężkim pojazdem.

Ruchome punkty kontrolne (Mobile Check Points) powinny być organizowane siłami od drużyny do plutonu w formie patroli pieszych, patroli na pojazdach mechanicznych lub pododdziałów przerzucanych na śmigłowcach. Punkty te są przeznaczone do prowadzenia doraźnych kontroli osób i pojazdów mechanicznych, na ogół w celu zapobieżenia aktom dywersji, sabotażu i atakom terrorystycznym, a także w celu zabezpieczenia pielgrzymek, zatrzymania osób poszukiwanych przez siły koalicji oraz konfiskaty broni, amunicji i narkotyków. Ruchome punkty kontrolne powinny być rozwijane po uzyskaniu informacji wywiadowczych wskazujących na możliwość działań destabilizujących bezpieczeństwo i porządek publiczny lub też wymierzonych w siły koalicji. Powinno się je rozmieszczać w miejscach kanalizujących ruch i uniemożliwiających nagłe zawrócenie, a także zapewniających bezpieczeństwo żołnierzy i działanie zaskoczenia, np. za zakrętem drogi lub za szczytem wzgórza. W celu skutecznego działania powinna być stosowana technika blokowania jezdni za pomocą pojazdów i zapór inżynieryjnych, zmuszająca kontrolowanych do zmniejszenia prędkości i zatrzymania. Punkty kontrolne powinny być także wyposażone w odpowiednie tablice i znaki informacyjne.

Niezwykle istotna w procesie zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest ochrona konwojów. Ta forma działania wojsk WNZT powinna być stosowana adekwatnie do sytuacji w strefie odpowiedzialności i poszczególnych prowincjach. W zależności od rodzaju i charakteru zagrożeń, a także ich usytuowania w strefie odpowiedzialności, ochroną powinny być objęte wszystkie przemieszczenia pojazdów i kolumn²⁵³ lub tylko określonych osób i ładunków, na obszarze całej strefy bądź wyłącznie w wyznaczonych rejonach zagrożonych działalnością terrorystyczno-kryminalną. Najbardziej uciążliwy, wymagający zaangażowania dużych sił i środków WNZT będzie ruch oporu lub terroryzm obejmujący swym zasięgiem całą strefę odpowiedzialności. W tym wypadku wszystkie przemieszczenia stanu osobowego i sprzętu sił koalicji, a także wartościowych lub deficytowych dóbr materialnych przeznaczonych dla miejscowej ludności powinny się odbywać w zorganizowanych konwojach pod ochroną (eskorta) bojowych pododdziałów WNZT.

Wnioski z prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WND C-P wskazują, że konwój powinien obejmować nie więcej niż 10-15 pojazdów ochraniających oraz przynajmniej dwa pojazdy ochraniające, poruszające się na czele i w ogonie kolumny marszowej. Ponadto w skład konwojów przewożących ludzi oraz wysyłanych na dużą odległość powinno się wydzielać pojazd sanitarny z ratownikiem medycznym a także wóz dowodzenia wyposażony w radiostację KF. Każdy konwój powinien również posiadać łączność wewnętrzną oraz łączność satelitarną dublującą środki KF i UKF. W pojazdach ochraniających powinno znajdować się po 4-5 żołnierzy wyposażonych w karabiny maszynowe, broń automatyczną, dużą ilość amunicji (przynajmniej po 10 magazynków do każdego egzemplarza broni) a także kilkudniowy zapas żywności i wody pitnej oraz urządzenia noktowizyjne. Żołnierze ci powinni prowadzić obserwację okrężną i zapewnić przemieszczenie konwoju zgodnie z zasadami prowadzenia marszu ubezpieczonego. W razie jakichkolwiek zakłóceń przemieszczenia lub zagrożenia dowódca konwoju decyduje o sposobie działania i składa meldunek do TOC wysyłającej go GB, BZB lub WNZT. Po zakończeniu konwojowania dowódca konwoju składa meldunek szefowi zmiany TOC oraz swemu bezpośredniemu przełożonemu.

²⁵³ Taka potrzeba wystąpiła w strefie odpowiedzialności WND C-P po 1 października 2003 r.

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego będzie również wymagało stosowania zaczepnych form walki z ruchem oporu, działalnością terrorystyczną i kryminalną. Doświadczenia WND C-P potwierdzają potrzebę szczegółowego i aktywnego rozpoznania oraz dyskretnego i ciągłego monitorowania osób, organizacji i środowisk stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wykorzystując wszystkie możliwe źródła oraz sposoby wywiadu i rozpoznania, organy rozpoznawcze powinny informować dowództwo WNZT o przygotowywanych atakach, miejscach spotkań oraz przebywania terrorystów i przestępców, a także przechowywanej broni, amunicji i materiałach wybuchowych. Po uzyskaniu tego typu informacji i ich potwierdzeniu z innych źródeł dowódcy GB, BZB lub WNZT (w zależności od rozmachu operacji i zaangażowanych sił) powinni przygotować i przeprowadzić działania rajdowe lub operacje okrążenia i przeszukania. Tego typu działania powinny być doskonale zorganizowane i poprzedzone ciągłą obserwacją obiektu. Plan przeprowadzenia rajdu lub okrążenia i przeszukania opracowuje sztab, a zatwierdza dowódca organizujący daną operację. Do wykonywania tych zadań powinny być wykorzystane pododdziały rozpoznawcze, zmechanizowane, aeromobilne oraz specjalne i działań psychologicznych.

Rajd powinien być prowadzony na dobrze rozpoznany pojedynczy obiekt, taki jak dom mieszkalny, zabudowanie gospodarskie, grupa osób itp. w celu zatrzymania podejrzanych i konfiskaty zabronionych prawem środków i materiałów. Do wykonania rajdu powinien być użyty pododdział w sile od wzmocnionego plutonu do wzmocnionej kompanii, który działając z zaskoczenia i unikając stosowania siły, błyskawicznie opanowuje obiekt, wykonuje zaplanowane zadanie i niezwłocznie oddala się z miejsca akcji.

Natomiast operacje okrążenia i przeszukania dużego obiektu, takiego jak: kwartał zabudowań, wioska lub część miasta powinny być prowadzone siłami od wzmocnionej kompanii do wzmocnionego batalionu. Taktyka działania w tego typu operacjach powinna sprowadzać się do wykorzystania elementu zaskoczenia i okrążenia wyznaczonego obiektu, a następnie do przeprowadzenia operacji informacyjnej, ukierunkowanej na pokojowe wydanie przez miejscową ludność ukrywających się przestępców, terrorystów lub przechowywanej broni, amunicji i materiałów wybucho-

wych. W tym celu powinien być wykorzystany pododdział działań psychologicznych, a także tłumacze miejscowego języka. Jednocześnie powinny być prowadzone negocjacje z przedstawicielami miejscowych władz i grup etniczno-religijnych. W przypadku niepowodzenia wymienionych działań do akcji powinny przystąpić pododdziały przeszukujące, sprawdzając metodycznie każdy budynek, pomieszczenie i inne miejsca mogące służyć za ukrycia poszukiwanych osób i materiałów. Działanie żołnierzy powinno cechować się wysoką kulturą i pełnym uszanowaniem miejscowych zwyczajów i tradycji. Powinno się unikać stosowania siły, agresji i okazywania niechęci, natomiast preferować metodę dialogu, negocjacji i dążyć do zdobycia zaufania miejscowej ludności, w interesie której prowadzi się poszukiwanie groźnych przestępców i terrorystów.

Kolejnym istotnym zadaniem w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego powinna być ochrona granic zewnętrznych państwa. Zadanie to powinno być realizowane wydzielonymi pododdziałami ogólnowojskowymi WNZT, rozwiniętymi wzdłuż najbardziej zagrożonych odcinków granicy. Pododdziały te powinny uszczelniać granicę państwową, organizując patrolowanie piesze i na pojazdach mechanicznych, a także system posterunków obserwacyjnych, wzmocniony pododdziałem szybkiego reagowania. Do rozmieszczenia pododdziałów i pełnienia służby granicznej powinna być wykorzystana dotychczasowa infrastruktura, rozbudowywana i modernizowana przez cywilne firmy kontraktorskie. Wymienione pododdziały ogólnowojskowe powinny być wzmocnione specjalistami służby celnej i straży granicznej, którzy we współdziałaniu z miejscowymi władzami powinni odtworzyć i zapewnić funkcjonowanie przejść granicznych. Do ochrony granic powinny być również wykorzystane bezzałogowe aparaty latające a także pododdział śmigłowców z SGPSz.

Obserwacja bezpośrednia wykonywania zadań przez WND C-P pozwoliła mi stwierdzić, że zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego powinno być również realizowane przez oczyszczanie terenu z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych oraz komasację i likwidację części składów i magazynów uzbrojenia i amunicji po byłej armii państwa, na terytorium którego jest prowadzona operacja stabilizacyjna. Wojska WNZT powinny więc posiadać niezbędny potencjał i w pełni wydolne

struktury komórek inżynierskich sztabów oraz pododdziałów inżynierskich, które pozwolą na wnikliwą ocenę zagrożenia i analizę zadań, na prawidłowe planowanie, a także ich profesjonalną realizację.²⁵⁴

Oczyszczanie terenu z niewypałów i niewybuchów to jedno z najtrudniejszych i najbardziej niebezpiecznych zadań wykonywanych w operacji stabilizacyjnej. Dlatego powinno być realizowane przez specjalistyczne patrole rozminowania (Explosive Ordnance Disposal – EOD) wyposażone w sprzęt do rozpoznania, przewozu i wysadzania niewybuchów. Patrole te powinny otrzymać zgodę władz narodowych (w uzgodnionym ROE) na prowadzenie rozminowania, a także być w pełni autonomiczne, to znaczy posiadać w swym składzie drużyny lub sekcje ochrony i zabezpieczenia medycznego. Ponadto każdy patrol powinien być wyposażony w komputerową bazę danych o minach świata oraz w środki łączności z przełożonym i stanowiskiem dowodzenia lotnictwem, jak również system GPS i fotograficzne aparaty cyfrowe. Powinien także posiadać tłumacza.²⁵⁵

Patrole rozminowania powinny działać w systemie interwencyjnym, czyli po powiadomieniu o zagrożeniu, przekazywanym przez władze i ludność cywilną oraz operujące w terenie pododdziały WNZT. Jednak decyzję o wysłaniu EOD podejmuje TOC właściwego szczebla dowodzenia. Każdy patrol powinien mieć wyznaczony rejon działania oraz miejsce wysadzania niewybuchów i niewypałów. Patrole rozminowania powinny być przygotowane do przejęcia na siebie głównego ciężaru walki z zagrożeniem minowym. W celu zapewnienia ich zorganizowanego użycia, a także wymuszenia na partnerach koalicyjnych niezbędnego wyposażenia i przygotowania, już w trakcie konferencji generowania sił powinny być uzgodnione i zaaprobowane wspólne procedury z zakresu rozminowania, podejmowania niewypałów i niewybuchów oraz wysadzania.

Równie niebezpiecznym i odpowiedzialnym zadaniem, mającym ogromny wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa w strefie odpowiedzialności WNZT, jest ochrona, komasacja i likwidacja części składów i magazynów uzbrojenia, amunicji i materiałów wybuchowych po siłach zbrojnych państwa, na którego terytorium jest prowadzona operacja stabilizacyjna. Wymienione obiekty mogą zostać w trakcie kon-

²⁵⁴ L. Zajda, *Zadania saperów - nietypowe i niebezpieczne*, SAPER 2004 nr 14, s. 6.

²⁵⁵ Tamże s. 7.

fliktu zniszczone lub uszkodzone bądź pozbawione ochrony. Staną się zatem przedmiotem zainteresowania i łatwym łupem dla zwalczających się stron, a także dla organizacji terrorystyczno-kryminalnych i zwykłych zbieraczy złomu. Będą to na ogół duże obiekty o powierzchni od kilkunastu do kilkudziesięciu hektarów, składające się z wielu budynków magazynowych.

Wykonanie tego zadania należy rozpocząć od zlokalizowania wszystkich składów i magazynów uzbrojenia, amunicji i materiałów wybuchowych w strefie odpowiedzialności WNZT. Informacje o tego typu obiektach powinny być przejęte od luzowanych wojsk koalicyjnych, miejscowych władz, lojalnych wobec sił koalicji przedstawicieli byłych sił zbrojnych państwa, a także powinny być zdobywane przez pododdziały WNZT w trakcie wykonywania rutynowych zadań. Całość informacji o składach i magazynach powinien zebrać wydział inżynieryjny sztabu WNZT, który również powinien przygotować niezbędną bazę danych.

Niezwłocznie po zlokalizowaniu wymienionych składów i magazynów oraz po ich wstępnej, pobieżnej ocenie, dowódcy GB i BZB w obszarach odpowiedzialności, w których stwierdzono tego typu obiekty, powinni zorganizować ich ochronę. Sposób ochrony, a także niezbędne siły do jej realizacji powinny (w miarę możliwości) być wydzielone przez lokalne władze. Wnioski z realizacji tego typu zadań w WND C-P wskazują, że do ochrony tych obiektów może być wykorzystana lokalna policja, straż przemysłowa, jak również nowo tworzone pododdziały wojska i innych sił bezpieczeństwa. Rola wojsk WNZT powinna w tym wypadku sprowadzać się do sprawowania nadzoru i egzekwowania skuteczności pełnionej służby.

Następnie powinna być przeprowadzona dokładna inwentaryzacja zlokalizowanych składów i magazynów mająca na celu określenie ich zawartości, stanu przechowywanego uzbrojenia, amunicji i materiałów wybuchowych a także możliwości ich dalszego wykorzystania. Wyniki inwentaryzacji powinny być podstawą do podjęcia decyzji o ewentualnej komasacji i likwidacji części składów i magazynów. W strefie odpowiedzialności WNZT powinien być utworzony jeden lub dwa centralne składy, w których należy zdeponować sprawną technicznie i planowaną do wykorzystania przez nowo tworzoną armię i siły bezpieczeństwa broń, amunicję i materiały wybuchowe. Wymienione środki bojowe powinny być przewiezione siłami WNZT lub wy-

najętych kontraktorów cywilnych do centralnych składów i tam złożone i dalej przechowywane. Na centralne składy należy wybrać najlepsze obiekty magazynowe, spełniające wymagania techniczne i bezpieczeństwa oraz zapewniające skuteczną ich ochronę. W razie braku obiektu spełniającego powyższe wymagania może zaistnieć potrzeba wybudowania go od podstaw.

Likwidacja zbędnych składów i magazynów, a także zakwalifikowanych do zniszczenia środków bojowych powinna być zrealizowana siłami pododdziałów inżynierskich lub specjalistycznych firm komercyjnych. Przeznaczona do zniszczenia broń, amunicja i materiały wybuchowe powinny być przewiezione do specjalnie przygotowanych miejsc, znajdujących się w bezpiecznej odległości od najbliższych magazynów i zabudowań ludzkich, a następnie zniszczone. W tym celu pododdziały inżynierskie powinny przygotować sieć drogową wewnątrz składu, przeprowadzić rozbudowę inżynierską terenu, przygotować miejsca do wysadzenia, a następnie stopniowo wysadzać, zachowując niezbędnie środki bezpieczeństwa. Zadanie to wymaga wysokiego profesjonalizmu i wyjątkowej odporności fizycznej i psychicznej żołnierzy saperów.

Równoległe z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego WNZT powinien wspierać tworzenie i funkcjonowanie organów i instytucji państwowych. Działalność ta powinna być zapoczątkowana już w trakcie rekonesansu strefy odpowiedzialności, w trakcie którego powinno się ocenić: czy istnieją i jak funkcjonują struktury władzy i administracji państwowej? Ocena ta pozwoli zaplanować, a następnie wydzielić i przygotować siły i środki niezbędne do realizacji tego zadania. Następnie do działań w zakresie wspierania tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych powinny włączyć się grupy: inicjatywna i przygotowawcza WNZT oraz grupy przygotowawcze BZB i GB, które powinny nawiązać bezpośredni osobisty kontakt z władzami lokalnymi w wyznaczonych obszarach odpowiedzialności oraz z przedstawicielami operujących tam sił koalicji i monitorować przebieg tego procesu.²⁵⁶

Do realizacji tego zadania w pełnym wymiarze WNZT powinien przystąpić po przejęciu strefy odpowiedzialności, przejmując na siebie również pełną odpowiedzial-

²⁵⁶ M. Ojrzanowski, *Współpraca dowództwa brygady z władzami i miejscową ludnością, Trudna stabilizacja*, wyd. AON, Warszawa 2004, s. 86.

ność za tworzenie i funkcjonowanie organów i instytucji państwowych. Proces ten powinien rozpocząć się od dokonania przeglądu funkcjonujących organów władzy samorządowej, jak: sołtysi, rady gmin, powiatów, miast i prowincji oraz administracji rządowej – gubernatorów prowincji i podległego im kierowniczego personelu. Przeglądu tego, a także niezbędnych ocen i analiz powinny dokonywać zespoły wsparcia władz prowincji (GST), w ścisłym współdziałaniu z przedstawicielami tymczasowych władz koalicyjnych, dowódcami BZB i GB, zasięgając także opinii miejscowej ludności i przywódców plemiennych i religijnych. Organy władzy samorządowej, które sprawnie funkcjonują, cieszą się poparciem lokalnych społeczności, a także są lojalne wobec sił koalicyjnych, powinny być wspierane przez działające na danym terenie struktury WNZT. W przypadku niespełnienia tych warunków właściwi dowódcy wojsk WNZT, wspólnie z przedstawicielami tymczasowych władz koalicyjnych, GST i przywódcami plemiennie-religijnymi, powinni spowodować dokonanie niezbędnych zmian w ich składzie lub też utworzenie nowych.

Wnioski z kształtowania struktur władzy samorządowej w strefie odpowiedzialności WND C-P wskazują, że tworzenie tych organów władzy w początkowym etapie operacji stabilizacyjnej powinno głównie odbywać się metodą typowania kandydatów przez poszczególne grupy środowiskowe, zawodowe i plemiennie-religijne, gdyż wybory, nawet w skali lokalnej, będą niemożliwe do przeprowadzenia. W procesie typowania kandydatów w sposób dyskretny, ale skuteczny, powinni uczestniczyć przedstawiciele WNZT. Po ukształtowaniu się władzy samorządowej na poszczególnych szczeblach podziału administracyjnego rola GST i dowódców oddziałów WNZT powinna sprowadzać się do ich wspierania i monitorowania. Przedstawiciele WNZT powinni w szczególności kontrolować, czy organy samorządowe realizują politykę sił koalicji w zakresie zaprzestania konfliktów, pojednania narodowego, zapobiegania aktom terroru oraz normalizacji życia na obszarze, za który odpowiadają.

Zupełnie odmiennym zadaniem jest tworzenie administracji rządowej, która powinna bezpośrednio zarządzać funkcjonowaniem prowincji, a także wszystkich sfer życia publicznego. Kluczowym stanowiskiem w tej administracji jest gubernator prowincji. Powinien on być wyznaczony przez szefa tymczasowych władz koalicyjnych lub też tymczasowy rząd centralny (jeżeli taki funkcjonuje), po uprzednich konsulta-

cjach z dowództwem WNZT oraz przedstawicielami miejscowych środowisk i ugrupowań politycznych. Wyznaczenie gubernatora będzie zawsze decyzją kontrowersyjną i wywoła duże rozdzźwięki wśród lokalnych polityków i przywódców etniczno-religijnych. Dlatego też przedstawiciele WNZT powinni zapewnić gubernatorom niezbędne wsparcie i pomoc oraz dążyć do maksymalnego wykorzystania sił, środków i możliwości administracji rządowej w prowadzonej operacji stabilizacyjnej.

Zespoły wsparcia władz prowincji powinny bezpośrednio współpracować z gubernatorami, monitorować ich działania, doradzać im, a także uczestniczyć w procesie typowania i wyznaczania osób na kierownicze stanowiska w urzędach prowincji i podległych im instytucjach i zakładach użyteczności publicznej. Wchodzący w skład zespołów wsparcia władz prowincji specjaliści funkcjonalni powinni bezpośrednio nadzorować i wspierać nową administrację rządową w takich dziedzinach, jak: edukacja, bezpieczeństwo publiczne, finanse i bankowość, służba zdrowia, system prawny, rolnictwo, administracja publiczna, infrastruktura oraz gospodarka paliwowo-energetyczna (zob. s. 96 i 104-105). Poszczególni specjaliści powinni realizować wymienione zadania, bezpośrednio współpracując ze swoimi lokalnymi odpowiednikami, zarówno metodą codziennych spotkań roboczych w urzędach miast i prowincji, jak i organizując wyjazdowe spotkania w terenie.

Wspieranie tworzenia i funkcjonowania organów i instytucji państwowych powinno obejmować także odbudowę struktur oraz wyposażenie i szkolenie miejscowej policji, wymiaru sprawiedliwości i służb penitencjarnych. Zadania związane z tworzeniem policji powinna przejąć na siebie żandarmeria wojskowa WNZT. Sekcja żandarmerii dowództwa WNZT powinna zaplanować i zorganizować system naboru, selekcji (weryfikacji), a także szkolenia i wyposażenia policji. Dowódcy BZB powinni natomiast zrealizować wymienione przedsięwzięcia w kontrolowanych przez nich prowincjach, wykorzystując do tego celu podległe im pododdziały żandarmerii wojskowej. W tym celu, w każdej prowincji powinna zostać utworzona akademia policyjna, w której na kilkutygodniowych kursach powinno się szkolić wyselekcjonowanych kandydatów. Zajęcia w akademiach policyjnych powinni prowadzić doświadczeni oficerowie i podoficerowie żandarmerii, policji, a także prawnicy WNZT. Wyposażanie nowo tworzonych jednostek policji w mundury, broń, samochody, środki łączności

i sprzęt kwaterunkowo-biurowy powinno być realizowane przez służby logistyczne oraz zespoły wsparcia władz prowincji w drodze przetargów. Doświadczenia WND C-P potwierdzają również potrzebę utworzenia na szczeblu prowincji policyjnych pododdziałów antyterrorystycznych oraz grup szybkiego reagowania, a także fortyfikacyjnej rozbudowy obiektów policyjnych. Dowódcy BZB i pododdziały ŻW powinny również sprawować systematyczny nadzór nad funkcjonowaniem komend, komisariatów i posterunków policji, a także znajdujących się w nich aresztów i izb zatrzymań. Do sprawowania tej funkcji w BZB i GB powinny być powołane stałe kilkusobowe zespoły.²⁵⁷

Natomiast zadania obejmujące odtworzenie i szkolenie wymiaru sprawiedliwości oraz służb penitencjarnych powinny być realizowane przez specjalistów do spraw sądowniczych i penitencjarnych z zespołów wsparcia władz prowincji, a nadzorowane i rozliczane przez odpowiadającego za tę problematykę eksperta z grupy ekspertów i doradców dowództwa WNZT. Wymienione osoby funkcyjne powinny prowadzić cykliczne szkolenia dla sędziów, prokuratorów i śledczych, obejmujące prawo międzynarodowe, konwencje genewskie, ochronę praw człowieka, procedury zatrzymania i aresztowania, a także współpracę prawną z siłami koalicyjnymi. W szkoleniach tych powinni uczestniczyć także prawnicy z zespołu prawnego WNZT oraz doświadczeni oficerowie ŻW. Podobnymi szkoleniami w niezbędnym zakresie tematycznym powinni być objęci: kierownicy zakładów karnych i funkcjonariusze służby więziennej. WNZT powinien także udzielić niezbędnej pomocy finansowej i materialnej w odbudowie i modernizacji obiektów wymiaru sprawiedliwości i penitencjarnych, w zapewnieniu im niezbędnego wyposażenia, a także stabilnego funkcjonowania.

W ramach wspierania tworzenia i funkcjonowania instytucji państwowych niezwykle ważnym, długofalowym i skomplikowanym zadaniem jest transformacja lub formowanie, szkolenie i wyposażenie nowych sił zbrojnych i straży granicznej. Realizacja tego zadania powinna być planowana i koordynowana przez wydział szkolenia (G-7), a praktycznie realizowana przez dowódców BZB przy wsparciu służb logistycznych WNZT. Doświadczenia WND C-P potwierdzają potrzebę rozpoczęcia tego procesu od przeprowadzenia operacji informacyjnej w miejscowych mediach, a także

²⁵⁷ Tamże, s. 93.

z wykorzystaniem plakatów, ulotek i rozgłośni elektroakustycznych na pojazdach. Celem tych działań powinno być rozpowszechnienie wiadomości o formowaniu, celach i zadaniach nowych sił zbrojnych i straży granicznej. W kampanii informacyjnej należy również podać warunki kontraktu, zakres szkolenia i zasady służby.

Proces formowania i szkolenia nowych sił zbrojnych i straży granicznej powinien początkowo być ukierunkowany na utworzenie w każdej prowincji po batalionie piechoty (lub równorzędnym) oraz w WNZT 2-3 batalionów straży granicznej, to jest ogółem 5-8 batalionów.²⁵⁸ Szkolenie funkcjonariuszy straży granicznej powinno odbywać się w utworzonej w tym celu Akademii Straży Granicznej, a żołnierzy batalionów piechoty – w zorganizowanych centrach szkolenia i przebiegać w sposób płynny, obejmując trzy fazy formowania i szkolenia. W fazie pierwszej powinno się przeprowadzić rekrutację, szkolenie podstawowe (minimum 6 dni) i uzupełniające oraz wspólne wykonywanie zadań z żołnierzami koalicji. Funkcje dowódcze w tej fazie szkolenia powinni pełnić żołnierze sił koalicji. W drugiej fazie szkolenia należy dokonać wyboru dowódców drużyn, przeszkolić ich oraz utworzyć drużyny, które powinny rozpocząć wspólne działania pod dowództwem dowódców plutonów w kompaniach GB. Następnie należy wyselekcjonować i przeszkolić dowódców plutonów, sformować plutony i włączyć je do wspólnych działań w ramach kompanii GB BZB. Trzecia faza powinna być przeznaczona na nabór miejscowych oficerów, formowanie kompanii i wspólne działanie w ramach GB, a także na utworzenie sztabu batalionu i jego usamodzielnienie w wykonaniu zadań w składzie BZB.²⁵⁹ Proces sformowania i zgrywania (usamodzielnienia) batalionów powinien trwać minimum trzy miesiące. W trakcie formowania batalionów powinno się dążyć, aby w jego składzie zachować proporcje plemienne i religijne. Wiarygodność kandydatów należy potwierdzać u przywódców plemiennych i religijnych oraz komendantów policji.

Po zakończeniu szkolenia bataliony nowych sił zbrojnych powinny samodzielnie lub też z oddziałami WNZT wykonywać takie zadania, jak: patrolowanie, służba na punktach kontrolnych, ochrona konwojów, ochrona obiektów infrastruktury i baz

²⁵⁸ Doświadczenia WND C-P wskazują, że są to maksymalne możliwości WNZT w proponowanym składzie (batalionowa grupa bojowa, realizując rutynowe zadania, może zabezpieczyć formowanie i szkolenie batalionu).

²⁵⁹ Zob. M. Tomaszyci, *Iracki Korpus Obrony Cywilnej*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12, s. 68-69.

wojskowych oraz zabezpieczać szkolenie kolejnych batalionów. Natomiast bataliony straży granicznej powinny samodzielnie lub wspólnie z wojskami WNZT ochraniać granicę państwową lub pełnić służbę na granicznych punktach kontrolnych. Dowództwo WNZT powinno w razie potrzeby przystąpić do szkolenia kolejnych batalionów i formowania brygad.

Jednym z głównych celów operacji stabilizacyjnej powinna być odbudowa podstawowej infrastruktury gospodarczej i publicznej. Osiągnięcie tego celu jest jednym z priorytetów polskiego zaangażowania w Iraku²⁶⁰ i należy oczekiwać, że będzie również priorytetem udziału RP w przyszłych operacjach stabilizacyjnych. Skuteczność WNZT w odbudowie infrastruktury gospodarczej i publicznej będzie miała bezpośredni wpływ na poziom życia miejscowej ludności i jej stosunek do sił koalicji, a w konsekwencji ułatwi zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz tworzenie i funkcjonowanie organów i instytucji państwowych.

W realizację tego zadania wojska WNZT powinny włączyć się niezwłocznie po przybyciu do strefy odpowiedzialności. Wstępna ocena potrzeb w tym zakresie powinna być dokonana już w trakcie rekonesansu prowadzonego przez dowódcę WNZT, a następnie powinna być pogłębiona i uszczegółowiona przez grupy inicjatywną i przygotowawczą. Odpowiednio wcześniej przeprowadzona identyfikacja potrzeb oraz określenie priorytetów w odbudowie powinno skutkować składem, strukturą organizacyjną i wyposażeniem oddziałów i pododdziałów dywizji, w szczególności wojsk inżynierskich i CIMIC. Określając wykaz potrzeb w zakresie odbudowy obiektów oraz zakres robót, kadra i cywilni specjaliści WNZT powinni ściśle współpracować z lokalnymi władzami i przedstawicielami miejscowej ludności.

Całokształt prac związanych z odbudową podstawowej infrastruktury powinien być podzielony na dwie kategorie zadań: pierwsza – to odbudowa obiektów wymagających głównie pracy żołnierzy i niewielkich nakładów finansowych, dająca szybki i widoczny efekt, druga – to programy wymagające zaangażowania specjalistycznych firm, dużych środków finansowych i długotrwałych procedur przetargowo-wykonawczych. Ze zrozumiałych względów wojska WNZT od pierwszych dni poby-

²⁶⁰ *Priorytety polskiego zaangażowania w Iraku, Informacja na temat zamierzeń dotyczących kontyngentu Wojska Polskiego w Iraku*, wyd. MON, 200/117/04/ DP/ MS.

tu w strefie odpowiedzialności powinny głównie angażować się w odbudowę, naprawę lub modernizację obiektów zaliczonych do pierwszej kategorii.

Typowym przykładem takich działań, kształtujących pozytywny wizerunek wojska i wymagających niewielkich nakładów, jest udzielenie pomocy w przywróceniu funkcjonowaniu placówek oświaty. Pomoc wojsk WNZT w tym przypadku może się sprowadzać do takich prac budowlanych, jak: remont dachu, wymalowanie pomieszczeń, naprawa okien, drzwi i podłóg oraz budowa sali gimnastycznej i boisk szkolnych. Może też obejmować prace modernizacyjne, takie jak: urządzenie i wyposażenie pracowni przedmiotowych i komputerowych oraz laboratoriów czy montaż klimatyzacji, a także poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy uczniów i nauczycieli.

Drugim, po szkolnictwie i oświacie, niezwykle ważnym i opiniotwórczym sektorem publicznym, na którym powinna koncentrować się pomoc wojsk WNZT jest ochrona zdrowia. Odbudowa, usprawnienie i modernizacja obiektów służby zdrowia, takich jak: szpitale, przychodnie, kliniki i laboratoria medyczne powinny być realizowane głównie pododdziałami inżynieryjnymi, przy wsparciu i nadzorze personelu medycznego WNZT.

Z uwagi na dużą liczbę obiektów infrastruktury edukacyjnej i medycznej we wszystkich miejscowościach, a także niski stan sanitarnohigieniczny, spowodowany wieloletnimi zaniedbaniami państwa i skutkami konfliktu zbrojnego, ich odbudową i usprawnieniem powinny się zająć wszystkie oddziały i pododdziały WNZT, a także struktury CIMIC, oraz organy cywilno-wojskowych ekspertów i doradców. Do działań tych, szczególnie związanych z modernizacją i wyposażeniem obiektów, powinny być włączone wszystkie organizacje międzynarodowe, pozarządowe i humanitarne funkcjonujące w strefie odpowiedzialności. Określone prace remontowo-konserwacyjne powinny być również powierzane kontraktorom cywilnym według uproszczonych procedur przetargowych. Całość wymienionych prac powinna być koordynowana i nadzorowana przez właściwych ekspertów z dowództwa WNZT i specjalistów GST.

Wojska WNZT powinny również dokonywać w przydzielonych obszarach odpowiedzialności doraźnych napraw i remontów infrastruktury komunikacyjnej, takich jak: usuwanie zawałów, likwidacja wyrw i lejów po wybuchach, naprawa przepustów i niewielkich mostów, równanie dróg gruntowych, przygotowanie objazdów itp. Prace drogowe wymagające specjalistycznego sprzętu powinny być realizowane przez pod-

oddziały inżynieryjno-drogowe WNZT lub przez przedsiębiorstwa remontu dróg, podległe lokalnym władzom.

Natomiast odbudowa i usprawnianie dużych obiektów infrastruktury gospodarczej, takich jak: elektrownie i linie przesyłowe, rafinerie, rurociągi i magazyny paliw, a także stacje wydobywania i oczyszczania wody, wodociągi i kanalizacja powinny być zlecane dużym firmom specjalistycznym i realizowane w sposób przemyślany, planowy i kompleksowy. Przy tego typu inwestycjach rola właściwych ekspertów i specjalistów WNZT powinna sprowadzać się do uzyskania środków finansowych oraz zaplanowania i koordynowania wymienionych prac, natomiast rola wojsk WNZT powinna polegać na zapewnieniu ochrony prowadzonym inwestycjom.

WNZT powinien również być przygotowany do odbudowy infrastruktury wojskowej, takiej jak: obiekty koszarowe, lotniska i lądowiska śmigłowców, strażnice graniczne, centralne magazyny amunicji i materiałów wybuchowych itp. Wymienione obiekty mogą okazać się niezbędne do rozmieszczenia i funkcjonowania WNZT, wówczas prace remontowe i proces wyposażenia powinny być realizowane w ograniczonym i wyłącznie niezbędnym zakresie, po usprawnieniu infrastruktury służby zdrowia i oświaty. Naruszenie tej zasady spowoduje niechęć i krytykę ze strony lokalnych władz i społeczności. Bardziej widoczna i akceptowana przez miejscową ludność będzie odbudowa infrastruktury wojskowej na potrzeby nowo tworzonych sił zbrojnych i straży granicznej. W tym wypadku zakres remontów i wyposażania powinien być zdecydowanie większy i zaspokoić docelowe potrzeby i wymagane standardy dla tych oddziałów i pododdziałów.

Finansowanie programów związanych z odbudową infrastruktury gospodarczej i publicznej powinno odbywać się zgodnie z wymogami i procedurami określonymi przez dowództwo sił koalicji lub organizację międzynarodową. Powinno obejmować: fundusze koalicji lub organizacji międzynarodowej, fundusze pomocowe, a także środki budżetowe władz centralnych i lokalnych. Od ilości posiadanych środków finansowych będzie zależał rozmach i zakres prac remontowych i modernizacyjnych.

Obserwacje poczynione przeze mnie w czasie kierowania operacją stabilizacyjną WND C-P w Iraku pozwoliły sformułować dla przyszłych operacji wymagania ochrony odbudowanych i już usprawnionych obiektów infrastruktury gospodarczej. Odbudowana infrastruktura jest oznaką normalizacji życia i postępującej stabilizacji,

przez co staje się obiektem skomasowanych ataków ugrupowań terrorystycznych. Zatem WNZT w miarę odbudowy kolejnych obiektów, szczególnie systemów paliwowo-energetycznych, powinien im zapewnić pełną ochronę.

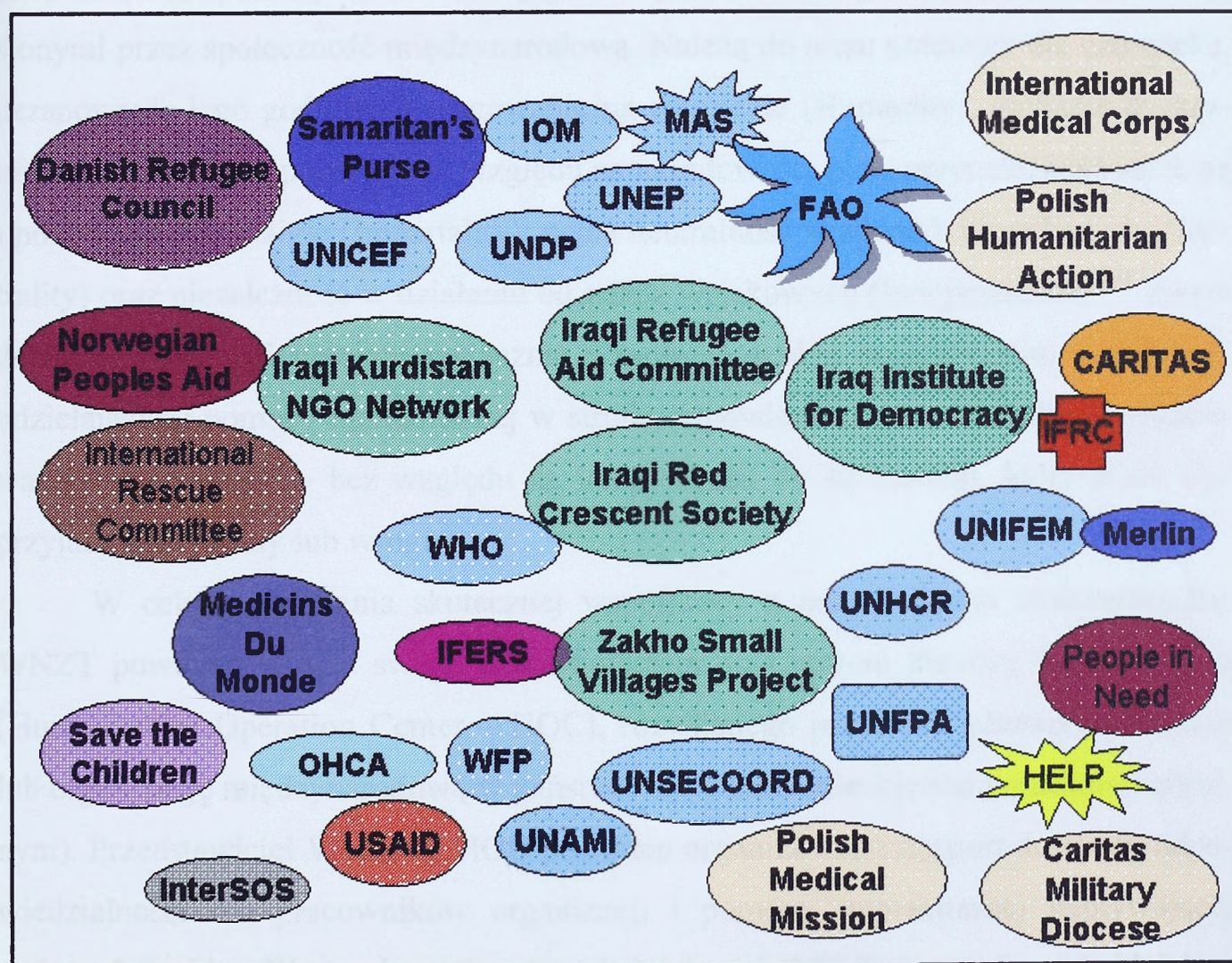
Niezwykle ważnym i istotnym celem operacji stabilizacyjnej powinna być poprawa warunków materialnych miejscowej ludności. Działania te powinny być prowadzone w miarę potrzeb i możliwości przez wszystkie struktury organizacyjne WNZT, centralne i lokalne władze oraz funkcjonujące w strefach odpowiedzialności organizacje i stowarzyszenia. Ze strony WNZT powinny one obejmować doraźne programy i rozwiązania ukierunkowane na niezwłoczną pomoc ludziom i zmniejszenie ich cierpienia, a także projekty długotrwałe, mająca na celu wspieranie rozwoju gospodarczego, zmniejszenie bezrobocia i zapewnienie godziwych warunków życia.

Jednym z pierwszych zadań WNZT po przejęciu strefy odpowiedzialności powinno być przywrócenie wypłat rent i emerytur dla miejscowej ludności, a także uruchomienie w możliwym zakresie świadczeń socjalnych i pomocy społecznej dla rodzin wielodzietnych, wdów, sierot i kalek nieposiadających środków utrzymania. Równie pilnego uregulowania będzie wymagała wypłata wynagrodzeń dla pracowników sektora publicznego, w tym przyjmowanych do służby żołnierzy, policjantów, strażników granicznych i przemysłowych. Wypłacane im wynagrodzenie powinno zapewnić utrzymanie rodzin, ale musi też być czynnikiem motywującym do pracy i służby wspólnie z władzami i siłami koalicji. Oddzielnych rozwiązań wymaga sprawa wynagrodzeń lub zasiłków dla byłych żołnierzy sił zbrojnych. Jeżeli decyzją tymczasowych władz koalicyjnych siły te zostały rozwiązane, WNZT powinien zapewnić tym ludziom określone minimalne zasiłki. W sytuacji gdy siły te formalnie dalej funkcjonują, ich personelowi powinno być wypłacane wynagrodzenie.

Kolejnym zadaniem WNZT, zmierzającym do poprawy warunków materialnych miejscowej ludności, powinno być zapewnienie dostaw podstawowych artykułów spożywczych, paliw, wody i środków sanitarnohigienicznych. Dostawy wymienionych produktów powinny być realizowane do sieci sklepów sprzedaży detalicznej w sposób systematyczny i zaspokajający niezbędne minimum potrzeb. Przy braku lub nawet czasowym niedostatku określonych produktów na rynku WNZT powinien być przygotowany do zwalczania korupcji i czarnego rynku. WND C-P próbowała rozwiązać ten problem przez systematyczny nadzór nad całym procesem dystrybucji deficytowych artykułów spożywczych, środków sanitarno higienicznych i paliw, począwszy

od fabryk i rafinerii, skończywszy na punktach sprzedaży. Jednak olbrzymia korupcja i nieuczciwość robotników, urzędników i policjantów a także duże różnice cen sprzyjały rozwojowi czarnego rynku, szczególnie w sektorze paliw. Znacznie sprawiedliwszy wydaje się być system reglamentacji, sprawdzony w wielu państwach trapionych kryzysem gospodarczym.

Częściową poprawę warunków materialnych miejscowej ludności powinien również zapewnić sprawny i sprawiedliwy podział pomocy humanitarnej, oferowanej przez organizacje międzynarodowe, pozarządowe i humanitarne, funkcjonujące w strefie odpowiedzialności WNZT. Organizacji tych może być bardzo dużo. Na rysunku 49 przedstawiono ważniejsze organizacje humanitarne działające w Iraku.

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 49. Organizacje humanitarne w Iraku

Doświadczenie wyniesione z obserwacji działania WND C-P podpowiada konieczność dysponowania w dywizji pełną wiedzą o organizacjach funkcjonujących

w strefie odpowiedzialności oraz koordynowania ich działań w celu uniknięcia dublowania wysiłków, a także zapewnienia im bezpieczeństwa. W tym celu dowództwo WNZT powinno organizować raz w miesiącu spotkanie koordynacyjne przedstawicieli wszystkich organizacji międzynarodowych, pozarządowych i humanitarnych działających w strefie odpowiedzialności. Przedstawiciele poszczególnych organizacji w ramach tych spotkań powinni informować o swej obecności, planowanych działaniach, dokonywać niezbędnych uzgodnień, a także wymieniać się doświadczeniami.

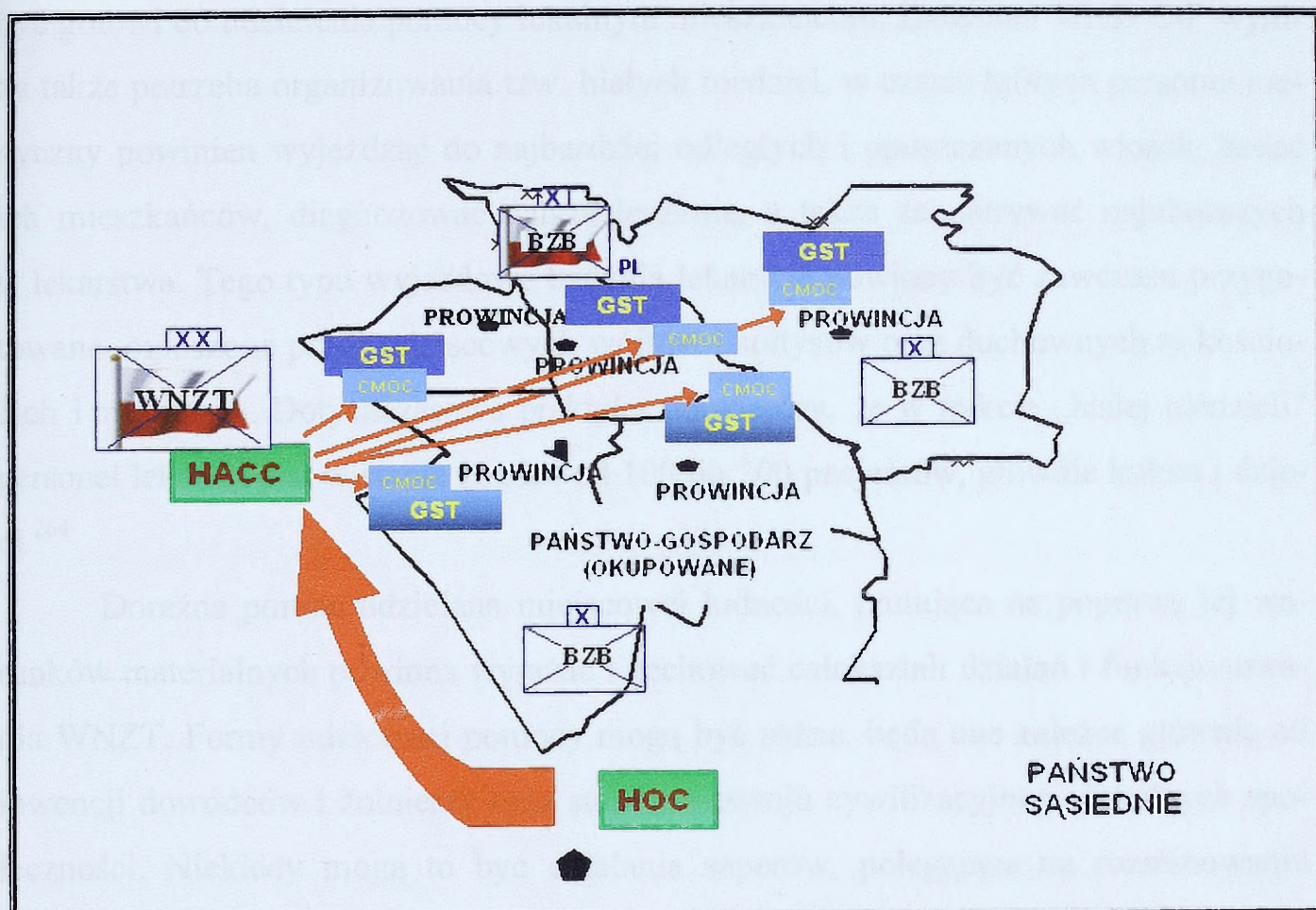
Kierownicza kadra WNZT powinna rozumieć i uwzględnić w swej działalności różnorodność ról i mandatów rozmaitych organizacji cywilnych. Jednak wszystkie one, udzielając pomocy humanitarnej, powinny kierować się czterema zasadami określonymi przez społeczność międzynarodową. Należą do nich: szacunek dla człowieka, uszanowanie jego godności i reagowanie na cierpienie (Humanity), unikanie dyskryminacji i udzielanie pomocy bez względu na narodowość, płeć, przynależność etniczną i polityczną oraz religię (Impartiality); pełna neutralność w sporach i konfliktach (Neutrality) oraz niezależność w działaniu od władz wojskowych (Independence).²⁶¹ Zatem dowódcy wojskowi powinni wyłącznie współpracować z organizacjami cywilnymi, udzielającymi pomocy humanitarnej w strefie odpowiedzialności WNZT i nie próbować nimi dowodzić – bez względu na ich stosunek do sił koalicji, który może być przyjazny, neutralny lub wrogi.²⁶²

W celu zapewnienia skutecznej współpracy z organizacjami humanitarnymi WNZT powinien wysłać swego przedstawiciela do Centrum Pomocy Humanitarnej (Humanitarian Operation Center – HOC), rozwijanego przez dowództwo sił koalicji lub organizację międzynarodową w państwie sąsiednim (nieobjętym konfliktem zbrojnym). Przedstawiciel WNZT w HOC powinien organizować transport do strefy odpowiedzialności dla pracowników organizacji i pomocy humanitarnej napływającej z różnych krajów. W samej strefie odpowiedzialności WNZT, na bazie pododdziałów CIMIC, powinno być zorganizowane Centrum Koordynacji Pomocy Humanitarnej (Humanitarian Assistance Coordination Center – HACC). Centrum to powinno bezpośrednio planować i koordynować działalność organizacji humanitarnych na rzecz

²⁶¹ *Coalition Operations Handbook*, ... wyd. cyt. s. 9-10.

²⁶² Tamże, s. 9-17.

miejskowej ludności, a także organizować i prowadzić wspomniane comiesięczne spotkania koodynacyjne. Ponadto w każdej prowincji przy zespołach wsparcia władz prowincji powinny być utworzone centra współpracy cywilno-wojskowej (Civil Military Operation Center – CMOC), odpowiedzialne za organizację pomocy humanitarnej w prowincjach. Proponowany sposób organizacji pomocy humanitarnej na przykładzie WND C-P przedstawiono na rysunku 50.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Rysunek 50. Proponowany sposób organizacji pomocy humanitarnej w strefie odpowiedzialności wielonarodowego związku taktycznego

Proponowana struktura organizacyjna systemu pomocy humanitarnej WNZT powinna zapewnić skuteczną współpracę z organizacjami humanitarnymi, a także sprawną dystrybucję pomocy humanitarnej dla miejscowej ludności.²⁶³ Ponadto ośrodki współpracy cywilno-wojskowej (CMOC), rozmieszczone w siedzibach władz prowincji, powinny stanowić punkty kontaktowe dla miejscowej ludności potrzebującej pomocy oraz składającej skargi i zażalenia na lokalnych urzędników i poprzedni reżim,

²⁶³ Wykorzystując HOC, HACC i CMOC's WND C-P rozdzieliła i przekazała miejscowej ludności w ramach pomocy humanitarnej: 25 t środków higienicznych, 12 t leków, odżywek dla dzieci i sprzętu medycznego, 200 t żywności, 8 t odzieży i obuwia oraz 2,5 tys. tornistrów i piórników i 30 tys. zeszytów.

a także żądającej odszkodowań za szkody spowodowane przez siły koalicji. Powinny zatem być narzędziem nacisku i wymuszania na lokalnych władzach zajęcia się problemami ludzi i terminowego ich rozwiązywania.

W proces poprawy warunków materialnych miejscowej ludności powinna również włączyć się służba zdrowia WNZT. Wszystkie placówki wojskowej służby zdrowia, a także lekarze i ratownicy medyczni, obecni w patrolach i konwojach, powinni być gotowi do udzielenia pomocy lokalnym mieszkańcom. Z działań WND C-P wynika także potrzeba organizowania tzw. białych niedziel, w czasie których personel medyczny powinien wyjeżdżać do najbardziej odległych i opuszczonych wiosek, badać ich mieszkańców, diagnozować dalsze leczenie, a także zaopatrywać najuboższych w lekarstwa. Tego typu wyjazdowe badania lekarskie powinny być zawczasu przygotowane, ogłoszone przez miejscowych wójtów i sołtysów oraz duchownych w kościołach i meczetach. Dotychczasowa praktyka potwierdza, że w trakcie „białej niedzieli” personel lekarski jest w stanie zbadać od 100 do 200 pacjentów, głównie kobiet i dzieci.²⁶⁴

Doraźna pomoc udzielana miejscowej ludności, rzutująca na poprawę jej warunków materialnych powinna wyrażać i cechować całokształt działań i funkcjonowania WNZT. Formy udzielanej pomocy mogą być różne, będą one zależeć głównie od inwencji dowódców i żołnierzy oraz stopnia rozwoju cywilizacyjnego lokalnych społeczności. Niekiedy mogą to być działania saperów, polegające na rozminowaniu i oczyszczaniu z niewypałów i niewybuchów domów, podwórek i pól uprawnych, co przywróci ich normalne funkcjonowanie i zwiększy wydajność gospodarstw. Innym razem niezwykle przydatna może okazać się pomoc pododdziałów remontowych w przywracaniu sprawności sprzętu i maszyn rolniczych. Mogą to być również kawiarnie internetowe, udostępniane bezpłatnie miejscowej ludności, badanie jakości wody, a także pomoc prawna w uzyskaniu spadków, odszkodować i rent.

WNZT, udzielając miejscowej ludności doraźnej pomocy i zapobiegając w ten sposób możliwej katastrofie humanitarnej, powinien jednak przygotować i prowadzić profesjonalne działanie wspierające rozwój gospodarczy w przydzielonej strefie odpowiedzialności i poszczególnych prowincjach. Doświadczenia z operacji stabiliza-

²⁶⁴ W ramach tzw. białych niedziel służba zdrowia WND C-P udzieliła pomocy ok. 4000 mieszkańców Iraku, a w ramach przyjęć ambulatoryjnych zaopatrzone kolejnych 8000 pacjentów.

cyjnej w Iraku dobitnie wskazują, że tylko rozwój ekonomiczny może zaspokoić podstawowe potrzeby materialne ludności, zmniejszyć bezrobocie i poprawić bezpieczeństwo, umożliwiając WNZT osiągnięcie celów operacji stabilizacyjnej. Dowództwo WNZT powinno zatem wspierać rozwój gospodarczy i pobudzać uruchomienie zasobów cywilnych, co pozwoli zminimalizować użycie sił i środków wojska w sferze działalności gospodarczej, a skoncentrować ich działania w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dowódcy różnych szczebli WNZT powinni unikać tworzenia długotrwałej zależności lokalnych władz, miejscowej ludności oraz organizacji międzynarodowych i pozarządowych od potencjału wojskowego. Powinni pamiętać o tym, że wycofanie się z doraźnie udzielanej pomocy może zaszkodzić współpracy cywilno-wojskowej i publicznemu zaufaniu do wojsk WNZT.²⁶⁵

W zaproponowanej strukturze WNZT (zob. s. 134-137) jedynymi profesjonalnymi organami, które powinny przejąć na siebie całokształt zadań związanych ze wspieraniem rozwoju gospodarczego, są: grupa ekspertów i doradców oraz zespoły wsparcia władz prowincji. Wchodzący w skład wymienionych organów eksperci i specjaliści do spraw ekonomiczno-finansowych, rolnictwa, handlu, infrastruktury, budownictwa, energetyki, irygacji, weterynarii i gospodarki paliwowej powinni dokonać szczegółowej oceny sytuacji w poszczególnych sektorach gospodarki zarówno w prowincjach, jak też w całej strefie odpowiedzialności WNZT. W tym celu osoby te powinny nawiązać bezpośredni roboczy kontakt z właściwymi ministerstwami i urzędami centralnymi państwa okupowanego, a także ze specjalistycznymi organami tymczasowych władz koalicyjnych oraz urzędami prowincji, miast i powiatów.

Po przygotowaniu niezbędnej bazy danych o stanie i potrzebach poszczególnych sektorów gospodarki, eksperci i specjaliści WNZT powinni przygotować i przeprowadzić, wspólnie z regionalnymi przedstawicielami tymczasowych władz koalicyjnych, robocze narady na temat planów rozwoju gospodarczego. Na naradę prowadzoną w strefie odpowiedzialności przez dowódcę WNZT powinni przybyć właściwi ministrowie i szefowie urzędów centralnych kraju okupowanego, gubernatorowie prowincji, dowódcy BZB oraz szefowie organów ekonomicznych kwatery głównej tymczasowych władz koalicyjnych. Następnie, podobne narady powinny być przeprowa-

²⁶⁵ *Coalition Operations Handbooks*, ... wyd. cyt. s. 9-7.

dzony przez dowódców BZB w poszczególnych prowincjach. W trakcie tych spotkań powinno dojść do konfrontacji potrzeb i oczekiwań zgłoszonych przez władze lokalne z możliwościami finansowo-ekonomicznymi władz centralnych kraju okupowanego i tymczasowych władz koalicyjnych, zakończonej uzgodnieniem priorytetowych inwestycji w prowincjach i wysokości przyznanych nakładów. Następnie rola ekspertów i specjalistów WNZT powinna sprowadzać się do wspierania i pobudzania procesów przygotowania inwestycji oraz jej terminowego rozpoczęcia i sprawnej realizacji.

Poza wdrażaniem dużych inwestycji, wymagających decyzji i nakładów władz centralnych, WNZT posiadanymi siłami powinien wspierać rozwój gospodarczy prowincji, powiatów i miejscowości, realizując szereg mniej kosztownych programów i projektów o znaczeniu lokalnym. Na przykład specjaliści ds. finansowych powinni udzielić pomocy w zakresie realizacji budżetu w prowincjach przez zorganizowanie szkoleń dla pracowników sfery budżetowej, a także przez doradztwo i kontrolę planowania budżetu i wydatkowania środków. Powinni oni również dążyć do usprawnienia systemu bankowego, jego otwarcia na potrzeby rozwoju małego i średniego biznesu, a także wszystkich obywateli. Natomiast specjaliści z zakresu ekonomii powinni nadzorować i wspierać właściwe wydziały planowania i rozwoju gospodarczego w urzędach administracji lokalnej. Celowe jest również, co potwierdza praktyka WND C-P w Iraku, utworzenie w każdej prowincji centrum biznesu, które powinno propagować i wspierać zakładanie firm oraz prywatną działalność gospodarczą.

Specjaliści do spraw gospodarki paliwowej i energetycznej powinni z kolei pobudzać i wspierać działania lokalnych władz zmierzające do modernizacji tych systemów i zwiększenia ich mocy przerobowych, które będą mogły stworzyć podstawy do rozwoju gospodarczego. Ważne zadanie przypada również specjalistom do spraw rolnictwa, weterynarii i irygacji, którzy powinni wspierać wdrażanie nowoczesnych metod prowadzenia gospodarstw rolnych, a także wymuszać na władzach lokalnych niezbędną pomoc dla wsi i rolnictwa.

Niezwykle ważnym zadaniem dla wszystkich ekspertów i specjalistów WNZT powinno być wspieranie różnego rodzaju inicjatyw gospodarczych przez fachowe doradztwo, a także ułatwienie kontaktów z przedstawicielami organizacji przemysłowych, handlowych i finansowych. Ich rola powinna również polegać na wyszukiwaniu

i angażowaniu w rozwój gospodarczy prowincji i strefy odpowiedzialności różnego rodzaju cywilnych agencji zajmujących się pomocą techniczną dla państw rozwijających się.

Skuteczne działanie grup ekspertów i doradców oraz zespołów wsparcia władz prowincji WNZT i widoczne efekty rozwoju gospodarczego wpływają na wiarygodność i końcowy sukces WNZT w operacji stabilizacyjnej. Potwierdzają to doświadczenia sił koalicyjnych w Iraku, gdzie bez pełnego uruchomienia procesów ekonomicznych i przywrócenia normalnego rytmu gospodarki potężne międzynarodowe siły koalicyjne miały poważne problemy z zapewnieniem bezpieczeństwa.

Zaproponowany model taktyki działania WNZT, ukierunkowany na wykonanie typowych zadań i osiągnięcie celów operacji stabilizacyjnej powinien być nieustannie doskonalony i wzbogacany. Operacja „Iracka wolność” pozwala dostrzec, że ustabilizowanie sytuacji w wyzwolonym Iraku wcale nie jest rzeczą łatwą, a nawet jest dla WNZT zadaniem trudniejszym niż prowadzenie działań wojennych. Taki sąd wartościujący wymusza potrzebę wszechstronnej analizy procesów przygotowania i prowadzenia operacji wojennych i stabilizacyjnych w celu znalezienia rozwiązań umożliwiających równie sprawne i skuteczne prowadzenie działań stabilizacyjnych jak wojennych. Zatem celem dalszych badań naukowych powinno być, moim zdaniem, poszukiwanie kierunków rozwoju i doskonalenia operacji stabilizacyjnych.

4.2. KIERUNKI ROZWOJU

Poszukując najbardziej prawdopodobnych kierunków rozwoju procesu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT, warto przeanalizować ostatnie operacje podobnego typu w Afganistanie i Iraku. Charakteryzowały się one szybkim rozbiciem sił przeciwnika przez stosunkowo małe siły USA i sojuszników, a także niewielkimi zniszczeniami podstawowej infrastruktury cywilnej. Sukces ten był możliwy w znacznej mierze dzięki prowadzonej transformacji sił zbrojnych USA, Wielkiej Brytanii i innych państw koalicji, która zapewniła zdecydowaną przewagę systemów dowodzenia i rozpoznania, precyzyjne uderzenia oraz wysoką manewrowość wojsk.²⁶⁶

Niestety, ani wojska amerykańskie, ani państw koalicyjnych, nie były dobrze przygotowane i gotowe do skutecznej odpowiedzi na bezprawie, niszczenie cywilnej

²⁶⁶ *Transforming for Stabilization and Reconstruction Operations*, NDU, Washington D.C., November 2003.

infrastruktury i ataki na siły koalicji, które nastąpiły niezwłocznie po zwycięstwie nad Armią Iracką. Dlatego też państwa koalicji antyterrorystycznej, w tym również Polska, w procesie transformacji swych sił zbrojnych, oprócz kształtowania zdolności do prowadzenia rozstrzygających działań zaczepnych i obronnych, powinny niezwłocznie ukierunkować swe działania także na osiągnięcie zdolności do równie skutecznego przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych.

Wagę i aktualność wymienionych działań podkreśla „Strategia bezpieczeństwa RP”,²⁶⁷ której autorzy mocno akcentują gotowość Polski do udziału w operacjach reagowania kryzysowego i operacjach pokojowych (stabilizacyjnych) i określają konkretne zadania w tym zakresie dla Sił Zbrojnych RP (zob. s. 38). Wojsko Polskie powinno być zatem gotowe zarówno do wydzielenia kontyngentu wojskowego do udziału w rozstrzygających działaniach militarnych, jak i bardzo szybkiego włączenia się do operacji stabilizacyjnych. Praktycznie, będący przedmiotem moich badań, WNZT powinien rozpocząć operację stabilizacyjną natychmiast po zakończeniu zasadniczych działań wojennych, a idealnym rozwiązaniem byłoby jej rozpoczęcie równocześnie z wygasaniem operacji militarnej.²⁶⁸

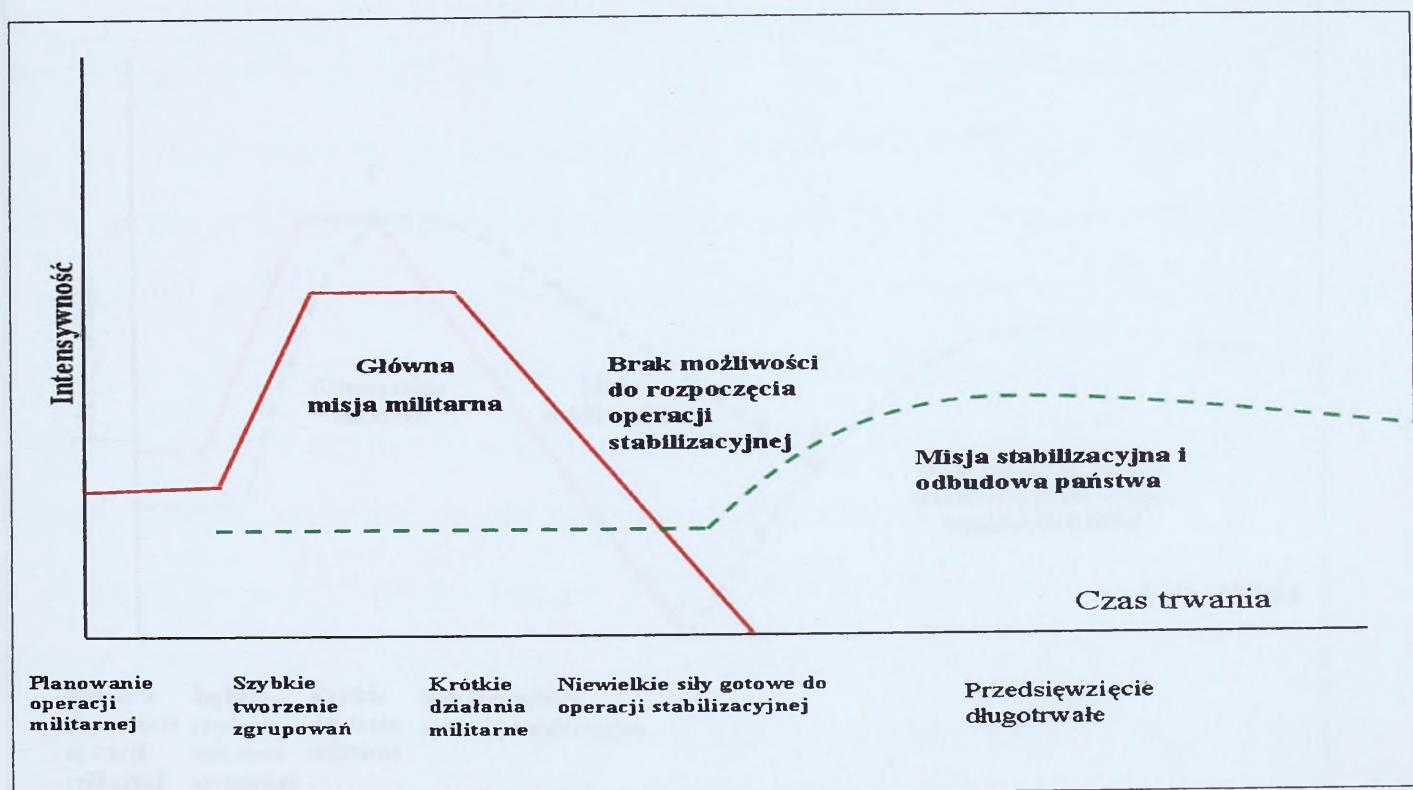
Wymieniony cel będzie osiągnięty wyłącznie wówczas, gdy zostaną spełnione następujące warunki: po pierwsze – proces planowania operacji stabilizacyjnej stanie się integralną częścią procesu planowania ukierunkowanego na rozwiązanie konfliktu, po drugie – w pokojowym składzie sił zbrojnych zostaną utworzone profesjonalne stabilizacyjne jednostki i ZT, a po trzecie – siły te zostaną rozwinięte na teatrze działań wojennych z takim wyprzedzeniem, aby mogły rozpoczynać operację na wyzwolonych (opanowanych) terenach tuż za nacierającymi wojskami. Spełnienie tych wymagań powinno określić kierunki rozwoju modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT.

Wspomniane operacje militarne w Afganistanie i Iraku prowadziły Stany Zjednoczone Ameryki w roli państwa wiodącego według nowej koncepcji. Zakładała ona prowadzenie błyskawicznych i zdecydowanych działań wyprzedzających. Czas przeznaczony na planowanie operacji i przemieszczenie wojsk był bardzo krótki. Mimo to dowództwo amerykańskie, nie czekając na rozwinięcie wojsk, rozpoczęło operację wywiadowczą, angażując różnorodne systemy rozpoznawcze oraz siły operacji spe-

²⁶⁷ *Strategia bezpieczeństwa RP*, ... wyd. cyt. s. 18.

²⁶⁸ *Transforming for Stabilization*, ... wyd. cyt. s. 5.

cyjnych do zdobycia dokładnych i aktualnych danych o rozmieszczeniu sił przeciwnika. Informacje te pozwoliły na wykonanie precyzyjnych, chirurgicznych uderzeń przez rozwinięte siły główne wojsk ekspedycyjnych, a w efekcie rozbicie sił zbrojnych zarówno Talibów, jak i reżimu Husajna znacznie wcześniej niż przewidywano. Ten błyskawiczny efekt militarny spowodował, że Amerykanie wraz z sojusznikami stanęli w obliczu nowej sytuacji, do której nie byli przygotowani. Nie mieli bowiem zakończonego planowania operacji stabilizacyjnej ani też sił i możliwości niezbędnych do rozpoczęcia procesu stabilizacji i odbudowy.²⁶⁹ Na rysunku 51 przedstawiono model przygotowania i prowadzenia operacji w Afganistanie i Iraku wraz z wymuszoną przerwą pomiędzy zakończeniem zasadniczych działań wojennych i rozpoczęciem operacji stabilizacyjnej.

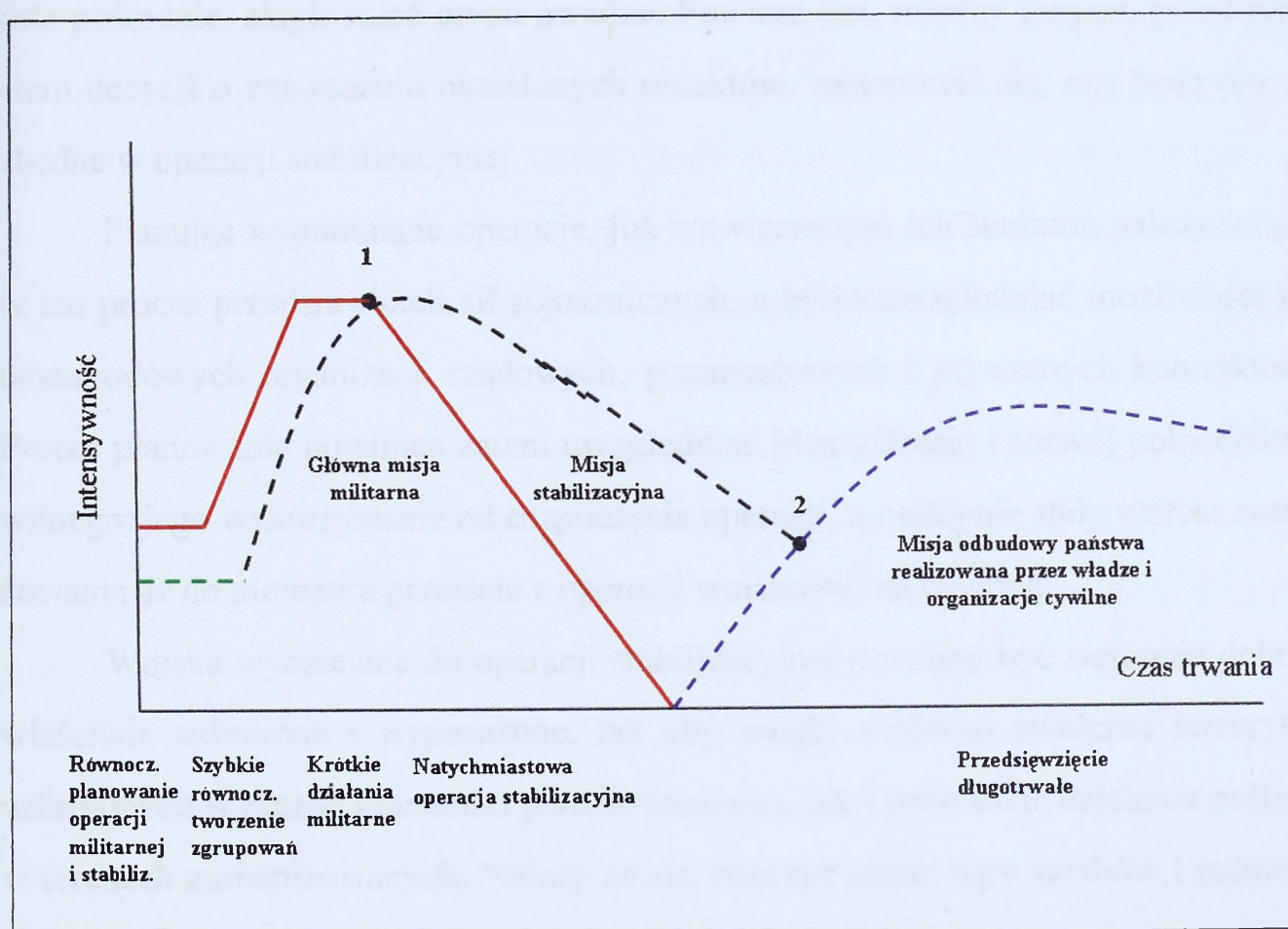

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Transforming for Stabilization,...* wyd. cyt. s. 7
 Rysunek 51. Model przygotowania i prowadzenia operacji militarnych i stabilizacyjnych w Afganistanie i Iraku

Z analizy przedstawionego modelu wynika potrzeba opracowania nowej koncepcji prowadzenia operacji. Przez wprowadzenie niezbędnych zmian w procesie planowania i organizowania operacji stabilizacyjnych, wypełniono by lukę pomiędzy końcem zasadniczych operacji wojennych i rozpoczęciem operacji stabilizacyjnej.

²⁶⁹ Tamże, s. 5-6.

Koncepcja ta powinna obejmować równoczesne rozpoczęcie planowania operacji militarnej i stabilizacyjnej oraz uruchomienie operacji stabilizacyjnej wraz rozbięciem sił zbrojnych przeciwnika. Ponadto powinna przewidywać skrócenie czasu trwania operacji stabilizacyjnej przez większe zaangażowanie organizacji i agencji cywilnych. Rola WNZT w operacji stabilizacyjnej powinna się sprowadzać do zapewnienia stabilności i uruchomienia procesu odbudowy, po czym kierowanie procesem odbudowy państwa powinno być przejęte przez władze i organizacje cywilne. Proponowaną, udoskonaloną koncepcję przygotowania i prowadzenia operacji militarnych i stabilizacyjnych przedstawiono na rysunku 52.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Transforming for Stabilization, ...* wyd. cyt. s. 7
 Rysunek 52. Proponowany model przygotowania i prowadzenia operacji militarnych i stabilizacyjnych

W przedstawionym modelu przygotowania i prowadzenia operacji proponuję, aby dowódca WNZT przejął dowodzenie operacją stabilizacyjną od dowódcy prowadzącego działania wojenne w pkt. 1, po zakończeniu zasadniczych działań wojennych,

i przekazał je władzom cywilnym w pkt. 2, po zapewnieniu stabilności i uruchomieniu procesu odbudowy. W tym momencie możliwości władz, organizacji i agencji cywilnych będą rosły, przewyższając możliwości WNZT. Proponowany model zapewnienia zdolności do prowadzenia operacji stabilizacyjnej nie ogranicza się wyłącznie do sytuacji po zakończeniu konfliktu. Może być również zastosowany do zapobiegania konfliktom, które to zadanie może być głównym zadaniem przyszłych WNZT.

W czasie procesu planowania (wspólnego dla działań wojennych i stabilizacyjnych) dowódcy i sztaby powinni określić cel końcowy dla obu operacji i realizując cele pośrednie, ciągle mieć go na uwadze. Powinni oni, między innymi, przed podjęciem decyzji o zniszczeniu określonych obiektów, zastanowić się, czy będą one niezbędne w operacji stabilizacyjnej.

Planując wspomniane operacje, już we wczesnym ich stadium, należy włączać w ten proces przedstawicieli sił sojuszniczych, a także uwzględniać możliwości międzynarodowych organizacji rządowych, pozarządowych i prywatnych kontraktorów. Proces planowania powinien zatem uwzględniać identyfikację i rozwój potencjału cywilnego, jego wykorzystanie od rozpoczęcia operacji, a następnie stały wzrost zaangażowania aż do momentu przejścia z operacji wojskowej na cywilną.

Wojska wydzielane do operacji stabilizacyjnej powinny być starannie dobrane, właściwie uzbrojone i wyposażone, tak aby mogły zarówno zwalczać terrorystów uzbrojonych w ręczne granatniki przeciwpancerne, jak i prowadzić działania policyjne w terenach zurbanizowanych. Należy zatem tworzyć różne typy sztabów i jednostek, pogrupowane w pakiety sił posiadające zdolność do walki, utrzymania porządku publicznego oraz współpracy cywilno-wojskowej. Z kolei każdy pakiet sił powinien składać się ze specjalistycznych pododdziałów, tzw. modułów przeznaczonych do wykonania określonych zadań. Wojska lądowe powinny być gotowe do szybkiego wydzielenia takich modułów i pakietów, które można by zebrać w większe formacje wojskowe, np. batalionowe grupy bojowe, brygadowe zespoły bojowe czy też związki

taktyczne. W przyszłości wojska lądowe powinny być rozpatrywane jako zestawy pakietów i modułów sił o różnych zdolnościach i możliwościach.²⁷⁰

Sprostanie wymienionym wymaganiom oraz lepsze przygotowanie do prowadzenia operacji stabilizacyjnych, które stają się główną misją realizowaną przez Siły Zbrojne RP, wymaga utworzenia w wojskach lądowych nowego rodzaju dywizji stabilizacyjnej. Tego typu dywizja powstała już w siłach lądowych RFN, a możliwość utworzenia dwóch dywizji stabilizacyjnych (Stabilization and Reconstruction Joint Command) rozpatruje się w wojskach lądowych USA.²⁷¹

Dywizje stabilizacyjne powinny dysponować pełnym zasobem różnorodnych sił i środków, umożliwiającym im realizację całego spektrum funkcji stabilizacyjnych. Powinny posiadać modułową strukturę, zapewniającą pełną elastyczność i szybką adaptację oraz możliwość ich łączenia lub dzielenia w celu stworzenia różnych pakietów najlepszych dla każdej konkretnej sytuacji. Przewidywany skład takiej dywizji przedstawiono w tabeli 8.

Skład bojowy planowanej dywizji stabilizacyjnej USA obejmuje pełen zestaw jednostek przeznaczonych do realizacji możliwych do przewidzenia zadań, w tym siły bojowe złożone z brygady STRYKER wzmocnionej batalionem śmigłowców szturmowych, przeznaczone do zapewnienia bezpieczeństwa. Jednak, trzon dywizji stanowią siły przeznaczone do typowej stabilizacji i odbudowy, takie jak bataliony: ŻW, CIMIC, inżynieryjne, medyczne i działań psychologicznych. W skład dywizji planuje się włączyć po cztery takie bataliony, co umożliwi zorganizowanie 3-4 brygadowych zespołów zadaniowych do stabilizacji i odbudowy oraz brygady bojowej i jednostek dywizyjnych.²⁷²

²⁷⁰ Tamże, s. 36.

²⁷¹ Tamże, s. 57.

²⁷² Tamże, s. 52.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Transforming for Stabilization, ...* wyd. cyt. s. 52

Tabela 8. Przewidywany skład bojowy dywizji stabilizacyjnej (Stabilization and Reconstruction Joint Command) USA

Nazwa jednostki	Liczba jednostek w dywizji	Stan osobowy dywizji	Stan osobowy bez jedn. bojowych i logistycznych
▪ Dowództwo i sztab		725	725
▪ Bojowe siły zadaniowe w składzie: - brygada STRYKER i batalion śmigłowców szturmowych	1	3937	-
▪ Batalion ŻW	4	2164	2164
▪ Batalion CIMIC	4	584	584
▪ Inżynieryjny batalion konstrukcyjny	4	2692	2692
▪ Strefowy batalion medyczny	4	1442	1442
▪ Batalion PSYOPS	4	1000	1000
▪ Batalion wywiadu i rozpoznania		421	421
▪ Batalion łączności		454	454
▪ Batalion lotnictwa bojowego		315	315
▪ Batalion transportowy		517	517
▪ Batalion rozminowania (EOD)		100	100
▪ Kompania obrony biologicznej i chemicznej		175	175
▪ Batalion szkolny		500	500
▪ Batalion sił specjalnych		225	225
▪ Dowództwo wsparcia		2959	-
RAZEM		18210	11314

W podobnym kierunku powinny przebiegać prace nad utworzeniem dywizji stabilizacyjnej w WP. Jednakże jej skład bojowy, struktura organizacyjna i wyposażenie powinny być dostosowane do realnych możliwości RP i ambicji politycznych. Uważam zatem, że powinniśmy zachować zdolności do dowodzenia dywizją wielonarodową, spełniając funkcje państwa wiodącego. W tym celu, na bazie jednej z czterech dywizji WP, powinna być utworzona ramowa dywizja stabilizacyjna, posiadająca niezbędne sztaby i jednostki wzmacniane na zasadzie pakietów i modułów przez inne państwa koalicji. Przewidywany skład bojowy takiej dywizji stabilizacyjnej z podziałem na dywizję ramową (część polska) i wzmocnienie przedstawiono w tabeli 9.

Źródło: opracowanie własne na podstawie składu bojowego dywizji stabilizacyjnej USA

Tabela 9. Przewidywany skład bojowy polskiej dywizji stabilizacyjnej

Nazwa jednostki	Liczba jednostek w dywizji	Stan osobowy dywizji
<u>RAMOWA DYWIZJA STABILIZACYJNA</u>		
Dowództwo i sztab dywizji	1	382
Batalion dowodzenia	1	612
Batalion śmigłowców bojowych	1	332
Batalion rozminowania (EOD)	1	300
Batalion ŻW	1	300
Batalion CIMIC	1	500
Inżynieryjny batalion konstrukcyjny	1	200
Batalion medyczny	1	300
Batalion szkolny	1	300
Kompania wywiadu i rozpoznania	1	66
Kompania PSYOPS	1	100
Batalion logistyczny	1	366
Dowództwo i sztab brygady	1	130
Batalion dowodzenia	1	300
Batalionowa grupa bojowa	2	1000
Kompania inżynieryjna	1	120
Kompania medyczna	1	60
Kompania specjalna	1	70
RAZEM		5438
<u>WZMOCNIENIE PRZEZ PAŃSTWA KOALICJI</u>		
Batalion ŻW	1	300
Batalion CIMIC	1	300
Inżynieryjny batalion konstrukcyjny	2	600
Batalion transportowy	1	300
Dowództwo i sztab brygady	2	260
Batalion dowodzenia	2	600
Batalionowa grupa bojowa	7	3500
Kompania inżynieryjna	2	240
Kompania medyczna	2	120
Kompania specjalna	2	140
RAZEM		6360
OGÓŁEM		11798

Przedstawiony w tabeli 9 skład ramowej dywizji stabilizacyjnej obejmuje pakiet jednostek niezbędnych do prowadzenia najtrudniejszej operacji stabilizacyjnej. Jednostki te powinny być sformowane, przygotowane i gotowe do użycia, jednak –

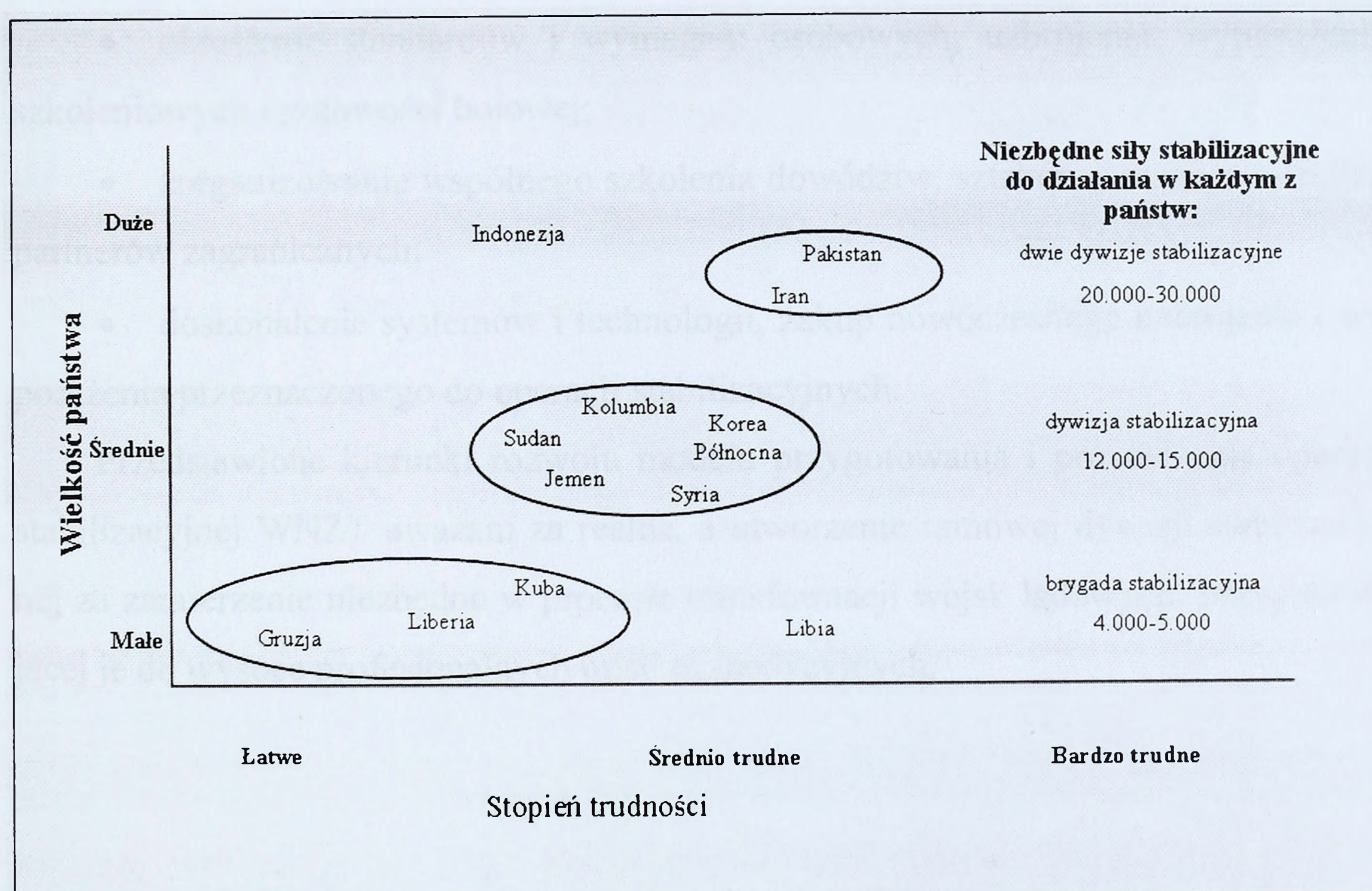
w zależności od ograniczeń i decyzji politycznych władz RP – część z nich może nie być wykorzystana. W tym wypadku tego typu jednostki mogą być wydzielone przez inne państwa koalicji, co zdecydowanie zmniejszy wysiłek WP.

Konieczność szybkiego tworzenia zgrupowania stabilizacyjnego (równoległe ze zgrupowaniem militarnym) wymusi również potrzebę odejścia od typowego procesu generowania sił (zob. s. 165-175). Znalezienie określonych partnerów i dokonanie niezbędnych uzgodnień dotyczących wydzielonych sił (modułów), zakończone podpisaniem wstępnych porozumień, powinno być przeprowadzone zawczasu, tzn. przed zaistnieniem kryzysu. Istotnym zmianom powinien również być poddany system szkolenia dowództw, sztabów i wojsk dywizji stabilizacyjnych. Uzgodnione jednostki innych państw, a także kadra wydzielona do wielonarodowych dowództw i sztabów dywizji i brygad, powinny uczestniczyć w procesie szkolenia dowództw, sztabów i wojsk ramowej dywizji stabilizacyjnej. Dywizja ta powinna być zaliczona do kategorii wysokiej gotowości oraz do wojsk zdolnych do przerzutu.

Zatem należy spodziewać się, że utworzone ad hoc koalicje do przeprowadzenia operacji w Afganistanie i Iraku przekształcą się w trwałą koalicję państw popierających amerykańską wojnę z terroryzmem i uznających USA za lidera tej koalicji. Stany Zjednoczone, aby wykorzystać możliwości państw wyrażających chęć udziału w przyszłych operacjach stabilizacyjnych, rozpatrują koncepcję utworzenia międzynarodowych sił pokojowych. W koncepcji tej po szczególne państwa powinny zgłosić do tych sił swoje kontyngenty wojskowe, które po zaakceptowaniu przechodziłyby specjalne szkolenie z tego typu operacji. Z zestawu zgłoszonych jednostek przewidywane jest dokonywanie wyboru wojsk najbardziej przydatnych do charakteru planowanej operacji. Przed przemieszczeniem w rejon operacji dla jednostek tych przewiduje się organizowanie krótkotrwałego szkolenia obejmującego specyfikę misji. Koncepcja ta zakłada uzyskanie dla planowanej operacji mandatu ONZ, ale traktuje to jak warunek idealny, a nie konieczny. Państwa wydzielające wojska do międzynarodowych sił pokojowych mogłyby uzyskać amerykański sprzęt, pomoc szkoleniową, logistyczną i finansową.²⁷³ Istota koncepcji polega na zinstytucjonalizowaniu koalicji państw, kierowanej przez USA, i zmarginalizowaniu roli organizacji międzynarodowych. Praw-

²⁷³ Tamże, s. 114-115.

dopodobieństwo takiego kierunku rozwoju operacji stabilizacyjnych uprawdopodobnia zarówno reelekcja George W. Busha, jak i nominacje D. Rumsfelda i C. Rise (określanych mianem „jastrzębi”) na kluczowe stanowiska w amerykańskiej administracji. O przyjęciu zgodnego z analizowaną koncepcją kierunku rozwoju przyszłych operacji stabilizacyjnych świadczą również przedstawione wcześniej plany USA dotyczące przekształcenia dwóch z dwunastu dywizji na dywizje stabilizacyjne,²⁷⁴ a także przygotowane przez amerykańskich strategów kolejne scenariusze, wymagające ewentualnego prowadzenia operacji stabilizacyjnych. Na rysunku 53 przedstawiono wstępną ocenę skali i trudności każdego z dwunastu przewidywanych scenariuszy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Transforming for Stabilization,...* wyd. cyt. Rysunek 53. Przewidywane scenariusze ewentualnych operacji stabilizacyjnych

Przedstawione na rysunku jako potencjalny przedmiot operacji stabilizacyjnej państwa tworzą według, ocen amerykańskich, tzw. niebezpieczną strefę. Żadne z nich nie jest bowiem zainteresowane ani rozwojem globalizacji, ani też nową architekturą bezpieczeństwa. Państwa te tworzą *południowy strategiczny łuk niestabilności* od Bał-

²⁷⁴ Tamże, Wstępnie planuje się wykorzystać do tego celu 7 i 24 DP, zob. *Transforming for Stabilization, ...* wyd. cyt. s. 53.

kanów do Wschodniej Azji i obejmują Bliski Wschód, Zatokę Perską, Północną i Saharyjską Afrykę oraz rejony niestabilności w innych regionach świata.²⁷⁵

Reasumując omówione uwarunkowania i uwzględniając interes narodowy RP, a także możliwości WP w zakresie udziału w przyszłych operacjach międzynarodowych, uważam, że model przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez WNZT będzie rozwijał się w następujących kierunkach:

- utworzenie ramowej dywizji stabilizacyjnej (RDS) i zgłoszenie jej do międzynarodowych sił pokojowych;
- wyszukanie stałych partnerów koalicyjnych do wzmocnienia RDS niezbędnymi kontyngentami wojskowymi;
- określenie standardów i wymagań: osobowych, uzbrojenia, wyposażenia, szkoleniowych i gotowości bojowej;
- zorganizowanie wspólnego szkolenia dowództw, sztabów i wojsk z udziałem partnerów zagranicznych;
- doskonalenie systemów i technologii, zakup nowoczesnego uzbrojenia i wyposażenia przeznaczonego do operacji stabilizacyjnych.

Przedstawione kierunki rozwoju modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej WNZT uważam za realne, a utworzenie ramowej dywizji stabilizacyjnej za zamierzenie niezbędne w procesie transformacji wojsk lądowych, przygotowującej je do wysoce profesjonalnych misji ekspedycyjnych.

²⁷⁵ Tamże, s. 43.

ZAKOŃCZENIE

W ostatnich latach w strategii bezpieczeństwa narodowego Polski, a w konsekwencji także w strategii wojskowej naszego państwa nastąpiły znaczące przewartościowania i zmiany. Źródłem tych zmian są nowe wyzwania i zagrożenia, którym sprostać powinien system obronny naszego państwa, w tym jego podstawowy element – siły zbrojne. Społeczność międzynarodowa uświadomiła sobie w pełni nowe wyzwania i zagrożenia po 11 września 2001 r. W Polsce świadomość, że zapewnienie bezpieczeństwa Polskiego Państwa wymaga także zmian miejsca i roli sił zbrojnych w architekturze systemu obronnego, stała się oczywista po zaangażowaniu się Polski w działania stabilizujące w Afganistanie i Iraku. Operacje te wpłynęły także w znaczący sposób na określenie nowej hierarchii misji i zadań dla Sił Zbrojnych RP.

Obecnie i w dającej się przewidzieć przyszłości polskie siły zbrojne będą angażowane bojowo głównie do wypełniania misji o charakterze humanitarnym i stabilizacyjnym, osiągając cele wyznaczone przez międzynarodową społeczność, w tym szczególnie Organizację Narodów Zjednoczonych, Unię Europejską oraz Organizację ds. Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie i NATO. Podejmowane działania mogą mieć charakter sojuszniczy lub koalicyjny, w tym koalicji tworzonych *ad hoc* do rozwiązania konkretnego problemu, w konkretnym miejscu świata. W tym ostatnim wypadku należy liczyć się z faktem, że państwem wiodącym w koalicjach *ad hoc* najczęściej będą Stany Zjednoczone Ameryki. Dla Polski transatlantyckie więzi bilateralne są jednym z fundamentów bezpieczeństwa narodowego. Ponadto, z perspektywy naszego państwa dobre, wiarygodne relacje Polski ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki umacniają także bezpieczeństwo europejskie, wzmacniając ponadto pozycję Polski w europejskim systemie obronnym.

Biorąc zatem pod uwagę zidentyfikowaną w mojej pracy nową amerykańską koncepcję ewentualnych przyszłych operacji stabilizacyjnych²⁷⁶ oraz doświadczenia obecnej operacji stabilizacyjnej w Iraku, należy stwierdzić, że polskie siły zbrojne powinny być gotowe do udziału w tego typu operacjach, w roli państwa wiodącego, organizującego wielonarodowy związek taktyczny. Poza tym najprawdopodobniej do

²⁷⁶ Zob. rys. 53.

takiego związku taktycznego Polska może wydzielać kontyngent narodowy w sile około brygady ogólnowojskowej.

Gotowość polskich sił zbrojnych do sprawnego i bezpiecznego wykonywania zadań w tego typu misjach zależeć będzie od właściwego przygotowania sił WNZT, a następnie pełnego wykorzystania jego możliwości w realizacji zadań. Uznałem, że spożytkowanie w badaniach naukowych nabytych przeze mnie doświadczeń oraz obserwacji, poczynionych w czasie kierowania przygotowaniem i realizacją misji stabilizacyjnej przez WND C-P w Iraku, sprzyjać powinno zarówno jakości tych badań, jak i wykorzystaniu ich wyników w tworzeniu lepszych warunków dla kolejnych misji stabilizacyjnych WNZT organizowanego na bazie polskiej dywizji wojsk lądowych.

W przeprowadzonych badaniach określiłem uwarunkowania, które są głównymi determinantami skutecznego przygotowania i prowadzenia misji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny. Do najistotniejszych zaliczyłem:

- sytuację geopolityczno-militarną, w jakiej misja stabilizacyjna jest przygotowywana i prowadzona;
- zagrożenia charakterystyczne dla określonego typu misji;
- uwarunkowania międzynarodowe i prawne, w których WNZT jest formowany, a następnie realizuje misję;
- doktrynę zarówno Sojuszu, jak i poszczególnych państw wydzielających swe kontyngenty do WNZT;
- możliwości i ograniczenia, które należy uwzględnić w czasie formowania WNZT i prowadzenia misji stabilizacyjnej.

Sprecyzowałem ponadto zasadnicze wymagania, którym powinien sprostać związek taktyczny, aby zapewnić efektywne i skuteczne wypełnienie misji w dowolnym rejonie świata. Ustaliłem cel, zakres zadań, angażowany potencjał, sposoby realizacji zadań, racjonalną strukturę przyszłego wielonarodowego związku taktycznego w operacji stabilizacyjnej. Określiłem, jak skutecznie przygotować ten związek taktyczny do realizacji misji stabilizacyjnej oraz wskazałem najbardziej prawdopodobne kierunki rozwoju zarówno samego WNZT, jak i charakteru przyszłych misji stabilizacyjnych.

Oceniam zatem, że osiągnąłem zakładany cel badań, za który przyjąłem *wpracowanie perspektywicznego modelu przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny tworzony na bazie polskich wojsk lądowych* oraz rozwiązałem problem główny pracy: *Jaki model przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny zapewni skuteczność jej realizacji, w dowolnym rejonie świata, we współczesnych jej uwarunkowaniach?*

Zdaję sobie jednak sprawę, że niedostatki mojego warsztatu badawczego, ale także i ograniczenia formalne właściwe dla pracy doktorskiej, nie pozwoliły mi na pełne rozważenie wszystkich możliwych aspektów przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej przez wielonarodowy związek taktyczny. W dalszych badaniach zmierzających do tworzenia spójnej teorii współczesnych operacji stabilizacyjnych można poszukiwać np. specyfiki przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnych w konkretnych strefach klimatycznych na świecie. Ponadto uzyskane przeze mnie wyniki badań można by pogłębić i ukierunkować na lepsze dostosowanie struktur i wyposażenia całych polskich sił zbrojnych do realizacji wyznaczonych im zadań w spełnianiu pozostałych misji, w tym szczególnie tych związanych z potrzebami udziału sił polskich w operacjach reagowania kryzysowego i ograniczonego udziału w rozwiązywaniu konfliktów lokalnych poza obszarem Polski i Sojuszu.

Przeprowadzeniu moich badań i opracowaniu w ich rezultacie niniejszej dysertacji towarzyszyła sprzyjająca atmosfera badawcza kreowana przez środowisko naukowo-dydaktyczne Akademii Obrony Narodowej. Chciałbym w tym miejscu podziękować zarówno mojemu promotorowi, jak i wszystkim tym, których polemiczne uwagi merytoryczne, a szczególnie metodologiczne, wpłynęły na ostateczną treść i formę wyników moich badań.

BIBLIOGRAFIA

Opracowania zwarte:

1. Cieślarczyk M., Krawczyk P., Korulczyk Z., *Poradnik metodyczny autorów prac magisterskich, dyplomowych i podyplomowych*, AON, Warszawa 2002.
2. *Co każdy żołnierz wiedzieć powinien? Vademecum dla żołnierzy przygotowujących się do realizacji zadań w misji stabilizacyjnej w Iraku*, DWŁąd, Warszawa 2003.
3. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1981.
4. Gagor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Wyd. Adam Marszałek, Warszawa 1998.
5. Karpowicz J., *Lotnictwo w operacjach pokojowych*, rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2001.
6. Karpowicz J., *Lotnictwo w operacjach przywracania pokoju*, WSOSP, Dęblin 2001.
7. Kasprzewski A., *Kryzys i rozwój hierarchicznych struktur organizacyjnych bojowych jednostek wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1994.
8. Krzyżanowski L., *Podstawy Nauki Zarządzania*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1985.
9. Kupiecki R., *NATO a operacje pokojowe, studium Sojuszu w transformacji*, Warszawa – Toruń 1998.
10. Kupiecki R., *NATO u progu XXI wieku*, Wydawnictwo ASKON, Warszawa 2000.
11. *Mała encyklopedia wojskowa*, T. III, Wyd. MON, Warszawa 1971.
12. Markowski J., *Polska w operacjach pokojowych*, Wyd. MON, Warszawa 2003.
13. *Obrona Narodowa 2001*, Bellona, Warszawa, 2000.
14. *Operacja „Iracka Wolność”*, AON, Warszawa 2003.
15. *Operations in Iraq, Lessons for The Future*, UK Ministry of Defence, DCCS (Puls) London, December 2003.
16. *Phase IV OPLAN „ECLIPSE II” Reconstruction of Iraq*, US CENTKOM, April 2003.

17. Prohenko T., *Zapobieganie konfliktom* (tytuł oryginału: Peace, Security and Conflict Prevention. SIPRI UNESCO – Handbook), Warszawa 2000.
18. Skowroński A., *Siły pokojowe i operacje utrzymania pokoju ONZ*, AON, Warszawa 1997.
19. *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1977.
20. Sienkiewicz P., Górny P., *Metody analityczno-ocenowe w analizie systemowej ugrupowań bojowych, systemów uzbrojenia i techniki bojowej*, AON, Warszawa 1999.
21. *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, Sztab Generalny WP, Warszawa 1977.
22. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002.
23. *Strategic Planning for Multinational Force – Lessons Learned*, Marshall Center Conference, 20-22 September 2004, Warsaw.
24. *Strategia Obronności RP*, Obrona Narodowa 2001, Bellona, Warszawa, 2000.
25. *Transtorming for Stabilization and Reconstruction Operations*, Center Technology and National Security Policy, NDU, 12 November 2003.
26. *Trudna Stabilizacja*, AON, Warszawa, 2004.
27. Tucker K.K., *Assessing The Prospects and Limitations of Military Operations Other Than War*, Maxwell Air Base, Alabama, June 1998.
28. *Vademecum żołnierza*, Irak, Bellona, Warszawa 2003.
29. Vego Milan, *Operational Warfare*, Naval War College 1004, 2000.
30. Wiśniewski E., *Metodyka wojskowych badań naukowych*, Część I, Zeszyt 1: *Wprowadzenie do metodyki i wojskowe badania naukowe*; Zeszyt 2: *Materialistyczna metoda dialektyczna i ogólnonaukowe metody*; Zeszyt 3: *Metody – sposoby działania*, Zeszyt 4: *Proces wojskowych badań naukowych*; Część II *Metody sformalizowanie*, AON, Warszawa 1988-1990.
31. Zdrodowski B., Marszałek M., *Operacje pozawojenne sił powietrznych*, AON, Warszawa 2002.

Dokumenty doktrynalne:

1. *Allied Joint Doctrine AJP-01(B)*, Brussels, December 2002.
2. *Allied Joint Doctrine*, AJP-01 (B) , NATO/PfP, December 2002.
3. Allied Joint Publication AJP-3.4.1, *Peace Support Operations*, MAS, Brussels 1999.
4. *Allied Tactical Publication – 3.4.1.1(ATP-3.4.1.1)*, *Peace Support Operations*, MAS, Brussels 2001.
5. *Bi-SC Directive for NATO Doctrine for Peace Support Operations*, NATO SACLANT, 16 October 1998.
6. CFLCC/CJTF-7 Brief to Polish Recon Team, May 2003.
7. *CJTF, Command Planning Group*, 12 January 2004.
8. *Coalition Operations Handbook*, Pentagon, November 2001.
9. *Field Manual FM 3-0, Operations*, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 14 June 2001.
10. *Field Manual FM 3-07, Stability Operations and Support Operations*, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, February 2003.
11. *Instrukcja o gotowości bojowej wojsk*, Sztab Generalny WP, Warszawa 1999.
12. *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w SZ RP (DD/7.1.1)*, Sztab Generalny WP, Warszawa 2004.
13. Joint Publication, *Concept for Future Joint Operations*.
14. Joint Publication 3-07: *Joint Doctrine for Military Operations Other Than War*, 16 June 1995.
15. Joint Publication 3-07.3, *Joint Tactics, Techniques and Procedures for Peace Operations*, 12 February 1999.
16. Joint Publication 3-16, *Joint Doctrine for Multinational Operations*, 5 April 2000.
17. Joint Publication 3-57, *Civil Military Operations*, 8 February 2001.
18. Joint Publication, *Joint Vision 2010*, The Pentagon.
19. MC 327/2, *NATO Military Policy for non-Article 5 Crises Response Operations*, Brussels 2003.

20. MC 400/2, Bruksela, 1999.
21. MC 411/1, *NATO Military Policy on CIMIC*, Brussels 2003.
22. *MC Guidance for the Military Implementation of Alliance Strategy*, Bruxelles, February 2000.
23. *NATO's Operational Planning System, MC 133/3 (Final)*, September 2000.
24. *Organizacja szkolenia dowództw i sztabów w SZ RP (DD/7.1)*, Warszawa 2004.
25. *Program rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2005-2010*, Sztab Generalny WP, Warszawa 2004.
26. *Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2004.
27. *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP*, Warszawa 2003.
28. *Strategia wojskowa RP*, Sztab Generalny WP, Warszawa, 2004.
29. *Straty osobowe SZ USA w Iraku*, wyd. WSI, wrzesień 2004.
30. *The Alliance's Strategic Concept*, North Atlantic Council in Washington DC on 23 and 24 April 1999, Strategy and Defence No. 4.
31. *The Alliance's Response To Terrorism*, SG (2002) 0474.
32. *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2001.
33. *US Army and US Marine Corps Tactics, Techniques and Procedures for Stability Operations and Support Operations (SOSO)*, Handbook US Army Training and Doctrine Command, July 2003.
34. *Zasady planowania operacyjnego w SZ RP*, Sztab Generalny WP, Warszawa 2003.

Dokumenty źródłowe:

1. *Coalition Forces Land Component Command (CFLCC), OPLAN ECLIPSE II (U) BASE PLAN (U)*, Camp Doha, 12 April 2003.
2. *Coalition Forces Land Component Command (CFLCC). Phase IV OPLAN ECLIPSE II „Reconstruction of Iraq”*, Camp Doha, 12 April 2003.
3. *Campaign Plan, Combined Joint Task Force (CJTF-7)*, Victory Camp , Bagdad, August 2003.

4. *Campaign Plan Update and Assessment, Commander's Conference, August 2003.*
5. *Decyzja MON nr 141/MON z dnia 20 maja w sprawie przygotowania PKW do użycia w składzie Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku, Warszawa 2003.*
6. *Decyzja nr 160/MON Ministra Obrony narodowej z dnia 10 czerwca 2003 r. w sprawie przemieszczania, funkcjonowania i rotacji PKW w składzie Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku oraz udziału w tworzeniu Międzynarodowej Dywizji, Warszawa 2003.*
7. *Joint Lessons Learned: Operation IRAQI FREEDOM, US Army Headquarters, 06 May 2004.*
8. *Karta Narodów Zjednoczonych, Dziennik Ustaw z 1947 r.*
9. *Koncepcja działania grupy przygotowawczej MND CS, Warszawa – Cytadela, 30 czerwca 2003.*
10. *Koncepcja udziału Rzeczypospolitej Polskiej w odbudowie i restrukturyzacji Iraku, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003.*
11. *Memorandum of Understanding Concerning Command Arrangements and Related Matters for the MND CS within the Stabilization Forces in Iraq, Warsaw, 25 July 2003.*
12. *MND CS approach to operations, Babylon, September 2004.*
13. *Multinational Division Center-South (MND CS) Operational Order (OPORD) NO 003, Babylon, 25 August 2003.*
14. *Multinational Division Center-South (MND CS) Operational Order (OPORD) NO 002, Szczecin 12 June 2003.*
15. *Notatka w sprawie udziału Sił Zbrojnych RP w operacji "Iraqi Freedom-Phase 4", Sztab Generalny WP, kwiecień 2003.*
16. *Procedury działania w przypadkach zaistnienia sytuacji szczególnych w PKW w Operacjach „ENDURING FREEDOM” oraz „IRAQI FREEDOM”, SG WP, 10 lipca 2003.*
17. *Polish Land Forces Command Operational Order (OPORD) NO 001, Warsaw, 23 May 2003.*

18. *Porozumienie Techniczne między Departamentem Obrony Stanów Zjednoczonych Ameryki i Ministerstwem Obrony RP w sprawie Koordynacji i Świadczenia Wsparcia Logistycznego dla dowodzonej przez Polskę Wielonarodowej Dywizji Środkowo-Południowej w Iraku*, Warszawa, 21 lipca 2003.
19. *Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 06 czerwca 2003 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku*, Warszawa 2003.
20. *Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP Nr Z-168/ Oper/P- 3 z dnia 27 maja w sprawie przygotowania PKW do użycia w składzie międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku*, Warszawa 2003.
21. *Rozkaz Szefa Sztabu Generalnego WP Nr Z-191/Oper./P3 z dnia 11 czerwca 2003 r. w sprawie przemieszczania, funkcjonowania i rotacji Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku oraz udziału w tworzeniu Międzynarodowej Dywizji Zmechanizowanej*, Warszawa 2003.
22. *Rozkaz Dowódcy Wład Nr Z-96/Oper./G3 z dnia 06 czerwca 2003r. w sprawie przygotowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego do użycia w składzie międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku*, Warszawa 2003.
23. *Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych Nr 112 z 25.06.2003 r. w sprawie przemieszczenia, funkcjonowania i rotacji PKW w składzie Sił Stabilizacyjnych w Iraku oraz utworzenia Międzynarodowej Dywizji Zmechanizowanej*, Warszawa 2003.
24. *Rozkaz dowódcy Wład Nr 74 z 23 kwietnia 2003 r.*, Warszawa 2003.
25. *Rozkaz operacyjny Nr 001 Dowództwo WND C-P*, maj 2003.
26. *Rozkaz organizacyjny Nr 01 Dowódcy MND CS*, Warszawa – Cytadela, 26 czerwca 2003.
27. *Specified security task in the 1st Marine Division area of operations*, 1st Marine Division, Babylon, 24 Aug 03.
28. *Ustawa Prawo zamówień publicznych z 29 stycznia 2004*, DzU z 2004.
29. *Wnioski i propozycje rozwiązań do systemu zaopatrywania PKW w Iraku*, wyd. Brygady Logistycznej, 28 września 2004.

Artykuły z periodyków wojskowych:

1. Bartkiewicz A., *Przyszłość Sił Zbrojnych RP*, „Wojska Lądowe” 2004 nr 19/108.
2. Burns R. N., *NATO's New Missions in 2004*, „NATO Defence College” Rome, Italy, 27 February 2004.
3. Czarnota Z., Moszumański Z., *Nowe oblicze terroryzmu*, „Wojska Lądowe” 2003 nr 1/66.
4. Dziok K., *Nowa koncepcja strategiczna Sojuszu Północnoatlantyckiego*, „Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej” 1999 nr 8, s. 3-8.
5. Flis J., *Globalne Zagrożenia*, „Polska Zbrojna” 2004 nr 27.
6. Flis J., *O misjach, funkcjach, celach i zadaniach SZ*, „Zeszyty Naukowe AON” 2004 nr 1(54).
7. Freeman W. D., *The Challenges of Combined Operations. Introduction to Joint and Multi-National Operations*, USAF Academy, Colorado 1994.
8. Gągor F., Paszkowski K., *Pojęcie operacji pokojowych*, „Wojsko i Wychowanie” 1997 nr 5.
9. Karpowicz J., *Militarny aspekt wsparcia operacji pokojowych*, „Myśl Wojskowa” 2000 nr 3 (608).
10. Kupiecki R., *Siły Stabilizacyjne NATO w Bośni (SFOR)*, „Wojsko i Wychowanie” 1997 nr 3, s. 95- 97.
11. Koziej S., *Strategia do poprawki*, „Polska Zbrojna” 2004 nr 44.
12. *Łączność w dywizji*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12.
13. Marszałek M., *Zasady użycia sił zbrojnych w operacjach militarnych innych niż wojna*, „Zeszyty Naukowe AON” 2001 nr 2.
14. Makowski A., Starobrat K., *Operacje pokojowe ONZ – instrument międzynarodowego systemu bezpieczeństwa – zarys problemu*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 1997 nr 2.
15. Makowski A., Starobrat K., *Podstawowe reguły użycia Sił Zbrojnych NATO podczas realizacji operacji pokojowych ONZ*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 1997 nr 4.

16. Matuszek J., *Polska specjalność*, „Wojska Lądowe” 2004 nr 21(110).
17. Ojrzanowski M., *Działania brygady międzynarodowej w Iraku*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12.
18. *Poland's Initial Views on Capabilities for Stabilisation and Reconstruction Mission*, MON, Warszawa, March 2004.
19. Szachnowski S., *Batalion dowodzenia...*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2003 nr 12.
20. Szczybyło Z., *Przygotowania batalionu do wyjazdu do Iraku*, „Przegląd Wojsk Lądowych” – wydanie specjalne, sierpień 2003.
21. *Założenia dla PKW Irak*, wyd. Logistyki Dowództwa Wojsk Lądowych, czerwiec 2003.
22. Szpak R., Przeździecki A., *Zabezpieczenie materiałowe*, „Przegląd Wojsk Lądowych” – wydanie specjalne, sierpień 2003.
23. Zajda L., *Zadania saperów – nietypowe i niebezpieczne*, „SAPER” 2004 nr 14.

WYKAZ RYSUNKÓW

Rysunek 1. Model środowiska przygotowania i prowadzenia operacji stabilizacyjnej wielonarodowego związku taktycznego	9
Rysunek 2. Związki nauk wojskowych z rzeczywistością.....	66
Rysunek 3. Przebieg procesu badawczego	69
Rysunek 4. Miejsce i rola operacji stabilizacyjnych w systemie operacji militarnych sił lądowych	73
Rysunek 5. Sposób łączenia poszczególnych typów operacji w zależności od charakteru misji	74
Rysunek 6. Etapy w procesie przygotowania i prowadzenia operacji	77
Rysunek 7. Zespół Planistyczno-Koordynacyjny Sztabu Generalnego	98
Rysunek 8. Grupa Organizacyjna Wielonarodowego Związku Taktycznego	99
Rysunek 9. Algorytm określania składu zgrupowania	101
Rysunek 10. Skład dowództwa wielonarodowego związku taktycznego	104
Rysunek 11. Skład sztabu wielonarodowego związku taktycznego	105
Rysunek 12. Skład organów cywilno-wojskowych doradców i ekspertów	105
Rysunek 13. Czynniki wpływające na możliwości wojskowe zaangażowanych państw	106
Rysunek 14. Skład wojsk wielonarodowego związku taktycznego	111
Rysunek 15. Obowiązujący system urzutowania i odtwarzania zapasów WND C-P	124
Rysunek 16. Proponowany system urzutowania i odtwarzania zapasów WNZT	124
Rysunek 17. Proponowany algorytm zaopatrywania wielonarodowego związku taktycznego w środki bojowe i materiałowe	125
Rysunek 18. Proponowany przykładowy plan rotacji wielonarodowego związku taktycznego	128
Rysunek 19. Proponowany plan rotacji modułu batalionowego i stopień obniżenia jego gotowości bojowej	129
Rysunek 20. Projekt struktury organizacyjnej dowództwa wielonarodowego związku taktycznego.....	132
Rysunek 21. Projekt hierarchiczno-zadaniowej struktury dowództwa wielonarodowego związku taktycznego	134
Rysunek 22. Projekt struktury organizacyjnej organów cywilno-wojskowych ekspertów i doradców	135
Rysunek 23. Porównanie sztabu bazowego 1 DPanc (USA) ze Sztabem WND N-W w Bośni i Hercegowinie	136
Rysunek 24. Projekt struktury organizacyjnej sztabu wielonarodowego związku taktycznego.....	137
Rysunek 25. Projekt struktury organizacyjnej wojsk wielonarodowego związku taktycznego.....	139
Rysunek 26. Struktura organizacyjna dowództwa i sztabu 1 Brygadowego Zespołu Bojowego po dokonanych zmianach	141
Rysunek 27. Struktura organizacyjna grupy bojowej (GB)	142
Rysunek 28. Projekt struktury organizacyjnej brygadowego zespołu bojowego (BZB) wielonarodowego związku taktycznego	144
Rysunek 29. Projekt struktury organizacyjnej samodzielnej grupy powietrzno-szturmowej (SGPSz)	145

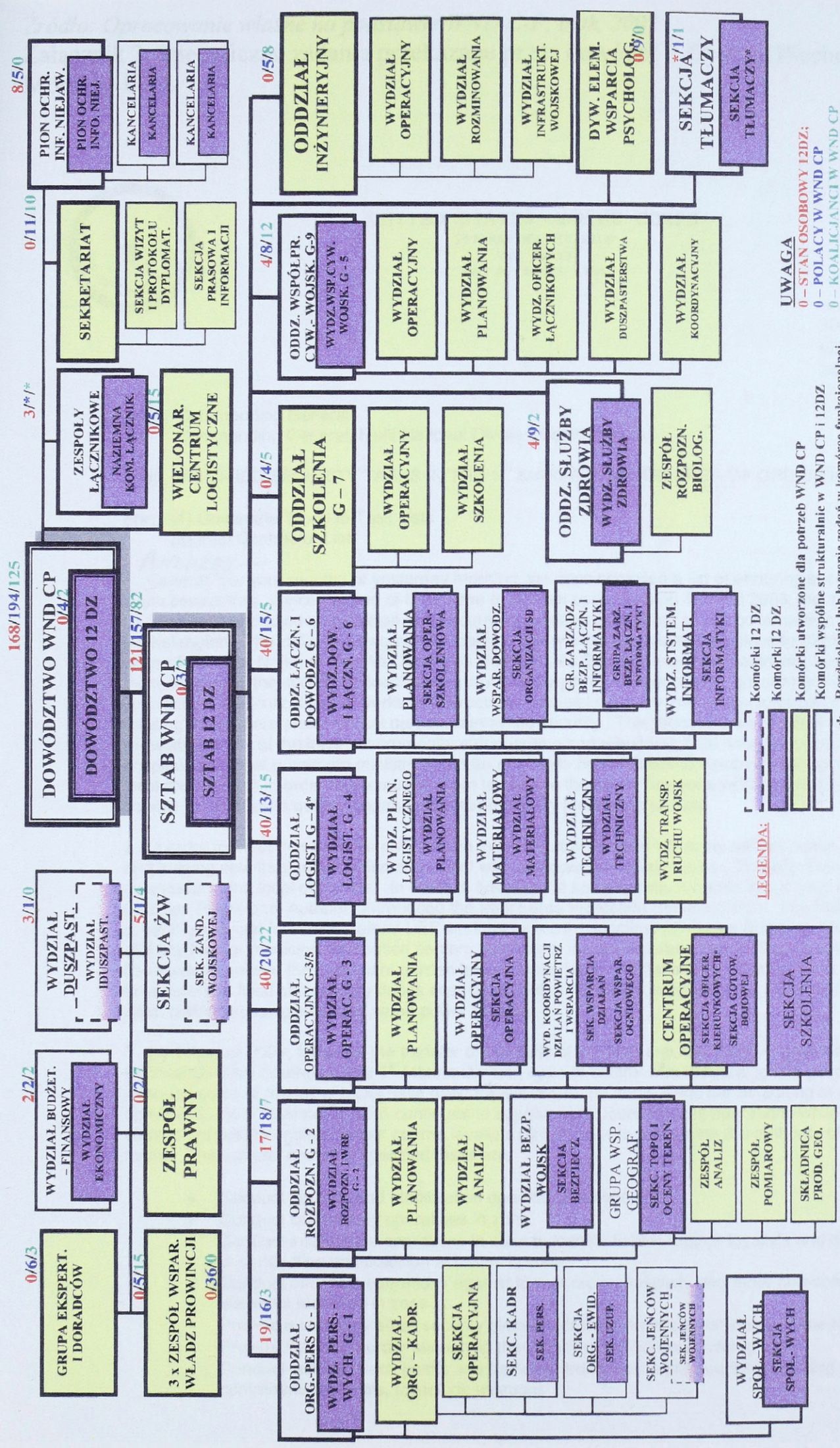
Rysunek 30. Projekt struktury organizacyjnej samodzielnej grupy powietrzno-szturmowej funkcjonującej na dwóch lotniskach	146
Rysunek 31. Projekt struktury organizacyjnej batalionu inżynieryjnego.....	147
Rysunek 32. Projekt struktury organizacyjnej kompanii rozminowania	148
Rysunek 33. Projekt struktury organizacyjnej pododdziałów wywiadu i rozpoznania na szczeblu wielonarodowego związku taktycznego.....	149
Rysunek 34. Projekt struktury organizacyjnej dywizyjnego elementu wsparcia psychologicznego wielonarodowego związku taktycznego	150
Rysunek 35. Projekt struktury organizacyjnej brygadowego elementu wsparcia psychologicznego wielonarodowego związku taktycznego	150
Rysunek 36. Projekt struktury organizacyjnej batalionu dowodzenia wielonarodowego związku taktycznego	151
Rysunek 37. Projekt struktury organizacyjnej komendy bazy	152
Rysunek 38. Projekt struktury organizacyjnej batalionu logistycznego wielonarodowego związku taktycznego	153
Rysunek 39. Projekt struktury organizacyjnej batalionu transportowego wielonarodowego związku taktycznego	154
Rysunek 40. Projekt struktury organizacyjnej batalionu zabezpieczenia inżynieryjnego	155
Rysunek 41. Projekt struktura organizacyjnej batalionu współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC) wielonarodowego związku taktycznego.....	156
Rysunek 42. Projekt hierarchiczno-funkcjonalnej struktury dowodzenia i kierowania wielonarodowym związkiem taktycznym.....	158
Rysunek 43. Typy i formy operacji stabilizacyjnych	160
Rysunek 44. Projekt planu szkolenia i zgrywania bojowego dowództw, sztabów i wojsk wielonarodowego związku taktycznego na przykładzie PKW	186
Rysunek 45. Proponowany cel, zadania i skład grupy inicjatywnej wielonarodowego związku taktycznego	188
Rysunek 46. Proponowany cel, zadania i skład grupy przygotowawczej wielonarodowego związku taktycznego	190
Rysunek 47. Proponowany plan przemieszczenia wielonarodowego związku taktycznego.....	193
Rysunek 48. Proponowana koncepcja dowódczo-sztabowego ćwiczenia sprawdzającego (MRX) wielonarodowego związku taktycznego	196
Rysunek 49. Organizacje humanitarne w Iraku	220
Rysunek 50. Proponowany sposób organizacji pomocy humanitarnej w strefie odpowiedzialności wielonarodowego związku taktycznego	222
Rysunek 51. Model przygotowania i prowadzenia operacji militarnych i stabilizacyjnych w Afganistanie i Iraku	228
Rysunek 52. Proponowany model przygotowania i prowadzenia operacji militarnych i stabilizacyjnych.....	229
Rysunek 53. Przewidywane scenariusze ewentualnych operacji stabilizacyjnych.....	235

WYKAZ TABEL

Tabela 1. Proponowany plan wstępnej konferencji generowania sił wielonarodowego związku taktycznego	168
Tabela 2. Proponowany plan konferencji generowania sił wielonarodowego związku taktycznego.....	169
Tabela 3. Przykładowy plan konferencji orientacyjnej i konferencji dowódców wielonarodowego związku taktycznego	172
Tabela 4. Przykładowy plan pracy grupy rekonesansowej wielonarodowego związku taktycznego.....	174
Tabela 5. Tematyka i podział godzin w ćwiczeniu sprawdzającym 3 BZB WND C-P w dniach 13-20 sierpnia 2003 r., Sante Clemente, Hiszpania	198
Tabela 6. Proponowane warunki niezbędne do rozpoczęcia luzowania wojsk.....	200
Tabela 7. Proponowany wykaz zadań realizowanych w ramach luzowania wojsk	201
Tabela 8. Przewidywany skład bojowy dywizji stabilizacyjnej (Stabilization and Reconstruction Joint Command) USA.....	232
Tabela 9. Przewidywany skład bojowy polskiej dywizji stabilizacyjnej.....	233

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1. Głównie zagrożenia dla sił stabilizacyjnych w Iraku - ruch oporu i terroryzm	251
Załącznik 2. Porównanie składu dowództwa i sztabu WND C-P i 12 DZ.....	252
Załącznik 3. Specyficzne zadania przekazane przez dowódcę 1 Dywizji Piechoty Morskiej USA	253
Załącznik 4. Zasady użycia wojsk wybranych państw tworzących WND C-P	255
Załącznik 5. Koordynacja przemieszczenia strategicznego wielonarodowego związku taktycznego na przykładzie PK W	256
Załącznik 6. Rytm walki wielonarodowego związku taktycznego	257

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003
 Załącznik 2. Porównanie składu dowództwa i sztabu WND C-P i 12 DZ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak, 2003

Załącznik 3. Specyficzne zadania przekazane przez dowódcę 1 Dywizji Piechoty Morskiej USA

UNITED STATES MARINE CORPS

1ST MARINE DIVISION

UIC 39858

FPO AF 96613-1766

IN REPLY REFER TO:

3000

G3OPS

24 Aug 03

From: Commanding General
To: Commanding General, Multi-National Division Central South

Subj: SPECIFIED SECURITY TASKS IN THE 1ST MARINE DIVISION AREA OF OPERATIONS

Encl: (1) Governate Troop to Task Lists
(2) Iraqi Contractor List

ANDRZEJ
1. General, per your request of yesterday morning, we have compiled a list of enduring security tasks in south central Iraq. Since the end of the Phase III combat operations on 19 April 2003, the 1st Marine Division has conducted stabilization and security operations throughout seven governates in the south central region. The initial tasks across the battlespace were basic security missions to stabilize the major cities of Karbala, Najaf, Al Kut, Ad Diwaniyah, Al Hillah, As Samawah and An Nasiriyah. Key amongst these tasks was the security of local ammunition supply points, former regime government buildings and installations and critical public works infrastructure. Societal recovery and restructuring or "nation building" tasks were also a critical part of maintaining security. This process included such tasks as the re-establishment of the local governments, safeguarding and rebuilding local schools, security for banks, hospitals and local governate ministries with an emphasis on establishing a process for the payment of local civil workers in order to encourage them to resume their daily functions within government and civil service. These tasks quickly began to consume military forces across Iraq.

2. In order to meet these challenges, Marine infantry battalions and US Army military police began hiring and training new Iraqi police officers to assist with basic public security tasks. This effort was largely successful in the local city areas. In order to address the security requirements in out lying areas, the Coalition Provisional Authority introduced the Iraqi Force Protection Service (FPS). The Marine battalions in each governate hired and trained FPS workers to secure specified Ministries (Finance, Health, Oil, etc) and key food or medicine distribution centers throughout the governates. The FPS program has also been used to relieve the significant burden levied on the Marine battalions by allowing them to divest themselves of fixed site security duties associated with ammunition supply points, historical/archeological sites, border crossing sites and some power stations.

3. By 1 August 2003, following the transfer of authority of the Muthana and Dhi Qar governates to Multi-National Division Southeast, the 1st Marine Division span of control was reduced to five governates. Although some of the initial tasks have been transferred to the Iraqis since the beginning of stabilization operations, the 1st Marine Division continues to support basic local security operations while initiating combat operations against former regime loyalists that attempt to undermine the authority of Coalition forces. The current, enduring specified tasks are:

- Conduct security and stabilization operations in zone
- Conduct civil military operations in zone
- Conduct intelligence operations in zone to identify former regime loyalists and other planning or conducting anti-coalition activities in zone
- Conduct offensive operations against former regime loyalists and other non-compliant elements identified in zone
- Provide a company sized security element for the Marine Expeditionary Force Headquarters
- Provide Iran-Iraq border security in the vicinity of the border crossing point
- Conduct vehicle check points and traffic control points to prevent the trafficking of illegal or contraband materials, to include weapons

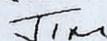
- Conduct vehicle check points and traffic control points to prevent the trafficking of illegal or contraband materials, to include weapons
- Secure or destroy all ammunition supply points and arms caches in zone
- Secure critical civil service and power infrastructure (water treatment facilities, fuel distribution sites, power plants, power lines, petroleum and natural gas pipelines, etc.) in zone
- Secure UN and non-government organization food distribution sites
- Provide security for the movement and distribution of civil servant payments
- Provide security at the primary governate banks during payment periods
- Provide security for the Former Iraqi Military Payment site in Ad Diwaniyah
- Secure all historical and archeological sites in zone
- Secure any identified or suspected weapons of mass destruction sites in zone until cleared by the Iraqi Survey Group
- Secure key petroleum storage sites in zone
- Provide security for mass grave investigation teams from CJTF-7 and the government of Kuwait
- Provide security of the Iraqi Survey Group when they enter the battlespace
- Provide airfield security to Blair Field in Al Kut
- Escort fuel convoys as required to ensure adequate fuel supplies
- Provide security as directed for Distinguished Visitors

4. Additionally, enclosure (1) provides the troop-to-task assignments currently in effect in each of the Division's governates. These matrices show you what specific tasks each battalion task force is currently addressing, the locations of fixed sites and the size of the force needed to accomplish the task.

5. As mentioned, some of these tasks (e.g. ammunition supply point security, some archeological sites, etc.) have been taken over by Iraqis serving with the FPS. In these cases, it is necessary to supervise, inspect and periodically retrain the FPS forces to ensure they are properly performing their duties. Equipping the FPS and Iraqi police with transportation and communications assets, weapons and other equipment has been difficult and should remain a priority for you so that you can continue the process of divesting your forces from fixed security tasks. Free from these types of tasks, you can focus more extensively on supporting civil military operations in order to foster popular support and develop the actionable intelligence needed to identify and destroy former regime loyalists and other anti-coalition forces.

6. Finally, as an aside, we have also attached a list of Iraqi contractors in some of the governates along with some of the projects to which they have contributed. We would ask that, as you continue public infrastructure projects, you would consider employing them. There is a great fear among them that the Marines departure will mean a work stoppage for them that may result in them having to seek work in Baghdad. We have assured them that this is not the case and that MND-CS would likewise have plenty of work for them.

7. As you prepare to assume the battlespace, know that we have nothing but the highest confidence that the Polish Multi-National Division will take south central Iraq to still greater heights. By all measures, the forces you currently have on the ground relieving our battalions have demonstrated an exceptionally positive attitude and a great eagerness to contribute. They are prepared and they will do exceptionally well. While we know you will be tested, in our short time together it is obvious to me that you are the right man for the job. Our best wishes go with you as you enter this challenging and exciting time. Godspeed.

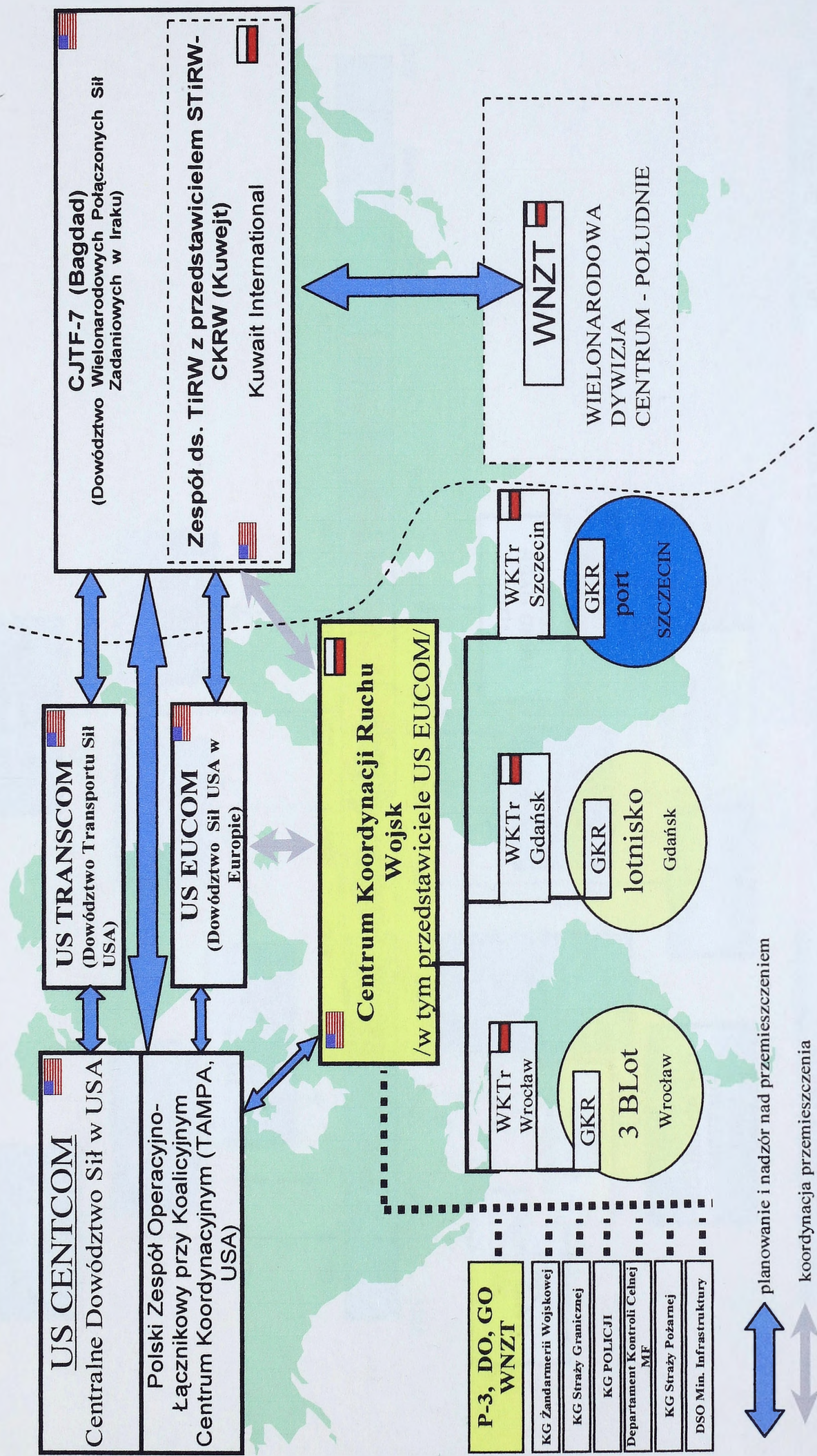
VERY RESPECTFULLY,

 J. N. MATTIS

Nr	Zasady użycia wojsk przy realizacji typowych zadań*	POL	USA	UKR	HISZP	RUMI.	BULG.	LITWA	WĘGRY	SŁOW	ŁOTWA	KAZ
UŻYCIE SIŁY												
1	Użycie siły przeciwko wrogim siłom militarnym/paramilitarnym siłom	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
2	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły przeciwko wrogim siłom	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
3	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły przeciwko wrogim siłom	TAK	TAK	TAK	NS	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
4	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły do ochrony wyznaczonego personelu:											
A	Personelu Koalicji	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
B	Zatrzymanych/interwencyjnych w wojennych/interwencyjnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
C	Sił biorących udział w militarnych operacjach przeciwko Irakowi (np. sił opozycyjnych)	TAK	TAK	TAK	NS	TAK	TAK	TAK	TAK/za pot	TAK	TAK	TAK
D	Rządowych/pozarządowych organizacji niesących pomoc humanitarną	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK/za pot	TAK	TAK	TAK
5	Ataki na obiekty, których zniszczenie powoduje otrzymanie straty	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
6	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły w celu przeciwdziałania zakłóceniu prowadzonej operacji	TAK	TAK	TAK	nie śm	TAK	TAK	TAK	nie śm	TAK	TAK	TAK
7	Użycie sił do ostrzegawczych	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
8	Użycie środków tłumienia zamieszek w celu tłumienia ruchów, zamieszek **	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK/za pot	TAK	TAK	TAK
9	Użycie min przeciwlotniczych	NE	TAK	nie wsk	NE	nie wsk	nie wsk	nie wsk	NE	nie wsk	nie wsk	nie wsk
OCHRONA MIENIA												
10	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły do ochrony wyznaczonego mienia:											
A	Urządzeń, instalacji, budynków służących ratowaniu zdrowia i utrzymywaniu higieny (np. szpitali, klinik medycznych)	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
B	Budynków/instalacji służących utrzymywaniu publicznego porządku (posterunków policji, strazy pożarnej)	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
C	Urządzeń, instalacji, budynków służących generacji oraz dystrybucji prądu	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
D	Infrastruktury ropy naftowej (szybów naftowych, instalacji, ropociągów)	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
E	Portów	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
F	Urządzeń, instalacji, budynków służących komunikacji	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
G	Megazyńców żywnościowych	TAK/za pot	TAK	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
H	Instytucji finansowych (np. banków, kantorów wymiany walut)	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
I	Urządzeń, instalacji, budynków służących przechowywaniu amunicji	TAK/za pot	NS	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot	nie śm	TAK/za pot	TAK/za pot	TAK/za pot
11	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły do ochrony Wojskowych Obszarów Ograniczonego Dostępu	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
OPERACJE ZATRZYMYWANIA OSÓB												
12	Zatrzymywanie podejrzanych o popełnienie przestępstw	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
13	Zatrzymywanie osób omylnych ze względów bezpieczeństwa	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
14	Zabór własności i broni zatrzymanych osób	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS
15	Przetrzymanie:											
A	Jenów wojennych	NS	TAK	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
B	Podjezanych o popełnienie przestępstw	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
C	Zatrzymanych ze względów bezpieczeństwa	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS
D	Omylnych internowanych	NS	TAK	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
16	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły w celu zapobiegnięcia ucieczki zatrzymanych/kontroli pojmanych	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS
TERYTORIALNE OGRANICZENIA												
17	Zatrzymywanie/kontrola statków wodnych na wodach terytorialnych Iraku	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS
18	Użycie minimalnej siły/smiercionośnej siły w celu wejścia na pokład i kontroli statków wodnych (stawiających opór)	NS	TAK	NS	TAK	NS	NS	NS	TAK	NS	NS	NS
19	Wejścia w granice państw sąsiadujących	NS	TAK/za pot	NS	NE	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
20	Operacje wymagające przekraczania granic państwowych	NS	NS	NS	NE	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS

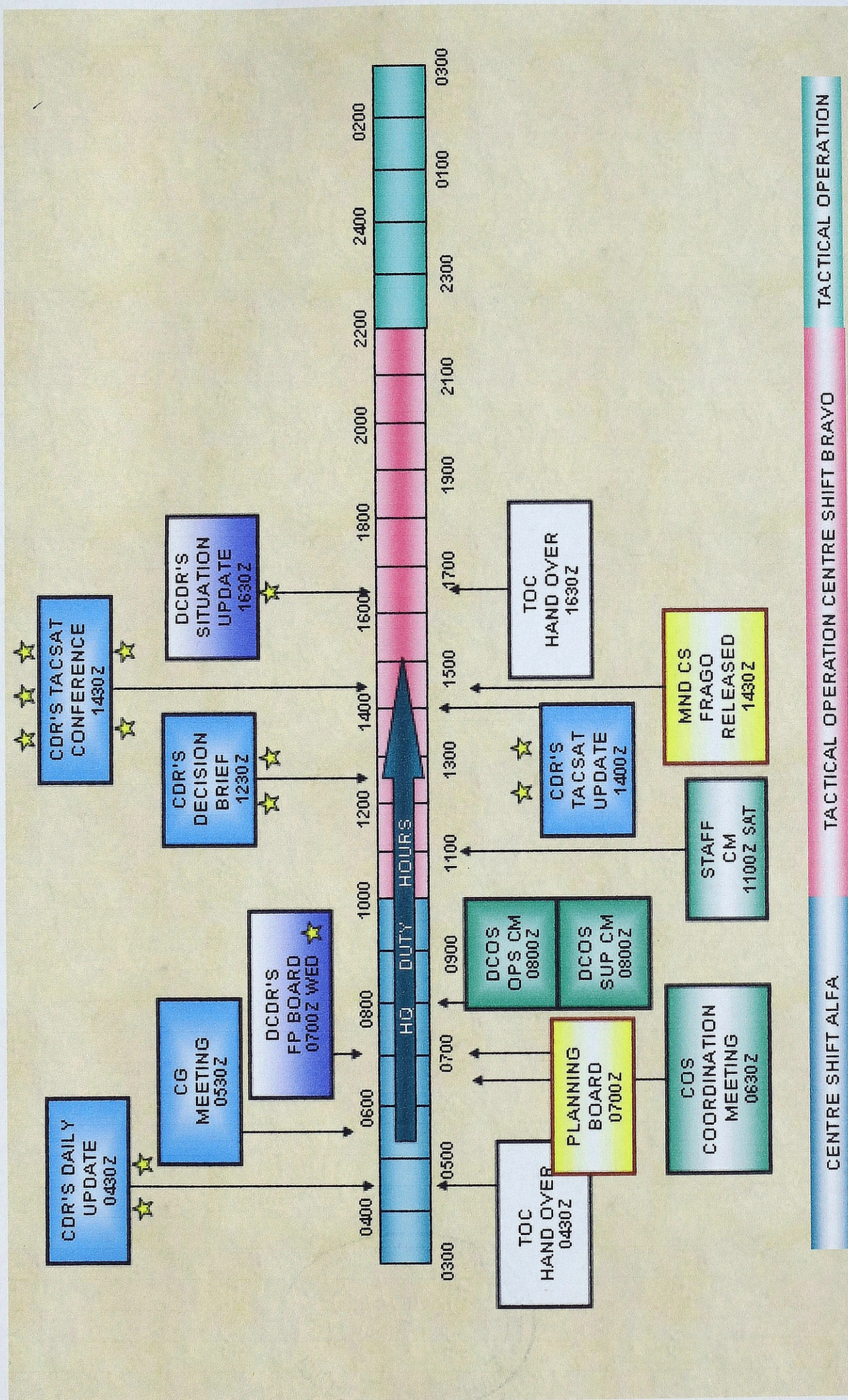
* NS oznacza "nie sprzyjające", w ROE danego państwa za pot oznacza "za potwierdzeniem" od wyższej władzy/dowództwa
 nie śm oznacza "nie śmiercionośna"
 ** nie przeciwko kombatanom
 Oznaczenia pól mogą się znieść w zależności od narodowych wskazań państw uczestniczących w WND CS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003

Załącznik 4. Zasady użycia wojsk wybranych państw tworzących WND C-P

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WND C-P i P-4, Polska, Irak 2003
 Załącznik 5. Koordynacja przemieszczenia strategicznego wielonarodowego związku taktycznego na przykładzie PKW

Źródło: Opracowanie własne na podstawie WND C-P, Irak 2003
 Załącznik 6. Rytm walki wielonarodowego związku taktycznego

